Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

GENERALSTABEN

ERFARENHETER BETRÄFFANDE HÄRORGANISATIONERNAS UTVECKLING UNDER OCH EFTER VÄRLDSKRIGET

SAMMANSTÄLLDA

I

GENERALSTABENS KRIGSHISTORISKA AVDELNING

STOCKHOLM 1925
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
233685

Föreliggande arbete avser att belysa världskrigets inverkan på uppfattningen om stridsmedlens värde och på härorganisationernas utveckling. Redogörelse för taktiska företeelser lämnas därför endast i den mån de kunna anses hava inverkat på organisationen.

Bearbetningens omfattning har av olika skäl måst inskränkas. Beträffande *utvecklingen under kriget* har tillgången till material sålunda begränsat den till Tyskland, Frankrike, Österrike-Ungern, Italien, Ryssland och Rumänien. Beträffande Tyskland hänför sig källmaterialet i huvudsak till västfronten. Denna inskränkning torde emellertid vara av mindre betydelse, emedan erfarenheterna från västfronten hittills varit de bestämmande såväl i Tyskland som annorstädes.

Rörande *utvecklingen efter kriget* har det icke synts ändamålsenligt att närmare undersöka organisationsförhållandena i stater, vilka icke längre äga frihet att ordna sin krigsmakt efter eget beprövande. Det har i stället befunnits lämpligt att skärskåda de synpunkter, efter vilka vissa nybildade stater börjat uppbygga sitt härväsen.

I allmänhet hava behandlats endast de tre huvudtruppslagen enligt den före kriget brukliga terminologien — infanteriet, kavalleriet och artilleriet — samt stridsvagns- och flygvapnen.

För att underlätta studiet av detaljerna har ett sakregister upprättats.

Framställningen grundar sig icke endast på tillgänglig litteratur, utan i stor utsträckning även på otryckt material. Icke officiella uppgifter hava så vitt möjligt blivit prövade. Det har härvid visat sig, att litteraturen tämligen okritiskt använt de siffror, som ur skilda flöden framträtt under och efter kriget. Prövningen har också av sådan anledning ofta varit svår.

De ofullständigheter, som tyvärr i flera fall kunna anmärkas beträffande i arbetet anförda uppgifter, bero på källmaterialets

bristfälliga beskaffenhet eller på omöjligheten att kunna bringa olika upplysningar om samma sak till överensstämmelse med varandra.

Vid hänvisningar till tryckta arbeten hava nedan angivna förkortningar kommit till användning:

Förteckning

över

för litteraturhänvisningar m. m. använda förkortningar.

Abadie . . . . . = *Abadie*, Coopération de l'infanterie et de l'artillerie d'appui direct dans le combat offensiv. La revue d'infanterie 1923. Paris.

Altrichter . . . . = *Altrichter*, Die »grosse Schlacht» in Frankreich vom 21. März bis 4. April 1918. Wissen und Wehr 1924. Berlin.

Amundson . . . . = *Amundson*, Årsberättelse av föredraganden i ingenjörvetenskap vid Kungl. Krigsvetenskapsakademien 1919. Kungl. Krigsvetenskapsakademiens handlingar 1920. Stockholm.

Ann. gén. . . . . = Annuaire général de la France et de l'étranger 1924. Paris.

Arch. . . . . = Les Archives de la grande guerre. Paris.

Augustin . . . . = *Augustin*, Die Minenwerfer des deutschen Heeres. Technik und Wehrmacht 1920. Berlin.

A. S. . . . . = Annuaire Statistique. Statistique générale de la France. Paris 1921.

A. V. A. 18 . . . = Ausbildungsvorschrift für die Artillerie. Heft 18. Berlin 1921—1923.

A. V. I. I. o. s. v. = Ausbildungsvorschrift für die Infanterie. Heft I—V. Berlin 1922.

Balck . . . . . = *Balck*, Entwickelung der Taktik im Weltkriege. Berlin 1920.

Bennedich . . . . = *Bennedich*, Årsberättelse av föredraganden i krigskonst vid Kungl. Krigsvetenskapsakademien 1923. Kungl. Krigsvetenskapsakademiens handlingar 1924. Stockholm.

Bildt . . . . . = *Bildt*, Härordningsfrågor. Stockholm 1922.

Bouvard . . . . . = *Bouvard*, L'infanterie. La revue d'infanterie 1920. Paris.

Broussard . . . . = *Broussard*, Regroupement des troupes d'artillerie. Revue d'artillerie 1924. Paris.

Cadorna I o. II . . = *Cadorna*, La guerra alla fronte italiana. Volume primo & secondo. Milano 1921.

C. de C. . . . . = Instruction provisoire sur l'emploi des chars de combat comme engins d'infanterie. Paris 1920.

C. d. g. u. . . . = Décret du 28 octobre 1913 portant règlement sur la conduite des grandes unités (service des armées en campagne). Paris 1914.

Churchill I o. II . = *Churchill*, The World crisis 1911—1914 och 1915. London 1923.

Claëson . . . . . = *Claëson*, Tjeckoslovakiets härorganisation. Kungl. Krigsvetenskapsakademiens tidskrift, 6.—7. häftet 1924. Stockholm.

Conrad II (III, IV) = *Conrad*, Aus meiner Dienstzeit 1906—1918. Zweiter (Dritter, Vierter) Band. Wien 1922. (1922, 1923).

Cron . . . . . = *Cron*, Die Organisation des deutschen Heeres im Weltkriege. (Forschungen und Darstellungen aus dem Reichsarchiv). Berlin 1923.

Desmet . . . . . = *Desmet*, Rôle des aviations belge et française sur le front occidental pendant la grande guerre. Bulletin belge des sciences militaires 1922. Brüssel.

D. R. H. . . . . = Deutsches Reichsheer-Handbuch. Berlin 1922.

Ekelöf . . . . . = *Ekelöf*, Årsberättelse av föredraganden i artillerivetenskap vid Kungl. Krigsvetenskapsakademien 1919. Kungl. Krigsvetenskapsakademiens handlingar 1919. Stockholm.

E. R. . . . . = Exerzier-Reglement für die Infanterie. Berlin 1909 och 1911.

F. u. G. I. (II.) . = Führung und Gefecht der verbundenen Waffen. Abschnitt I—XI. Berlin 1921. (Abschnitt XII—XVIII. Berlin 1923).

Geijer . . . . . = *Geijer*, Härordningslära. Stockholm 1913.

Gerin . . . . . = *Gerin*, Le problème des liaisons et transmissions. La revue d'infanterie 1922. Paris.

Grasset . . . . . = *Grasset*, Un combat de rencontre. Neufchâteau (22 Août 1914). Paris 1923.

Gst. . . . . = *Generalstaben*, I vad mån kan beträffande hären i fredstid försummad organisation och utbildning fullständigas vid krig eller krigsfara? Kungl. Krigsvetenskapsakademiens tidskrift 1923, bih. n:r 2. Stockholm.

Gst. Rum. . . . . = *Generalstaben*, Några erfarenheter från fälttåget i Rumänien 1916—1917. Stockholm 1924.

G. U. . . . . = Instruction provisoire sur l'emploi tactique des grandes unités. Paris 1922.

Hammarskjöld . . = *Hammarskjöld*, Särskilt yttrande till »Betänkande och förslag rörande revision av Sveriges försvarsväsende. Avgivet den 15. mars 1923». Del II. Stockholm 1923.

Haselmayr . . . . = *Haselmayr*, Das österreichische Bundes-Heer. Internationaler Donau Lloyd. Wien 1923.

Hermann . . . . = *Hermann*, Die Friedensarmeen der Sieger und der Besiegten des Weltkrieges. Wissen und Wehr 1922 och 1923. Berlin.

Herr . . . . . = *Herr*, L'Artillerie. Paris 1923.

Hoeppner . . . . = *v. Hoeppner*, Deutschlands Krieg in der Luft. Leipzig 1921.

I. A., (15) . . . = *Evidenzbureau des K. u. K. Generalstabes*, Die italienische Armee. Wien 1911 (1915).

I. A. b. . . . . = *Evidenzbureau des K. u. K. Generalstabes*, Beiheft zum Handbuch: Die italienische Armee. Wien 1912.

I. A. Ku. Z. . . . = *Chef des Generalstabes des Feldheeres*, Kurze Zusammenstellung über die italienische Armee. 1917.

I. A. 17 . . . . . = Die italienische Armee im Felde 1917. Wien 1917.

I. de l'art. . . . . = Instruction provisoire sur le service en campagne de l'artillerie. Paris 1922.

Jahrbücher . . . . = Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine. Berlin 1903—1918.

Jane . . . . . = Jane's All the worlds aircraft. London 1913 och 1918.

Knox I o. II . . . = *Knox*, With the Russian Army 1914—1917. Vol. I London 1921. Vol. II New York 1921.

Knox rec. . . . . = Das russische Heer von 1917 und die Revolution. Wissen und Wehr 1922. Berlin.

K. R. . . . . = Exerzier-Reglement für die Kavallerie. Berlin 1909.

Kr. V. A. H. (T.) . = Kungl. Krigsvetenskapsakademiens handlingar (tidskrift). Stockholm.

Kuhl . . . . . = *v. Kuhl*, Der deutsche Generalstab in Vorbereitung und Durchführung des Weltkrieges. Berlin 1920.

L'A. . . . . = L'Aéronautique pendant la grande guerre. Paris 1920.

Ludendorff, Kr. . . = *Ludendorff*, Meine Kriegserinnerungen. Berlin 1919.

Ludendorff, K. u. P. = *Ludendorff*, Kriegführung und Politik. Berlin 1922.

Ludendorff, U. . . = *Ludendorff*, Urkunden der Obersten Heeresleitung. Berlin 1920.

Löbell . . . . . = v. Löbell's Jahresberichte über das Heer- und Kriegswesen. Berlin 1913.
Malmberg . . . . = *Malmberg*, Infanteriets stridsmedel och krigsorganisation under och efter världskriget. Stockholm 1921.
M. d'inf. . . . . = Instruction provisoire pour les unités de mitrailleuses d'infanterie. Paris 1921.
M. E. . . . . = Statistics of the Military Effort of the British Empire during the Great War. The War Office. London 1922.
Meier . . . . . = *Meier*, Der Abrüstungsverrat. Militär-Wochenblatt 5/1924—25. Berlin.
M. o. M. . . . . = *v. Taysen*, Material oder Moral. Charlottenburg 1923.
M. W. . . . . = Militär-Wochenblatt. Berlin.
Neumann . . . . = *Neumann*, Die deutschen Luftstreitkräfte im Weltkriege. Berlin 1920.
Orthlieb . . . . . = *Orthlieb*, L'aéronautique. Hier—Demain. Paris 1920.
Paquet . . . . . = *Paquet*, Considérations sur une guerre future. Revue militaire générale 1923. Paris.
Pédoya . . . . . = *Pédoya*, La Commission de l'Armée pendant la grande guerre. Paris 1921.
Percin . . . . . = *Percin*, La liaison des armes. Paris 1909.
Pfeifer . . . . . = *Pfeifer*, Gesichtspunkte in der Verteidigung und im Angriff auf Grund der Kriegserfahrungen bearbeitet. Berlin 1921.
P. P. . . . . = Les Armées des Principales Puissances. Paris 1913.
R. A. . . . . = *Evidenzbureau des K. u. K. Generalstabes*, Die russische Armee. Wien 1913.
R. A. 17 . . . . = Die russische Armee Anfang 1917. Wien 1917.
R. H. Ku. Z. . . = *Chef des Generalstabes des Feldheeres*, Kurze Zusammenstellung über das russische Heer. December 1916.
R. de la cav. . . = Règlement provisoire de la cavalerie. Paris 1920—1921.
R. de m. d'inf. . . = Règlement de manœuvre d'infanterie. Paris 1914.
R. d'inf. I. (II) . . = Règlement provisoire de manœuvre d'infanterie. Première partie. Paris 1920. (Deuxième partie. Paris 1922).
Rev. d'art. . . . . = Revue d'artillerie. Paris.
Rev. d'inf. . . . . = La revue d'infanterie. Paris.
Rev. mil. gén. . . = Revue militaire-générale. Paris.
Rev. mil. fr. . . . = Revue militaire française. Paris.

Rä. A., (16) . . . = *Evidenzbureau des K. u. K. Generalstabes*, Die rumänische Armee. Wien 1913 (1916).
Salwén . . . . . = *Salwén*, Ryska armén 1913. Stockholm 1913.
Schlachten und Gefechte . . . . . = *Grosser Generalstab*, Die Schlachten und Gefechte des Grossen Krieges 1914—1918. Berlin 1919.
Schmiterlöw . . . = *Schmiterlöw*, Pansarvagnartilleriet. Artilleritidskrift 1920. Uppsala.
Schwarte, d. Lkr. I. (III) . . . . . = *Schwarte*, Der Grosse Krieg. Der deutsche Landkrieg. Erster Teil. Leipzig 1921. (Dritter Teil. Leipzig 1923).
» , Luftkrieg = *Schwarte*, Der Grosse Krieg. Luftkrieg. Leipzig 1922.
» , m. L. . . = *Schwarte*, Die militärischen Lehren des Grossen Krieges. Berlin 1920.
» , O. I. . . = *Schwarte*, Der Grosse Krieg. Organisationen. Erster Teil. Leipzig 1921.
» , Seekrieg . = *Schwarte*, Der Grosse Krieg. Seekrieg. Leipzig 1922.
» , Tech. . . = *Schwarte*, Die Technik im Weltkriege. Berlin 1920.
» , Ö—U.Kr. = *Schwarte*, Der Grosse Krieg. Der österreichisch-ungarische Krieg. Leipzig 1922.
Sc. mil. . . . . = Bulletin belge des sciences militaires. Brüssel.
Sherbrooke . . . . = *Sherbrooke*, Frankreich und sein Heer. Militär-Wochenblatt 1924. Berlin.
Sign. »A.B.» . . . = *A.B.*, Materiels à chenilles. Revue d'artillerie 1921. Paris.
S. Jb. . . . . = Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich. Herausgegeben vom Statistischen Reichsamt. Berlin 1921—1922.
Sobička . . . . . = *Sobička*, Gliederung und Entwickelung der Batterien der österreichisch-ungarischen Feld- und Gebirgsartillerie im Weltkriege. 1914—1918. Wien 1920.
S. Å. . . . . = Statistisk årsbok för Sverige. Stockholm.
Tech. Mitteil. . . = Technische Mitteilungen. Wien.
U. d. Z. . . . . = Ursachen des Zusammenbruchs 1918. (Reichstag — 12. Ausschuss. Beilage zu den stenografischen Berichten über die öffentlichen Verhandlungen des Untersuchungsausschusses). Berlin 1923.
Veltzé . . . . . = Veltzés Internationaler Armee-Almanach 1913—1914. Wien 1914.
W. u. W. . . . . = Wissen und Wehr. Berlin.

I. Härordningarna vid krigsutbrottet.

1. I allmänhet.

Vid världskrigets utbrott voro härorganisationerna i de flesta av Europas stater grundade på allmän värnplikt; sättet för värnpliktens tillämpning var dock mycket olika. Nationer funnos, vilka intill yttersta gränsen av sin förmåga förberett kriget, och vilka icke tvekat att påtaga sig de största personliga bördor, samtidigt som de icke skytt i det allmänna livet djupt ingripande ekonomiska uppoffringar. Dessa nationer kunde också, när kriget utbröt, uppställa härar, vilka i förhållande till folkmängden måste betecknas såsom betydande. Andra folk hade däremot icke velat göra de ansträngningar, som betingades av deras läge. De mötte kriget med organisationer, vilka till en början icke kunde i sig upptaga mer än en del av nationens levande kraft; de hade härmed frivilligt avhänt sig sin mest betydande militära tillgång.

I bilaga 1 lämnas uppgifter rörande Tysklands, Frankrikes, Österrike-Ungerns, Italiens, Rysslands och Rumäniens härorganisationer vid krigets utbrott. En sammanfattning av de viktigaste av där anförda siffror giver följande resultat:

Land	Tjänstetid (antal år)	Rekryt-kontingent		Första tjänstgöringen för infanteriet (i månader)	Repetitionsövningar (högsta antal veckor)	Fredsstyrka		Mobiliserings-styrka	
		I medeltal 1900—1913	I % av folkmängden			Sammanlagd styrka	I % av folkmängden	Augusti 1914	I % av folkmängden
Tyskland	28	273,857	0.44	24	20	806,400	1.2	3,900,000	5.82
Frankrike . . .	28	277,243	0.71	[1] 36	8	[4] 797,000	2	[4] 3,794,000	9.56
Österrike-Ungern.	24	139,500	0.28	24	14	414,679	0.8	2,300,000	4.5
Italien	19	124,000	0.36	24	12	298,773	0.83	[3] 1,200,000	3.2
Ryssland	22	415,524	0.27	36	[2] 24	1,581,000	0.96	5,000,000	3.05
Rumänien . . .	25	49,000	0.66	24	[2] 75	93,200	1.24	[3] 600,000	8.0
Medeltal	24.3	—	0.45	28	25.5	—	1.17	—	5.69

[1] Enligt lag 1913. — [2] Uttogs aldrig i sin helhet. — [3] Beräknad styrka. Vid senare genomförd mobilisering hade styrkan ökats. — [4] Färgade trupper oräknade.

Frankrike hade fullständigare än andra stater uttagit nationens levande styrka. *Tjänstetiden* var längre än i något annat av här berörda länder med undantag för Tyskland, där den var lika lång, och beträffande *tjänstgöringstiden*[1] nådde endast Ryssland samma siffra. Den franska fredsstyrkan var vid krigsutbrottet i förhållande till invånarantalet mer än dubbelt så hög som i de flesta övriga stater. Frankrike kunde likaså, procentuellt sett, av sin befolkning för krigsändamål uttaga omkring tre gånger så mycket som Ryssland och Italien, mer än dubbelt mot Österrike-Ungern och nära två tredjedelar mera än Tyskland. Förhållandet är lärorikt; dess betydelse kan direkt läsas i utgången av den första kraftmätningen under världskriget, vilken i verkligheten blev avgörande för kriget i dess helhet, ehuru visserligen icke med nödvändighet.

Donaumonarkien intog den rakt motsatta ståndpunkten. Trots ett hotande politiskt läge, vars faror knappast kunde missuppfattas varken av regering eller av representation, hölls fredsstyrkan vid en siffra, som påtagligen icke kunde motsvara behovet. Vid krigsutbrottet kunde endast 4.5 % av invånarantalet finna användning inom krigsorganisationen. De ansvariga militära myndigheternas upprepade, enträgna framställningar[2] hade avvisats av representationen. Den bristande försvarsviljan ledde följdriktigt till den habsburgska dubbelmonarkiens krossande.

Men även Tyskland hade försummat sitt härväsen. Dess armé var visserligen kvalitativt den främsta i världen, men styrkan var i förhållande till landets svåra läge otillräcklig. Icke heller här hade härledningens krav på organisationens kvantitativa utveckling vunnit beaktande. Den bristande offervilligheten under fred, i förening med en mindre lämplig fördelning av de till försvaret beviljade medlen, ledde till rikets sammanstörtande och till det tyska folkets förnedring.

[1] Vid tillämpningen av 1913 års lag om 3-årig tjänstgöringstid kvarhölls emellertid icke den årsklass, som hösten 1913 fullgjort två års värnplikt, utan inkallades i stället på en gång två nya årsklasser.

[2] Se härom Conrad II och III.

2. De lägre truppförbandens krigsorganisation.

Infanteriet.

Före världskriget visade infanteriets krigsorganisation, uppbyggd steg för steg på den samlade och »bestyrkta» krigserfarenheten, överallt samma bild. Dess främsta syfte kan sägas hava varit att i striden uppställa största möjliga antal gevär. Förbandens numerär var därför så hög som med hänsyn till manöverdugligheten ansågs möjlig.

Brigaden var det högsta förbandet; den delades i allmänhet i två regementen.

Regementet var i regeln organiserat[1] på stab (i Frankrike stabskompani), 3 (i Ryssland 4, i Österrike-Ungern 3—4) bataljoner och 1 kulsprutekompani.[2] Stundom tillkom ett antal specialavdelningar. Sålunda funnos vid det österrikisk-ungerska regementet 1 telefon- och 1 pionjärpluton och vid det ryska 1 spaningsdetachement, 1 förbindelse-, 1 rapportryttare- och 1 telefonavdelning samt 1 fackkompani (hantverkare m. fl.). Ett regemente om 3 bataljoner räknade[3] 3,260 (Frankrike) —3,391 man (Tyskland).[4] Var bataljonernas antal 4, rörde sig styrkan[3] mellan 4,220 (Ryssland) och 4,660 man (Österrike-Ungern). Antalet officerare i förhållande till manskapsstyrkan vid de mobiliserade förbanden låg mellan 1 : 38 (Tyskland) och 1 : 54 (Rumänien).[5]

Bataljonen delades överallt i stab och 4 kompanier.[6] I Frankrike och Rumänien tillkom 1 kulspruteplutón.

Kompaniet delades[7] i 3 (Tyskland och Italien) eller 4 plutoner (Frankrike, Österrike-Ungern och Ryssland).[8] Styrkan

---

[1] Malmberg, s. 111 f; I.A.b., s. 36; R. A., s. 34 ff; Rä.A., s. 31 f.

[2] Det italienska regementet hade endast 1 kulspruteplutón. I Frankrike och Rumänien voro kulsprutorna uppdelade med 1 pluton på varje bataljon.

[3] Malmberg, s. 111 f; I.A.b., s. 36 och 95; Salwén, s. 12 f; Rä.A., s. 32.

[4] Motsvarande siffror voro för Italien 3,263 och Rumänien 3,320.

[5] Motsvarande förhållande var för Frankrike 1 : 47, Italien 1 : 40 och Ryssland 1 : 52. För Österrike-Ungern är detsamma icke med säkerhet känt.

[6] Malmberg, s. 98 f; Veltzé, s. 338; I.A.b., s. 36; R.A., s. 35; P.P., s. 365.

[7] Malmberg, s. 75, 83 och 86; I.A., s. 65; Salwén, s. 13.

[8] Kompaniets indelning i den rumänska armén är icke med säkerhet känd.

rörde sig mellan[1] 244 man (Ryssland) och 269 (Rumänien).[2] Inom det tredelade kompaniet blevo plutonerna väl stora för att kunna bilda lämpliga èldenheter. Erfarenheten från de senaste krigen syntes även giva vid handen, att kompaniet behövde rikare grupperingsmöjligheter än tre-systemet medgav.

Ingen tvekan rådde beträffande nödvändigheten att tillgodogöra sig eldkraften hos kulsprutorna. Däremot voro åsikterna delade, när det gällde frågan om dessa tunga hjälpvapen borde sammanhållas i ett förband, direkt underställt regementschefen, eller fördelas på bataljonerna. Ingenstädes var dock kulsprutebeväpningen vid krigsutbrottet fullt genomförd. Man strävade efter att erhålla en styrka motsvarande 2 pjäser per bataljon.[3]

Utom regementsförbanden funnos ofta självständiga *jägarbataljoner*, organiserade[4] på stab samt i allmänhet 4 kompanier och 1 kulspruteplutón (-kompani), vartill kunde komma 1 velocipedavdelning (-kompani). I vissa arméer ingingo dessutom *skytte-* eller *bergsinfanteriregementen* med en från de vanliga regementenas något avvikande sammansättning. Dessa trupper betraktades såsom elit.

Om man bortser från kulspruteförbanden, kan *beväpningen* betecknas såsom strängt enhetlig. Geväret med bajonett härskade alltjämt lika oinskränkt, som det gjort i 200 år, och ingenting hade ännu inträffat, som antydde en förändring härutinnan. Undantagen från regeln voro ävenledes de gamla. En del av befälet bar sabel och pistol (revolver), vissa beställningsmän endast pistol (revolver) osv. Antalet medförda patroner per gevär växlade från 213 (Ryssland) till 390 (Tyskland),[5] därav burna 120 (Frankrike, Österrike-Ungern och Ryssland) till 168 (Italien). Ammunitionsutrustningen per

---

[1] Malmberg, s. 98 f; I.A.b., s. 37; Salwén, s. 13; Rä.A., s. 32.

[2] Motsvarande styrka var i Tyskland 265, Frankrike 254, Österrike-Ungern omkring 250 och i Italien 255.

[3] Jfr Veltzé, s. 106 och 339; P.P., s. 227; I.A., s. 22; Salwén, s. 19; Rä.A., s. 32.

[4] Veltzé, s. 105 och 338; P.P., s. 37 f och 208; Rä.A., s. 32.

[5] P.P., s. 57 och 228; Conrad IV, s. 921; I.A.b., s. 95; R.A., s. 39; Rä.A., s. 34. Motsvarande siffror voro för Frankrike 295, Österrike-Ungern 340, Italien 370 och Rumänien 365. De burna patronerna voro i Tyskland 150 och i Rumänien 160.

kulspruta var lägst 18,000 (Ryssland), högst 58,528 patroner (Italien).[1] Rysslands låga siffra är påfallande.

Den *första tjänstgöringen* för infanteriets värnpliktiga var i flertalet länder omkring 2, i Ryssland och Frankrike 3 år. Utbildningen var alltså grundlig och gjorde det möjligt att skapa truppförband med hög energi och med starka fästen i en målmedvetet bevarad tradition. Grundläggandet och vidmakthållandet av en god anfallsanda var vid truppförbandens daning för striden huvudsak, och överallt ägnades marschutbildningen den omsorg, som omständigheterna medgåvo.

Kavalleriet.

Regementsförbandet vid kavalleriet förekom i krig i allmänhet endast inom kavalleriförbandningarna. Infanteriförbandningen i här berörda arméer — utom den tyska — erhöll endast en mindre kavalleristyrka.

Regementet var indelat i stab (i Frankrike med stabstropp) och 4—6 skvadroner.[2] Det italienska och rumänska regementet hade därutöver 1 kulsprutetropp om 2 pjäser, det österrikisk-ungerska 1 pionjärtropp och 1 telegrafpatrull. Styrkan växlade mellan 656 man (Frankrike) och omkring 1,200 (Österrike-Ungern).[3] Antalet officerare i förhållande till manskapsstyrkan låg mellan 1:20 (Frankrike) och 1:28 (Ryssland).[4]

Skvadronen organiserades oftast å 4, mera sällan å 3 troppar[5]. Dess styrka växlade mellan 150 (Frankrike) och 180 man (Tyskland och Österrike-Ungern).[6]

[1] Veltzé, s. 106 och 150; Conrad IV, s. 921; I.A.b., s. 95; R.A., s. 39. I Tyskland var siffran 34,800, i Frankrike 32,700 och i Österrike-Ungern 18,500. För Rumänien saknas uppgift.

[2] Veltzé, s. 108, 152, 340, 408; I.A.b., s. 39; Rä.A., s. 37. — I Tyskland 4—6, Frankrike och Rumänien 4, Österrike-Ungern 6, Italien 5 och Ryssland 6, eventuellt 4 skvadroner.

[3] P.P., s. 38, 210; I.A.b., s. 39; Salwén, s. 33; Rä.A., s. 38. — Motsvarande siffror voro för Tyskland 780, Italien 781, Ryssland 1,034 och Rumänien 735.

[4] I Tyskland var förhållandet 1:25, Italien 1:21 och Rumänien 1:24. Beträffande Österrike-Ungern är det icke med säkerhet känt.

[5] Veltzé, s. 108, 152; P.P., s. 88; Salwén, s. 26.

[6] Svensk utredning; P.P., s. 210; I.A.b., s. 39; Salwén, s. 25; Rä.A., s. 38; P.P., s. 366 och Löbell, s. 176. — I Italien var styrkan 141, Ryssland 161 och Rumänien 171 man.

Beväpningen var liksom vid infanteriet enhetlig och utgjordes av sabel och karbin;[1] vartill i samtliga arméer, utom den österrikisk-ungerska, kom lans.[2] Endast det italienska och rumänska kavalleriet hade hunnit få kulsprutor (tunga).[3] Ammunitionsutrustningen växlade mellan 65 patroner (Ryssland) och 194 (Italien), av vilka 40 (Ryssland) — 96 (Italien) medfördes av ryttaren.[4]

Kavalleriet erhöll i regeln en längre *första utbildning* än infanteriet. Bibringandet av en god ryttaranda och stor anfallslust var huvudsaken. I överensstämmelse härmed ville man helst utföra sin strid till häst, varemot eldstriden i allmänhet var förbisedd, om icke rent av föraktad såsom oförenlig med kavalleriets väsen. Lansens betydelse var omstridd.

Artilleriet.

Vid världskrigets utbrott bestod artilleriet i allmänhet av fältartilleri och fästnings-(fot-)artilleri, till vilket sistnämnda hörde positions- och belägringsartilleri. Den förut skarpa skiljemuren mellan de båda huvudgrupperna hade dock efter erfarenheterna från krigen på Balkan 1877—1878 och i Mandschuriet 1904—1905 utjämnats genom överförandet av fästnings-(fot-)artilleripjäser till »fälthärens tunga artilleri». Under världskrigets ställningsstrider kom skillnaden mellan fält- och fästnings-(fot-)artilleri att ytterligare minskas för att slutligen praktiskt sett försvinna. I här föreliggande arbete göres emellertid endast det fälthären organisatoriskt tillhörande artilleriet till föremål för behandling.

Lika flytande som gränsen var mellan artilleriets huvudgrupper, lika oviss var det rörliga tunga artilleriets ställning, och lika litet stadgade voro de grundsatser, efter vilka de högre förbanden försågos med artilleri. Den förefintliga skillnaden mel-

[1] Veltzé, s. 109, 152, 341; I.A., s. 25; Salwén, s. 30; Rä.A., s. 39.

[2] Vid samtliga regementen dock endast i Tyskland och Italien.

[3] Schwarte, Tech., s. 25, uppgiver, att det italienska kavalleriet skulle hava varit utrustat med ett antal lätta kulsprutor. Denna uppgift har dock icke kunnat bekräftas.

[4] Ammunitionsutrustningen var i Tyskland 85 (75), Frankrike ? (66), Österrike-Ungern 160 (80), Italien 194 (96), Ryssland 65 (40) och Rumänien 75 (60) patroner. — Siffrorna inom parentes angiver den av ryttaren medförda ammunitionen. Jfr P.P., s. 57; Veltzé, s. 153, 411; Conrad IV, s. 921; I.A.b., s. 95; Rä.A., s. 39.

lan tyskt och franskt betraktelsesätt härutinnan hade fått praktiskt uttryck huvudsakligen i två avseenden. Först hade chefen för preussiska Stora generalstaben, med hänsyn till ett krig med Frankrike, framställt alltmera stegrade krav på artilleriets offensiva eldkraft. Lätta fälthaubitser hade införlivats med fördelningsartilleriet, och det gamla fotartilleriet, nybeväpnat och ökat, hade i verkligheten blivit fälthärens tunga artilleri. Åt detsamma hade givits en rörlighet, som endast i ringa mån understeg det lätta artilleriets. Fransmännen hade däremot bibehållit en enhetlig artilleristisk beväpning, grundad på den franska fältkanonens ballistiska överlägsenhet. I överensstämmelse med den tyska uppfattningen om nödvändigheten av hastiga avgöranden hade vidare inom den tyska hären allt lätt fältartilleri fördelats på infanterifördelningarna och huvudmassan av fälthärens tunga fältartilleri på armékårerna, medan fransmännen, trogna föreställningen om den normala stridshandlingens uppdelning i skeden av förberedelse och avgörande, ställt mer än hälften av det lätta artilleriet direkt under armékårchefen och allt fotartilleri under arméchefen. — Övriga arméer anslöto sig mer eller mindre helt till endera av dessa ståndpunkter.

•

Det *lätta fältartilleriet* kan indelas i åkande, ridande och bergsartilleri.

I de tyska och österrikisk-ungerska arméerna var allt *åkande* lätt fältartilleri fördelat på infanterifördelningarna.

Den *tyska* fördelningens artilleristyrka utgjordes av 1 brigad om 2 regementen om 2 divisioner om 3 batterier.[1] Av de 4 divisionerna var 1 beväpnad med haubitser, de övriga med kanoner.[2]

Den *österrikisk-ungerska* fredsorganisationen var i detta hänseende icke överensstämmande med krigsorganisationen. I fred voro vissa regementen beväpnade med kanoner, andra åter med haubitser. Vid mobilisering upplöstes haubitsregementena, och infanterifördelningarna erhöllo i regeln 1 fältkanonregemente (om 5 batterier; divisionsförband torde saknats) samt 1 hau-

[1] Veltzé, s. 125.
[2] Cron, s. 59.

bitsdivision (om 2 batterier).[1] — Samtliga tyska och österrikisk-ungerska batterier hade 6 pjäser.[2]

I övriga här berörda arméer ingick en del av det åkande lätta fältartilleriet direkt i armékåren, medan en annan del utgjorde fördelningsartilleri.

Det *franska* kårartilleriet bestod av 1 regemente om 4 divisioner om 3 batterier samt 6 »förstärkningsbatterier», fördelningsartilleriet av 1 regemente om 3 divisioner om 3 batterier.[3] Samtliga batterier hade 4 kanoner. Lätt fälthaubits saknades.

Den *italienska* armékåren[4] förfogade över 1 regemente om 2 divisioner om 3 batterier, infanterifördelningen[4] över 1 regemente om 2 divisioner om 3, resp. 2 batterier. Alla batterier hade 6 kanoner.[4] Liksom i Frankrike saknades lätt fälthaubits.

I *Ryssland* och *Rumänien* voro haubitserna tilldelade armékårerna, under det att det lätta kanonartilleriet ingick i infanterifördelningarna. Den ryska armékåren[5] ägde 1 »mörsardivision» om 2 batterier om 6 haubitser, infanterifördelningen[6] 1 brigad om 2 divisioner[7] om 3 (undantagsvis 4) batterier om 8 kanoner. I den rumänska armékåren[8] ingick 1 regemente om 2 divisioner om 3 haubitsbatterier; i infanterifördelningen[9] 1 brigad om 2 regementen om 2 divisioner om 3 kanonbatterier. Samtliga batterier hade 4 pjäser.[10]

Vid den i samband med införandet av snabbskjutande pjäser naturliga övergången från 6- till 4-pjäsbatterier gick Frankrike i spetsen. Andra länder voro på väg att följa exemplet. I allmänhet hade man nämligen vid tiden för krigsutbrottet kommit till full klarhet om de fördelar, vilka voro förenade med ett mindre antal pjäser med ökad ammunitionsutrustning i batteriet.

---

[1] Conrad IV, s. 226.
[2] Veltzé, s. 110, 342.
[3] Herr, s. 6; Löbell, s. 70.
[4] I.A.b., s. 39.
[5] R.A., s. 32; Salwén, s. 79. — Enligt Knox I, s. XXIII, avsågs en fördubbling av antalet haubitser.
[6] R.A., s. 27; Salwén, s. 74.
[7] Regementsförband saknades. Jfr Salwén, s. 37.
[8] Rä.A., s. 41, not 1.
[9] Rä.A., s. 27.
[10] Rä.A., s. 42. — Jfr Gst. Rum., s. 10 f.

Förenämnda uppgifter angående det *lätta* fältartilleriet kunna sålunda sammanfattas:

Land	I armékåren	I infanterifördelningen	Antal				Antal pjäser			
			reg. i brigaden	div. i regementet	batterier i divisionen	pjäser i batteriet	i armékåren[3]		i infanterifördelningen	
							kan.	haub.	kan.	haub.
Tyskland	—	1 brig.	2	2	3	6	—	—	54	18
Frankrike	1 reg. och 6 batt.	—	—	4	3	4	48+[4]24	—	—	—
	—	1 reg.	—	3	3	4	—	—	36	—
Österrike-Ungern .	—	1 reg.	—	—	[2]5	6	—	—	30	—
	—	1 div.	—	—	2	6	—	—	—	12
Italien	1 reg.	—	—	2	3	6	36	—	—	—
	—	1 reg.	—	2	2—3	6	—	—	30	—
Ryssland	1 div.	—	—	—	2	6	—	12	—	—
	—	1 brig.	—	[1]2	3	8	—	—	48	—
Rumänien	1 reg.	—	—	2	3	4	—	24	—	—
	—	1 brig.	2	2	3	4	—	—	48	—

Alla pjäser voro försedda med anordningar för rekylens begränsande. Kanonernas kaliber varierade mellan 7.5 cm. (Frankrike, Italien och Rumänien)[5] och 7.7 cm. (Tyskland),[6] haubitsernas mellan 10.4 cm. (Österrike-Ungern) och 12.19 cm. (Ryssland).[7] Den ryska haubitsen stod sålunda på gränsen till det tunga fältartilleriet. Förhållandet mellan antalet lätta kanoner och haubitser var inom en armékår om 2 fördelningar i Tyskland 3:1, i Österrike-Ungern 2.5:1, i Ryssland 8:1 och i Rumänien 4:1.

[1] 2 divisioner per brigad.
[2] 5 batterier per regemente.
[3] Däri inräknas icke i infanterifördelningarna ingående artilleri.
[4] 24 pjäser i förstärkningsbatterierna.
[5] Veltzé, s. 111, 112, 155, 249, 342, 386, 413.
[6] I Österrike-Ungern var kalibern 7.65 cm., i Ryssland 7.62 cm.
[7] De tyska och rumänska haubitserna hade en kaliber av 10.5 cm.

Batteriets styrka framgår av nedanstående tablå.[1]

Land	Officerare	Övriga	Hästar	Pjäser
Tyskland	4	150	137	6
Frankrike	4	170	164	4
Österrike-Ungern kanbatt.	180		236	6
Österrike-Ungern haubbatt.	220		312	6
Italien	5	218	227	6
Ryssland kanbatt.	6	267	229	8
Ryssland haubbatt.	5	258	208	6
Rumänien	4	160	168	4

Ammunitionsutrustningen utgjorde[2]:

Land	Per kanon		Per haubits	
	Vid batt.	Summa	Vid batt.	Summa
Tyskland	257	396	160	230
Frankrike	312	501	—	—
Österrike-Ungern	126	492	123	363
Italien	320	533	—	—
Ryssland	216	412	160	340
Rumänien	288	432	288	432

I kavalleridivisionernas[3] ingick i samtliga länder *ridande artilleri* till en styrka av 1 division, vanligen om 3 batterier om 4 kanoner. I Italien var divisionen organiserad på 2 batterier om 4, i Ryssland på 2 batterier om 6 pjäser. Pjäsantalet per division var sålunda i allmänhet 12, i Italien dock endast 8. Pjäserna hade samma kaliber som det åkande artilleriets.

[1] Svensk uppgift; svensk utredning; Löbell, s. 71; I.A.b., s. 39; R.A., s. 60; Rä.A., s. 42.

[2] Veltzé, s. 112, och P.P., s. 57; Veltzé, s. 157, och P.P., s. 228; Conrad IV, s. 921; I.A.b., s. 97; Salwén, s. 101; Veltzé, s. 386.

[3] Veltzé, s. 127; franska armékommissionens rapport 1923; Conrad IV, s. 227; I.A.b., s. 39; Salwén, s. 39, 77; R.A., s. 57; P.P., s. 368; Veltzé, s. 386.

Bergsartilleriet var organiserat på regementen eller självständiga divisioner och batterier (om 4, undantagsvis 6 pjäser) samt fast eller tillfälligt tilldelat för bergskrig avsedda truppförband. Beväpningen utgjordes i allmänhet av bergskanoner med högst samma kaliber som fältkanonens. I Österrike-Ungern funnos även bergshaubitser (10.4 cm.).[1] Den tyska armén saknade detta slag av artilleri.

Personalen vid lätta fältartilleriet var i allmänhet beväpnad med sabel (i Ryssland stundom ersatt med dolk) och pistol (revolver). I Frankrike och Italien var viss oberiden personal utrustad med karbin.[2]

Fälthärens tunga artilleri var antingen i sin helhet tilldelat arméerna (Frankrike samt troligen Ryssland och Rumänien) eller fördelat på både armékårer och arméer (Tyskland, Italien och Österrike-Ungern).

I *Frankrike* uppsattes vid mobilisering 5 artilleriregementen om 4 divisioner om 3 batterier om 4 pjäser (huvudsakligen 15.5-cm. haubitser), vilka tilldelades arméerna. Ur dessa regementen avdelades till armékårerna så mycket tungt artilleri, som i varje särskilt fall syntes erforderligt.[3]

Det *ryska* tunga artilleriet var vid krigsutbrottet under omorganisation. Man avsåg att, då materieltillgången gjorde det möjligt, av arméartilleriet tillföra varje armékår 1 division med 1 batteri om 4 st. 10.67-cm. kanoner och 2 batterier om 4 st. 15.24-cm. haubitser.[4]

Den *rumänska* arméns tunga fältartilleri var 1914 särdeles svagt: 1 tung division om 2 batterier om 4 st. 15-cm. haubitser.[5]

I *Tyskland* tilldelades armékåren 1 tung bataljon (om 4 kompanier om 4 st. 15-cm. haubitser), medan det tyngsta artilleriet, sammanhållet i mörsarbataljoner (om 2 batterier om 4 st. 21-cm. mörsare) eller kanonbataljoner (om 2 batterier om 6 st. 13-cm.

[1] Veltzé, s. 154, 248, 347; Salwén, s. 39; Rä.A., s. 41.
[2] Veltzé, s. 112, 157, 249, 344; Salwén, s. 45; Rä.A., s. 43.
[3] Herr, s. 6.
[4] Salwén, s. 40, 48; Knox I, s. XXIII.
[5] Rä.A., s. 41.

kanoner), till den styrka, som av omständigheterna påkallades, direkt underställdes arméchefernа.[1]

Principiellt överensstämmande med den tyska organisationen var den *italienska*, ehuru dennas omfång var väsentligt mindre. Den italienska armékåren erhöll sålunda 1 tung haubitsdivision om 2 batterier om 4 st. 14.9-cm. pjäser; det tunga kanonartilleriet fördelades på arméerna till en styrka av 1 division om 3 batterier om 4 st. 12-cm. pjäser vid varje.[2]

Den *österrikisk-ungerska* armékåren hade 1 tung division om 2 batterier om 4 st. 15-cm. haubitser.[3] Vissa arméer tilldelades 1 eller 2 tunga artilleribataljoner.[4]

Sammansättningen[5] av samt ammunitionsutrustningen[6] vid ett tungt haubitsbatteri var följande:[7]

Land	Officerare	Övriga	Hästar	Antal skott per pjäs
Frankrike	4	212	221	103
Österrike-Ungern	?	210	276	240
Italien	3	173	148	200
Ryssland	4	188	151	120

Personalen torde i regeln varit utrustad med sabel och pistol (revolver). I Tyskland var dock visst manskap beväpnat med gevär (karbin) i stället för pistol, och i Österrike-Ungern var allt manskap utrustat med karbin med sabelbajonett. Vid det ryska tunga artilleriet saknade personalen i stor utsträckning personlig beväpning.[8]

3. Högre truppförband.

I fred var armékåren den högsta enheten med någorlunda likformig organisation. Mellan armékårerna och den högsta här-

[1] Schwarte O.I., s. 9; Veltzé, s. 113 och 124.
[2] I.A.b., s. 40.
[3] Conrad IV, s. 227.
[4] Conrad IV, bil. 7 och 21.
[5] Löbell, s. 71; svensk utredning; I.A.b., s. 40; Salwén, s. 40, 53.
[6] Veltzé, s. 155, 344; I.A.b., s. 97; Salwén, s. 101.
[7] För Tyskland och Rumänien saknas tillförlitliga uppgifter.
[8] Veltzé, s. 114, 157, 249, 344, 413; Rä.A., s. 43.

ledningen stod emellertid ofta en myndighet, som var avsedd att förbereda krigsindelningen i *arméer*. Tyskland hade sina arméinspektioner, omfattande 3—4 armékårer, Italien sina 4 arméchefer, en för vardera av de arméer som vid krigsutbrott skulle uppställas,[1] Ryssland sina militärdistrikt.

De vid koncentreringen bildade arméerna sammansattes av ett antal armékårer (självständiga fördelningar), armékavalleri, arméartilleri, flygstridskrafter osv., allt efter den strategiska uppgift som förelåg.

Armékåren var i allmänhet den operativa enheten. Dess ständiga indelning var i olika arméer ganska växlande. Den tyska kåren bestod av 2 infanterifördelningar, 1 jägarbataljon, 1 tung haubitsbataljon, 1 flygavdelning m. m.,[2] den franska av 2 infanterifördelningar jämte 1 reservinfanteribrigad, 1 kavalleriregemente, 1 lätt fältartilleriregemente och 6 förstärkningsbatterier m. m.[3] I Österrike-Ungern utgjordes den av 2 linjefördelningar och 1 lantvärnsfördelning, 1 tung haubitsdivision m. m.,[4] i Italien av 2—3 infanterifördelningar, 1 bersaglieriregemente,[5] 1 kavalleriregemente, 1 lätt fältartilleriregemente, 1 tung haubitsdivision m. m.[6] Den ryska armékåren sammansattes av 2 infanteri-(skytte-)fördelningar (i vissa fall 1 infanterifördelning och 2 självständiga skyttebrigader), $^1/_2$ sotnia kosacker (stabsvakt), 1 »mörsardivision» m. m.,[7] den rumänska av 2 eller 3[8] infanterifördelningar, 1 lätt haubitsregemente och eventuellt 1 kavalleribrigad m. m.[9]

Infanterifördelningens stomme var i de flesta fall inom här berörda arméer densamma — 2 infanteribrigader om 2 regementen, i Rumänien 2—3 brigader. Härtill kommo i vissa arméer

[1] I.A., s. 11.

[2] Veltzé, s. 125; Cron, s. 5 o. 59. — Reservkårerna (utom gardesreservkåren) voro något svagare. Bland annat saknade de tungt artilleri, flygavdelning m. m.

[3] Löbell, s. 70. — Vissa armékårer sammansattes av 3 infanterifördelningar, av vilka 1 reservfördelning. En sådan armékår räknade 36 bataljoner, 12 skvadroner och 45 batterier (180 pjäser). Jfr Veltzé, s. 166.

[4] Veltzé, s. 352; Conrad IV, bil. 7 och 21.

[5] Ett slags elitinfanteri.

[6] I.A., s. 12; I.A.b., s. 36 ff.

[7] De turkestanska armékårerna hade en avvikande sammansättning. Jfr Veltzé, s. 423 f; R. A., s. 32.

[8] Därav 1 reservfördelning. I detta fall uppgick armékårens styrka till 35 à 36 bataljoner, 8 skvadroner och 30 batterier.

[9] Rä.A., s. 28. — Jfr Gst. Rum., s. 10 f.

ytterligare självständiga infanteristyrkor, såsom i den tyska 1 velocipedavdelning, i den franska 1 eller flera jägarbataljoner och i de österrikisk-ungerska och rumänska 1 jägarbataljon. Kavalleriet företräddes i Tyskland och Rumänien av 1 regemente om 4 skvadroner, i Frankrike av 1 skvadron, i Österrike-Ungern av 2—3 samt i Ryssland av 3 skvadroner; den italienska infanterifördelningen saknade i regeln kavalleri. Artilleristyrkan utgjordes i Tyskland och Rumänien av 1 fältartilleribrigad om 2 regementen, i Ryssland av 1 brigad direkt indelad i divisioner, i Österrike-Ungern av 1 fältkanonregemente och 1 fälthaubitsdivision, i övriga länder av 1 fältartilleriregemente. Därtill funnos överallt ingenjörtrupper m. m.[1]

Kavallerifördelningens styrka växlade i ganska hög grad. Den räknade i Tyskland och Frankrike 3, i Österrike-Ungern, Italien och Ryssland 2 brigader om 2 regementen, medan den rumänska kavalleriförbandet bestod av 2—3 brigader (4—6 regementen). Hjälpvapnens styrka skiftade likaså. Beträffande tilldelningen av kulsprutor lämnas närmare uppgifter i tab. sid. 33. Utom kulspruteförbanden ingick i den franska kavalleriförbandet 1 »velocipedavdelning» (om 400 man) och i den italienska 1 velocipedbataljon. Överallt fanns, såsom förut nämnts, en ridande artilleridivision.[2]

Styrkeförhållandena vid armékårerna samt vid infanteri- och kavalleriförbandningarna framgå av bil. 2. Man finner att armékårens infanteristyrka växlade mellan 25 och 42, infanterifördelningens mellan 12 och 16 bataljoner. Kårkavalleriets styrka låg mellan 5 och 8 skvadroner, fördelningskavalleriets steg till högst 4. Kavalleriförbandningens styrka rörde sig mellan 16 och 24 skvadroner. Kårartilleriet utgjorde högst 36, lägst 14 batterier, fördelningsartilleriet högst 12, lägst 5; det ridande artilleriet vid kavalleriförbandningarna 3—2 batterier.

[1] De tyska reserv- och lantvärnsfördelningarna voro svagare. De förra hade i regeln endast 1 fältartilleriregemente, de senare en helt svag artilleristyrka samt saknade kulsprutor m. m. Vissa franska fördelningar voro sammansatta av 3 infanteribrigader. En österrikisk infanterifördelning, avsedd för bergskrig, bestod av 3—4 bergsbrigader, 1—2 skvadroner, 1 (eventuellt 2—3) bergsartilleriregementen m. m. Jfr Veltzé, s. 125 f., 167, 253, 352, 388, 424; Conrad IV, s. 226; I.A.b., s. 36 ff; Rä.A., s. 26.

[2] Veltzé, s. 127, 167, 253, 352 f, 388, 425; franska armékommissionens rapport 1923; Conrad IV, s. 226; I.A.b., s. 30; Rä.A., s. 28.

4. Luftstridskrafterna.

Redan före 1914 hyste man i allmänhet den övertygelsen, att luftfarkoster i ett kommande krig skulle göra sig gällande vid den strategiska spaningen samt genom bombardering av anstalter, förråd, verkstäder, förbindelseleder osv. bakom fronten. Inom de flesta arméer pågick därför ett flitigt arbete för tillvaratagandet av de senaste framstegen på det aeronautiska området.

Till en början hade luftstridskrafterna i ett flertal fall organisatoriskt tillhört ingenjörtrupperna,[1] men småningom hade denna förbindelse i större eller mindre grad upplösts. Vid krigsutbrottet voro i regeln de tre olika huvudslagen av luftfarkoster — fasta ballonger, styrbara luftskepp och flygplan — ordnade i särskilda förband omedelbart under högsta krigsledningen.

Betydelsen av fasta *ballonger* synes i allmänhet hava varit underskattad. Vid krigsutbrottet mobiliserade tyska armén endast 8 fältballongavdelningar med fast ballongmateriel. Var och en av de 8 först bildade arméerna torde hava fått sig en sådan avdelning tilldelad.[2] I Frankrike, där uppmärksamheten koncentrerats till flygplanen, fanns överhuvud icke någon särskild organisation för fast ballongmateriel.[3] Italien hade däremot efter tyskt mönster uppsatt ballongtrupper utrustade med modern materiel.[4] Ryssland förfogade 1913 över 12 ballongkompanier om 6 fasta ballonger. I den rumänska armén ingick en liten ballongpark om 2 fasta ballonger. De österrikisk-ungerska ballongförbandens styrka kan icke med säkerhet angivas.

De båda föregångsländerna, Tyskland och Frankrike, hade före världskriget beträffande luftstridskrafternas organisation, såsom i så mycket annat, gått skilda vägar. I Tyskland lades huvudvikten vid *styrbara luftskepp*, medan man i Frankrike ägnade mera omsorg åt flygplanens fullkomnande. Utvecklingen gav i detta hänseende den franska uppfattningen rätt, i

[1] I Tyskland voro dock luftstridskrafterna förenade med »Verkehrstruppen».
[2] Varje avdelning avsåg att betjäna 1—2 fasta ballonger. Jfr Hoeppner, s. 26.
[3] Orthlieb, s. 9.
[4] Neumann, s. 15.

det att de styrbara luftskeppen icke fingo något större inflytande på krigshändelserna. I Tyskland skildes de mot slutet av kriget från hären.

Flygplanen[1] företedde en mängd olika konstruktioner. Man befann sig ännu på försöksstadiet, och ingenstädes hade man kommit till en bestämd uppfattning om vare sig mål eller medel. Tyskland och Frankrike byggde själva; övriga här berörda länder voro ännu i huvudsak hänvisade att införa sin flygplansmateriel utifrån, dvs. i allmänhet från de båda nämnda föregångsländerna. De nyaste franska flygplanen voro de tyska avgjort överlägsna i såväl motorstyrka (140 mot 100 hkr.) och fart (115 mot 90 km/tim.) som stig- och bärförmåga.[2]

Ännu funnos icke några bestämmelser för luftfarkosternas beväpning, ehuru ett antal franska flygplan blivit försedda med kulsprutor. Flygpersonalens huvudvapen utgjordes i regeln av pistol eller karbin. Åtminstone i Tyskland höll man därtill före, att strid knappast kunde ifrågakomma i annat fall än att ett flygplan tvingats gå ned på fientligt område. Uppmärksamheten var i huvudsak riktad på åtgärder, som kunde underlätta ett hastigt och säkert meddelande av spaningsresultat. Tyskarna hade gjort försök med fotografering från luften och prövat radioförbindelse mellan flygplan och marken; de hade också liksom fransmännen begynt använda sig av flygplan för artilleriets eldledning.

Uppgifterna rörande antalet effektiva flygplan inom olika arméer vid krigsutbrottet växla avsevärt. Sannolikt mobiliserade dock Tyskland 218, Frankrike 340, Österrike-Ungern 110 och Ryssland 244. När Italien och Rumänien inträdde i kriget maj 1915, resp. augusti 1916, torde de icke kunnat uppsätta mer än 70, resp. 124 flygplan.[3] Antalet mobiliserade flygplanförare var sannolikt i Tyskland 254,[4] Frankrike 400, Öster-

[1] I Tyskland huvudsakligen monoplanet Taube och biplanet Arrow, i Frankrike monoplanen Blériot, Deperdussin, Nieuport, Morane samt biplanen Fahrman, Henri-Mourier, Voisin och Coudron. I Österrike-Ungern monoplanen Etrich-Taube och Albatross samt Lohner-Daimler (monoplan och biplan). Förutom importerade typer fanns i Ryssland och Rumänien en inhemsk konstruktion — Sikorski, resp. Vaichy. — Jfr Orthlieb, s. 8 ff; R.A., s. 146; RÅ.A., s. 49.

[2] Orthlieb, s. 8 ff.

[3] Neumann, s. 585; Jane 1918, s. 22 b.; Cadorna I, s. 68 ff; Jahrbücher 1914, s. 3 ff; Knox II, s. 540.

[4] Därtill 271 spanare. Under utbildning voro ytterligare 269 förare och 83 spanare. (Schwarte, Luftkrieg, s. 538).

rike-Ungern 80[1] och i Ryssland 160.[2] I augusti 1914 funnos i Italien omkring 200 och i Rumänien omkring 13, vilket antal ökades till omkring 300, resp. 124 (högst), innan dessa länder gjorde sitt inträde i kriget.[3]

Flygstridskrafternas organisation var före 1914 ungefär lika brokig som luftfarkosternas konstruktion. Man stod i början av en utveckling och hade ringa krigserfarenhet att bygga på, enär luftstridskrafter endast — och i obetydlig utsträckning — kommit till användning i Tripolis- och Balkankrigen. — Överallt rådde en strävan att vid mobilisering tilldela varje armé, armékår och kavalleriförderling (-kår) åtminstone 1 flygavdelning (omkring 6 flygplan).[4] För fästningar avsedda luftstyrkor oräknade uppsatte Tyskland bl. a. 34 flygavdelningar (1 till varje armé och varje linjekår), Frankrike 38 flygavdelningar (minst 1 till varje linjekår) och 10 självständiga sektioner om 3 plan (1 för varje kavalleriförderling).[5] I Österrike-Ungern upptog mobiliseringsplanen 16 flygavdelningar (1 för varje linjekår), i Italien 25 (av dessa 1 för varje armékår och varje kavalleriförderling), men i verkligheten nådde man i intetdera landet ens närmelsevis så långt. Ryssland mobiliserade 10 flygkompanier om 3 flygavdelningar. Huru dessa fördelades är icke känt. Vad slutligen Rumänien beträffar, lärer detta land före sitt inträde i kriget av befintliga flygplan organiserat 4 eskadrar,[6] om vilkas användning icke heller några tillförlitliga uppgifter hittills varit synliga.

[1] Beräknas i slutet av 1914 hava ökats till 260.
[2] Knox I, s. XXIV, uppgiver omkring 320.
[3] Schwarte, Luftkrieg, s. 538; Jahrbücher 1914, s. 3 ff; Jane 1918, s. 272 b.; Gst. Rum., s. 14.
[4] I Tyskland (Preussen) hade exempelvis chefen för Stora generalstaben i skrivelse den 19. augusti 1912 äskat bl. a. 2 à 3 flygavdelningar om 8 bemannade maskiner för varje armé, 1 flygavdelning för varje armé-, reserv- och kavallerikår samt 1 artilleriflygavdelning för varje armékår, ett program, som begärdes genomfört till våren 1914. — Jfr Ludendorff, U. s. 29 f.
[5] Hoeppner, s. 7; Orthlieb, s. 9.
[6] Gst. Rum., s. 14.

5. Vid tiden för världskrigets utbrott rådande uppfattning rörande truppslagens betydelse, eldens verkan m. m.

Före världskriget betraktades *infanteriet* överallt såsom huvudvapenslaget.

Det tyska infanteriexercisreglementet 1906/1909 uttryckte denna uppfattning på följande sätt: »*Infanteriet är huvudvapnet.* I förening med artilleriet nedkämpar det fienden med sin eld. Det ensamt bryter hans sista motstånd. Det bär stridens huvudbörda och bringar de största offren.»[1] Det franska infanteriexercisreglementet av 1914 var visserligen mindre märgfullt, men principen var densamma: »Infanteriet är huvudvapnet. Det erövrar och försvarar terrängen. Det ensamt kan strida vid varje tid på dagen såväl som om natten och i varje slag av terräng.»[2] — Övriga infanteriexercisreglementen talade mer eller mindre utpräglat samma språk.[3]

Infanteriets strid angavs vara en förening av rörelse och eld. Ehuru det beträffande infanteriets betydelse för stridens avgörande icke rådde delade meningar, skilde sig däremot uppfattningarna ganska väsentligt, när det gällde att värdesätta stridens grundelement. Det tyska infanteriexercisreglementet betonade rörelsen, men en rörelse som »bar fram elden» mot fienden under åvägabringande av tillfällig eldöverlägsenhet. Överlägsenhet i eld ansågs nämligen i de flesta fall nödvändig för att komma motståndaren in på livet med så starka krafter, att han kunde besegras genom blanka vapen. Reglementets bestämmelser voro kortfattade: »Anfallet består i ett framförande av elden, om så erfordras tätt inpå den fientliga ställningen. I stormningen med blanka vapen beseglas fiendens övervinnande. — — — Principiellt öppnas elden av egna skyttelinjer så nära fienden som möjligt. Därigenom kan striden börjas med verksam eld. — — — Sedan från den första eldställningen elden öppnats så enhetligt som möjligt, börja infanteriavdelningarna att under ömsesidigt eldunderstöd arbeta sig fram till storm-

[1] E.R., s. 81.
[2] R. de m. d'inf., s. 85.
[3] Italienska infanteriexercisreglementet 1907, ryska exercisreglementet 1908 och föreskrifter för striden 1910, rumänska infanteriexercisreglementet 1909 osv.

avstånd. Förutsättningen är i allmänhet att tillfällig *eldöverlägsenhet* har vunnits.»[1]

Den franska uppfattningen hade skiftat väsentligt. De svåra förlusterna under fälttågen 1870—1871 hade efterlämnat ett djupt intryck av att elden ägde avgörande betydelse för infanterianfallets lyckliga genomförande. 1875 års reglemente gick helt i eldens tecken. Men ganska snart fann man detta förhållande stridande emot den »élan», som av ålder ansetts vara franska truppers prydnad framför alla andra. Redan efter sex år erhöll det franska infanteriet ett nytt reglemente, där rörelsens betydelse blev starkare betonad. År från år ökades sedermera den sålunda pånyttfödda galliska övertygelsen i värme, så att den allt mer sköt elden åt sidan. I det 1914 utkomna reglementet hette det sålunda: »Endast rörelsen framåt, genomförd ända till närstrid, är avgörande och oemotståndlig. Vanligen fordras dock att en verksam och kraftig eld öppnar vägen för densamma. — — — Rörelsen framåt fortgår så långt som möjligt. Elden öppnas först på ett avstånd, där den är fullt verksam, och endast då det är omöjligt för infanteriet att komma fram utan att skjuta. Framryckningen verkställes medelst hastiga ansatser, understödda av artilleriet och av grannavdelningarnas eld, tills man kommit fienden så nära, att man genom ett sista språng kan nå honom med blanka vapen.»[2]

Principen i det franska reglementet om rörelsen såsom det viktigaste är logiskt oangriplig: rörelsen är och måste vara det väsentliga; elden är blott ett medel för rörelsens genomförande. Men detta medel är numera på grund av eldvapnens verkan nödvändigare än någonsin; i regeln beror stridens utgång på sättet för eldens användning. Det franska reglementets uttryck voro i detta hänseende oklara, och det är ett väl känt faktum att åt dem gavs en mening, som erhöll sitt motto i det gamla, ofta missförstådda slagordet: kulan är en fjolla, bajonetten en hel karl. En främmande iakttagare fann, att ett franskt infanteriförband på stridsfältet icke ansågs behöva nå eldöverlägsenhet med egna medel. Det skulle rycka framåt med stöd av elden från grannavdelningarna och framför allt från artilleriet för att med bajonetten kasta fienden ur hans ställning.

---

[1] E.R., s. 96 ff.
[2] R. de m. d'inf., s. 85.

De tyska och franska åskådningarna i fråga om infanterieldens betydelse stodo sålunda mot varandra. Kring de tongivande huvudparterna grupperade sig övriga arméer i allmänhet efter traditionen eller det politiska vinddraget. Endast undantagsvis anpassades bestämmelserna efter de säregna förhållanden, som voro rådande inom egen armé och i eget land. Anmärkningsvärt är emellertid att ryssarna i teorien helt övergivit Dragomirovs läror och nu ytterst skarpt betonade nödvändigheten av en noggrann eldförberedelse.

Infanteriets hjälpvapen, *de tunga kulsprutorna*, som vunnit sitt rykte på de mandschuriska slagfälten 1904—1905, hade småningom införts i alla arméer, men det förefaller som om man knappast någonstädes vid världskrigets utbrott hunnit till en bestämd uppfattning om dessa nya stridsmedels uppgift i striden. Det franska reglementet sade helt kort, att »kulsprutan utgör ett mäktigt eldtillskott för skyttelinjen».[1] Det tyska reglementet ansåg uppgiften vara att »omedelbart» understödja infanteriets eldstrid. Dock kan man säga, att den därpå följande meningen innehöll en viss antydan rörande vapnets användning. »I stånd att på minsta frontutrymme utveckla den starkaste infanteristiska eldkraft lämna de (kulsprutorna) såväl vid anfall som vid försvar genom ett beslutsamt ingripande och riktigt insättande på avgörande punkter ett väsentligt krafttillskott.»[2] Dessa ord synas angiva, att kulsprutan skulle äga lika stor användning vid anfallet som vid försvaret. Kulsprutans betydelse i defensiven hade emellertid varit den egentliga anledningen till hennes införlivande med infanteriets organisation och merendels även varit vägledande vid tillämpningen.

Kavalleriets främsta uppgifter angåvos överallt ligga inom spaningsverksamhetens område. Till avvisandet av den fientliga spaningen räknades även skyldigheten att täcka flankerna mot överraskande fientliga företag.

Alla kavalleriexercisreglementen inskärpte nödvändigheten för kavalleriet att föra striden genom *attack med blanka vapen*. Det tyska reglementet innehöll uttrycket: »Endast där lan-

[1] R. de m. d'inf., s. 97.
[2] E.R., s. 81.

sen icke är på sin plats, tillgriper man karbinen.»[1] Visserligen lämnades därmed åt befälhavaren frihet att följa sitt omdöme, men det var i övrigt väl sörjt för att detta omdöme endast i undantagsfall skulle uppgiva striden till häst. Ett sådant fall antyddes i reglementet så, att framgång mot icke skakat infanteri blott kunde påräknas, »därest kavalleriet kom nära fienden och kunde anfalla överraskande»,[2] under det att attacken *alltid* borde ha stor framgång mot skakat infanteri.[3] På samma sätt, om ock med andra ord, uttalade sig andra arméers reglementen. Utan överdrift torde det kunna sägas, att de europeiska härarnas kavalleri före världskriget ägnat endast föga uppmärksamhet åt eldstriden, och att det var jämförelsevis svagt utbildat i detta stridssätt. Likväl saknades icke erfarenhet; under kriget i Östasien 1904—1905 hade det ryska kavalleriet på grund av sin obenägenhet att strida till fots icke kunnat göra sin armé beräknad tjänst, ehuru dess överlägsenhet var betydande. — Under världskrigets inledande operationer skulle kavalleriet dyrt få plikta för sitt underskattande av eldens verkan.

Om *artilleriets* ställning rådde icke några delade meningar. Artilleriets huvuduppgift var inom alla arméer kort och gott »verksammaste understöd åt infanteriet». Detta tyska uttryck[4] var endast i någon mån skärpt i det franska reglementet för högre truppföring (28. oktober 1913), som uttalade, att artilleriet framför allt ägde att »stödja infanteriets framåtgående rörelse».[5] Vikten av nära samverkan mellan de båda truppslagen var ganska kraftigt betonad. Det tyska infanteriexercisreglementet framhöll, att »infanteriets och artilleriets handlingar i striden varken till tid eller rum kunna skiljas, utan flyta in i varandra».[6] Det ryska infanteriexercisreglementet gjorde gällande, att »framgången säkerställes genom infanteriets och artilleriets ömsesidiga understöd åt varandra och genom en fullständig överensstämmelse i dessa truppslags verksamhet». En ständig förbindelse mellan de båda vapnen vore därför nödvän-

[1] K.R., s. 389.
[2] K.R., s. 441.
[3] K.R., s. 443.
[4] E.R., s. 124.
[5] C.d.g.u., s. 39.
[6] E.R., s. 123.

dig. Infanteriet skulle genom sin rörelse framåt tvinga fienden att blotta sig och sålunda giva det egna artilleriet mål. Artilleriet åter skulle hjälpa infanteriet framåt genom att bekämpa de fientliga trupper, som mest hindrade infanteriets anfall. Den i reglementena sålunda framhållna grundsatsen om en nära samverkan mellan infanteri och artilleri hade vid krigsutbrottet dock ännu icke i större utsträckning vunnit praktisk tillämpning. Erforderliga reglementariska bestämmelser för samverkans utförande funnos icke, liksom icke heller erforderliga organ.

Flygvapnet betraktades i Tyskland med en viss skepticism. Dess verksamhetsområde ansågs framför allt vara den strategiska spaningen. I överensstämmelse med denna uppfattning fäste man sina förhoppningar vid de styrbara luftskeppen, vilka hade tysk hemortsrätt. Såsom en biuppgift angavs »den strategiska skadegörelsen», bombardering av orter, förråd och förbindelser. Åt flygplans användning för taktiska ändamål hade man ägnat föga uppmärksamhet. Förmågan att begagna flygplanet var också vid krigets början skäligen ringa. Den uppfattningen var ingalunda sällsynt, att det nästan berodde på en slump, om en flygspanare verkligen upptäckte något, och därför erhöllo flygavdelningarna i regeln endast mycket allmänt hållna direktiv, med den ganska naturliga följden att de ofta bokstavligen förlorade sig i rymden.[1] Mången höll rent av före, att både egna och fiendens flygplan efter några veckor skulle hava försvunnit. De upplysande rapporter, som trots flygspaningens bristfälliga ledning nästan från krigets början avlämnades av flygavdelningarna, kommo såsom en överraskning. Man trodde endast motvilligt och begärde bekräftelse av andra spaningsorgan.

Med ovan antydda åsikter är det endast naturligt, att man i Tyskland icke i någon nämnvärd grad vinnlagt sig om ett samarbete mellan flygvapnet och andra truppslag.[2] Försök att med flygplan utföra observationer för reglering av artilleriets eld ägde första gången rum vid fältartilleriskjutskolan i oktober 1912, och på våren 1913 erhöllo 3 officerare utbildning såsom artilleriflygare,[3] men vidare åtgärder i denna riktning synas icke

[1] Jfr Hoeppner, s. 3 ff.
[2] Jfr Hoeppner, s. 16.
[3] Hoeppner, s. 19.

före krigsutbrottet hava blivit vidtagna. Det är emellertid anmärkningsvärt, att chefen för Stora generalstaben i skrivelse den 19. augusti 1912 fäst uppmärksamheten vid nödvändigheten att åvägabringa samverkan mellan flygvapnet och övriga vapen, vid stridsflygning, fotografering från luften osv.[1]

I Frankrike synes man däremot ända sedan 1910 hava ställt stora förhoppningar på »det femte vapnet», i vilket man trodde sig hava funnit ett medel av stor betydelse för vinnande av framgång. Erfarenheterna från fredsövningar gåvo vid handen, att flygvapnet intill stridens början var ett värdefullt organ för hastigt inhämtande av underrättelser angående fiendens rörelser. Därjämte hade metoder utfunnits för flygares medverkan vid artilleriets eldledning.[2] De franska luftstridskrafterna voro vid krigsutbrottet de tyska såväl numerärt som även, om ock i mindre grad, kvalitativt överlägsna. De fingo därför från början övertaget i luften, vartill jämväl bidrog deras bättre beväpning.

Av nedanstående tablå[3] framgår avvägningen *i fred* mellan de olika truppslagen.

Land	Antal				Antal per bataljon			
	Bataljoner	Skvadroner	Lätta pjäser	Tunga pjäser[7]	Skvadroner	Lätta pjäser	Tunga pjäser	Summa pjäser
Tyskland	669	547	[4] 3,732	840	0.82	5.58	1.25	6.83
Frankrike	673	378	[5] 2,820	308	0.56	4.19	0.46	4.65
Österrike-Ungern .	684	353	[4] 2,310	112	0.52	3.38	0.16	3.54
Italien	389	150	[4] 1,050	80	0.39	2.70	0.20	2.90
Ryssland	1,344	724	[6] 4,858	96	0.54	3.61	0.07	3.68
Rumänien	121	83	[5] 564	8	0.68	4.64	0.07	4.71
Medeltal	—	—	—	—	0.58	4.02	0.37	4.39

På varje bataljon kommo *i medeltal* en halv skvadron och något mer än 4 pjäser, men proportionerna inom de olika arméerna

[1] Ludendorff U, s. 31 ff.
[2] Hoeppner, s. 4.
[3] Tablån är utarbetad med stöd av Schwarte, d. Lkr., s. 92; Veltzé, resp. länder; Herr, s. 6; Rä.A., s. 31.
[4] I batterier om 6 pjäser (ridande batterier dock 4 pjäser).
[5] I batterier om 4 pjäser.
[6] I batterier om 8 och 6 pjäser.
[7] I batterier om i allmänhet 4 pjäser.

skiftade högst väsentligt. Artilleriet i den tyska armén var i förhållande till infanteriet i det närmaste dubbelt så starkt som i de ryska och österrikisk-ungerska arméerna och mer än dubbelt så starkt som i den italienska armén. Det tyska tunga artilleriets styrka är anmärkningsvärd. Till den ryska armén pågingo stora leveranser av artillerimateriel från Frankrike.

Vid härarnas övergång till krigsfot ändrades proportionen till infanteriets förmån utom i de italienska och ryska arméerna. Artilleriets siffror utjämnades därhän, att alla arméer, utom de tyska och ryska, företedde praktiskt taget samma pjäsantal i förhållande till infanteriet. I den tyska armén uppställdes över 5 pjäser per bataljon, i den ryska 4.5, medan övriga härar icke nådde längre än till 3.4—3.2. Tablån nedan visar ställningen i mitten av augusti 1914.

Land	Antal					Antal per bataljon			
	Bat.	Skv.	Lätta pjäser	Tunga pjäser	Summa pjäser	Skv.	Lätta pjäser	Tunga pjäser	Summa pjäser
Tyskland . .	[1] 1,205	[2] 587	[3] 5,190	[3] 1,064	6,254	0.5	4.3	0.9	5.2
Frankrike .	[4] 1,254	[12] 600	[5] 3,960	[5] 308	4,268	0.5	3.2	0.2	3.4
Österrike-Ungern [6] .	800	410	2,370	168	2,538	0.5	3.0	0.2	3.2
Italien [7] . .	560	175	1,492	[8] 258	1,750	0.3	2.7	0.5	3.2
Ryssland [11] .	1,480	945	6,354	252	6,606	0.5	4.3	0.2	4.5
Rumänien [13] .	[9] 220	[9] 83	[10] 748	[10] 8	756	0.4	3.4	0.04	3.4
Medeltal	—	—	—	—	—	0.45	3.5	0.3	3.8

[1] Schwarte, O. I., s. 12.
[2] Cron, s. 6; Schwarte, d. Lkr. I., s. 93, uppger blott 3,816 lätta pjäser.
[3] Schwarte, d. Lkr. I., s. 93.
[4] Beräknad efter Schwarte, d. Lkr. I., s. 93.
[5] Herr, s. 6.
[6] Schwarte, d. Lkr. I., s. 93. — Landstormsbataljoner ej inräknade.
[7] Cadorna I, s. 82. — Uppgifterna gälla för maj 1915. Hösten 1914 hade igångsatts en betydande tillverkning av artillerimateriel.
[8] I detta antal äro en del belägringspjäser inberäknade.
[9] Veltzé, s. 388 f.
[10] Rä.A., s. 41.
[11] Knox I, s. XXIII.
[12] Veltzé, s. 171.
[13] Vid sitt inträde i kriget 1916 bestod den rumänska armén av 350 bat., 112 skv., 1,068 l. pj. och 264 t. pj. (s:a 1,332 pj.). — Rä.A. (16), s. 5 f.

Kulsprutornas antal inom arméerna efter verkställd mobilisering var följande:[1]

Land	Per infanteribataljon	Per infanteriregemente	Per kavalleriregemente	Sammanlagt per infanteriförd.	Sammanlagt per kavalleriförd.
Tyskland	—	6	—	24	6
Frankrike	2	—	—	24	6
Österrike-Ungern	[2] 2	—	—	[3] 24	[4] 4—8
Italien	—	2	[5] 2	8	8
Ryssland[6]	—	8	—	32	8
Rumänien[7]	[8] 2	—	[9] 2	26	[10] 6—8

Inom de tyska, franska, ryska och rumänska arméerna uppgick antalet kulsprutor till 2 per infanteribataljon. Det österrikisk-ungerska infanteriet skulle enligt plan beväpnas med samma antal, men befintlig materiel synes icke hava varit tillräcklig för att omedelbart genomföra denna avsikt. Vid krigsutbrottet fanns sålunda allenast 1.6 kulspruta per bataljon. I italienska armén var proportionen ännu svagare, i det att på en infanteriförd delning om 12 bataljoner allenast funnos 8 kulsprutor. Vid kavalleriförd elningarna var proportionen mellan antalet kulsprutor och skvadroner i Tyskland och Frankrike 1:4, i Ryssland 1:3, i Rumänien 1:3 à 2.7 och i Italien 1:2.5. Inom den österrikisk-ungerska armén torde de flesta kavalleriförd elningar hava saknat kulspruteutrustning.

[1] Tablån är utarbetad efter Schwarte, Tech., s. 25.
[2] Samtliga bataljoner torde dock icke hava haft denna utrustning.
[3] Conrad IV, s. 225 f, uppgiver 8—10 kulspruteplutoner, Veltzé, s. 352, 16—20 kulsprutor.
[4] Conrad IV, s. 227; Veltzé, s. 352, uppgiver 4.
[5] I.A.b., s. 39.
[6] Veltzé, s. 406.
[7] Gst. Rum., s. 11.
[8] Rä.A., s. 32; Veltzé, s. 384, uppgiver 2 kulspruteplutoner per regemente.
[9] Endast vid 6 rosioriregementen. Jfr Veltzé, s. 384.
[10] Rä.A., s. 28; Veltzé, s. 388, uppgiver 12.

Härarnas utrustning med luftstridskrafter framgår av nedanstående tablå.[1]

Land	Fälthärens styrka i 100,000 tal	Styrbara luftskepp		Flygplan	
		Antal	per 100,000 man	Antal	per 100,000 man
Tyskland	20.2	11	0.5	218	10.8
Frankrike	21.0	[2]	[2]	340	16.2
Österrike-Ungern	14.0	6	0.4	110	7.9
Italien [3]	7.1	7	1.0	70	9.9
Ryssland	33.41	13	0.4	244	7.3
Rumänien [3]	2.8	—	—	[4] 124	44.3

[1] Utarbetad på grund av Schwarte, d. Lkr. I, s. 93; I.A.b., s. 366 ff; Veltzé, s. 389, samt övrig under kapitlet »Luftstridskrafterna» angiven litteratur (se sid. 23 ff).

[2] Antalet före kriget byggda luftskepp var 30. Hade samtliga funnits i behåll, skulle per 100,000 man funnits 1.4 luftskepp.

[3] Vid inträdet i kriget efter en rustningstid, som för Italien utgjorde knappa 9 och för Rumänien något mer än 24 månader.

[4] Högst.

II. Under kriget genomförd ombeväpning och omorganisation.

1. Ombeväpningen och dess förutsättningar.

Översikt av utvecklingen.

Världskrigets början kännetecknades på alla krigsskådeplatser av våldsamma strider av mer eller mindre utpräglad renkonterkaraktär. De första veckornas fälttåg syntes såväl i väster som i öster jäva de sista krigserfarenheterna, att krigshandlingen förlorat sin rörlighet och förvandlats i veckolånga strider om fältbefästa ställningar. Trots millionhärarnas »tunga massor» hade kriget icke endast återvunnit utan, såsom Schlieffen förutsagt, till och med överträffat sin forna strategiska rörlighet. På den östra krigsskådeplatsen tillintetgjorde 8. tyska armén, förd av Hindenburg, under de sista dagarna av augusti vid Tannenberg 2. ryska armén för att den 5.—15. september i slaget vid Goldap—Angerburg tillfoga en annan av tsarens härar ett nederlag, som skulle blivit en ny katastrof, därest icke den ryske arméchefen Rennenkampf i sista stunden förmått anträda ett skyndsamt återtåg. På västfronten framfördes på mindre än en månad de tyska arméerna i en oavbruten offensiv och under oupphörliga strider från Lüttich till i höjd med Paris, ett avstånd nästan lika stort som från Stockholm till norska gränsen vid Charlottenberg. I mitten av september började den s. k. kapplöpningen mot havet, dvs. de båda motståndarnas försök att omfatta varandras yttre flank, vilka försök slutade med den strategiska frontens utsträckande till Nordsjön — ingen av parterna hade kunnat åstadkomma någon överflygling. Genom ytterligare, ofta våldsamma strider, »stabiliserades» västfronten; i slutet av november, efter tre och en halv månaders kamp, hade

den fått den sträckning, som i stort skulle bibehållas i nära fyra år. I december avstannade operationerna i öster på liknande sätt. Då ingendera parten ägde kraft att genombryta den andras linjer, började ställningskriget. Kriget hade förändrat karaktär.

Vilka voro då orsakerna till denna förändring? Vad hade inträffat, som kunde låta operationerna förlora sin föregående rörlighet?

Svaret har oftast varit: de nutida eldvapnens verkan, som åt försvaret gav en bestämd överlägsenhet över anfallet. Detta ännu ofta gängse betraktelsesätt är felaktigt, vilket framgår enbart därav, att vapenverkan ingalunda förändrats under de korta höstmånaderna 1914. En annan gärna använd förklaringsgrund har varit fältbefästningarnas styrka. Icke heller detta »bevis» kan anses riktigt, ty de befästa fronterna uppstodo under de strider, som voro en följd av omfattningsförsöken, och dessa striders karaktär var densamma som de föregåendes. Rörelsen avstannade ingalunda mot en befäst ställning, mot vilken stormflodens anfallskraft bröts såsom mot en vågbrytare. Tvärtom böljade striderna länge fram och tillbaka för att endast småningom stelna i ställningskriget. — De båda nyssnämnda förklaringsgrunderna kunna således icke godtagas. Därmed är dock ingalunda sagt, att icke ökad eldverkan och användningen av fältbefästningar i sin mån bidragit till uppkomsten av ställningskriget. Det må blott betonas, att de därutinnan icke varit utslagsgivande faktorer, såsom det ofta blivit påstått och trott.

Den främsta orsaken till ställningskrigets uppkomst är i verkligheten att söka i den omständigheten, att båda parterna förlorat sin anfallskraft. Anledningarna härtill voro: ammunitionsbrist, stora förluster,[1] som icke kvantitativt och framför allt icke kvalitativt kunde ersättas, samt en genom föregående operationer och hårda strider framkallad fysisk och psykisk utmattning. Slutligen hade fronterna uttänjts så mycket, att de till förfogande stående styrkorna icke medgåvo att samla tillräckligt starka krafter för att ett avgörande skulle kunna vinnas.

Ammunitionsbristen satte sin prägel på krigföringen vid alla fronter. Intet land hade sörjt för en tillräcklig ersättning. Den

[1] Det bör framhållas, att dessa förluster proportionellt till härarnas styrka och per stridsdag ingalunda voro större än i föregående krig, snarare tvärtom.

nödtvungna sparsamheten med ammunition medförde ovillkorligt en förlamning av krigföringen.

Härarnas förluster voro under de första krigsmånaderna så stora, att de icke i något land kunde ersättas med fullt utbildad personal. I Frankrike t. e. uppgick avgången till och med november 1914 till omkring 854,000 man,[1] under det att den franska härens mobiliserade fältstyrka var 2,689,000 man eller, om etapp- och arbetstrupper icke medräknas, 2,100,000 man.[2] Sålunda utgjorde förlusterna under nämnda skede av kriget i det närmaste en tredjedel (omkring 32 %) av den ursprungliga styrkan eller, om etapp- och arbetstrupper frånräknas, 41 %.[2] Det är klart, att i en armé, vars fältstyrka, såsom Frankrikes, var relativt större än något annat lands,[3] förluster av denna storlek icke skulle kunna helt ersättas, och framför allt icke med fullt utbildad personal. Allmänt känt är vidare, att tyskarna i de stora striderna i Belgien under det här berörda skedets sista månad utan resultat offrade ofullständigt utbildade frivilliga i 100,000-tal. Fosterländsk hänförelse och tapperhet kunna icke ersätta utbildning. Vid samma tidpunkt uppgick den ersättningspersonal, som utgått ensamt för infanteriet, till 786,000 man.[4] De taktiska anledningarna till de stora förlusterna kunna, såsom i det föregående antytts, sammanfattas i orden: otillräcklig eldförberedelse och bristande samverkan mellan infanteri och artilleri.

Truppernas ovan omtalade fysiska och psykiska utmattning torde icke behöva närmare förklaras.

Såsom exempel på det ändrade förhållandet mellan härarnas styrka och den strategiska frontens utsträckning må framhållas, att den tyska krigsledningen hade beräknat, att de för operationerna i väster avsedda arméerna skulle kunna täcka fronten mellan gränsen och Paris. Sedan förlängdes fronten från Paris till havet, samtidigt med att frontstyrkan försvagades. Anfallet hade kulminerat redan å den förstnämnda fronten. Dennas ut-

[1] Jfr bil. 15. — Av sårade äro endast de, som avgått till hemorten, medräknade.
[2] Gst. bil. 4.
[3] Jfr bil. 1.
[4] Ludendorff, K. u. P., s. 108 f. — I detta sammanhang kan lämpligen erinras om att det tyska infanteriet under tiden november 1914—augusti 1916 erhöll en ersättning av 3,484,000 man och därefter till krigets slut i november 1918 — 2,170,000 man.

sträckning tärde ytterligare på anfallskraften, vilken icke kunde återställas genom truppförflyttningar inom fronten. Förhållandena på motsidan voro liknande.

Man torde vara berättigad till antagandet, att ställningskriget icke uppkommit, därest de båda motståndarna eller endera av dem vid slutet av ifrågavarande operationsskede haft till förfogande arméer av samma kvalitet som vid krigets början, dvs. arméer som besuttit erforderlig operations- och stridsduglighet, samt dessutom arméer med samma styrka i förhållande till den strategiska frontens längd som under fälttågets början. Sedan operationerna en gång stelnat i ställningskriget, gällde det att återgiva dem deras rörlighet för att inom överskådlig tid kunna vinna ett avgörande. Det var strävan att lösa denna uppgift, som gav utvecklingen dess karaktär. Ur ententens synpunkt voro tvenne utvägar tänkbara: att kringgå motståndaren genom en landstigningsexpedition eller att skapa medel för genombrytning av hans front.

I Englands högsta krigsledning gjorde sig sjöministern, mr Winston S. Churchill, till tolk för det förra alternativet med i stort sett följande, sedermera nedskrivna motivering: »Så länge Frankrike betraktades såsom en sluten krigsskådeplats, var man ohjälpligt fast, och den tyske inkräktarens front kunde varken genombrytas eller omfattas. Men om synfältet utvidgades till samtliga krigsskådeplatser och det väldiga kriget uppfattades såsom en enda stridshandling, samt Britanniens sjömakt bringades i verksamhet, erbjödo sig för de förbundna kringgångsrörelser av den mest vidsträckta art. Dessa kringgångsrörelser voro så väldiga och invecklade, att de växte till särskilda krig. De fordrade arméer, vilka i ett annat krig skulle anses för betydande. De grundades på herraväldet till sjöss, och de krävde sin särskilda diplomati.»[1] Kringgångsrörelsen borde ansättas över Östersjötrakten, i vilket fall Öresund och Bältena måste öppnas, eller över Balkanhalvön.[2] Efter någon tvekan valdes det sistnämnda alternativet, och så uppstod anfallet mot Dardanellerna. Det illa planlagda företaget misslyckades. Efter Bulgariens inträde i kriget på centralmakternas sida räckte krafterna tillsvidare icke till för att upprepa försöket vare sig vid Darda-

[1] Churchill II, s. 29.
[2] Ibid. II, s. 29 ff.

nellerna eller i Östersjötrakten. Den i sig fullt riktiga tanken att med en i stort anlagd kringgångsrörelse vinna ett avgörande blev därför undanskjuten, även om man fortfor att insätta starka krafter mot centralmakternas södra flank.[1]

Emellertid avvaktade icke de fransk-engelska arméerna på västfronten resultatet av anfallet mot — eller rättare över — Turkiet. Tyngdpunkten förblev i Frankrike. Här gällde det främst att genombryta motståndarnas befästa front och att skapa därtill nödvändiga medel.

I det föregående har påvisats, att man, särskilt i Frankrike, före världskriget underskattade eldens betydelse; infanterianfallet utfördes utan tillräcklig eldförberedelse och utan organiserad samverkan med artilleriet. Detta betraktelsesätt blev redan efter de erfarenheter, vilka vunnits under de första striderna, föremål för en fullständig omvälvning. I den mån denna utveckling gav åt elden en ställning, som svarade mot dess betydelse, följde den fullt riktiga banor. Men när den, under påverkan av de särskilda förhållandena på krigsskådeplatsen i väster, ensidigt tillgodosåg kravet på eldverkan och därigenom bortskymde vikten av truppförbandens rörlighet, länkades utvecklingen i oriktiga banor. Anledningen till att så blev förhållandet är att söka icke endast i de stora förlusterna, utan även och fastmer i otillräcklig personalersättning och i en härav föranledd strävan att ersätta den levande kraften med materiell. Såsom en följd av detta förhållande överflyttades i ställningskriget huvudrollen från infanteriet till artilleriet. Man såg icke, att *huvudorsaken* till att infanterianfallen misslyckades låg i utbildningens svaghet, utan sökte ett botemedel i en förstärkning av de materiella hjälpmedlen. Framgångens hemlighet ansågs ligga i en överväldigande insats av eldrör och ammunition, i ett förstörande av motståndarens materiel och av hans fasta försvarsanordningar, dvs. i en ofta veckolång artilleriförberedelse av infanterianfallet.[2]

När verkan av den anfallandes artillerield blev större, måste den försvarande ytterligare öka djupet av sina ställningar — det talades snart icke mera om linjer, i vilka fienden skulle hejdas, utan om zoner och om ett elastiskt försvar. I samband därmed

[1] Churchill I, s. 485 ff, samt II, s. 148 ff och 503 ff.
[2] Jfr Bennedich, Kr.V.A.H. 1924, s. 25 ff.

utvecklades infanteriets defensiva styrka, närmast genom en ökning av kulspruteförbanden. Samtidigt sjönk anfallsenergien alltmera. När de första stora genombrytningsoffensiverna misslyckats, skyndade man icke desto mindre att såväl kvantitativt som kvalitativt förstärka artilleriet och öka dess ammunitionsutrustning. Det var även vid denna tidpunkt som granatkastarna i större antal infördes i syfte att fullständiga artilleriets eldverkan.

På tysk sida insåg man snart nog, att även infanteriets anfallskraft måste höjas för att en avgörande framgång skulle kunna vinnas. Men då tid saknades för en grundlig utbildning, sökte man nå detta mål genom ökad tilldelning av de tunga hjälpvapen, som redan ingingo i utrustningen — kulsprutor och granatkastare — och genom nya stridsmedel — handgranater och följeartilleri. Därjämte infördes en gradering av infanteriet i »ställningstrupper» och »kamptrupper». De senare övades för sin särskilda uppgift i genombrytningsslaget och försågos med en vapenutrustning, som tillförne knappast haft sin like i tyngd. De lärdes att använda denna utrustning och att förlita sig på den i sådan grad, att de ansågo den nödvändig vid alla tillfällen — även när det gällde att efter besittningstagandet av fiendens ställningar genom rörlighet förvandla framgången till seger. Man gjorde systematiskt anfallet tungt och ovigt.

Även de allierade hade emellertid genomfört ändringar i infanteriets uppträdande. De täta kolonnerna hade upplösts — man ville genom glesa och smidiga formeringar minska förlusterna — och en mängd både tunga och lätta hjälpvapen hade tillkommit. Då motståndet var fördelat i en zon av värn, samlades ett synnerligen starkt artilleri för terrängbeskjutning av hela zonen, först genom den »rullande spärren» (eldvalsen) och sedan även genom den »krattande elden», som fördes fram och åter över området framför eldvalsen. Behovet av artilleri för infanteriets omedelbara understöd tillgodosågs även. Men allt tycktes förgäves. Artilleriet förmådde icke bryta den försvarandes eldkraft, och anfallsinfanteriets nya hjälpvapen för bekämpande av de lokala försvarsanordningarna möttes av försvarsartilleriets eld och urståndsattes i stor utsträckning att fylla sin uppgift. Det blev nödvändigt att förse dem med pansarskydd. De pans-

rade stridsvagnarna, vilka nu framträdde, erhöllo till uppgift icke endast att genom sin eldkraft bryta fiendens motstånd, utan även att genom hinderlinjerna bana väg för anfallstruppen. Samtidigt utsträcktes användningen av gasammunition, genom vilken man erhållit ett artilleristiskt medel mot den levande försvarskraften.

Vid den tyska marsoffensiven 1918 blev det nya stridsförfarandet tillämpat i största skala. Och nu hade också artilleriet hunnit utforma förbättrade metoder för sin eldförberedelse. Det kunde genom beräkning av skjutelementen, utan föregående inskjutning, avgiva en träffsäker verkningseld — överraskning var möjlig på ett helt annat sätt än tillförne. Artilleriet hade också lärt sig nödvändigheten av koncentration och lämpligheten av målens oregelbundna bekämpande. Till mål valdes icke längre uteslutande fiendens materiel och fasta försvarsanordningar, utan även och i främsta rummet den levande kraft, som kunde bringa materielen till användning. Metoden hade utvecklats så långt, att motståndet inom den anfallna försvarszonen hastigt blev betvingat.

Därmed hade den första förutsättningen nåtts för att vinna en rörlig krigföring och därmed även möjlighet till ett avgörande. Den andra förutsättningen, icke mindre viktig, var att förvandla framgången till seger, dvs. att från genombrytningsstället upprulla motståndarens front. För att giva ett verkligt resultat måste nämligen genombrytningen omedelbart fullföljas i form av omfattning. Men när infanteriet skulle gå fram för att försäkra sig om terrängen närmast genombrytningsstället, förmådde det icke genomföra anfallet med erforderlig kraft och hastighet. I överensstämmelse med den nya gruppteknikén förde det fram sina hjälpvapen; gevären höllos tillbaka — anfallet dog småningom bort. Så verkade följdriktigt den åskådning, som låg till grund för det nya stridsförfarandet. Infanteriet kunde icke tillvarataga den vunna framgången genom att hastigt fullfölja framryckningen ur det erövrade området. Det hade en känsla av att anfallet icke kunde fortsättas, om icke den för genombrytningen anlagda tunga vapenskruden i sin helhet medfördes.

Det vill synas som fördelnings- och regementsstaberna vuxit så fast i ställningskrigets ram, att de icke kunde slita sig

ur denna och efter självständigt bedömande leda en sådan framryckning. De läto sig efter vanan bindas vid telefonen till bakomvarande högre befälhavare. Bredden av fördelningarnas anfallsområden översteg ofta icke 2 km. Trots uppdelningen i grupper, vilka under ömsesidigt understöd arbetade sig framåt, klagas också över en alltför tät anhopning av infanteriet. Men än mer klagas det dock över att detta stridsförfarande, som var grundat på gruppchefernas ledarförmåga, misslyckades, emedan nämnda chefer icke voro sin uppgift vuxna; de väntade ofta på order i stället för att hänsynslöst föra fram sina styrkor. Genom denna brist på självverksamhet gick en dyrbar tid förlorad, en tid, som icke kunde ersättas. Slutligen var samarbetet mellan infanteriet och dess hjälpvapen helt fotat på ställningskrigets grund och upphörde därför inför den nya uppgiften.[1]

De nya »kampfördelningarna» framryckte med ett i alla avseenden reducerat infanteri såsom en ram kring en oerhörd maskinutrustning, som till sina skilda delar — såväl de infanteristiska som de artilleristiska — väsentligen tillhörde ställningsstriden och som icke motsvarade det läge, vilket inträdde efter genombrytningen. Den maskinella utrustningen verkade förlamande på rörligheten, emedan den i stället för att *förstärka* infanteriet till stor del fått *ersätta* den levande kraften. 1918 års tyska fördelningar räknade knappast mer än hälften så många gevär som de fördelningar, vilka fördes i fält 1914, och i de franska fördelningarna var manfallet än större, oavsett vad som felades i utbildning. De nya fördelningarna kunde icke segra, emedan infanteriet genom bristfällig utbildning förlorat tron på sig självt, emedan vapenutrustningen var för tung under rörliga operationer, och emedan artilleriet var utbildat mera såsom ett fästnings- än såsom ett fältartilleri.[2]

I striden insatta förband blevo inom kort »utkämpade» och måste ersättas av friska krafter. Behovet av trupper ökades i samma mån som kvaliteten sjönk. Före den tyska marsoffensiven 1918 framfördes från vissa håll såsom ett önskemål, att anfallstrupperna skulle avlösas redan den första anfallsdagens afton. Högsta härledningen gav emellertid icke härtill sitt bi-

[1] Jfr Altrichter, W. u. W. 1924, s. 299 f.
[2] Jfr Bennedich, Kr.V.A.H. 1924, s. 31 f.

fall; den hänvisade till härens prestationer hösten 1914. Nu var emellertid truppernas beskaffenhet en annan. Kärnan av den gamla tyska hären hade stupat, och armén hade efter hand erhållit en nästan milisartad karaktär. Anfallet råkade snart i stockning, ehuru arméerna framgingo på tre träffen och, såsom nyss antyddes, med en front per fördelning av i allmänhet endast 2 km. Truppernas utbildning var icke sådan, att anfallet kunde utvecklas till seger.[1]

Oaktat den tyska marsoffensiven 1918 icke ledde till det åsyftade målet, kom den dock att utöva det största inflytande på den taktiska och organisatoriska utvecklingen. Därmed fick man nämligen för första gången erfarenhet från ett framgångsrikt anfall mot en starkt befäst ställning. De rörliga operationer, som bort följa på genombrytningen, lyckades däremot icke. Men även dessa negativa erfarenheter lämna sin lärdom, nämligen att den levande kraften icke kan ersättas av materielen, utan endast stödjas av densamma.

I det följande skärskådas vissa enskildheter beträffande den under kriget genomförda ombeväpningen.

Infanteriets beväpning.

Vid krigets utbrott var infanteriet inom alla arméer beväpnat med någorlunda likvärdiga *gevär*,[2] även om konstruktionsdetaljerna växlade. Man tycktes med avseende på den personliga beväpningen hava kommit så långt som det över huvud var möjligt inom den ram, tekniken dittills anvisat. Under kriget förblev också geväret i stort sett oförändrat, och det uppfyllde, när det rätt användes, i allmänhet de fordringar, som borde ställas på detsamma. Ställningsstridens särskilda förhållanden föranledde emellertid försök med nya konstruktioner för att höja eldhastigheten. Fransmännen anpassade till sitt Lebelgevär ett lådmagasin med 3, senare 5 patroner, och tyskarna prövade, ehuru utan framgång, ett magasin för ända till 25 patroner. För precisionsskjutning ur skyttevärn försågo alla de krigförande ett antal gevär med kikarsikten, och flerstädes

[1] Jfr Altrichter, W. u. W., 1924, s. 299 f, och Ludendorff, Kr., s. 465 f.
[2] Schwarte, Tech., s. 19 ff. — Det franska Lebelgeväret var dock att betrakta såsom en enkelladdare, vars magasin endast tjänade som reserv.

blev mekanismen försedd med ett omhölje av tyg eller metall till skydd mot smuts och sand.[1]

Då ställningskriget drog ut på tiden, framstod det långa vapnet därvid såsom obekvämt i skyttevärnens trånga utrymmen. Denna synpunkt gjorde sig alltmera gällande i den mån ofullständigt utbildat manskap kom till användning. Det var uppenbart lättare att lära rekryten att använda korta vapen och framför allt handgranaten än att med geväret »etwas rechtes anzufangen».

Sannolikt torde man också i nämnda omständigheter hava att söka de kanske mest väsentliga anledningarna till att under kriget icke frambragtes ett för fältbruk fullt dugligt *automatgevär*. Redan före kriget hade man gjort försök att framställa ett sådant vapen, men ingen hade ansett att något egentligt behov därav förelåg. Och där man nu trodde sig behöva ett infanterivapen med större verkan på tidsenheten än det vanliga gevärets, hade man kulsprutan att tillgripa. Mot slutet av året 1917 utlämnades visserligen i den franska armén till varje infanterikompani ett mindre antal automatgevär, men dessa, vilka ägde jämförelsevis ringa eldhastighet och dessutom visade sig för tunga och svårhanterliga, kommo snart ur bruk.[2] — För striden inom skyttevärnen fann man också ett nytt vapen i *stormpistolen*,[3] med vilken avsågs verkan på nära håll (under 200 m.) och mot täta mål.[4]

I stor utsträckning kom även *karbinen* till bruk på grund av sin lätthanterlighet. Vid de korta håll, inom vilka ställningsstriderna utkämpades, kunde den utan större olägenhet ersätta geväret. För en del personal ansågs emellertid även karbinen för tung och blev därför ersatt av *pistol* eller *revolver*.[5]

Inom den tyska hären framställdes slutligen för beskjutning av stridsvagnar det s. k. *T-geväret* med en kaliber av 13 mm.

---

[1] Bland annat i Tyskland och Frankrike.

[2] Det franska automatgeväret m/1917, vilket vägde 1 kg. mera än Lebelgeväret, var ett halvautomatiskt vapen, som endast medgav eld patronvis.

[3] Stormpistolen fick användning särskilt i de tyska, österrikisk-ungerska och italienska arméerna.

[4] Den tyska typen var försedd med kolv för anläggning mot axeln. Vapnets längd uppgick till 0.817 m. och dess vikt till 4.32 kg. Det laddades med 32 patroner i ett magasin.

[5] Flera modeller funnos, i tyska hären t. e. över 30. (Jfr Schwarte, Tech., s. 32). — Den tyska pistolen torde kunna betraktas såsom normaltyp. Den hade 9 mm. kaliber, vägde 1 kg. och laddades med 8 patroner i ett magasin.

Dess vikt, 17.5 kg., och längd, 1.7 m.,[1] uteslöto en mera vidsträckt användning — det ökade endast raden av de vapen, med vilka man belastade världskrigets infanteri.

Infanteriets blanka vapen, *bajonetten*, som vid världskrigets början, i överensstämmelse med andan i de olika arméernas reglementen, nått en renässans, förekom i flera former. Det ryska infanteriet ensamt hade bibehållit stickbajonetten, vilken alltid bars påsatt; de tyska, franska och italienska härarna hade en sabelbajonett, den österrikisk-ungerska knivbajonett. Den sistnämnda typen betraktades med misstroende, och till grund för dess konstruktion lågo även hänsyn, vilka voro för striden ovidkommande, såsom vapnets brukbarhet till verktyg osv. Emellertid medförde icke kriget någon ändring av de tidigare i bruk varande bajonetterna. Det har gjorts gällande, att knivbajonetten var bättre än ryktet och till och med visade sig fullt tillfredsställande, men därmed är icke bevisat, att den var lika ändamålsenlig som övriga typer. Den omständigheten, att även knivar och dolkar — för att icke tala om klubbor och yxor — kommo till icke ringa användning under gravstriderna, i all synnerhet under mörker, kan icke betraktas såsom bevis för den korta knivbajonettens ändamålsenlighet.

Med hänsyn till utvecklingen av infanteriets beväpning i allmänhet kan det synas överraskande, att sabeln tämligen snart utbyttes mot karbin eller mot gevär. Ett skäl uppgives hava varit strävan att undvika alltför stora befälsförluster.

Det är redan antytt, att det vapen, som främst tillgreps för att öka infanteriets eldkraft, var *kulsprutan*.[2] En ökning av kulsprutornas antal var också ett naturligt medel att särskilt i defensiven höja stridsförmågan hos ett truppförband, vars värde nedsatts genom förluster och otillfredsställande ersättning.

Vid krigets början voro, såsom av det föregående framgått, de flesta arméers infanteri försett med 2 tunga kulsprutor per bataljon. I den mån erfarenheterna från ställningsstriderna

[1] Malmberg, s. 42.

[2] Schwarte, Tech., s. 23 ff; Schwarte, m. L., s. 144 ff. — Jfr Malmberg, s. 17 ff och 33 ff.

kunde samlas och bearbetas, steg efterfrågan på kulsprutor icke endast på grund av deras eldkraft utan jämväl, och kanske i främsta rummet, på grund av den besparing av levande material, som med dem ansågs möjlig. Pluton efter pluton, kompani efter kompani infogades i redan befintliga förband. Krigsåret 1916 stod helt i kulsprutans tecken. Några mera genomgripande konstruktionsförändringar förekommo däremot icke.[1] — Emellertid visade det sig snart nog, att de tunga kulsprutorna icke kunde fylla alla på dem ställda fordringar. De voro för tunga och fordrade för stor servis. Därjämte var eldberedskapen för liten för användning i de främre linjerna. I all synnerhet framträdde dessa olägenheter under anfall.

Lätta kulsprutor (kulsprutegevär)[2] hade visserligen funnits redan före världskriget, men ingen av förefintliga typer hade ansetts besitta tillfredsställande fältmässighet. På skilda håll anordnades därför under krigets lopp försök i avsikt att framställa en fullgod lätt kulspruta. Fransmännen gingo härvidlag i spetsen, med det resultat att ett sådant vapen 1915 blev fastställt.[3] Följande år hade också tillverkningen fortskridit så långt, att utlämningen av de nya kulsprutorna till trupperna kunde begynna. I mån av tillgång fördelades dessa vapen på *infanterikompanierna* för att höja anfallskraften.

Inom den tyska armén inslog man en annan väg, i det att man ville åstadkomma ett lätt automatvapen genom ändringar å den tunga kulsprutan.[4] Det lyckades också att konstruera ett ballistiskt mycket gott, men fortfarande jämförelsevis tungt vapen.[5] Från och med år 1917 utdelades kulsprutor av denna typ

[1] Ett antal tunga kulsprutor försågos dock med lavetter, vilka medgåvo beskjutning av luftfarkoster. Därvid användes i allmänhet också särskilda riktmedel. Vidare infördes på vissa håll riktmedel, vilka möjliggjorde skjutning med indirekt eld. (Jfr Schwarte, Tech., s. 29). — I tyska armén användes en sköld försöksvis. En sådan utsändes senare till samtliga kulspruteförband. Den ansågs likväl vara väl tung, varför den mot slutet av kriget alltmer kom ur bruk.

[2] I det följande har av praktiska skäl skillnad icke gjorts mellan lätta kulsprutor och kulsprutegevär, trots tekniska olikheter och därav betingad olika taktisk användning.

[3] M/Chauchat. Denna var försedd med luftavkylning. Vikten var omkring 9 kg.

[4] Efter en del misslyckade försök med Madsengevär och lätt kulspruta m/Bergmann.

[5] M/08—15. Denna vägde 16 kg. och var försedd med vattenmantel. Genom införandet av luftavkylning m. m. nedbringades vikten sedermera till 12.5 kg. (Schwarte, Tech. s. 30).

på infanterikompanierna. I Österrike följde man Tysklands exempel och försåg ett antal tunga kulsprutor med en något lättare lavett. De därigenom åstadkomna pjäserna benämndes »handkulsprutor», men böra likväl alltjämt betraktas såsom tunga vapen. Icke heller i den italienska armén blev under krigets gång någon lätt kulspruta införd. I stället framställdes en dubbelpipig kulsprutepistol.[1] Inom den ryska armén kom ett mindre antal lätta kulsprutor (kulsprutegevär) av Madsenmodell till användning. I den rumänska armén funnos vid krigets slut per infanterikompani 6 lätta kulsprutor, sannolikt av fransk konstruktion.

Utrustningen med kulsprutor i krigets början och slut framgår av bilaga 3; de viktigare typer, som tagits i bruk, äro förtecknade i bilaga 4.

Samtliga förenämnda infanterieldvapen, utom T-geväret, hade gemensam *ammunition*, i allmänhet med *spetskula*. Denna hade införts i stället för kulan med ogival spets, framför allt i syfte att åstadkomma en mera bestrykande bana. Emellertid innehöllo mobiliseringsförråden 1914 alltjämt icke ringa mängder av den äldre ammunitionen. Det österrikisk-ungerska och italienska infanteriet gick i fält i huvudsak utrustat med denna. Någon ändring av den vanliga ammunitionen förekom icke under kriget. Däremot är förteckningen över olika *specialkulor*, som infördes för bekämpning av särskilda mål, ganska rikhaltig. Sålunda tillkommo inom de flesta arméer kulor med stålkärna, avsedda att genomslå de vanligen förekommande sköldarna. Till de tyska T-gevären användes specialkulor med mycket stor genomträngningsförmåga.[2] För beskjutning av luftfarkoster infördes på sina håll kulor med synlig bana, brandkulor o. s. v.

Till infanteriets ammunitionsutrustning för särskilda ändamål höra även *handgranaten* och *gevärsgranaten*.

Den förra är av gammalt ursprung och har i någon form funnits, så snart det efter krutets uppfinnande gällt strider om fäst-

[1] Med 25 patroners magasin och pansarsköld. (I. A. 17, s. 81).
[2] På 1,000 m. avstånd genomslogs pansarplåt av 18 mm. tjocklek. Jfr Schwarte, Tech., s. 35.

ningar eller befästa ställningar. Under fälttåget i Mandschuriet 1904—1905 kom handgranaten efter en lång period av undanskymdhet åter till heders, framför allt under den långvariga kampen om Port Arthur. Den ansågs mest tillhöra fästningskriget och ingick ännu 1914 icke i fältinfanteriets ordinarie utrustning. Erfarenheterna från de rörliga operationerna under världskrigets första skede ådagalade icke heller behovet av handgranater i fältutrustningen, men så snart rörelsen upphört och den »sammanhängande fronten» börjat antaga fastare form, blev det med ens en livlig efterfrågan på sådana projektiler. Det hände till och med, att trupperna själva tillverkade handgranater,[1] ehuru av enklaste slag, i förbidan på tillförsel från hemorten, där en massfabrikation småningom kom i gång. Mot slutet av kriget skilde man i regeln på offensivhandgranater (plåthylsor med skaft) och defensivhandgranater (gjutjärnsgranater av äggform). Vid det förra slaget var det själva sprängämnet som verkade, vid det senare huvudsakligen sprängstyckena.[2]

Inom den tyska armén på västfronten torde under åren 1916—1917 varje man varit utrustad med handgranater. Så snart det gällde mera rörliga operationer, minskades dock antalet burna projektiler. I stället medfördes erforderligt antal å ammunitionsvagnarna för att vid behov utdelas. Inom den franska armén synes utvecklingen i stort sett varit densamma. Mot slutet av kriget kan skönjas en viss minskning i förtroendet för handgranaterna, men förbrukningen var fortfarande mycket stor.[3]

Gevärsgranaten var av ungt datum. Åren närmast före krigsutbrottet hade försök gjorts att med gevär avskjuta kulformiga handgranater, försedda med metallskaft, som passade till loppet. Laddningen i den vanliga gevärspatronen hade tillräcklig kraft att framdriva projektilen och åstadkomma en kastvidd av omkring 200 m., medan man med handgranaten kunde nå högst 50 m. Så snart ställningskriget tagit sin början, infördes där-

[1] Detta hade även förekommit tidigare, såsom under fälttåget i Mandschuriet 1904—1905.

[2] Schwarte, Tech., s. 42 ff.

[3] På tysk sida uppgick den under tiden sommaren 1917—sommaren 1918 till omkring 30 milj. per månad. Jfr Schwarte, Tech., s. 45.

för gevärsgranaten såsom en komplettering till handgranaten, men erhöll aldrig någon nämnvärd betydelse. På grund av den ringa mängd projektiler, som kunde tillverkas, måste användningen inskränkas till särskilda fall. Laddningen var också besvärlig, vilket föranledde försök med nya konstruktioner, i allmänhet avseende att låta den utströmmande krutgasen verka direkt på granaten utan användning av stång.[1]

Såväl den ena som den andra projektilen hade sitt berättigande i ställningsstriden. Under rörlig strid, i vilken de på grund av tyngden endast i ringa mängd kunde medföras, kommo de icke till verklig prövning. Handgranaten kan dock möjligen under vissa omständigheter även där hava en uppgift att fylla vid sidan av bajonetten, men den kan aldrig ersätta denna. I ställningsstriden kunna båda granaterna användas vid stormningens förberedande och genomförande, men vid inbrytningen fäller bajonetten nu som förr utslaget.

Bland infanteriets hjälpvapen av artillerinatur framträdde först *granatkastaren*. Ehuru mindre beaktad hade denna pjäs redan tidigare ingått i utrustningen för fästnings- och ställningsstrider. Vid krigsutbrottet funnos inom den tyska armén två typer, en tung och en medeltung, båda avsedda för fästningskriget, varjämte försök med en lättare typ nyss avslutats. Dessa »Minenwerfer» kommo snart till användning vid *anfall* på förberedda ställningar, och befunnos, sedan den »sammanhängande» fronten stabiliserats, oumbärliga vid varje offensiv såsom utfyllnad av det ännu jämförelsevis fåtaliga artilleriet. Förutsättningen var att de användes i massa och att den tid, inom vilken viss verkan skulle vara uppnådd, icke tillmättes för knapp, ty träffsäkerheten var skäligen ringa. De uppgifter, som företrädesvis lämnades åt granatkastarförband, voro — utom bekämpande av levande mål bakom betäckning — förstöring av hinderanordningar och av kulspruteställningar. Hur grundligt ett anfall än blivit förberett genom en systematisk artilleribeskjutning, var det dock alltid möjligt, att en och an-

[1] Fransmännen använde för ändamålet s. k. »tromblons», tyskarna en »Schiessbecher».

nan fast punkt med skyddat läge förblivit oskadad och fortfarande kunde giva stadga åt försvaret. Erfarenheten visade tydligt, att ett sådant förnyat motstånd från ett eller annat håll kunde vara tillräckligt för att åstadkomma stockning i anfallet, i varje fall om truppen utgjordes av manskap utan tillräcklig utbildning. Under ställningsstriden behövde därför infanteriet särskilda hjälpstridsmedel för att fullständiga artilleriets förstörelseverk.[1] — Den tunga granatkastartypen förenades i allmänhet med artilleriet, medan de medeltunga och lätta typerna på ett eller annat sätt ingingo i infanteriet.

Trots granatkastarnas påtagliga och av alla insedda brister fann sig den tyska ledningen av omständigheterna föranlåten att begagna desamma. Med hänsyn till vapnets egenskaper anordnades helt naturligt tillverkning i massa, samtidigt som konstruktörerna sporrades att åstadkomma en förbättrad typ. Redan 1915 kunde också fastställas en ny modell till lätt granatkastare, som i jämförelse med de föregående hade åtskilliga företräden, främst en betydande eldhastighet.

Tysklands exempel följdes av övriga krigförande, ehuru anmärkningsvärt långsamt. Den franska hären torde knappast fått några granatkastare förrän 1916. Bilaga 5 giver en antydan om de viktigaste typerna. Under senare delen av världskriget voro fronterna uppfyllda av dylika pjäser.[2] Vid rörliga operationer blevo de emellertid aldrig på allvar prövade. Det har anförts, att granatkastaren på grund av sin ringa pjäsvikt är lätt att medföra även i bruten terräng. Men å andra sidan är ammunitionen tung och därför svår att medföra i den myckenhet, som på grund av pjäsens mindre goda skjutegenskaper erfordras för att åstadkomma en tillfredsställande verkan.

Granatkastaren fullständigades i viss mån av infanterikanonen och den tunga kulsprutan.

Det är redan antytt, att den tyska förkärleken för granatkastaren till en början knappast delades inom andra arméer. I den franska hären hade man tidigare sökt att vinna samma mål med

---

[1] Jfr Pfeifer, s. 126.

[2] Tyska armén uppgives vid tiden för vapenstilleståndet hava disponerat mer än 10,000 lätta och flera tusen tunga och medeltunga granatkastare. — Jfr Schwarte, m. L., s. 166.

en särskild *infanterikanon*,[1] och denna väg prövades även av den österrikisk-ungerska armén.[2] Småningom skedde likväl en förskjutning av uppfattningen till granatkastarens förmån på grund av det enskilda skottets större verkan. Å andra sidan införde även tyskarna en infanterikanon, vilken dock knappast hann tagas i bruk, förrän vapenstilleståndet inträdde.[3] Infanterikanonen kunde erhålla en mångsidigare användning än granatkastaren. Den var t. e. bättre lämpad för beskjutning av artilleriobservationsplatser och kulsprutor samt fann en särskilt betydelsefull uppgift i bekämpningen av stridsvagnar. Sistnämnda omständighet synes hava varit avgörande för den tyska ledningens beslut om dess införande. Emellertid var dess betydelse omstridd, och i allmänhet hyste trupperna större förtroende för granatkastarna, trots kanonens större precision, lättare ammunition och bekvämare eldreglering. Orsaken till detta förhållande, som kan förefalla ganska egendomligt, är att söka i målens beskaffenhet i förhållande till projektilernas ringa verkningsförmåga. De uppgifter, som man egentligen önskade lösa med infanterikanonen, måste mestadels anförtros åt vanliga fältbatterier, vilka avdelades till omedelbar samverkan med infanteriet. Infanterikanonen var för svag, och därför vann granatkastaren i tävlingen, trots dess betydligt mindre träffsäkerhet. Till den önskade lösningen — en artilleripjäs med samma verkan som det lätta fältartilleriets, men med samma rörlighet och framkomlighet som infanteriets övriga tunga hjälpvapen — hann man under kriget icke.

Slutligen bör omnämnas det »kemiska» stridsmedel infanteriet erhöll i *eldsprutan*. Redan vid krigsutbrottet fanns i

---

[1] Den franska infanterikanonen hade en kaliber av 37 mm. Pjäsens vikt uppgick till 108 kg. och uppdelades på tre bördor. Den hade eldrörsrekyl samt var försedd med hjullavett. Maximiskottvidden var 2,400 m. God verkan kunde påräknas intill 1,500 m. Eldhastigheten uppgick till 15—20 skott i minuten. Såväl direkt som indirekt eld kunde avgivas. Ammunitionen utgjordes av brisansgranater och gjutjärnsgranater till lika antal (granatens vikt: 580 gr.). Sammanlagt medfördes 384 skott per pjäs. Verkan av det enskilda skottet var ganska ringa.

[2] Den österrikisk-ungerska infanterikanonen hade liksom den franska en kaliber av 37 mm. Pjäsvikten var emellertid endast 86 kg., fördelad på tre bördor. Maximiskottvidden var 2,200 m.

[3] Även den tyska pjäsens kaliber var 37 mm. Dess skottvidd överskred den franska kanonens.

tyska armén ett dylikt vapen.[1] I början av ställningskriget omtalades det såsom ganska verksamt för betvingandet av styrkor i täckta rum eller blockhus samt i allmänhet av truppavdelningar, vilka samlats inom ett trångt utrymme med obekväm utgång. Den moraliska verkan var mycket stor på grund av sårskadornas beskaffenhet, om en räddning till livet för de angripna över huvud var möjlig. Tidigast under krigsåret 1915 infördes eldsprutor även i den franska armén. Under senare delen av kriget förekommo två franska typer, en tung och en lätt.[2] Någon större betydelse erhöll dock vapnet aldrig — det var för tungt i förhållande till den skyndsamhet, som krävdes i de lägen, då dess användning var ändamålsenlig, och dess räckvidd var alltför ringa. I samma mån som artilleriet erhöll gasprojektiler, trädde eldsprutan tillbaka.

Kavalleriets vapen.

Vid krigsutbrottet var kavalleriet, såsom nämnt, beväpnat med karbin och sabel samt vanligen även med lans. *Karbinen* synes överallt hava bibehållits i stort sett oförändrad.[3] *Sabeln* utbyttes däremot vid det tyska kavalleriet mot en lång bajonett. *Lansen*, mycket verksam vid uppsuttet anfall, men dessemellan besvärlig att medföra och av föga nytta, torde i stor utsträckning hava blivit bortlagd. I den tyska armén bibehölls den dock hela kriget igenom.

För att höja kavalleriets eldkraft ökades överallt de *tunga kulsprutornas* antal, varjämte lätta kulsprutor på flera håll tillkommo.

Kavalleri, som för längre tid gjorde tjänst till fots, utrustades i huvudsak som infanteriet. I Frankrike var detta fallet även med uppsuttna kavalleriregementen.

---

[1] Eldsprutan utgjordes av en med eldfängd vätska fylld behållare försedd med slang och munstycke. Vid de tyska sprutorna nådde strålen en längd av högst 50 meter.

[2] Den tunga vägde laddad 125 kg. och hade en räckvidd av 60—70 m. Den lätta hade en vikt av 23 kg. och bars av en man. — (Arch. 22/1921, s. 108).

[3] I tyska armén infördes dock på karbinen en apparat för minskandet av mynningselden, vilken bidrog till att röja det truppslag, den skjutande truppen tillhörde. Härigenom bortelimineradés dock karbinens fördelar framför geväret — mindre längd och vikt — under det att olägenheterna — mindre eldverkan, kraftigare rekyl osv. — kvarstodo.

I vissa arméer erhöllo de högre kavalleriförbanden ett antal *pansarbilar*, dvs. med kulsprutor eller lätta kanoner bestyckade pansrade automobiler[1] med uppgift att hastigt bryta fientligt motstånd samt att öka kavalleriets uthållighet i försvaret. Pansarbilarnas konstruktion m. m. framgår av bil. 6.

De egenskaper, vilka giva pansarbilen dess värde, äro hastighet, eldkraft och skydd för servisen. Den stora hastigheten möjliggör ett överraskande uppträdande. Fördelarna motvägas emellertid av ganska betydande olägenheter. Pansarbilen är bunden vid vägarna och kan på grund av sin tyngd endast begagnas på goda vägar. Den är också lätt att upptäcka. Icke desto mindre visade den sig vara ett värdefullt hjälpvapen åt kavalleriet både i materiellt och moraliskt hänseende.

Artillerimateriel.

Det har i det föregående framhållits, att man vid världskrigets utbrott i allmänhet betonade rörelsen så kraftigt, att betydelsen av elden, som skulle göra rörelsen möjlig, i viss mån undanskymdes. Artilleriets huvuduppgift var utan tvivel riktigt utmätt, och antalet pjäser var åtminstone i de ledande arméerna tillräckligt för densammas lösning i rörligt krig. Men samarbetet mellan artilleriet och infanteriet var icke i erforderlig grad övat. Utbildningen hade i detta stycke icke bedrivits så, som frågans betydelse fordrade. I alla arméer kommenderades artillerioffícerare till infanteriet och infanterioffícerare till artilleriet, men utbytet blev endast ringa, ty intetdera vapnet förmådde övervinna svårigheterna i samarbetet. Följden blev, att artilleriet icke kunde följa och understödja infanteriet i den rörliga striden, vilket medförde, att infanteriets anfall ofta hejdades eller lyckades först efter svåra förluster.

Man insåg icke att anledningen till det mindre tillfredsställande resultatet var bristande samverkan mellan truppslagen, dvs. otillfredsställande utbildning, utan påyrkade en ökning av artilleriets styrka. Inom alla de krigförande arméerna vidtogos också utomordentliga åtgärder för att taga igen vad som i detta hänseende ansågs försummat.

[1] Sådana automobiler funnos redan före världskrigets utbrott i de franska, ryska, engelska och belgiska arméerna. (Jfr Schwarte, Tech., s. 204). Jfr s. 76.

Det var även naturligt, att behovet av artilleri ökades, sedan genombrytningen av befästa ställningar blivit »den enda möjliga stridsformen». Men det är därför icke givet, att utvecklingen bort taga en sådan gestalt, som här blev fallet. I tanke att det framför allt gällde att rasera motståndarens befästningar skapades ett allt *tyngre* artilleri och undanskymdes, särskilt till en början, det väsentliga, nämligen tillintetgörandet av motståndarens levande stridsmedel. All strävan gick ut på att vinna artilleristisk, dvs. en mekanisk, överlägsenhet, men man glömde eller sköt undan huru denna överlägsenhet borde användas och vad som måste ske, om genombrytningen verkligen lyckades.

Olika yttre tekniska omständigheter kommo även att verka därhän, att artilleriet gjordes tyngre. För eldens ledning hade man tidigare varit så gott som uteslutande hänvisad till markobservationer. Observationer från fängslade ballonger hade visserligen förekommit, men icke medfört någon mera betydelsefull förändring i äldre uppfattning om stridsförfarandet. Genom luftstridsmedlens utveckling, i förening med radioförbindelser, och genom nya mätmetoder vidgades det område, inom vilket artilleriet kunde verka från en och samma punkt, förutsatt att pjäsen ägde förmåga att skjuta eller kasta på dessa avstånd. Endast till en viss grad var det möjligt att utsträcka skottvidden genom förändringar i ammunitionen; för ett kraftigt steg i denna riktning fordrades andra artilleripjäser och företrädesvis pjäser med grövre kalibrar. På dessa grunder inträdde *en förskjutning till det tunga artilleriets förmån*. Ett inflytande i samma riktning utövade behovet att nå mål bakom och i fältbefästningar. Den lätta haubitsen ansågs i många fall mera användbar än den lätta kanonen, oaktat den i rörlighet och eldhastighet var kanonen något underlägsen.

Ett särskilt slag av artilleri uppstod slutligen med behovet av medel för luftvapnets bekämpande från marken — *luftvärnsartilleriet*.

I den mån artilleripjäsernas antal och vikt ökades, måste *motorkraften* tagas i artilleriets tjänst för transportändamål. Härigenom bragtes framför allt det tunga artilleriets rörlighet att väsentligt stiga. Ytterligare fart tog motoriseringen, när under krigets gång bristen på dragare blev alltmera kännbar. Men

samtidigt som rörligheten ökades, minskades framkomligheten, även vid användning av traktorer som dragkraft.

Utvecklingen följde i de olika arméerna i stort sett samma banor. Mest utpräglad blev den dock på västfronten, där ställningskriget antog särskilt extrema former. På övriga fronter inverkade flera faktorer — framför allt krigsskådeplatsens natur — i modererande riktning.

Om man före kriget hade underskattat elden och mer eller mindre avgjort lagt huvudvikten vid rörelsen, gick man under kriget till överdrift i motsatt riktning. Särskilt var detta fallet inom den franska (och engelska) armén. Fiendens ställningar skulle förintas genom massinsats av artilleri, medan infanteriets uppgift mestadels inskränktes till att taga i besittning den terräng, som artilleriet förut med sin eld »erövrat».

Detta betraktelsesätt, vilket man schematiskt sökte tillämpa under alla förhållanden, medförde en oerhörd anhopning av artilleriförband. Därmed nedsattes härarnas operativa förmåga. En alltför ringa del av artilleriet ägde den rörlighet, som erfordrades vid fullföljandet av vunna framgångar.[1] Endast under sådana förhållanden, som rådde på västfronten, är det möjligt att bringa så stora artillerimassor i ställning och att förse dem med erforderlig ammunition. Och det är också endast under dylika förutsättningar artilleriet kan spela en så dominerande roll, som här var fallet.

Det *lätta fältartilleriet* utgjordes vid krigsutbrottet till övervägande delen — i vissa arméer uteslutande — av *fältkanoner* med en kaliber mellan 7.5—8 cm. och en största skottvidd av omkring 8,000 m. Den *lätta haubitsen*, åt vilken lämnats ringa eller intet utrymme i organisationen, hade omkring 10.5 cm. kaliber[2] och en största skottvidd av omkring 6,500 m.

Det visade sig omedelbart, att den tyska kanonen var den franska underlägsen, och att det tyska lätta fältartilleriet därigenom icke sällan rentav sattes ur stånd att lösa sina viktigaste uppgifter i anfallsstriden. Det var visserligen ingen nyhet, att den franska pjäsen kunde utsträcka sin eld på längre avstånd än

[1] Jfr Ludendorff, Kr., s. 465.
[2] I Ryssland 12.19 cm.

den tyska, men man hade icke velat tillmäta detta förhållande någon större taktisk betydelse. Många hade velat göra gällande, att skjutning på längre avstånd mera vore en teoretisk finess än ett praktiskt behov. Denna åsikt vederlades obarmhärtigt, och för det tyska artilleriet blev omedelbart frågan om en ökning av den lätta fältkanonens skottvidd brännande. Under kriget nytillverkade tyska pjäser erhöllo också en porté upp till 10,700 (kan.) och 8,250 m. (haub.)[1]; österrikarna nådde resp. 10,000 och 8,000.

Det var emellertid naturligt, att fransmännen ville vidmakthålla sitt artilleris rangplats, och så uppstod även här en tävlan, i vilken den franska överlägsenheten knappast någonsin blev allvarligt hotad. Försprånget var från början så stort, att det icke stod att inhämta. Den franska kanonen erhöll slutligen efter ytterligare förbättringar en skottvidd av 11,000 m. Vad övriga arméer beträffar befann sig den italienska vid krigsutbrottet under ombeväpning med en ny fältkanon, vid vilken skottvidden höjts från förutvarande 6,800 till 8,500 m.[2] I Ryssland torde inga förändringar i den lätta artillerimaterielen hava ägt rum under kriget.[3] Rumänska armén måste däremot efter det olyckliga fälttåget i Valakiet 1916 förses med nytt artilleri. Därvid lämnade bundsförvanterna vad de möjligen ansågo sig kunna avvara och icke alltid det nyaste. Det bästa tillskottet kom från Frankrike.

I den *lätta fälthaubitsen* hade den tyska armén ett vapen, som i viss mån utjämnade skillnaden i värde mellan de tyska och franska fältkanonerna. Det lider intet tvivel, att fransmännen ofta hade skäl att ångra, att den före kriget föreslagna lätta haubitsen icke blivit antagen och ej heller under kriget anbefalldes till tillverkning.[4]

Samtliga arméer nödgades taga i anspråk även äldre materiel. Detta medförde i ställningsstriden ingen annan svårighet än den, som måste föranledas av ammunitionsersättningen.

Även vid *bergsartilleriet* visade sig en strävan efter ökad skottvidd, men framför allt framträdde behovet av kastpjäser. Tyska armén, vars organisation förut icke upptagit bergstrup-

[1] Schwarte, Tech., s. 73 f.
[2] Cadorna I, s. 15; I.A., s. 34.
[3] Knox II, s. 741.
[4] Jfr Herr, s. 32.

per, uppsatte sådana under kriget i allt väsentligt efter österrikiska förebilder.

Det *ridande artilleriet* var 1914 beväpnat med kanoner av ungefär samma typ som det lätta åkande artilleriets. I enlighet med det allmänna kravet på ökad eldverkan, som icke minst gjorde sig gällande beträffande kavalleriförbanden, förstärktes småningom de tyska och österrikisk-ungerska kavalleriförbandens artilleri med lätta haubitser.[1]

Fälthärens tunga artilleri blev, såsom av den allmänna översikten ovan har framgått, i än högre grad än det lätta föremål för ett rastlöst utvecklingsarbete. Det gällde att öka dess skottvidd och verkan, utan att rörlighet och framkomlighet i alltför hög grad inskränktes. I allmänhet ansågos kanoner (haubitser) med kaliber intill 15 (21) cm. såsom tillräckligt framkomliga även för rörliga operationer.[2] Mången gång tvangs man emellertid att för ställningskriget använda pjäser av än grövre kaliber, ehuru dessa ingalunda besutto de egenskaper, som böra fordras i fältkriget.[3]

Bilaga 7 visar exempel å viktigare modeller, som i de tyska och franska arméerna under kriget kommo till användning.

Luftvärnsartilleri i våra dagars bemärkelse fanns vid krigsutbrottet endast inom den tyska armén. Med luftvapnets enastående utveckling blev behovet av skyddsvapen — främst artilleri — trängande. I allmänhet måste man till en början nöja sig med att provisoriskt anordna fältpjäser för hög elevation. Sedermera blevo ett flertal specialpjäser framställda, vissa typer avsedda för fast uppställning, andra rörliga, antingen hästanspända eller motoriserade. Oaktat bristfällig eldledningsmateriel, som inskränkte luftvärnsartilleriets skjutmetoder till enbart spärreldsskjutning, fick det nya vapnet en stor betydelse vid ortsförsvaret och utövade ett avsevärt inflytande på luftstridskrafternas uppträdande även i fältkriget.

[1] Svensk utredning.
[2] Jfr Schwarte, m. L., s. 111 ff.
[3] Sålunda användes icke endast pjäser, som tillhörde belägringsartilleriet, utan även marinkanoner av grövsta kaliber.

Beträffande fältartilleriets *ammunition* dominerade ännu 1914 *granatkarteschen*, ehuru dennas bästa dagar redan voro till ända. Det visade sig ganska snart, att dess verkningsförmåga alltför ofta icke var tillfyllest, och så snart ställningskriget tagit sin början, blev det uppenbart, att den intet nämnvärt förmådde uträtta vid bearbetandet av trupper, vilka voro nedgrävda eller på annat sätt skyddade. Även visade sig att med hjälm utrustat infanteri ganska väl kunde motstå granatkarteschelд. Dessa erfarenheter hade till följd, att *granaten* åter kom till heders, och att granatkarteschen med stigande hastighet undanträngdes. På vissa håll förklarades den till och med hava så ringa verkan, att den helt kunde undvaras. — I detta sammanhang synes det emellertid tillräckligt att anföra det faktum, att *spränggranaten* under kriget framstod såsom artilleriets verksammaste och därför viktigaste projektil. Den med ögonblicksrör försedda spränggranaten visade sig på grund av sin materiella och psykiska verkan mot levande mål vara en god ersättning för granatkarteschen.

En ny art av ammunition erhöll artilleriet i *gasprojektilerna*. När gaser under världskriget först togos i bruk såsom stridsmedel, utsläpptes de ur särskilda behållare för att sedan av vinden drivas över det område, som därmed skulle i något syfte beläggas. Ett på sådant sätt utfört gasanfall fordrade emellertid stora och tidsödande förberedelser samt var alltid i hög grad beroende av terräng, vindriktning, vindstyrka, övriga väderleksförhållanden m. fl. omständigheter. Genom att innesluta gasen i projektiler kunde man i viss mån frigöra sig från dylika yttre förhållanden och sålunda begagna det nya stridsmedlet på ett mångsidigare sätt än tidigare. Möjlighet öppnades att använda gas även under rörlig strid.

Till en början avskötos gasprojektilerna med särskilda gaskastare,[1] men snart överfördes de till artilleriet och granatkastarförbanden. Därefter växte deras betydelse ända därhän, att de mot krigets slut åtnjöto anseende såsom ett av artilleriets viktigaste stridsmedel.[2]

[1] I engelska armén framställdes två olika typer, en lätt och en tung, med skottvidd om 1,100, resp. 1,800 m. I tyska armén användes en dylik pjäs med 1,600 m:s skottvidd. — Jfr Schwarte, m. fl., s. 437.

[2] Det torde i detta samband böra påminnas om att gaser även infördes i infanteriets handgranater förnämligast i syfte att »röka ut» skyddsrum osv.

I jämnbredd med gasammunitionens utveckling framställdes skydd mot dess verkan, dock — på grund av de såväl tekniska som andra svårigheter, vilka därmed måste vara förknippade — utan att nå motsvarande fulländning.[1]

Stridsvagnar.

Idén att för krigsbruk använda vagnar, bemannade med stridande personal, är lika gammal som kriget i historisk tid. Under den äldre antiken framträdde stridsvagnarna såsom vapen med avgörande betydelse, och de ingingo längre fram även i germanska härar, ehuru icke i den massa, som kännetecknade deras insättande på österländska slagfält. I århundraden voro de sedan alldeles försvunna, till dess att de, när ställningskriget på västfronten antagit sin utpräglade form, på allvar återvände.

De i det föregående[2] omnämnda pansarbilarna kunde redan på grund av att de voro bundna vid vägarna icke återupptaga de gamla stridsvagnarnas uppgifter. Härför krävdes motorfordon med förmåga att röra sig i terrängen vid sidan om vägarna. De första stridsvagnarna av denna typ framfördes av engelsmännen[3] i början av året 1916, och kort tid därefter erhöll den franska armén sina »chars d'assaut». Ändamålet var »lokalt» — tanken hade ännu icke hunnit längre än till att åstadkomma ett redskap, med vilket väg kunde banas genom hinderlinjer, och med vilket vanligen förekommande värn kunde övergås. Deras första uppträdande blev föga lyckat, men småningom förmådde man framställa bättre konstruktioner. När det egna artilleriet var så överlägset, att det behärskade anfallsområdet, eller när fiendens artilleri av något annat skäl var

[1] Vid konstruktionen av gasskydd tillämpades två skilda principer. Antingen utestängdes den yttre luften fullständigt, eller ock renades densamma från de skadliga gaserna. Det förra sättet var för bäraren det säkraste, men förutsatte tillgång till syrgas. Då denna endast med svårighet kunde mättas, kommo konstruktioner grundade på denna princip endast till ringa användning. Gasskydd innehållande luftrenande ämnen brukades därför mest. Reningsmedlet utgjordes oftast av kemiska preparat, olika för olika slag av gaser. Gasmasker — innehållande ett dylikt reningsmedel — framställdes i en mängd olika typer. För att vara effektiv måste en sådan mask lämna skydd för hela ansiktet samt sluta väl till om detsamma. — Även för hästar och hundar vid fronten böra gasmasker finnas.

[2] Jfr s. 53.

[3] Dessa vagnar benämndes *tanks* (= behållare) för att ingiva fienden den uppfattningen, att det allenast var fråga om fordon för transport av drivmedel.

urståndsatt att ingripa avvärjande, ledde ett och annat stridsvagnsanfall åtminstone till så mycken framgång, att det infanteri, som följde i dess spår, jämförelsevis lätt kunde tränga in i den ställningszon, mot vilken företaget var riktat.

Stridsvagnarnas betydelse steg i samma mån som infanteriet sjönk i moraliskt värde och allmän stridsduglighet. Omsider blev det nya stridsmedlet ett slagtaktiskt element och nådde därmed upp till den ställning, som vapnet senast ägde på den tid, då den persiske storkonungens härar mötte Alexanders. Framgången skulle nu som då hava uteblivit, därest den anfallnes krigiska kraft kunnat förliknas vid den, som utmärkte makedoniska hopliter, slungare och bågskyttar vid Gaugamela.[1] Den blev även under rådande förhållanden mestadels ringa och i varje fall mera skenbar än verklig, men det moraliska intrycket låter sig icke förneka, där vapnet uppträdde i tillräckligt stor massa.

En mängd olika typer sågo dagen, vilka efter sin vikt kunna delas i lätta (6.5—16 ton) och tunga (24—32) samt efter sin bestyckning i »manliga» och »kvinnliga». De förra voro utrustade med en eller flera snabbeldskanoner jämte ett antal kulsprutor, de senare uteslutande med kulsprutor. Bilaga 8 lämnar vissa uppgifter rörande de viktigaste stridsvagnsmodeller, som under världskriget kommo till användning.

Flygvapnet.

Vid världskrigets utbrott hade flygväsendet ingenstädes nått en sådan utveckling, att däri ingående luftfarkoster kunde betraktas såsom tillhörande ett särskilt vapen. Flygplanen voro ännu tekniskt ofullkomliga. De användes till en början nära nog uteslutande för rena spanings- och förbindelseändamål, någon gång även för bombkastning mot långt bakom fiendens front belägna mål, sällan däremot för strid i luften och aldrig för strid med trupper på marken. Möttes luftspanare, gingo de helst förbi varandra utan att upptaga strid. Men, såsom det redan i det föregående antytts, det blev snart tydligt, att flygvapnet var långt mera effektivt än man trott. Detta hade till följd, att uppgifterna ställdes högre, och därmed började

[1] Jfr Generalstaben, Karl XII på slagfältet I, s. 20.

också ett intensivt arbete på flygredskapens förbättring, allt medan antalet plan månad för månad ökades i stigande proportion. Resultatet blev, att flygmaterielen under de fyra krigsåren förbättrades i en grad, som under andra förhållanden säkerligen skulle krävt årtionden.[1]

De förhoppningar, som man inom den tyska armén ställt till *luftskeppen*, blevo icke infriade, åtminstone vad beträffar deras användbarhet i kriget till lands. Anledningarna härtill äro kanske främst att söka i stor sårbarhet. Därtill kom att flygplanens hastiga utveckling snart ställde de mångdubbelt dyrare luftskeppen i skuggan. Dessa fingo sin största betydelse under luftanfallen mot London, men när flygplanens fart och flygtid genom tekniska förbättringar ökats därhän, att den engelska huvudstaden med full säkerhet låg inom deras aktionsradie, fingo flygplan övertaga även förenämnda uppgift. Mot slutet av kriget överfördes också samtliga tyska luftskepp till marinen. — I övriga arméer ingående luftskepp fingo aldrig någon större betydelse.

De för krigsbruk avsedda *flygplanen* framträdde i åtskilliga typer, olika alltefter de uppgifter, för vilka de avsågos, såsom spaningsplan, jaktplan eller bombplan. Inom dessa huvudgrupper funnos i sin ordning typer av väsentligt skiljaktig beskaffenhet.[2] Vid arbetet på konstruktionernas förbättring — vilket framför allt avsåg att öka farten samt stig- och bärförmågan — gingo helt naturligt Frankrike och Tyskland i spetsen. Sistnämnda makt hade därvid mycket att taga igen,[3] och det lyckades verkligen den tyska ingenjörskonsten att nå betydande resultat. Snart nog kunde den på ett ändamålsenligt sätt i sina maskiner inmontera kulsprutor[4] och radioutrustning m. m. och bibehöll därefter genom hela kriget led-

[1] Amundson, Kr.V.A.H. 1920, s. 98 ff.

[2] Spaningsplan för artillerieldledning och infanteriförbindelse voro exempelvis av enklare konstruktion än övriga spaningsplan. Bland stridsplanen voro de för eskort avsedda i regeln tyngre och sålunda svårare att manövrera än de egentliga jagarna osv. Jfr Amundson, Kr.V.A.H. 1920, s. 98.

[3] Särskilt voro de tyska monoplanen avgjort underlägsna. Biplanen stodo sig däremot bättre. — Jfr Hoeppner, s. 17; Jane 1918, s. 185 f.

[4] Fransmännen bestyckade t. o. m. sina plan med kanoner. Dessa vapen befunnos emellertid vara väl tunga för den dåvarande flygmaterielen.

ningen. Särskilt voro de tyska jaktplanen de franska väsentligt överlägsna.[1] Kvalitativt kunde tyskarna sålunda förbättra sin ställning i luften, men vad kvantiteten beträffar var en tävlan med ententen i längden utsiktslös.

På öst- och sydfronterna blev tävlan i luften aldrig ens tillnärmelsevis densamma som på västfronten. Tyskarna kunde därför överflytta föråldrade flygplan från väster till öster, alltefter som ny materiel hann färdigställas. Inom den ryska armén kan luftvapnet sägas hava stått jämförelsevis lågt.[2] Den rumänska armén gick i fält med svaga luftstridskrafter, och även de österrikisk-ungerska och italienska flygvapnen nådde aldrig en sådan utveckling, att de kunde jämställas med de tyska och franska.[3]

Vid krigsutbrottet befintliga *fasta ballonger* voro fåtaliga och av mindre lämplig konstruktion. Behovet av dylik materiel till artillerieldledningens tjänst växte emellertid under ställningskriget och med det tunga artilleriets utveckling. Ballongernas antal ökades också ganska snabbt, samtidigt som konstruktionerna förbättrades. I allmänhet återgick man från drakformen till den sfäriska formen.[4]

Ammunitionsförbrukning.

Det ingår icke i planen för detta arbete att lämna en närmare redogörelse för ammunitionsförbrukningen under världskriget eller för de åtgärder, som krävdes för att ersätta denna

[1] Bland de tyska flygplan, som tagits i bruk, må framhållas: Taube, Arrow, Albatross, Halberstadt, Fokker, Roland, Pfalz och Gotha, de flesta inneslutande flera olika typer. — Jfr Hoeppner, s. 17; Arch. 5/1919, s. 526; Jane 1918, s. 186 f; Neumann, s. 66 ff.

Bland de franska maskinerna kunna nämnas följande konstruktioner: Farman, Caudron, Morane-Saulnier, Nieuport, Voisin, Bréguet-Michelin, Salmson-Moineau, Spad, Letord, Sopwith och Caproni, även dessa av ett flertal olika typer. — Jfr Orthlieb, s. 14 och 137.

[2] I ryska armén förekommo huvudsakligen följande typer: Albatross, Aviatik, Bristol, Deperdussin, Farman, Nieuport, Rumpler och Sikorski. Jfr Jane 1918, s. 271 b f.

[3] Inom den österrikisk-ungerska armén användes flygplan huvudsakligen av följande konstruktioner: Brandenburger, Fokker, Ungerska Lloyd, Bergh och Miese. Jfr Orthlieb, s. 16 f.

I Italien användes Antoni, Caudron, Caproni, Gabardini, Nieuport, Savoia m. fl. typer. Jfr Jane 1918, s. 250 b ff.

[4] L'A., s. 17; Jfr Hoeppner, s. 1.

förbrukning. Här må endast framläggas några från *Frankrike* hämtade[1] siffror för att i någon mån belysa ammunitionsförbrukningens storlek vid en nutida stormaktsarmé.[2]

Av *gevärsammunition* funnos vid krigsutbrottet sammanlagt 1,338 millioner patroner, dvs. i medeltal 637 per man av fälthärens 2,100,000.[3] Enligt befintliga planer skulle nytillverkas 78 millioner patroner per månad, motsvarande ungefär 37 patroner per man. I början av september 1914 synes den månatliga förbrukningen hava uppgått till minst 100 millioner patroner. Tillverkningen understeg väsentligt behovet. Under oktober 1914 tillverkades visserligen 105 millioner patroner och i november 98 millioner,[4] men sedan sjönk produktionen på grund av krutbrist successivt för att i juni 1915 endast nå siffran 44 millioner. Vid samma tidpunkt hade det ursprungliga förrådet, 1,338 millioner patroner, minskats till 863 millioner. Order om sparsamhet måste därför utgivas, vilket hade till följd en väsentlig minskning av förbrukningen på sätt nedanstående tablå visar:

maj (1915)	61	millioner
juni	56	»
juli	36	»
augusti	23	»
september	60	»
oktober	32	»
november	16	»
december	20	»

Samtidigt med denna minskning av förbrukningen kunde tillverkningen ökas. I januari 1917 uppgick den månatliga produktionen till 175 millioner patroner. Den 1. juni s. å. funnos i förråd 1,700 millioner patroner, vilken siffra efter ytterligare ett år höjts till 2,129 millioner.

Av dessa siffror framgår, att man aldrig stått inför någon kris beträffande gevärsammunitionen, enär de stora fredsupplagen voro tillfyllest att täcka den överskjutande förbruk-

[1] Där icke annan källa angives, äro uppgifterna hämtade ur Pédoya, s. 57 ff.
[2] Angående statistiska uppgifter rörande förbrukning och tillverkning av ammunition i Tyskland, se bil. 9 och 10.
[3] Gst., s. 27.
[4] Under november—december 1914 förbrukades 204 millioner patroner, i januari 1915 130 millioner.

ningen, intill dess krigsindustrien nått erforderlig produktionsförmåga.

Anmärkningsvärt är att förbrukningen av gevärsammunition sjönk, även sedan de tunga kulsprutornas antal flerdubblats och lätta kulsprutor nyinförts till stort antal. Förklaringen är icke enbart — ja, icke ens huvudsakligen — att söka i ordern om sparsamhet. Det är fast mera tydligt, att ställningskriget krävde mindre gevärsammunition än rörliga operationer, vilket också är naturligt, då i ställningskriget eldstriden huvudsakligen fördes med artilleriet. När under krigets sista månader operationerna blevo mera rörliga — visserligen utan att antaga karaktären av rörligt krig — steg förbrukningssiffran omedelbart.

Förbrukningen av *artilleriammunition* antog en knappt anad omfattning.

Vid krigsutbrottet funnos sammanlagt 4,866,167 st. 7.5-cm. patroner, dvs. omkring 1,200 per fältkanon.[1] Ammunitionsfabrikerna skulle först från och med 61. mobiliseringsdagen leverera sådan ammunition och då 13,600 skott per dag (omkring 3 skott per pjäs).

Redan den 17. september 1914 anmälde emellertid general Joffre, att man stod inför ammunitionskris vid artilleriet, samtidigt som han fordrade en daglig tillförsel av 70,000 st. 7.5-cm. skott. Detta krav kunde icke ens närmelsevis tillgodoses; den dagliga produktionen nådde under september endast 11,030 skott för att i oktober sjunka till 9,257 och i november åter stiga till 16,647 skott. För att i möjligaste mån tillgodose ammunitionsbehovet under slaget vid Yser (18. oktober—30. november 1914) måste krigsledningen blotta övriga delar av fronten på artilleriammunition,[2] utan att dock ernå vad som erfordrades på slagfältet i Flandern. Endast det förhållandet, att en liknande kris rådde vid det tyska artilleriet, avvärjde nederlaget, bland vars följder den närmaste skulle varit motståndarens besittningstagande av kanalkusten.

---

[1] I denna siffra äro endast medräknade apterade patroner. Inberäknat icke apterade steg antalet till 1,300 per kanon (Herr). — Enligt Pédoya skulle endast funnits 1,034 skott per kanon.

[2] Herr, s. 29.

I det s. k. vinterslaget i Champagne (21. februari—20. mars 1915) förbrukades 1,980,226 st. 7.5-cm. skott, dvs. i medeltal ungefär 66,000 skott per dag. Under nämnda månader steg visserligen dagsproduktionen från 36,470 till 64,927 skott, men motsvarade ändock icke förbrukningen.

Tillgången på 7.5-cm. ammunition, vilken vid krigsutbrottet, såsom nämnts, uppgick till 4,866,167 skott, hade i mars 1916 nedgått till endast 740,000, sedan under de tre första månaderna nämnda år förbrukats sammanlagt 6,135,150 skott, av vilka under mars i medeltal omkring 121,000 per dag. Uppenbarligen var ammunitionsläget åter synnerligen vanskligt. Emellertid räddades situationen genom krigsindustriens nu i hög grad ökade produktionsförmåga. Medan i juni 1915 kunnat tillverkas högst 75,000 skott per dag, steg dagsproduktionen i augusti 1916 till 110,000 för att i december samma år uppgå till 148,000. I maj 1917 nådde produktionskapaciteten sitt maximum — 261,000 st. 7.5-cm. skott per dag.

Med denna höjda tillverkning kunde behållningen ökas. Reden 1. januari 1917 funnos över 12 ½ millioner 7.5-cm. skott och omedelbart före den tyska marsoffensiven 1918 i det närmaste 35 millioner.

Det vid krigets början fåtaliga tunga franska artilleriet hade icke mindre svårigheter beträffande ammunitionsersättningen. Vid krigsutbrottet funnos sammanlagt 218,000 st. 15.5-cm. skott.[1] Från och med 51. mobiliseringsdagen skulle enligt plan dagligen levereras sammanlagt 465 skott, men planen kunde icke genomföras. I september 1914 tillverkades endast 366 skott per dag. Det skulle dock bliva än värre. Dagsproduktionens siffra sjönk steg för steg för att i april 1915 vara endast — 7! Därefter ökades likväl tillverkningen mycket hastigt. Redan i maj samma år levererades dagligen 1,567 skott, i mars 1917 över 50,000. Behållningen uppgick den 1. maj 1918 till i det närmaste 7 millioner skott.

De anförda siffrorna torde giva ett begrepp om ställningskrigets ammunitionsförbrukning. Denna växlade helt naturligt allt efter stridsverksamhetens intensitet. Under större slag steg den till i medeltal något över 200 skott per pjäs och dag för 7.5-cm. kanoner och till omkring 50 skott för tunga artilleri-

[1] Antalet skott per pjäs kan icke angivas. — Pédoya, s. 98.

pjäser.[1] [2] I medeltal uppgick förbrukningen emellertid »endast» till omkring 28 skott per pjäs och dag för 7.5-cm. kanonerna och 12 skott för 15.5-cm. pjäserna.

Vid vapenstilleståndets ingående var krigsindustriens produktion per dag: 7 millioner gevärspatroner, 230,000 st. 7.5-cm. och 50,000 st. 15.5-cm. skott.[2]

2. Omorganisation under kriget.

Den ombeväpning, som ägde rum under kriget, föranledde tid efter annan förändringar i truppförbandens sammansättning och stridsförfarande. Utvecklingen var dock icke enhetlig. Mest genomgripande voro förändringarna vid de på västfronten kämpande arméerna. På krigsskådeplatser, där materielökningen var mindre, påverkades organisationen också i mindre grad av utvecklingen under kriget. I den tyska armén uppstod därför efter hand en bestämd skillnad mellan trupperna på öst- och västfronten. När exempelvis under våren 1918 förband överfördes från öster för att deltaga i det stora anfallet på krigsskådeplatsen i väster, fingo dessa genomgå en betydande omdaning för att bliva jämställda med västfrontens truppförband beträffande utrustning, organisation och utbildning för ställningsstriden.

Vid ett studium av krigserfarenheterna måste därför hållas i minnet, att förutsättningarna för dessa erfarenheter voro olika på olika krigsskådeplatser. Varom icke, löper man risken att hämta oriktiga lärdomar ur det krigshistoriska materialet.

Lägre truppförband.

Infanteriet.

Förändringarna inom infanteriet berörde snart sagt alla delar av *regementets* organisation.

---

[1] Första dagen av Champagneslaget (26. september—12. oktober 1918) ända till 1,000 skott per lätt och 314 skott per tung pjäs. — Herr, s. 134 och 139.

[2] Samtidigt kunde varje kvartal levereras över 2,000 7.5-cm. kanoner. Under hela kriget tillverkades dessutom 6,722 tunga artilleripjäser.

Vid krigsindustrien sysselsattes den 1. november 1918 — 1,703,000 personer. — Herr, s. 277.

Härtill hörde främst en utveckling av regementsstaben genom tillkomsten av en talrik signal-, förbindelse- och trängpersonal. Vid det franska regementet fanns redan vid krigets början ett stabskompani. Detta förstärktes efter hand med nya delar. Vid det ryska regementet tillkom under krigets lopp ett sådant kompani (icke stridande).[1]

Svårigheterna att ersätta avgången under kriget drabbade särskilt hårt infanteriet på grund av dess talrika numerär och dess jämförelsevis stora förluster. I den mån gevärsinfanteriets styrka minskades, sökte man en ersättning i ökad materiell utrustning. Då regementet med den minskade manskapsstyrkan icke kunde täcka samma stridsfront som förut utan de nya stridsredskapen, ansågos dessa nödvändiga icke endast under ställningskriget utan även för operationer i fria fältet. I Frankrike, där folkbristen gjorde nöd till lag, berövades *bataljonen* ett av sina fyra gevärskompanier, samtidigt med att de återstående kompaniernas numerär minskades. Så långt gick man visserligen icke annorstädes, men mot slutet av kriget torde detta icke hava berott på övertygelse, utan snarare på bristande materieltillgång. Vid den tyska infanteribataljonen behölls sålunda åtminstone i princip det fjärde gevärskompaniet.[2]

I den mån antalet tunga kulsprutor ökades, uppdelades desamma på bataljonerna även i de arméer, i vilka så icke redan 1914 var fallet. I Ryssland, där industrien icke förmådde hålla jämna steg med materielbehovet, förblev dock kulsprutebeväpningen förbandet direkt underställt regementschefen. Våren 1917 räknade detta emellertid 3 plutoner med sammanlagt 12 kulsprutor, och avsikten var jämväl här att tilldela varje bataljon ett kulsprutekompani.[1]

Den viktigaste förändringen gällde dock *gevärskompaniernas* sammansättning. Införandet av nya specialvapen framkallade helt naturligt nya former. Nydaningen inskränkte sig emellertid icke endast till formerna utan omfattade även själva stridsförfarandet. Såsom det plägar gå, när alltför stort avseende fästes vid ett bestämt vapen, förlorade även i detta

[1] R.A. 17, s. 56 ff.
[2] Bil. 11 återgiver den tyska och den franska infanteribataljonens sammansättning åren 1914 och 1918.

fall stridsförfarandet sin enhetlighet. »Elden» och »stöten», vilka samordnats, ehuru den förra är endast ett medel för den senares utförande och således icke därmed jämbördig, erhöllo sina särskilda vapen. Infanteriet återfördes också i princip till den taktiska ståndpunkt, det intog då eldvapnen först infördes i det tunga fotfolkets utrustning, vilket nu som då ledde till att binda infanteriet och att förminska dess anfallskraft.

När Joffres epagoger under höstslaget i Champagne 1915 störtat samman i den försvarandes eld, och det gått de tunnare tyska skyttevågorna föga bättre vid anfallet på Verdun 1916, började inom båda de ledande arméerna en omformning av infanteriets beväpning och formella taktik. I den mån gevärskompanierna hunno förstärkas med *lätta kulsprutor (kulsprutegevär)*, ändrades stridsförfarandet enligt förebild från de stormtrupper, som redan tidigare organiserats och utbildats för skyttegravsstriden. Det dröjde emellertid ganska länge, innan organisationen var fullt genomförd. Den lätta kulsprutans (kulsprutegevärets) uppgift var ursprungligen att för särskilda fall på jämförelsevis korta håll åvägabringa en kraftigare eld än vad som var möjligt med enbart geväret. På grund av den mindre goda rekryteringen av infanteriet gjorde sig, särskilt inom franska armén, efter hand den åsikten gällande, att det nya vapnet var infanteriets förnämsta stridsredskap och infanteristridens egentliga bärare. Därmed skedde i verkligheten en uppdelning av skytteinfanteristerna i kvalitetssoldater, beväpnade med lätta kulsprutor (kulsprutegevär), och övriga soldater, beväpnade med vanliga gevär och vilkas huvuduppgift var att skydda automatvapnet och framsläpa ammunition till detsamma.

I sammanhang med denna utveckling befanns *plutonen* för tung och ovig såsom infanteriets eldenhet. I dess ställe trädde *gruppen* med en styrka av omkring 10 man. Någon bestämd princip beträffande detta förbands sammansättning och förseende med andra vapen än gevär blev aldrig fastslagen. Sättet för de lätta kulsprutornas inordnande i kompaniet och dess underavdelningar kan tvärtom sägas hava växlat från fall till fall. Det tyska kompaniets tre plutoner indelades i ett antal grupper, som torde hava bestämts av styrkan för dagen. I regeln synas två grupper per pluton hava vardera tillde-

lats 1 lätt kulspruta. Varje kompani förfogade alltså i allmänhet över 6 dylika vapen.[1] Det franska kompaniet, vars sammansättning ändrades flera gånger under kriget, stannade slutligen vid en organisation på 4 svaga plutoner. Även dessa voro utrustade med 2 lätta kulsprutor vardera, men därtill förfogade kompanichefen direkt över 4 lätta kulsprutor, med vilka han allt efter behovet kunde förstärka en eller flera av plutonerna.[2] Varje franskt kompani ägde sålunda i allmänhet 12 lätta kulsprutor. Vid det österrikisk-ungerska infanteriet tilldelades en av kompaniets fyra plutoner 4 »handkulsprutor», varjämte varje pluton förfogade över 2 stormpistoler.[3] Det italienska fotfolket saknade, som redan är nämnt, lätta kulsprutor, men senast under loppet av år 1917 synes en pluton vid varje kompani hava utrustats med 2 kulsprutepistoler.[4] De ryska och rumänska arméerna ägde endast ett mycket ringa antal lätta kulsprutor. Något enhetligt genomfört system för dessa vapens infogande i organisationen existerade icke.

Hand- och gevärsgranaters införande i utrustningen medförde inga väsentliga organisatoriska förändringar. Det kan förtjäna att antecknas, att inom det franska infanteriet vissa uttagna handgranatkastare beväpnades med pistol i stället för gevär.[5]

Eldsprutorna synas i allmänhet endast hava utlämnats till stormtrupper. Någon gång voro likväl eldspruteförband omedelbart underställda regementschefen.[6]

Granatkastarna införlivades i organisationen på väsentligt olika sätt. I tyska armén voro de till en början uppdelade på bataljonerna, men sammanfördes 1915 till ett under regementschefen ställt granatkastarkompani, som mot slutet av kriget räknade 9 lätta och 3 medeltunga pjäser.[7] Franska armén bibehöll kriget igenom delningen; varje bataljon erhöll en pjäs,

[1] Jfr Malmberg, s. 84.
[2] Jfr Malmberg, s. 77.
[3] Jfr Malmberg, s. 23 ff.
[4] I.A. 17, s. 66.
[5] 4 per pluton. — Jfr Malmberg, s. 77.
[6] Så i Italien. — Jfr I.A. Ku. Z., s. 10.
[7] Tidigare direkt underställda infanterifördelningschefen. — Jfr Malmberg, s. 46 f.

som jämte en infanterikanon bildade bataljonens »artilleripluton». Den italienske regementschefen hade till sitt omedelbara förfogande en bombkastningsavdelning,[1] medan de vanliga granatkastarna liksom i Frankrike voro överlämnade till bataljonerna.[2] I det österrikisk-ungerska regementet ingingo 6 lätta och 6 medeltunga granatkastare i ett regementschefen direkt underställt tekniskt kompani;[3] det ryska erhöll på samma sätt ett granatkastarkommando om 4 lätta och 2 tunga pjäser.[4] Organisationen i den rumänska armén är icke känd.

Infanteriets behov av »*regementsartilleri*» (infanteriartilleri) tillgodosågs på olika sätt. I Tyskland, där en verklig infanterikanon aldrig hann införas, erhöll infanteriregementet mot slutet av kriget vid behov ett fältkanonbatteri om 4 pjäser.[5] I franska armén förfogade, såsom redan är antytt, varje bataljon[6] över en infanterikanon. I den österrikisk-ungerska åter uppgivas 2 plutoner om vardera 4 infanterikanoner hava lytt omedelbart under regementschefen.[7] Sista krigsåret organiserades därstädes dessutom ett antal bergsbatterier för att uppträda såsom infanteriartilleri. I den italienska armén synes följeartilleri för varje särskilt fall hava avdelats ur fält- eller bergsartilleriförbanden. Ryska armén ägde blott ett ringa antal infanterikanoner; dessa tilldelades i allmänhet befintliga stormtrupper.[8] I den rumänska armén organiserades 1917 på varje infanteridivision ett bergsbatteri om 4 infanterikanoner. Detta batteri var organisatoriskt förenat med fördelningens fältkanonartilleriregemente, men torde i taktiskt hänseende hava tillhört infanteriförbanden.[9]

De franska och tyska infanteriförbandens organisation och beväpning i slutet av kriget angivas i bilaga 12. Därav framgår främst att de franska infanteriförbanden undergått en

[1] Projektilerna utgjordes av brandbomber.
[2] I.A.Ku.Z., s. 10.
[3] Malmberg, s. 50.
[4] R.A. 17, s. 57.
[5] Jfr Malmberg, s. 53.
[6] Schwarte, m.L., s. 23.
[7] Malmberg, s. 51.
[8] R.A. 17, s. 62.
[9] Svensk utredning

så genomgripande omdaning, att deras karaktär blivit en helt annan än före kriget. Antalet gevär hade vid infanteriregementet nedgått från omkring 3,000 till allenast 1,008; geväret hade i mycket stor utsträckning blivit ersatt med lätta kulsprutor och pistoler. Därjämte hade tillkommit en mångfald tunga vapen. Det franska infanteriregementets beväpning hade krigsår från krigsår blivit allt tyngre och mera komplicerad. Materielen hade blivit huvudsaken; man intalade sig att detta förhållande var en nödvändig följd av »utvecklingen». Den tyska armén följde den franska i spåren, ehuru på ett ganska betydligt avstånd och — vad den högsta krigsledningen beträffar — med mer eller mindre utpräglad motvilja. Men även här måste man, såsom redan är antytt, göra försöket att ersätta de fullt och allsidigt utbildade truppförbanden med mera effektiva vapen, förda av en elit, som skulle visa gevärsskyttarna vägen till seger. Den av tyskarna till en början tillämpade metoden, att hålla de för det egentliga ställningskriget erforderliga stridsmedlen skilda från organisationen i övrigt, vidhölls icke. Förhållandena — särskilt kristidsinfanteriets ständigt sjunkande kvalitet — ledde till att den tunga vapenskruden bibehölls även vid tillfällen, då det framför allt krävdes rörlighet. Och så fastslogs även i Tyskland såsom princip, att ett anfallsdugligt truppförband måste förfoga över hela den vapenutrustning, som tillkommit under ställningskriget.

I detta sammanhang bör emellertid anmärkas, att man ingenstädes kom till den uppfattningen, att de nya vapnen kunde skötas av soldater med ofullständig utbildning. Överallt gällde tvärtom såsom ofrånkomligt, att de endast kunde föras och begagnas av det bäst utbildade befälet och manskapet.

Av de anförda siffrorna synes även att ombeväpningen inom ingen av övriga här berörda arméer drevs så långt som i den franska. Den ryska hären t. e. utgick ur kriget ganska oförändrad.

Det är obestridligt, att man med den nya beväpningen vann en minskning av förlusterna *per stridsdag*. Lika obestridligt är dock, att utrustningens tyngd hade till följd, att striden utsträcktes över flera dagar än vad som skulle behövts för ett

avgörande, därest infanteriet bibehållit sin rörlighet och därmed sin anfallskraft. Således förbyttes en skenbar minskning av förlusterna i verkligheten till motsatsen.[1]

[1] Det synes i detta samband vara av ett visst intresse att lära känna, huru den nya beväpningen genom sitt behov av personal och fordon för tillförseltjänsten föranledde en betydande minskning av den egentliga stridande styrkan.

På slagfältet framträder detta förhållande redan i den uppdelning av skytteinfanteriet, som ovan blivit antydd, och varigenom i verkligheten uppstodo två klasser av infanterister: en, kulsprute[gevärs]skyttarnas, som utförde den egentliga striden, och en, gevärsskyttarnas, som — då den mestadels användes till handräckningssysslor och då den till följd av en alltför kort utbildning icke ägde förmåga att rätt bruka sitt vapen (Ludendorff, Kr., s. 213 f) — hastigt förlorade sitt värde och föga annat kunde än markera besättandet av tilläventyrs erövrad terräng. (Jfr. sid. 41 f o. 68).

Förhållandet mellan frontstyrkan och »armén bakom fronten» belyses i bil. 13, som utvisar förskjutningarna inom den franska armén från den 1. maj 1915 till krigets slut. Det framgår bl. a. att av 2,522,000 man nämnda dag 2,132,000, eller 84.5 %, voro stridande, men att av 2,653,000 man hösten 1918 endast 1,693,000, eller 63.8 %, tillhörde truppernas stridsstyrka! General *Ecochard* skriver också — på tal om den s. k. kaderlagen (Rev. d'inf. II/1922, s. 267 ff) —, att materielen mer än något annat slukar kapital och människor. Såsom exempel anföres att vid ett jagarregemente äro endast — 7 % (omkr. 80 man av 1,137) och vid ett infanteriregemente — 79 % (1,941 man av 2,456) verkligt stridande. Och general *Herr* (anf. arb., s. 236) påvisar, att man för varje artilleripjäs, som betjänas av omkr. 5 man, måste beräkna en personal av — 80 man, vadan den stridande personalen vid artilleriet uppgår till allenast 6.25 % av personalbehovet.

Sistnämnde författare, som livligt anbefaller materielens förstärkning för besparing av levande kraft, har för detta ändamål anställt en jämförelse mellan antalet batterier och månatliga förluster i procent av fältstyrkan vid den franska armén (anf. arb., s. 232) och därvid kommit till följande resultat (förlustsiffran angiver varaktiga förluster, utom saknade och fångar):

	Augusti 1914	Januari			
		1915	1916	1917	1918
Antal batterier	1,040	1,272	1,525	1,838	2,346
Förlustprocent	2.95	1.05	0.71	0.45	0.75

Förf. har därmed snarast bevisat motsatsen till vad han velat. Ställningskriget måste alltid förorsaka mindre förluster än det rörliga på samma tid — så även här. Utgår man från ställningen den 1. januari 1915, befinnes det också, att den månatliga dödsprocenten under ställningskampen minskades med 25 %, medan artillerimassan ökades med nära 100 %. I övrigt äro de siffror, till vilka Herr kommit, endast av relativt värde. Deras underlag är ensidigt tekniskt; en mängd inverkande faktorer äro förbisedda, framför allt den främsta av dessa, nämligen truppförbandens grad av *utbildning*.

Bil. 15 lämnar en jämförelse mellan franska och engelska förluster å västfronten. Av densamma framgår, att de engelska förlusterna från och med Sommeoffensiven, dvs. från den tid då den engelska armén började erhålla verkliga anfallsuppgifter, procentuellt sett ligga avsevärt (56 %) över de franska, trots att den engelska armén i fråga om teknisk utrustning kan anses hava stått främst i världen. I utbildningshänseende var däremot den improviserade engelska armén den franska vida underlägsen.

Intet tvivel kan råda därom, att ställningskrigets infanteri, framför allt det franska, var överorganiserat. Denna överorganisation medförde, såsom i det föregående framhållits,[1] en stark begränsning av dess rörlighet. Därigenom upphörde infanteriets anfallskraft i det ögonblick, då den första framgången — besättandet av motståndarens försvarszon — skulle begagnas för att åstadkomma ett verkligt avgörande. För vinnandet av ett begränsat mål avsade man sig således möjligheten att vinna slutmålet — segern på slagfältet. Att märka är att denna följd av infanteriets överorganisation framträdde på den fransk-belgiska krigsskådeplatsen med dess lätt framkomliga terräng. I trakter med mindre utvecklat landsvägsnät, sämre vägar samt skogar och sumpmarker i stället för odlade fält skulle det överorganiserade infanteriets begränsade rörlighet hava förvandlats till orörlighet — en omständighet som måste noga beaktas, när det gäller att på våra förhållanden tillämpa erfarenheterna från ställningskriget på västfronten.

Före kriget var utbildningen inom varje truppslag i stort sett enhetlig. Endast vid artilleriet samt ingenjör- och trängtrupperna förekom en längre driven specialisering. Dessa enkla utbildningsförhållanden blevo under kriget i hög grad försvårade.

Införandet av ett flertal nya vapen måste ställa långt större krav på den enskilda utbildningen än förut, under förutsättning att varje man skall kunna handhava varje vid truppslaget brukat vapen.

Än tydligare framgår utbildningens inverkan på förlusterna, om man jämför förhållandena vid den tyska armén och de mot densamma kämpande härarna. General Ludendorff framhåller på tal härom, att i strid mot Tysklands arméer förlorade fienden omkring 3 mill. i döda, under det att motsvarande tyska förluster uppgingo till omkring 2 mill. Han anser (Kr., s. 467), att skillnaden beror på officerarnas utbildande verksamhet och de väl genomtänkta taktiska föreskrifterna».

För varje land bör det vara angeläget att ordna sitt härväsende så, att i kriget de blodiga offren i möjligaste mån nedbringas. *Främst vinnes detta genom att i fred såväl trupp som befäl erhåller en grundlig militär skolning.* Självfallet måste truppens beväpning vara jämngod med den möjlige motståndarens. I motsatt fall kunna förlusterna bliva oproportionerligt stora.

[1] Jfr s. 40 o. 42.

Det förändrade stridsförfarandet och den nya organisationen verkade försvårande icke endast på den enskilda utbildningen, utan även på utbildningen i trupp. Främst gällde detta vid infanteriet, där utbildningen individualiserats. Före 1914, då plutonen var eldenheten, stred underbefälet såväl som soldaten under omedelbart inflytande av plutonchefen. Sedan gruppen blivit eldenheten, lämnades icke endast gruppchefen utan även den enskilde soldaten mera åt sig själv. De skulle icke längre endast verkställa befälets befallningar, utan kunna fatta självständiga beslut inom ramen av den förelagda uppgiften.

Förhållandena under kriget gjorde det å andra sidan nödvändigt att på kort tid utbilda manskap för ersättning och för nyformationer.[1] Tiden medgav icke att giva soldaterna en allsidig militär fostran. Var och en fick därför i regeln endast lära sig hantera *ett* vapen.[2] Den långt drivna specialiseringen var emellertid betänklig ur mera än en synpunkt. Främst framträdde olägenheten vid ersättning av förluster.

Det må redan i detta sammanhang anmärkas, att man efter kriget eftersträvat att återvinna den enhetliga utbildningen. I den franska armén skola således allt underbefäl samt så många av de meniga som möjligt lära sig att handhava alla vid truppslaget förekommande vapen, innan specialutbildningen vidtager.

Kavalleriet.

Av det föregående har framgått, att *fördelningskavalleriet* inom de flesta arméer före världskrigets utbrott var mycket svagt. I allmänhet hade det ansetts lämpligare att sammanföra kavalleriförbanden i självständiga enheter för att vinna större kraft vid den strategiska spaningen. För närspaningen och förbindelsen mellan en fördelnings olika delar syntes en mindre styrka till fyllest, helst den stridsfront, som tillmättes den »inramade» fördelningen, var jämförelsevis liten. Under de rörliga operationerna i Belgien och Frankrike i augusti och

---

[1] För ett närmare studium av utbildningsförhållandena under kriget hänvisas till Generalstabens år 1923 utgivna studie till frågan: »*I vad mån kan beträffande hären i fredstid försummad organisation och utbildning fullständigas vid krig eller krigsfara?*»

[2] Inom infanterikompaniet fordrades dock i allmänhet, att alla skulle åtminstone nödtorftigt kunna hantera gevär, lätt kulspruta och handgranat.

början av september 1914 beredde emellertid det franska fördelningskavalleriets underlägsenhet i förhållande till motståndarens vid upprepade tillfällen ledningen avsevärda svårigheter.[1] Erfarenheterna från övriga krigsskådeplatser, där rörliga operationer förekommit, äro likartade. Ställningskriget däremot kunde icke giva rum för användning av ett starkt fördelningskavalleri. I Tyskland minskades för den skull fördelningskavalleriet från 4 till 1—2 skvadroner.[2] I stället höjdes småningom den återstående styrkans eldkraft genom kulsprutor m. m.

På grund av ställningskrigets natur samt den allt kännbarare bristen på väl utbildat ersättningsmanskap till infanteriet jämte brist på hästar och furage fick ett flertal kavalleriförband sitta av och göra tjänst till fots i skyttevärnen.[3] I regeln erhöllo dessa förband med tiden en med infanteriets överensstämmande organisation och betraktades ofta såsom en elit. Denna minskning av det uppsuttna kavalleriets styrka blev emellertid ödesdiger. Under marsslaget i Frankrike 1918 saknade tyskarna det kavalleri, som erfordrats för att hastigt tillvarataga och utvidga den vunna framgången.[4]

De av *kavalleriförde lningarnas* regementen, vilka bibehöllos uppsuttna, undergingo en mera genomgripande omorganisation endast inom den franska armén. I den ryska minskades dock skvadronernas antal inom regementet från 6 till 4.[5] Överallt höjdes eldkraften genom ökad tilldelning av kulsprutor. Dessa underställdes antingen regementschefen omedelbart eller fördelades å skvadronerna. På sina håll användes båda sätten i förening. I Tyskland och i Österrike-Ungern ingick mot slutet av kriget i varje regemente 1 kulspruteskvadron om 6, i Italien och i Ryssland en avdelning om 4 tunga kulsprutor. Skvadronerna utrustades i Tyskland med en avdelning om 3 lätta, i Italien med en pluton om 2 tunga pjäser.[6]

[1] Jfr bl. a. Grasset: Neufohâteau, s. 77.
[2] Schwarte, m.L., s. 19.
[3] I november 1917 voro t. e. av kvarvarande 561 tyska skvadroner icke mindre än 143 (omkring en fjärdedel av hela antalet) avsuttna. — Jfr Sc. mil. 1/1921, s. 651.
[4] Jfr bl. a. Altrichter, W. u. W. 1924, s. 301. — De uppsuttna tyska kavalleriförde lningarna användes i mars 1918 på östfronten. (Jfr Schlachten und Gefechte, s. 333 o. 337).
[5] Knox II, s. 539.
[6] Schwarte, O.I., s. 20; R. A. 17, s. 116; svensk uppgift.

Frankrike gick i fråga om kavalleriets organisation som i så mycket annat sin egen väg. Man kom där snart nog till den uppfattningen, att striden till fots var kavalleriets normala stridssätt. Sålunda ansågos kavalleriförbanden böra beväpnas och utbildas så, att de, när helst förhållandena detta krävde, skulle kunna uppträda såsom infanteri, dessemellan vid rörliga operationer såsom kavalleri. Det franska kavalleriregementet kom småningom att organiseras å stab (med stabstropp) och 4 skvadroner. Dessa indelades och utrustades i sin ordning i det närmaste såsom infanterikompanier samt beväpnades med gevär, pistoler, lätta kulsprutor, »tromblons», o. s. v. Vid krigets slut synes en fransk skvadron hava varit beväpnad med 116 sablar,[1] 132 karbiner eller gevär, 8 »tromblons», 6 lätta kulsprutor samt 19 pistoler (revolvrar).[2] Det franska kavalleriet kan nästan sägas hava övergått till ridande infanteri.[3]

I det föregående[4] har nämnts, att *pansarbilen* under kriget blev ett av kavalleriets stridsmedel. Redan före 1914 hade i flera länder frågan om användningen av pansarbilar varit under omprövning. Sålunda hade år 1909 dylika konstruerats såväl i Tyskland som i Frankrike.[5] Deras användbarhet ansågs emellertid icke motsvara de höga tillverkningskostnaderna. Den tyska uppfattningen rörande pansarbilarnas värde vid nämnda tidpunkt karakteriseras av följande uttalande: »Pansarbilar kunna hava ett visst militärt värde i enstaka fall, såsom för gränsskydd, i bergstrakter eller för brosprängningar; i övrigt är deras användbarhet i kriget mycket inskränkt.»[6]

Denna uppfattning gällde ännu vid världskrigets utbrott och torde i huvudsak hava delats även inom övriga arméer. I åtskilliga länder[6] funnos visserligen vid nämnda tidpunkt enstaka försökstyper, men däremot icke några organiserade pansarbilförband. De befintliga pansarbilarna kommo emellertid från krigets början till användning, och då resultatet av deras upp-

[1] Lansen avskaffades 1916.
[2] På kavalleribrigaden funnos dessutom 8 tunga kulsprutor. Jfr Armékommissionens rapport 1918.
[3] Svensk utredning. Jfr Sherbrooke, M. W. 15/1924—1925.
[4] Jfr s. 53.
[5] Schwarte, m.L., s. 168 ff.
[6] Schwarte, m.L., s. 169.

trädande ansågs tillfredsställande, ökades överallt deras antal, i samband varmed de sammanfördes i förband.

I *Tyskland* organiserades åren 1916 och 1917 pansarbilarna i avdelningar om 3 bilar. Denna organisation prövades första gången i Elsass och med gott resultat. Svårigheterna för industrien att tillgodose alla behov gjorde det emellertid nödvändigt att avbryta tillverkningen, som först under krigets senare del ånyo upptogs.[1]

Redan under det första krigsåret uppsatte *Frankrike* ett antal pansarbilförband, som tilldelades kavallerikårerna. Under 1916 skedde en ökning, så att varje kavalleriförbandelning erhöll 5 pansarbilar, av vilka 2 voro bestyckade med vardera 1 kulspruta och 3 med vardera 1 kanon. Vid krigets slut uppgick antalet bilar till 18 på varje kavalleriförbandelning.[2]

Även i *Italien* och *Ryssland* kommo pansarbilar till användning. Vid slutet av år 1916 fanns i det senare landet för varje armékår en sektion om 4 bilar.

Artilleriet.

Beträffande omorganisationen av det *lätta fältartilleriet* gick varje armé sin egen väg. Allmängiltiga slutsatser torde därför knappast kunna dragas, men väl kan man skönja vissa riktlinjer för utvecklingen. I de arméer, i vilka en lätt fälthaubits från början fanns, ökades antalet haubitser väsentligt i förhållande till antalet kanoner. För att i möjligaste mån giva även de lägre truppförbanden förmåga att lösa flertalet av dem tillkommande stridsuppgifter sammanfördes understundom kast- och flackbanepjäser icke blott i samma regements- utan jämväl i samma divisionsförband. För att erhålla en smidigare organisation och ett större antal enheter minskades — där icke befälsbrist lade hinder i vägen — antalet pjäser inom batteriet i regeln till 4.

Inom den *tyska armén* organiserades år 1916 infanteriförbandelningarnas samtliga fältartilleriregementen på 3 divisioner (2 kanon- och 1 haubitsdivision). Detta innebar en ökning av rela-

[1] Schwarte, m.L., s. 169.
[2] Svensk utredning.

tionen mellan haubitser och kanoner från 1:3 till 1:2. Redan tidigare hade pjäsantalet vid batterierna minskats från 6 till 4.[1] I början av 1917 upplöstes artilleribrigadförbanden. Infanterifördelningen ägde därefter endast 1 lätt fältartilleriregemente om 2 kanondivisioner och 1 haubitsdivison eller om 2 blandade divisioner med tillsammans 3 kanon- och 3 haubitsbatterier. Återstående lätt fältartilleri ställdes till armékår- eller högre chefers förfogande.[2] Därmed vanns en bättre hushållning med den till buds stående styrkan. Liksom vid infanteriet uppstod en skillnad mellan ställningsförband och anfallsförband. Vid artilleriet var det kanske framför allt hästbristen, som föranledde denna gradering. Endast den senare kategorien erhöll fullt antal hästar; den förra var icke omedelbart användbar för rörlig strid.[3] Inga framsteg på skjutförfarandets område kunde ersätta den taktiska värdeminskning, som sålunda drabbade truppslaget.

Frankrike gick i fält med en artillerior ganisation, som hävdade sin ställning under kriget lika framgångsrikt som huvudpjäsen, 7.5-cm. kanonen. Inga nämnvärda ändringar ägde rum varken beträffande batteriets eller divisionens sammansättning, förrän brist på hästar även här gjorde sig gällande. Fransmännen mötte emellertid denna olägenhet principiellt helt annorlunda och, som det synes, på ett lyckligare sätt än motståndaren. De nedsatte, där nöden så krävde, pjäsantalet per batteri till 3, men graderade icke batteriernas kvalitet med hänsyn till rörligheten. Fördelningsartilleriregementet bibehölls kriget igenom vid en styrka av 3 kanondivisioner. Kårartilleriregementena, som tidigare varit sammansatta av 4 divisioner, minskades till 3 — en tid ända till 2 — divisioner, för att nyuppsatta infanterifördelningar skulle kunna erhålla samma artilleristyrka som de äldre.

Inom den *österrikisk-ungerska armén* nedsattes snart nog vid ett flertal lätta batterier pjäsantalet från 6 till 4. Under större delen av kriget fördes haubitser och kanoner till skilda förband, men under det sista krigsåret organiserades blandade regementen om 2 divisioner, den ena bestående av 1 kanon- och 2 haubitsbatterier, den andra av 1 kanon-, 1 haubits- och 1 luft-

[1] Schwarte, O.I., s. 21.
[2] Cron, s. 57 ff.
[3] Jfr U.d.Z., s. 205.

värns- eller granatkastarbatteri. I sammanhang därmed höjdes pjäsantalet per batteri från 4 till 6. Denna åtgärd betingades huvudsakligen av minskad tillgång på befäl. Även här inträdde en svår hästbrist, och sommaren 1917 hade denna antagit sådana proportioner, att det synes som om endast pjäserna kunnat fullständigt anspännas.[1]

Före sitt inträde i kriget hann *Italien* organisera sitt lätta fältartilleri så, att samtliga batterier hade 4 pjäser.[2] Regementet räknade 2 divisioner om 4—5 kanonbatterier. Mot slutet av kriget erhöll varje fältartilleriregemente en tung division (14.9-cm. haubitser).

Vid den *ryska arméns* åkande kanonbatterier minskades antalet pjäser från 8 till 6, varefter divisionen i regeln ägde 18, brigaden 36 pjäser.[3]

Efter det olyckliga fälttåget 1916 undergick det *rumänska* artilleriet en fullständig reorganisation under fransk ledning. I infanterifördelningen ingick därefter en artilleribrigad om 2 regementen, av vilka det ena sammansattes av 9 st. 7.5-cm. kanonbatterier samt 1 batteri infanterikanoner, det andra av 4 tunga batterier.[4]

Det förtjänar antecknas att i flera arméer batterierna till försvar mot flygare och för skydd mot överraskningar förstärktes med ett antal kulsprutor, vanligen 2.[5]

Den omtalade hästbristen bidrog i icke ringa mån till påskyndandet av *artilleriets motorisering*, vilken under ställningskrigets särskilda förhållanden framträtt såsom icke endast möjlig, utan även till en viss gräns önskvärd för att hastigt kunna överföra artilleri från en del av fronten till en annan.

Motoriseringen omfattade framför allt de artilleriförband, som stodo till armékårs- eller högre chefers förfogande. I Frankrike, där motoriseringen genomfördes i väsentligt större utsträckning än i något annat av här berörda länder, blevo exempelvis i armékårerna ingående 7.5-cm. kanonbatterier organiserade såsom »artillerie portée», dvs. pjäserna uppställdes å lastbilar, medan

[1] U.d.Z., s. 205 f.
[2] Cadorna I, s. 73.
[3] Knox, II, s. 741.
[4] Svensk utredning.
[5] Herr, s. 142 noten.

personal och ammunition m. m. förflyttades å andra bilar.[1] Härigenom skapades artillerireserver med en hög grad av rörlighet, möjliggjord genom de franska och belgiska landsvägarnas goda beskaffenhet. På detta sätt motoriserade batterier saknade emellertid erforderlig framkomlighet i terräng. För att bringa dem i stridsställning användes anspann från andra batterier eller traktorer. I samband med motoriseringen av stora delar av ammunitionsträngen avskaffades under ställningskriget stridsträngen vid det franska och italienska artilleriet.

Det har i det föregående nämnts, att man under kriget sökte giva kavalleriförbanden ett tillskott i eldkraft genom ökad tilldelning av kulsprutor, såväl tunga som lätta. På sina håll tog sig denna strävan uttryck i ökad tilldelning av artilleri. Endast i vissa fall torde dock detta varit *ridande*. I Tyskland tillkom sålunda ett antal haubitsdivisioner. I Frankrike funnos vid kriget slut, förutom i kavalleriförbandelningarna ingående ridande divisioner, per kavallerikår 1 artilleriregemente om 2 divisioner 7.5-cm. och 1 division 10.5-cm. kanoner. Varje division räknade 3 batterier.[2] I Österrike-Ungern förstärktes det självständiga kavalleriet under krigets senare del med ett antal artilleriregementen om 2 kanon- och 4 haubitsbatterier, varje batteri om 6 pjäser. I övriga länder synas inga avsevärda förändringar beträffande detta slag av artilleri hava ägt rum.[3]

Vid *bergsartilleriet* vidtogos åtskilliga organisatoriska förändringar. Där regementsförbandet från början fanns, torde detta merendels hava upplösts, varefter en uppdelning av divisioner och batterier på de högre truppförbanden genomfördes. I Tyskland, där bergsartilleri helt nyuppsattes under krigets gång, voro batterierna till och med delade i för självständigt uppträdande utrustade troppar.[4]

Det *tunga artilleriet* intog vid krigets utbrott i allmänhet en skäligen blygsam plats i arméorganisationerna.[5] De

[1] Av samtliga vid krigets slut befintliga 7.5 cm. kanonbatterier voro omkring 30 % motoriserade. (Herr, s. 146 f).
[2] Herr, s. 144.
[3] Svensk utredning.
[4] Schwarte, O.I., s. 22.
[5] Jfr s. 19 ff.

för kriget nödvändiga tunga artilleriförbanden måste således nyskapas under krigets lopp. Som transportmedel togs motorkraften i stor utsträckning i anspråk. Härigenom blev rörligheten väl tillgodosedd, under det att framkomligheten i många fall knappast kan sägas hava varit tillräcklig för rörliga operationer.

Utvecklingen inom det tunga fältartilleriet följde i stort sett samma vägar som inom det lätta. För att erhålla ett större antal batterier — icke minst för att tillfredsställa reserv- och nyformationers behov — såg man sig sålunda på flera håll tvingad att nedbringa pjäsantalet vid de medeltunga batterierna till 2 à 3.[1] Detta var en nödfallsutväg. De därmed förknippade olägenheterna kunde icke utjämnas genom ökad ammunitionstillförsel; så mycket mera som pjäser med grövre kaliber hastigare förslitas än pjäser med mindre kaliber. De tyngsta batterierna uppsattes helt naturligt med endast 2 pjäser. För att inom samma förband åstadkomma tillgång å pjäser både med stor skottvidd och med kraftig verkan sammanförde man stundom, exempelvis i Tyskland och Ryssland, inom divisionsförbandet kanon- och haubitsbatterier. Man sökte därvid om möjligt förena pjäser med någorlunda lika rörlighet och framkomlighet. Emedan det trängande behovet av tungt artilleri icke enbart kunde fyllas genom nytillverkning, användes vid alla arméer för ställningskriget ett avsevärt antal belägrings- och fästningsbatterier, huvudsakligen äldre materiel. Av tillgängliga materielreserver skapades mobila förband, i vilka de äldre pjäserna, allteftersom nytillverkningen fortskred, blevo utbytta mot moderna.

De tunga artilleriförbandens organisation företer rätt betydande olikheter.

I den *tyska* hären upplöstes i flera fall regementsförbanden, och bataljonen, vars styrka i regeln minskades från 4 till 3 batterier, blev den taktiska enheten. Pjäsantalet inom batteriet växlade mellan 2 och 4.

[1] I ryska armén organiserades de tunga haubits- och mörsarbatterierna på 2—3 pjäser. (Jfr Schwarte, m.L., s. 112). — I den österrikisk-ungerska armén voro 15-, 21- och 30-cm. batterierna, i den italienska 14.9-cm. haubitsbatterierna organiserade på 2 pjäser. (Svensk utredning).

Vid slutet av kriget bestod det tyska tunga artilleriet av 62 regementen med sammanlagt 190 bataljoner, 32 fristående regementsstaber, 231 självständiga bataljoner, 5 självständiga kanonbatterier, 50 mobila landstormsbatterier, 7 kanonbatterier (överförda från marinen) och 8 kustmörsarbatterier.[1]

I varje infanterifördelning ingick en bataljon (i regeln 2 st. 15-cm. haubitsbatterier och 1 st. 10-cm. kanonbatteri). Övrigt tungt artilleri stod till högsta härledningens förfogande.[2]

I den *franska* armén bibehölls regementsförbandet i större utsträckning än i den tyska. Styrkan rörde sig mellan 2 och 4 divisioner om i allmänhet 3 batterier med vartdera 4 pjäser.

Vid krigets slut upptog det franska tunga artilleriet enligt plan följande förband anspända: 15 haubitsregementen med 45 divisioner, 105 självständiga haubitsdivisioner och 45 kanonregementen med 120 divisioner; motoriserade: 10 haubitsregementen med 40 divisioner, 10 kanonregementen med 40 divisioner samt ytterligare 7 mycket tunga regementen.[3]

Varje infanterifördelning erhöll en tung haubitsdivision (15.5-cm.), varje armékår 2—3 tunga kanondivisioner (1—2 st. 10.5-cm. och 1 st. 15.5 cm.). Återstående anspänt och allt motoriserat artilleri var underställt högsta krigsledningen.[4]

Denna organisation, som skapats för ställningskriget på västfronten, var antaglig, emedan ett rikt järnvägs- och landsvägsnät gjorde det möjligt att framforsla erforderlig ammunition. På grund av terrängens beskaffenhet kunde den också i allmänhet finna användning i det »stående» slaget, där rörelsen framåt eller bakåt i genomsnitt icke överskred 2 km. per slagdag. Men vid företag, som krävde en något större hastighet än den nämnda, och än mer vid verkligt rörliga operationer, verkade en dylik artillerimassa förlamande redan på en krigsskådeplats av sådan natur som den fransk-belgiska, vilken måste anses vara särskilt gynnsam för artilleriet. Under andra topografiska förhållanden skulle den utveckling, det tunga franska artilleriet

---

[1] Sammanlagda antalet pjäser utgjorde 6,819. — Schwarte, O.I., s. 23. Jfr bil. 17.

[2] Cron, s. 62 ff.

[3] Antalet anspända pjäser utgjorde 3,240, antalet motoriserade 1,671. Härtill böra läggas 13 fotartilleriregementen med sammanlagt 800 pjäser. — Jfr s. 100 f.

[4] Herr, s. 55 ff, 143 ff.

erhöll under världskriget, varit omöjlig. Fördenskull har också ett studium av den franska organisationen i *detta* hänseende för oss knappast mer än ett teoretiskt intresse.

I *Österrike-Ungern* skulle 1918 för varje infanterifördelning organiseras ett tungt fältartilleriregemente om 5 haubitsbatterier (15-cm.) och 1 kanonbatteri (10.4-cm.), vartdera om 4 pjäser.[1] Till högsta härledningens förfogande sammanfördes tunga regementen om i regeln 4 divisioner, vardera bestående av 4 batterier om 2—4 pjäser.[2]

I *Italien* sammanfördes tunga kanon- och haubitsdivisioner i grupper.[3] Divisionernas antal inom gruppen var i regeln 2; vid automobiliserade förband stundom flera. Varje division var organiserad å 3 batterier.[4] Fördelningsartilleriregementet erhöll slutligen en tung haubitsdivision.

Inom den *ryska* armén ordnades det tunga artilleriet i divisioner om 2 haubits- och 1 kanonbatteri, vartdera om 4 pjäser.

Vid den *rumänska* arméns reorganisation 1917 uppsattes ett antal tunga artilleriregementen (1 för varje armékår) om 4 batterier (troligen kanonartilleri) samt dessutom haubitsregementen (1 för varje infanterifördelning) om 4 batterier (12- och 15.5-cm. pjäser).[5]

Luftvärnsartilleri nyskapades, såsom förut nämnts, under kriget.[6] En stor del av detsamma var fast uppställd. Det rörliga luftvärnsartilleriet var antingen motoriserat[7] eller anspänt. De motoriserade pjäserna voro sammanförda i batterier (sektioner) om 2 (Tyskland, Frankrike, Österrike-Ungern)[8] — 4 pjäser (Italien).[9] De anspända pjäserna ingingo i batterier om 4—6 pjäser eller självständiga troppar (Tyskland och Frankrike).

[1] Tech. Mitteil. 1921, s. 113. — Regementet ingick i fördelningens artilleribrigad. — Organisationen hann dock icke fullt genomföras, i det att vissa regementen vid krigets slut omfattade blott 4—5 batterier.

[2] Tech. Mitteil. 1921, s. 113 f.

[3] Även belägrings- och fästningsartilleriet organiserades på detta sätt.

[4] Svensk utredning.

[5] Ingick tillsammans med ett lätt fältartilleriregemente i infanterifördelningens artilleribrigad. — Svensk utredning.

[6] Tyskland hade vid krigsutbrottet 6 motordragna och 12 anspända pjäser för beskjutning av fasta ballonger. Frankrike hade samtidigt en 7.5-cm. luftvärnspjäs konstruerad, men icke till bruk utlämnad. Jfr Schwarte, m.L., s. 130; Schwarte, O.I., s. 22, (något olika uppgifter).

[7] Pjäserna antingen fast uppställda å automobiler eller traktordragna.

[8] Schwarte, O.I., s. 22; Herr, s. 147.

[9] I.A. 17, s. 104.

I Frankrike och Italien bildade 3 motoriserade batterier (sektioner) en division.

Luftvärnsartilleriet synes i allmänhet hava varit direkt underställt vederbörande högre befälhavare (armé- och armékårchefer, stundom även fördelningschefer); i Österrike-Ungern var detta artilleri organisatoriskt förenat med infanterifördelningarnas fältartilleriregementen, dock utan att taktiskt ingå i regementsförbandet.[1]

I Tyskland funnos vid krigets slut icke mindre än 2,558 luftvärnspjäser. Frankrike, som var överlägset i luften, hade nöjt sig med det relativt blygsamma antalet av omkring 400 pjäser.[2]

För artilleriets fördelning på de högre enheterna redogöres närmare i det följande.[3]

Högre truppförband.

Ovan berörda bristfälligheter beträffande personalersättningen kommo med nödvändighet att påverka *infanteriförde lningens* sammansättning. Det visade sig nämligen snart nog omöjligt att enbart av under kriget utbildad personal skapa det stora antal enheter, som måste nyuppsättas. Man tvangs att tillgripa utvägen att låta delar av redan befintliga krigsvana förband bilda en stomme, i vilken den ofullständigt utbildade ersättningspersonalen utfyllde luckorna. På detta sätt organiserades under krigets gång en mängd nya operativa enheter. Denna utspädning av förbanden var självfallet ytterst betänklig. Det ökade antalet lägre förband vanns på bekostnad av samtliga slagenheters kvalitet, vilken under kriget befann sig i ständigt sjunkande. För att erhålla ett tillräckligt antal operativa enheter — infanteriförde lningar — visade det sig i alla händelser nödvändigt att minska dessas styrka. En utveckling i denna riktning kan även hava påverkats av infanteriets ombeväpning och trängformationernas ökning — i den mån hänsyn under ställningskriget togs till denna omständighet. Olika länder gingo vid omorganisationen till väga på olika sätt.

[1] Svensk utredning.
[2] Schwarte, O.I., s. 22; Herr, s. 147.
[3] Jfr s. 89 ff..

Tyskland[1] och Frankrike[1] minskade inom fördelningsförbandet infanteriregementenas antal från 4 till 3. Samtidigt borttogs brigadindelningen, varvid emellertid infanteriet ofta ställdes under en särskild befälhavare. I övriga länder bibehölls brigadindelningen, men bataljonernas antal minskades, i Österrike-Ungern[2] och Ryssland[3] genom att organisera regementena på 3 bataljoner, i Rumänien[4] genom att borttaga den fristående jägarbataljonen. I Italien[5] vidtogs ingen ändring.[6]

Inom den österrikisk-ungerska armén sökte man höja infanterifördelningens stridsvärde genom att tilldela densamma 1 stormbataljon. På grund av bristande tillgång på kulsprutor kunde denna åtgärd dock icke helt genomföras.[2]

Fördelningskavalleriet minskades i Tyskland och Österrike-Ungern från 4, resp. 2—3 skvadroner till i regeln 1 skvadron. Av här berörda länder bibehöllo endast Ryssland och Rumänien sitt fördelningskavalleri i stort sett oförändrat.

Fördelningsartilleriet förstärktes i allmänhet genom ökad tilldelning av lätta batterier[7] eller tungt fältartilleri[8] (eventuellt båda delarna). Brigadförbandet borttogs i den tyska armén, men infördes i den österrikisk-ungerska. I den senare var ökningen av fördelningsartilleriet mest iögonfallande, i det att de lätta batteriernas antal betydligt höjdes, samtidigt som 1 tungt regemente och 1 bergsartilleridivision tilldelades fördelningen.[9]

Bilaga 14 lämnar en översikt över infanterifördelningens organisation i samtliga här berörda länder vid slutet av kriget.

---

[1] Malmberg, s. 115 ff.
[2] Malmberg, s. 119.
[3] R.A. 17, s. 54.
[4] Svensk utredning.
[5] I.A. 17, s. 20 och 65.
[6] Det förtjänar i detta sammanhang omnämnas, att i Förenta Staternas armé, vilken nyskapades under kriget under fransk medverkan, insågs, att ett talrikt infanteri alltjämt var av utslagsgivande betydelse. Den amerikanska infanterifördelningen organiserades också på 4 regementen, sammanförda i 2 brigader.
[7] Österrike-Ungern 6 och Italien 3—5. I Frankrike och Ryssland ingen ändring. Tyskland minskning 3, Rumänien 2. — Jfr Cron, s. 39.
[8] Tyskland 3 batt., Frankrike 3, Österrike-Ungern 6, Italien 3, Ryssland 0, Rumänien 4.
[9] Tech. Mitteil. 1921, s. 113.

Därav framgår, att de ojämförligt största förändringarna kommit till synes vid de arméer, som kämpade på västfronten. Djupast omdanande verkade kriget på den franska fördelningen, där ombeväpningen drivits till sin höjdpunkt.

Antalet kulsprutor per bataljon var inom fördelningsförbandet vid krigets slut:

L a n d	Lätta	Tunga	Summa
Tyskland	24	12	36
Frankrike	[1] 36	12	48
Österrike-Ungern	[2] 16	[3] 8	24
Italien	[3] 6	[4] 17	23
Ryssland	—	[5] 3	[6] 3

Bilaga 16 utvisar en medeltalsberäkning av *proportionen mellan truppslagen inom fördelningsförbandet* vid början och slutet av kriget. Av densamma framgår främst, att antalet lätta pjäser i förhållande till bataljonernas antal ökats med omkring 30 %, samtidigt som i medeltal per bataljon tillkommit 1.17 tunga pjäser. Hela ökningen av artilleriet inom fördelningen uppgår därför till 68 %. [7]

Bilaga 17 lämnar uppgifter angående *proportionen mellan truppslagen inom arméerna i stort.* Antalet skvadroner per infanteribataljon minskades med omkring $^1/_4$, under det att de lätta pjäserna ökades med omkring $^1/_4$ och de tunga mer än 8-dubblades. Sammanlagt hade antalet artilleripjäser per bataljon nära nog fördubblats. Det bör observeras, att de ryska och rumänska arméerna, som haft rika erfarenheter från rörliga operationer, bibehöllo ett jämförelsevis starkt kavalleri. Inom den ryska armén kunde på grund av materielbrist ingen ökning av artilleriet genomföras; tvärtom nedgick antalet pjäser per bataljon ganska väsentligt.

[1] Dessutom 9 i materielreserv.
[2] Icke inberäknat pjäser i storm- och skarpskyttebataljonerna.
[3] Kulsprutepistoler.
[4] I bataljonen ingick endast 1 kulsprutekompani om 6 pjäser. Varje infanteribrigad och infanterifördelning hade ett antal fristående kulsprutekompanier. — I.A. 17, s. 20 o. 23.
[5] Antagligen ökning till 10.
[6] Från 3.5 till 4.72 per bataljon.
[7] Från 3.5 till 5.89 per bataljon.

Samma strävan, som beträffande kavalleriet sökte ställa stor styrka till högre befälhavares förfogande och tilldela infanteridivisionen endast den styrka, som under alla förhållanden kan vara behövlig, framträdde i allmänhet även rörande artilleriet. De artilleriförband, som uppsattes under kriget, kommo sålunda icke så mycket infanteridivisionerna till godo, utan förbehöllos — särskilt beträffande det tunga artilleriet — till största delen armékår-, armé- och än högre chefer. De franska och österrikisk-ungerska arméerna utgjorde dock i sistnämnda hänseende undantag.

Av skäl, som redan antytts, blevo i flertalet arméer åtskilliga *kavalleridivisioner* omorganiserade till infanteriförband. Sålunda återstodo i Tyskland av 11 kavalleridivisioner vid krigets slut endast 4 uppsuttna.[1] Dessa synas i stort sett hava bibehållit sin ursprungliga sammansättning (3 brigader om 2 regementen). Kavalleriregementenas kulspruteutrustning hade dock blivit förstärkt på sätt förut är sagt,[2] och artilleriet hade, åtminstone vid vissa kavalleridivisioner, ökats med en haubitsdivision.[3]

I Frankrike uppsattes vid krigsutbrottet 10 kavalleridivisioner. Av dessa omorganiserades 4 efter hand till infanteriförband. Återstående 6 divisioner erhöllo, för att kunna göra sig gällande vid strid till fots, en med infanteriförbanden överensstämmande sammansättning och utrustning. Det franska kavalleriet blev sålunda, såsom också förut framhållits, på sätt och vis ett ridande infanteri. År 1916 omfattade kavalleridivisionerna 3 uppsuttna brigader och 1 regemente till fots, 1 velocipedavdelning, 1 ridande kanondivision och 2 grupper om 4 sektioner om 3 kanoner (artillerie portée).[4] År 1918 sammanfördes de 6 divisionerna till 2 kårer om vardera 3 kavalleridivisioner, 1 division till fots, 1 lätt fältartilleriregemente om 2 divisioner (7.5-cm. kanoner), 1 infanteribrigad, 1 artilleriregemente med 15.5-cm. haubitser, 1 stridsvagnskompani och 2 flygeskadrar m. m. En sålunda sammansatt kavallerikårs stridsvärde ansågs motsvara 2 infanteridivisioners.[4]

I Österrike-Ungern genomgingo de kavalleridivisioner, som

[1] Cron, s. 53. — [2] Jfr s. 75. — [3] Svensk utredning. — [4] Sherbrooke, M. W. 15/1924—1925. — Även svensk utredning.

icke avsutto, i stort sett samma omorganisation som de tyska fördelningarna.[1]

I Italien hade mobiliserats 3 kavalleriförbandelningar. När kavalleriet på grund av ställningskriget kom att sakna uppgifter, sammandrog man ett antal i armékårerna ursprungligen ingående kavalleriregementen till en fjärde fördelning, vilken i likhet med de övriga hölls i beredskap bakom fronten, samtidigt som infanterifördelningarna tilldelades vardera 1 skvadron.[1] Organisationen synes i stort sett hava förblivit oförändrad.

I Ryssland växte styrkan av det uppsuttna kavalleriet; åtskilliga kavalleriförband organiserades emellertid för strid uteslutande till fots.

Armékåren, som inom samtliga här berörda länder vid krigets början haft en bestämd och inom samma armé någorlunda likartad sammansättning, kom efter hand att under ställningskriget undergå sådana förändringar, att förbandet såsom sådant antingen helt bortföll eller kom att omfatta infanterifördelningar jämte enheter av andra truppslag i ett efter uppgiften växlande antal. I Tyskland trädde exempelvis »*gruppen*», sammansatt av ett växlande antal infanterifördelningar och specialtruppförband, i stället för armékåren.[2] I Frankrike bibehölls däremot kårförbandet med en styrka av 2—4 infanterifördelningar jämte tilldelat kårartilleri.

Av ett likaledes växlande antal armékårer (grupper) med tilldelade hjälpvapen bildades *arméer*. Under ställningskriget kommo befälsförhållandena efter hand att ansluta sig till vissa geografiskt avgränsade delar av fronten, inom vilka truppförbanden ombyttes och styrkan växlade, alltjämt med bibehållande av den för frontdelen svarande befälhavaren med stab. Såväl kårer (grupper) som arméer blevo under dessa omständigheter mer eller mindre tillfälliga förband.

I avsikt att underlätta den högsta härledningen förenades på vissa håll ett antal arméer till *armégrupper*.

[1] Svensk utredning.

[2] Cron, s. 35 f. — 17. tyska armén var exempelvis vid sitt deltagande i marsoffensiven 1918 sammansatt av 9 grupper med sammanlagt 38 infanterifördelningar. Vid samma tillfälle bestod 2. armén av 2 grupper med tillsammans 13 infanterifördelningar. Jfr Schlachten und Gefechte, s. 342.

Utom infanteriförbandelningarnas *artilleri* tilldelades armékårer (grupper) och arméer fast eller tillfälligt artilleri, företrädesvis tungt. I de tyska och österrikisk-ungerska arméerna var dock vid krigets slut intet artilleri organisatoriskt förenat vare sig med armékåren (gruppen) eller armén. Arméerna erhöllo i stället av högsta krigsledningen mer eller mindre tillfälligt erforderligt antal artilleriförband, vilka därefter uppdelades på underlydande enheter i överensstämmelse med dessas uppgifter, terrängförhållandena osv.

För förberedandet och genomförandet av ett större anfall plägade inom den tyska armén vid slutet av kriget tilldelning av artilleri ske efter följande grunder.

Vid anfallets förberedande erhöll:

varje *armé* mycket tungt kanonartilleri (15-cm. kaliber och däröver), avsett för bekämpning av mål bakom den fientliga fronten på de största avstånden,

varje *grupp* (armékår) dels fjärrstridsartilleri (10-cm. kanonbatterier samt lätta och tunga haubitsbatterier) med uppgift att bekämpa stridsledningsplatser och ballonger, störa motståndarens förbindelser osv. samt flankera den fientliga ställningen, dels artilleribekämpningsförband (huvudsakligen lätta fältkanonbatterier ävensom lätta och tunga haubitsbatterier samt, då avståndet till målen eller befästningsanordningarna gjorde det erforderligt, batterier med grövre kalibrar),

varje *infanteridivision* infanteribekämpningsförband (växlande kalibrar avpassade efter de fientliga ställningarnas beskaffenhet) med uppgift att göra anfallsfronten »stormmogen» — dessa förband voro uppdelade i grupper till samma antal som i främsta linjen utvecklade infanteriregementen —,

varje *infanteriregemente* såsom följeartilleri 1 kanonbatteri.[1]

Under förberedelserna rådde en långt driven centralisering i avsikt att åstadkomma enhetlig ledning, men när anfallet vunnit terräng och operationerna började antaga en något rörligare karaktär, genomfördes däremot en decentralisering av befälsförhållandena. Därvid uppdelades befintligt artilleri sålunda:

infanteridivisionerna förfogade över sitt fast tilldelade artilleri,

[1] Bruchmüller, Die deutsche Artillerie in den Durchbruchsschlachten des Weltkrieges (Berlin, 1921), s. 15 ff; Cron, s. 63 ff; Herr, s. 117.

grupper (kårer) över ett antal 21-cm. mörsare, tunga haubitser, 13- och 15-cm. kanoner ävensom lätta fältartilleriförband,

arméer över återstoden såsom en artillerireserv.

I de franska och italienska arméerna ingick däremot organisatoriskt en del artilleri i armékårerna. En fransk kår förfogade sålunda i allmänhet över 1 division om 3 batterier 10.5-cm. och 1 division om 3 batterier 15.5-cm. kanoner eller tillsammans 24 pjäser. Om kåren omfattade 4 infanterifördelningar, tillkom ytterligare 1 division 10.5-cm. kanoner, så att sammanlagda antalet ständigt tilldelade pjäser utgjorde 36.[1] Den italienska armékåren förfogade likaledes över en grupp om 2 tunga divisioner (kanoner eller haubitser). Ytterligare behov av artilleri tillgodosågs genom tillfällig tilldelning. Något egentligt arméartilleri fanns icke vare sig i den franska eller den italienska hären.

Såsom exempel på tilldelningen av artilleri för visst fall må anföras att före offensiven vid Château-Thierry—Soissons (juli 1918) disponerade 10. franska armén, som bestod av 18 infanterifördelningar, på en front av 18 km. 864 7.5-cm. fältkanoner[2] samt 691 tunga och 18 mycket tunga pjäser; 6. armén, som bestod av 9 infanterifördelningar, förfogade vid samma tillfälle på en front av 26 km. över 448,[2] respektive 476 och 6 pjäser.[3]

Den ryska armén led, såsom nämnts, stor brist på artilleri, särskilt tungt. Under kriget uppsatta infanterifördelningar saknade sålunda ofta nog helt och hållet artilleriförband. Tilldelningen till de högre enheterna blev därför ock i regeln mycket sparsam. Ännu 1916 förfogade flertalet armékårer över allenast 1 division om 2 batterier om 4 st. 12-cm. haubitser.[4] Det uppgives också, att ryssarna år 1917 på en front av 2 km. disponerade i medeltal allenast 1 tung pjäs, under det att fransmännen på motsvarande sträcka hade 20 och engelsmännen 26 pjäser av nämnda slag.[5] Vid större företag ökades emellertid

---

[1] Herr, s. 144.

[2] Sålunda en ansenlig tilldelning utöver det ordinarie fördelningsartilleriet.

[3] Herr, s. 130. — 10. armén hade i genomsnitt 1 lätt pjäs på var 20. och 1 tung på var 25. m., 6. armén 1 lätt på var 60. och 1 tung på var 56. m.

[4] Knox II, s. 423.

[5] Knox, rec., W. u. W. 1922, s. 230.

artilleritilldelningen. Så erhöll under »Kerenskis offensiv» samma år anfallsgruppen, som bestod av 2 arméer med tillsammans 23 ½ infanteriförderlningar, på en front av omkring 120 km. 693 st. 7.62-cm. kanoner (30 per fördelning), 84 st. 12-cm. haubitser (12 per armekår) och 337 tunga pjäser (omkring 170 per armé).[1]

Luftvärnsartilleriet, som till en början var organisatoriskt förenat med fältartilleriförbanden, fick mot slutet av kriget i allmänhet en självständig ställning. I den tyska hären var detsamma utskiftat på arméerna, vid vilka det underställdes en särskild chef. Inom armén fördelades luftvärnsartilleriet på infanteriförderlningar (1 à 2 batterier) och grupper, varjämte en reserv behölls till arméchefens förfogande. Inom den franska armén var organisationen i stort sett överensstämmande med motståndarens. I den österrikisk-ungerska armén blev, såsom nämnts, luftvärnsartilleriet, ehuru organisatoriskt förenat med fördelningsartilleriregementena, taktiskt använt fristående från dessa. Inom den italienska armén sammanfördes luftvärnspjäserna armékårsvis till grupper under gemensam ledning.

Beträffande artilleriets *ledning* tillämpades skilda principer. I den tyska armén var, såsom förut antytts, vid krigets början huvuddelen av artilleriet, såväl lätt som tungt, uppdelat på infanteriförderlningarna. Då styrkan ökades, framträdde behovet av en inom de högre förbanden centraliserad ledning. För detta ändamål tillsatte högsta härledningen 16 s. k. »Generale von der Artillerie», högre artillerifficerare med stab, vilka i mån av behov ställdes till frontbefälhavares förfogande. Nämnda artillerifficerare skulle föredraga frågor rörande artilleriets användning, reglera dess verksamhet på slagfältet och handhava den högre eldledningen. Därjämte tilldelades varje armégrupp-, armé- och grupp-(armékår-)kvarter en regementsofficer (eller kapten) av artilleriet (»artill. Berater»), vilken handlade ärenden rörande artilleriet vid truppförbanden, ammunitionsersättningen m. m. I stora högkvarteret företrädde vapnet av en generalinspektör för artilleriskjutskolorna.[2] — I

[1] Knox II, s. 640. — Schwarte, d. Lkr. III, s. 301. — Anfallsgruppen hade alltså 1 lätt pjäs på var 154. m. och 1 tung på var 356. m.
[2] Cron, s. 55 f.

den franska armén var däremot artilleriets ledning organiserad genom den ständiga indelningen, enligt vilken i varje armé, armékår och infanterifördelning ingick en artilleribefälhavare med stab. Liksom i den tyska armén stod till högste befälhavarens förfogande en generalinspektör, vilken hade överinseende över artilleriet vid fronten och i hemorten samt ledde vapnets taktiska och tekniska utveckling.[1]

I samma mån som artillerimassan ökades, sökte man på bästa sätt begagna densamma genom införande av nya metoder och *hjälpmedel för eldledningen*, vilket allt efter hand krävde särskilda organ för fastställande genom olika mätmetoder av målens lägen, för korrektioner av skjutelementen med hänsyn till väderleksförhållandena osv. I anledning härav organiserades mättrupper och meteorologiska avdelningar såväl inom infanterifördelningarna som vid högre förband.

Enheter organiserade utanför de högre förbanden.

Stridsvagnarna sammanfördes vanligen i enheter direkt underställda den högsta krigsledningen, i motsats således till pansarbilarna, vilka i allmänhet såväl organisatoriskt som taktiskt kommo att tillhöra de högre kavalleriförbanden.

Stridsvagnarna uppträdde på slagfältet första gången den 15. september 1916 vid Flers, där en engelsk armé insatte 49 vagnar till anfall. Endast 32 kommo emellertid att deltaga i själva striden, enär 17 vagnar icke ens nådde grupperingsterrängen. Av de 32 insatta vagnarna stannade 14 på slagfältet. Det nya stridsmedlets taktiska debut kan anses föga lyckad, ehuru dess överraskande uppträdande utövade en viss moralisk verkan på försvararen.

Första gången, det nya vapnet lyckades åstadkomma större resultat, var i slaget vid Cambrai den 20. november 1917, där engelsmännen, gynnade av terrängförhållandena och en tät dimma, överraskande insatte icke mindre än 324 stridsvagnar å en front av 12 km. mot en svagt besatt ställning, vilkens ar-

[1] Herr, s. 115, 143 f, 149.

tilleriförsvar därtill var otillräckligt.[1] Stridsvagnarna lyckades också tränga 8 km. in i det tyska försvarssystemet. På grund av bristfälliga förberedelser kunde denna framgång dock icke fullföljas. Förlusterna voro avsevärda, i det att i det närmaste en tredjedel av de i anfallet deltagande vagnarna sattes ur stridbart skick.

Under år 1918 kommo stridsvagnarna till användning i ett flertal strider, oftast insatta i massa. Trots de alltjämt stora förlusterna visade de sig, rätt använda, vara ett gott vapen i ställningskriget. Ludendorff giver förklaringen: »Först med den sjunkande manstukten och försvagandet av vårt (det tyska) infanteris stridsduglighet vann tanken (stridsvagnen) vid massanvändning i samband med konstgjord dimma ett olyckligt inflytande på stridshändelserna.»[1]

Nedanstående tablå[2] visar antalet insatta och förlorade stridsvagnar under de slag, i vilka detta stridsmedel spelade en mera framträdande roll.

Dag	Plats	Nationalitet	Insatta vagnar	Ur stridbart skick försatta	Förstörda vagnar i % av antalet insatta	Personalförluster (där de äro kända) i %
15/9 1916	Flers	England	32	14	44	.
16/4 1917	Craonne	Frankrike	132	76	58	25
23/10 1917	Malmaison	»	63	42	66	.
20/11 1917	Cambrai	England	324	107	33	.
11/6 1918	Montdidier	Frankrike	144	65	45	.
18/7 1918	Champagne	»	223	102	46	25
19/7 1918	»	»	108	50	46	.
20—23/7 1918 . . .	»	»	52	48	92	.
19—23/7 1918 . . .	»	»	216	58	27	6
8/8 1918	Santerre	England	430	100	23	.
9/8 1918	»	»	145	39	27	.
10/8 1918	»	»	67	30	45	.
20/8—17/9 1918 . .	Soissons	Frankrike	480	215	45	.
25/9 1918	Champagne	»	475	184	39	33 (off. 40 %)
14/10—19/10 1918 . .	Flandern	Belgien[3]	180	90	50	50
26/10—20/10 1918 . .	Hunding	Frankrike	.	.	50	33
27/9 — 9/10 1918 . .	Cambrai—St. Quentin	England	.	887	.	33

[1] Ludendorff, Kr., s. 462.
[2] Utarbetad efter Schmiterlöw, A.T. 1920, s. 101 ff.
[3] Insatta vagnar voro franska.

I Tyskland har krigsledningen fått uppbära mycket klander för sin förmenta uraktlåtenhet att ägna det nya vapnet tillräcklig uppmärksamhet. Detta klander synes dock endast berättigat i fråga om underlåtenhet att i tid vidtaga åtgärder för bekämpandet av fiendens stridsvagnar. Anledningen till denna underlåtenhet torde vara att söka i det nya stridsmedlets mindre lyckade första uppträdande. Emellertid hade redan på våren 1917 på den högsta krigsledningens order en stridsvagnstyp konstruerats, vilken dock visade sig olämplig. Anbefallda åtgärder för ett energiskt fullföljande av detta arbete kunde på grund av landets svåra krigsindustriella förhållanden icke genomföras. Sålunda ägde den tyska armén under krigets sista skede endast ett fåtal stridsvagnar av inhemsk tillverkning. Huvuddelen av materielen i de befintliga stridsvagnsförbanden — sannolikt 15 sektioner om 5 vagnar — var erövrad.[1]

Oaktat det var engelsmännen som först konstruerade och använde stridsvagnar, blev det i Frankrike som detta stridsmedels organisation vann den största omfattningen.

De franska stridsvagnarna voro vid sitt första framträdande sammanförda i grupper om 4 batterier om 4 vagnar. Varje batteri stod under befäl av en kapten eller en regementsofficer. Senare samlades flera grupper till en »groupement».[2] Vid krigets slut voro de franska vagnarna organiserade å 3 lätta brigader och 3 tunga regementen.[3] De förra räknade 3 regementen vardera. Regementet var organiserat på 3 bataljoner jämte en del formationer för ersättning och reparation av förbrukad materiel m. m. Bataljonen uppdelades i 3 kompanier om 3 plutoner om 5 vagnar. I kompaniet ingick därutöver 1 befäls-, 1 radio-, 3 materiel-(verktygs-) och 5 reservvagnar. Hela antalet vagnar vid ett kompani var således 25. Motsvarande antal vid bataljon och regemente var 75, respektive 225 (minst).[4]

Plutonen var den lägsta stridsenheten och blev i slaget vanligen underställd infanteribataljonen. Kompaniet tilldelades i

---

[1] Ludendorff, Kr., s. 462 f. — Schmiterlöw, A. T. 1920, s. 100 f. — Cron, s. 143, uppgiver att endast 9 stridsvagnssektioner skola hava organiserats. En i oktober 1918 uppsatt sådan sektion hade dock numret 16.

[2] Tech. Mitteil. 1921, s. 393.

[3] Ekelöf, Kr.V.A.H. 1920, s. 94 f.

[4] D.R.H. 1922, s. 183 f.

regeln infanteriregementet, medan bataljonen underställdes infanteriförbandningen.[1]

Ett tungt stridsvagnsregemente bestod av 3 divisioner om 3 batterier om 4 vagnar. Sammanlagda antalet vagnar (reserv- och reparationsvagnar m. m. oräknade) var sålunda vid regementet 36.[2]

Vid anfall i stor stil samverkade tunga och lätta stridsvagnar. De lätta stredo därvid i omedelbar anslutning till infanteriet, banade väg för detta och förstörde de kulsprutenästen m. m., som hindrade infanteriets framryckning. De tunga vagnarna tjänstgjorde såsom »ryggstöd», följde efter infanteriet och ingrepo mot de stödjepunkter, som icke av de lätta kunnat betvingas.[3] Ett talrikt, för ändamålet särskilt avdelat artilleri måste städse skydda vagnarnas framryckning.

I övriga här berörda länder förekommo endast få stridsvagnar, eller inga alls. Några fasta enheter synas icke hava förekommit, utan truppförbanden tilldelades ett antal vagnar allteftersom tillgången det medgav och uppgiften krävde deras medverkan.[3]

•

Luftstridskrafterna kommo, såsom i det föregående nämnts, att under kriget genomgå en storartad utveckling. Däri ingående *fasta ballonger* fingo i ställningskriget — särskilt på västfronten — stor användning dels vid de högre stabernas rekognoseringar, dels och framför allt för det tunga artilleriets eldledning. Deras antal ökades därför avsevärt. Tyskland hade vid krigsutbrottet uppsatt 8 fält- och 15 fästningsballongavdelningar[4] (vardera för 1 à 2 fasta ballonger).[5] Vid krigets slut funnos omkring 200 för fältkriget avsedda bal-

[1] D.R.H. 1922, s. 183 f.

[2] Ekelöf, Kr.V.A.H. 1922, s. 95.

[3] I den engelska armén funnos vid slutet av kriget stridsvagnsbrigader om 1 tung och 2 lätta bataljoner jämte organ för besörjandet av reparationer, ersättning m. m. En tung bataljon indelades i 3 kompanier om 3 troppar om vardera 3 vagnar. Kompaniet räknade sammanlagt 16 vagnar (därav 1 stabsvagn och 6 reservvagnar), bataljonen 49 vagnar (därav 1 stabsvagn). En lätt tankbataljon var organiserad å 3 kompanier om 3 troppar om vardera 5 vagnar. I kompaniet ingingo sammanlagt 23 vagnar (av vilka 8 för reparation, i reserv osv.), i bataljonen omkring 70 vagnar.

[4] Officiellt benämnda »Feldluftschiffer-Abteilungen».

[5] Schwarte, Luftkrieg, s. 550.

longavdelningar av motsvarande sammansättning.[1] I Frankrike skyndade man sig att organisera ett antal kompanier (om 1 à 2 ballonger), och vid krigets slut funnos över 100 sådana tilldelade infanterifördelningarna eller de tunga artilleriförband, vilka lydde omedelbart under högre chefer.[2] I övriga länder kommo ävenledes fasta ballonger till vidsträckt användning, ehuru icke i samma omfattning som vid de tyska och franska arméerna.

De tyska *styrbara luftskeppen* visade sig, såsom ävenledes förut är antytt, alltför sårbara för att med fördel kunna användas i kriget till lands. De sammanfördes icke i enheter om flera luftskepp, utan uppträdde alltid enstaka. Sedan de överförts till marinen, förenades de stundom, såsom vid anfall mot engelska städer, i tillfälligt organiserade eskadrar.[3]

Flygplanens vid krigets begynnelse ganska inskränkta verksamhetsområde kom däremot att hastigt utvidgas, varvid mångfalden av uppgifter krävde en småningom ganska långt driven specialisering av typerna. Till en början synas tillgängliga flygplan hava varit någorlunda likformigt fördelade på de högre truppförbanden (arméer och kårer). Snart nog visade det sig emellertid nödvändigt att i högsta krigsledningens hand behålla ett antal enheter, ur vilka de högre truppförbandens behov kunde tillgodoses allt efter omständigheterna. Exempelvis skapades i Tyskland för sådant ändamål redan tidigt en fristående flygkår, vilken hösten 1915 ökades till 2 bombeskadrar, 6 artilleriflygavdelningar samt ett antal jagaravdelningar. Inom den franska armén, där organisationen 1914 likaledes var mycket löslig,[4] märker man även snart en tydlig strävan att organisera till högsta krigsledningens förfogande stående högre flygenheter, avsedda för offensiva ändamål. Mot slutet av kriget gjorde sig denna strävan än starkare gällande.[5]

Till en början voro flygförbanden knappast att betrakta såsom taktiska enheter. Flygplanen löste var för sig sina spaningsoch förbindelseuppgifter, helst undvikande strid. När sedermera

[1] Neumann, s. 14; Cron, s. 96, angiver 182.
[2] Neumann, s. 15.
[3] Schwarte, Seekrieg, s. 63 o. 115.
[4] Orthlieb, s. 63.
[5] Desmet, Sc. mil. 1/1922, s. 612. Högsta krigsledningen direkt underställda luftstridskrafter räknade den 1. mars 1918 580, den 1. augusti s. å. 630 och vid vapenstilleståndet 732 flygplan. Jfr Orthlieb, s. 79.

striden i luften på allvar tagit sin början, tvungos emellertid flygarna att hålla ihop i förband. Flygavdelningen (vanligen om 6 flygplan) var den högsta enheten. Småningom sammanfördes dock, när det gällde större företag, flera avdelningar till eskadrar och än högre förband. Särskilt gällde detta jagar- och bombavdelningarna.

När Förenta staterna inträdde i kriget, ställdes det tyska flygvapnet inför ett svårt läge. En väsentlig ökning av flygstridskrafterna blev beslutad. Enligt det s. k. »Amerikaprogrammet»[1] utvecklades också sedermera flygvapnet intill krigets slut, då det var organiserat i stort sett sålunda. Under omedelbart befäl av en kommenderande general[2] stodo 9 bombeskadrar (om sammanlagt 33 avdelningar om 10—12 flygplan) samt 2 självständiga bombavdelningar (stora plan avsedda att användas mot England). Armékvarteren förfogade över flertalet jagaravdelningar, armékårerna över fjärrspanar- och markstridsavdelningar, infanterifördelningarna över närspanar-, förbindelse- och artilleriflygavdelningar, allt till ett antal som bestämdes efter behovet, sålunda beroende av läget på de särskilda krigsskådeplatserna (delarna av fronten). Sammanlagt funnos i slutet av kriget omkring 5,000 flygplan och 5,500 förare (mot 218, respektive 254, vid krigets början).[3]

Det franska flygvapnet hade emellertid nått ännu längre under de fyra krigsåren. Högkvarteret hade till sitt omedelbara förfogande dels ett antal spanaravdelningar, dels en flygfördelning bestående av 1 jagar- och 1 bombbrigad, vardera om 2 regementen om 3 eskadrar om 3 avdelningar (varje om 10—15 flygplan) och 1 flygpark.[4] Varje armégrupp förfogade över 1 fjärrspanareskader om 4 avdelningar (tillsammans 40 plan), arméerna över vardera 1 fjärrspanareskader om 3 avdelningar (tillsammans 38 plan). Armékårerna hade 1 armékårs- och 1—2 fördelningsflygavdelningar om 10 flygplan (beroende på armékårens styrka). För artillerispaning och eldledning dispone-

[1] Enl. detta program skulle finnas bl. a. 48 spanaravdelningar om 6, 68 artilleriflygavdelningar om 6 och 37 om 9 flygplan, 1 jagareskader om 4 avdelningar samt ytterligare 77 jagaravdelningar, 30 markstridsavdelningar, 2 bombavdelningar (stora flygplan), 7 bombeskadrar om 3 (1 om 6) avdelningar, flygparker, skolor, ersättningsavdelningar och verkstäder m. m. Jfr Neumann, s. 74.

[2] Sedan hösten 1916 chef för luftstridskrafterna.

[3] Neumann, s. 585.

[4] Svensk uppgift.

rade det tunga artilleriet därtill ett antal artilleriflygavdelningar. Sammanlagt funnos 7,620 maskiner[1] och 12,000 förare (mot 340, respektive 400, vid krigets början).[2]

Österrike-Ungern saknade så gott som fullständigt möjligheter att själv ersätta förbrukad materiel och blev därför i hög grad beroende av Tysklands bistånd. Utvecklingen av dess flygvapen blev såsom följd härav relativt blygsam.[3]

Italien måste också i stor utsträckning lita till sina allierades hjälp i fråga om flygstridskrafternas stärkande. Dessas resurser medgåvo dock att ökningen blev betydande. Redan i oktober 1917 funnos omkring 2,000 maskiner, av vilka 500 av nyaste typ (mot 70 vid krigets början).[4]

Det ryska flygväsendet stod 1914 på en mycket låg ståndpunkt. Befintliga maskiner voro omoderna, och personalen tog knappast sin uppgift på allvar. Under kriget måste flygvapnet därför så gott som nyorganiseras. Därvid uppsattes ett antal flygavdelningar, vilka fördelades på arméerna (för fjärrspaning och stridsflygning) och armékårerna (för närspaning och bombardering). Vidare funnos ett antal större jagarplan,[5] flygparker (kompanier), flygskolor m. m.[6] I slutet av 1916 hade antalet flygplan ökats till 838.[7] Vapnet befann sig emellertid vid krigets slut åter i ett tillstånd av fullständig desorganisation.

Rörande flygvapnets utveckling inom den rumänska armén saknas uppgifter. Dock torde på grund av invasionen och landets isolerade läge möjligheten till ett stärkande av organisationen hava varit starkt begränsad.

•

Infanteriets under krigets gång alltjämt sjunkande stridsduglighet, beroende på bristande utbildning och även i viss mån på krigströtthet, verkade förlamande på dess anfallskraft.

---

[1] Därutöver maskiner för utbildning (3,404), kustskydd m. m., tillsammans 11,836. Jfr L'A., s. 1.
[2] L'A., s. 63.
[3] Neumann, s. 15.
[4] Cadorna I, s. 70.
[5] Hösten 1916 funnos 16 stycken sådana (omoderna) av Sikorski-typ (R.H. Ku.Z., s. 160).
[6] R.H.Ku.Z., s. 160.
[7] Knox II, s. 540; Knox, rec. W. u. W. 1922, s. 229.

Artilleriförberedelsens stegrade intensitet var icke tillfyllest att råda bot härför. Medel måste således utfinnas att omedelbart understödja infanteriet och att bana väg för dess anfall. Därvid gick man i ententeländerna och i Tyskland principiellt skilda vägar.

I de förstnämnda länderna ansåg man sig hava löst frågan genom en massinsats av stridsvagnar. Härigenom kom infanteriet att i hög grad bliva beroende av detta rent tekniska hjälpvapen. Stridsvagnarna äro framför allt ett ställningskrigets vapen, vars medverkan vid anfall under rörliga operationer oftast torde utebliva, och det är uppenbart, att ett infanteri, som vant sig vid att gå till anfall endast i samband med stridsvagnar, lätt förlorar tilltron till sin förmåga att genomföra en offensiv dem förutan.

I Tyskland där man varken satte stor tilltro till stridsvagnarnas verkan eller hade möjlighet att tillverka sådana i erforderlig mängd, organiserades ett särskilt för anfallet avsett elitinfanteri, s. k. *stormtrupper*. Dessa voro i allmänhet sammanförda i bataljoner om 2—3 stormkompanier, 1 kulsprutekompani om 30 tunga kulsprutor, 1 granatkastarkompani om 16 lätta granatkastare, 1 eldspruteplutón med 10 eldsprutor och 1 följebatteri om 4 kanoner.[1] Då utbildningen icke kunde förbättras för hela infanteriet, nöjde man sig med att förbättra den för delar därav. Det tyska infanteriet blev icke heller såsom det franska bundet vid ett ganska otympligt tekniskt hjälpmedel, utan kunde självständigt lösa sina stridsuppgifter. Så länge det gällde att genomföra anfallet under ställningsstridsförhållanden, visade sig också den tyska lösningen överlägsen, vilket bl. a. framgår av en jämförelse mellan resultatet av det tyska anfallet den 21. mars 1918 och ententearméernas under jämförbara lägen utförda anfall med stridsvagnar. En annan sak är, att även de tyska stormtrupperna icke kunde fullfölja anfallet efter verkställd genombrytning, då operationerna borde antagit det rörliga krigets karaktär. Såsom förut antytts, avvaktade till och med dessa elitförband framdragandet av samtliga tekniska stridsmedel, innan anfallet fullföljdes.

I de österrikisk-ungerska arméerna infördes organisationer, som liknade de tyska stormtrupperna.

[1] Cron, s. 47. — Malmberg, s. 121, uppgiver 4 stormkompanier.

I flertalet arméer uppsattes *självständiga kulspruteförband*, avsedda såsom en allmän reserv. I den tyska armén bildades exempelvis för detta ändamål särskilda kulspruteskarpskyttebataljoner,[1] organiserade å 3 kompanier om 6—12 tunga kulsprutor. Inom den ryska armén beslöt man år 1917 uppsättandet av 100 fristående kulsprutekompanier. Denna organisation hann dock icke fullt genomföras före revolutionen.[2]

•

Inom vissa arméer skapades slutligen en *allmän reserv av artilleri* omfattande olika slag av pjäser, särskilt tunga. Denna reserv skulle användas vid stort anlagda anfall eller eljest där förhållandena nödvändiggjorde en ökning av artilleriets styrka.

Inom den tyska armén förfogade högkvarteret över en mycket stark artillerireserv, bestående av fältartilleriregementen, bergs- och tunga fältartilleridivisioner, tunga artilleriförband samt granatkastarbatterier. I juli 1918 lära 31 % av allt tillgängligt fältartilleri hava tillhört denna artillerireserv.[3]

Den franska allmänna artillerireserven var vid tiden för vapenstilleståndet en synnerligen omfattande organisation om 6 fördelningar.

Den var sammansatt sålunda:[4]

1. fördelningen:

Mycket tungt artilleri med 1 regemente arbetare m. m. för vägars iståndsättande samt 7 regementen (av vilka 4 järnvägsartilleriregementen och 1 traktordraget regemente) med tillsammans 711 pjäser.

2. fördelningen:

Tungt artilleri med traktorer:
10 regementen kanoner ..... 480 »
10 regementen kastpjäser ..... 480 »
(Regementet om 4 divisioner om 3 batterier).

[1] 1916 uppsattes 83 sådana; jfr Cron, s. 49.
[2] Knox II, s. 549.
[3] Herr, s. 157.
[4] Jfr Herr, s. 147.

3. fördelningen:
   Marinartilleri (delvis uppställt å prånmar) tillsammans ..... 39 pjäser.
4. fördelningen:
   4 regementen skyttegravsartilleri ..... 1,680 »
   13 regementen fotartilleri ..... 800 »
5. fördelningen:
   37 regementen 7.5-cm. kanoner på bilar (»artillerie portée») ..... 1,332 »
   (Regementet om 3 divisioner om 3 batterier om 4 pjäser).
6. fördelningen:
   Tungt anspänt artilleri:
   15 regementen om 3 divisioner om 3 batterier 15.5-cm. haubitser ..... 540 »
   10 regementen om 3 divisioner om 3 batterier 15.5-cm. kanoner ..... 360 »
   5 regementen om 3 divisioner om 3 batterier 10.5-cm. kanoner ..... 180 »

I Österrike-Ungern förfogade härledningen över 14 tunga artilleriregementen (av dessa voro 3 avsedda för kustförsvar) samt dessutom över 14 bergsartilleriregementen.[1] Dessa förband fördelades efter behovet på arméerna eller höllos (undantagsvis) i reserv.

Bilkolonner.

Vid krigsutbrottet 1914 hade, såsom i det föregående nämnts, automobiltekniken nått därhän, att för militärt bruk fullt användbara lastbilar voro konstruerade. Ännu hade dock detta nya transportmedel icke hunnit organisatoriskt införlivas med arméerna i den utsträckning, som redan under de första operationerna visade sig vara erforderlig.

I *Tyskland*,[2] där organisationen av bilformationer nått längst, fanns vid krigsutbrottet endast en automobilbataljon om 4 kom-

[1] Tech. Mitteil. 1921, s. 113 f.
[2] Schwarte, O. I, s. 339 ff.

panier, av vilka 3 voro utrustade med 4-tons lastbilar[1] och 1 med 3-tons s. k. kavalleribilar.

Vid mobiliseringen erhöllo bilformationerna sammanlagt 200 officerare, 8,000 man och 4,000 bilar. Av dessa uppsattes bl. a. 114 bilkolonner, var och en bestående av 9 fordon med en sammanlagd lastförmåga av 54 ton. Varje armé erhöll ett antal bilkolonner och en bilpark, högkvarteret en bilpark. I armékvarteret fanns en automobiltruppchef för reglerande av bilkolonnernas verksamhet. Bilkolonnerna användes huvudsakligen för transport av ammunition och livsmedel. Bilparken handhade ersättningen av personal och materiel.[2]

Den hastiga framryckningen genom Belgien och i Nordfrankrike under augusti och september 1914 blev möjlig endast tack vare bilkolonnerna, vilkas rörlighet var omkring tre gånger så stor som hästanspända kolonners. Slutligen överskreds dock gränsen för de jämförelsevis fåtaliga bilkolonnernas transportförmåga — offensiven hade redan kulminerat, då arméerna nådde Marne.

Ställningskriget med dess starkt ökade materielbehov ådagalade ytterligare behovet av bilkolonner. Dessas antal växte också ständigt och deras uppgifter utvidgades. De användes icke endast för transport av all slags materiel, utan även för trupp- och sjuktransporter och vid fältpostväsendet.

Under vintern 1916—1917 underställdes samtliga automobilformationer i hemorten och på krigsskådeplatserna en i högkvarteret ingående chef för automobilväsendet. Vid samtliga högre truppförband tillsattes en motsvarande tjänstegrenschef.[3]

Vid marsoffensiven 1918 tilldelades varje i anfallet deltagande fördelning 4 vanliga bilkolonner och 1 motoriserad sjuktransportkolonn, varjämte varje armé erhöll ett antal bilkolonner såsom reserv. Inalles funnos bakom anfallsfronten 200 bilkolonner.[4] Vid det senare utförda anfallet mot den engelsk-belgiska fronten hade 4. armén till sitt förfogande 6,000 automobiler med 200 officerare och 10,000 man, frivilliga formationer oräknade.

[1] En sådan kunde draga en släpvagn med lika stor (4 tons) lastkapacitet.
[2] Utom bilkolonnerna funnos personbilar för de högre staberna m. m.
[3] Sådana funnos förut endast vid armékvarteren. Jfr ovan.
[4] Dessutom funnos frivilliga automobilorganisationer.

I *Frankrike*[1] var automobilväsendets organisation från början ganska bristfällig. Vid armén funnos sålunda endast 170 bilar; vid mobiliseringen kunde dock genom rekvisition antalet vagnar (omnibussar, last- och personautomobiler) uppbringas till sammanlagt 2—3,000. Någon enhetlig organisation fanns icke. Vagnarna sammanfördes i kolonner av växlande storlek, vilka tilldelades arméerna.[1]

I april 1915 bildades en automobilreservkår, bestående av 2 »groupement» om vardera 6 grupper om 4 sektioner om 20 bilar. Kåren hade sålunda i det närmaste 1,000 lastbilar. Underavdelningarnas styrka var bestämd med hänsyn till att sektionen skulle kunna transportera ett kompani, gruppen en bataljon och »le groupement» en brigad.[1]

Behovet av transportmedel växte emellertid oerhört. För att tillgodose detta igångsattes massfabrikation av bilar. Ett stort antal »groupements» organiserades, och i oktober 1916 ägde armén omkring 50,000 motorfordon.[2]

Under sista krigsåret ingick 1 »groupement» i varje armé. Högkvarteret och armégrupperna disponerade 20 dylika med en lastkapacitet av 16,000 ton och 140,000 man.[3] Vid krigets slut uppgick det sammanlagda antalet motorfordon till 60,000.[4]

Några siffror ägnade att belysa omfattningen av biltransporterna må anföras. Vid Verdun 1916 transporterades av 8,000 bilar under sju månaders tid varje vecka 125,000 ton materiel. Bilarna gingo i en oavbruten kedja dag och natt med 15 sekunders mellantid. Under en vecka (27. maj—2. juni 1918) förflyttades 33 fördelningar från skilda delar av fronten till Chemin des Dames; i juli 1918 transporterades sammanlagt 1 million man och 1.2 millioner ton materiel. Från augusti 1914 till november 1918 hade bilkolonnerna transporterat 34 millioner man och 30 millioner ton gods av olika slag.

---

[1] Arch. 18/1921, s. 371 ff.
[2] Pédoya, s. 244.
[3] Arch. 18/1921, s. 373.
[4] Arch. 18/1921, s. 373. Artilleriets och luftstridskrafternas motorfordon äro icke medräknade.

III. Härorganisationerna efter världskriget.

1. I allmänhet.

De härorganisationer, som efter fredssluten antagits i de länder, vilka utgingo såsom segrare ur världskriget, kunna utan tvivel anses byggda på krigserfarenheterna. Man får dock icke glömma, att dessa erfarenheter huvudsakligen hämtats från ställningskriget, liksom icke heller, att ekonomiska samt inre och yttre politiska hänsyn flerstädes väsentligt inverkat på organisationernas utformande. De besegrade staternas handlingsfrihet är inskränkt till den grad, att deras försvarsanstalter i stort som smått bestämts i fredstraktaterna eller av särskilda kontrollkommissioner.[1]

Av de nya stater, som uppbyggts på spillror av de tyska, österrikisk-ungerska och ryska monarkierna, torde Tjeckoslovakiet, Polen och Finland kunna påräkna ett mera allmänt intresse. Detsamma gäller även beträffande Sovjetryssland. Det har därför ansetts lämpligt att även antyda det sätt, på vilket dessa länder funnit sig böra ordna sitt krigsväsen (bilaga 19). Nedanstående tablå lämnar en sammanfattning av de viktigare uppgifterna:

Land	Tjänstetid (antal år)	Rekrytkontingent		Första tjänstgöring för infanteriet (antal månader)	Fredsstyrka	
		absolut (tusental)	i % av folkmängden		i tusental	i % av folkmängden
Frankrike . . .	28	250	0.63	18	690	1.75
Italien	19	175	0.45	18	[2]300	[2]0.77
Rumänien . . .	29	[3]80	0.49	24	205	1.24
Tjeckoslovakiet .	30	70	0.51	[4]18	[5]150	[5]1.10
Polen	32	125	0.46	24	[6]270	[6]0.99
Sovjetryssland .	20	[3]400	[3]0.30	18	[3]800	[3]0.60
Finland	35	20	0.59	12	23	0.68
Medeltal	27.6	—	0.49	18.9	—	1.02

[1] För de besegrade staternas härorganisationer, vilka ju blott äro ett uttryck för den övervunnes maktlöshet, lämnas en kort redogörelse i bilaga 18. — [2] Kolonialtrupper oräknade. — [3] Ungefärliga siffror. — [4] Skall framdeles sänkas till 14 månader. — [5] Författningsenligt, i verkligheten 250, respektive 1.84 %. — [6] Författningsenligt, i verkligheten 420, respektive 1.54 %.

En jämförelse med förhållandena före 1914 giver vid handen, att även ett framtida krig kommer att få karaktären av ett folkkrig. Den *allmänna värnplikten* bildar nämligen fortfarande grunden för dessa länders härväsen. *Tjänstetiden*, vars längd bestämmer antalet krigstjänstskyldiga årsklasser, har i stort sett bibehållits oförändrad, och *rekrytkontingentens storlek* i förhållande till folkmängden har ökats något, om än obetydligt.

I Frankrike har rekrytkontingenten av vita fransmän minskats med inemot 0.1 % av folkmängden. Denna minskning står emellertid i samband med den mycket ökade användningen av färgade trupper.[1] Den ringa stegring, motsvarande siffror visa i Italien, bliver väsentligt större, därest även kolonialtrupperna medräknas. Italien fick under kriget dyrt umgälla sin underlåtenhet att i fred utbilda tillräckligt antal värnpliktiga. Det kunde icke uttaga mer än en ringa del av folkkraften och förmådde därför icke heller göra sig gällande varken på slagfältet eller vid fredsunderhandlingarna. I Rumänien, där rekrytkontingenten år 1914 var osedvanligt stor (näst Frankrikes den största), uttager man icke lika stor del av befolkningen till krigstjänst som före kriget. Detta förhållande står utan tvivel i samband med att landet nu har mer än dubbelt så många invånare som tidigare och att det av inrikespolitiska skäl ännu icke kunnat öka organisationen i motsvarande grad. Den uttagna kontingenten är det oaktat näst Frankrikes och Finlands i procent den största inom här berörda länder. I de nybildade staterna har rekrytkontingenten i allmänhet måst hållas jämförelsevis låg på grund av den ringa tillgången på befäl. En höjning av densamma torde därför vara att förutse, i den mån härorganisationerna vunnit i stadga. I Tjeckoslovakiet och Polen kan denna tendens redan skönjas, i det att under året 1924 rekrytkontingenten ökats från 50,000, resp. 120,000 man till 70,000, resp. 125,000 man.

Den första tjänstgöringen har förkortats. Den största minskningen har ägt rum i Frankrike och Ryssland (från 36 till 18 månader). Tjänstgöringstiden är beroende icke endast av den tid, som anses åtgå för utbildningen av de värnpliktiga och av truppförbanden, utan även av den grad av krigsberedskap, som anses nödvändig. Den långa tjänstgöringstiden i Frankrike och

[1] Jfr nedan, s. 106.

Ryssland före kriget var framför allt betingad av hänsyn till krigsberedskapen, som krävde en stor fredsstyrka och därmed flera årsklasser i ständig tjänst, vilket särskilt framgick av Frankrikes sätt att genomföra den treåriga tjänstgöringstiden. Att Frankrike efter kriget minskat den första tjänstgöringen och därmed även *fredsstyrkan* torde stå i samband med Tysklands avrustning. Förhållandena i Ryssland åter äro i detta hänseende så säregna, att de knappast lämpa sig för en jämförelse i här åsyftad mening. Utvecklingen i Italien är värd beaktande. Den minskning av tjänstgöringstiden (från 24 till 8 månader), som efter kriget blev beslutad, befanns snart nog oförenlig med rikets intressen, varför en ökning till 18 månader senare ägt rum.

Med hänsyn till de rådande svåra statsfinansiella och ekonomiska förhållandena är det anmärkningsvärt, att fredsstyrkorna minskats endast obetydligt i förhållande till folkmängden i ifrågavarande länder.[1] På krigsstyrkans storlek behöver emellertid nämnda minskning av fredsstyrkan icke utöva något inflytande. I Frankrike gäller för övrigt den angivna minskningen endast beträffande vita. Tilläggas de färgade kontingenterna, vilka nu synas stå inför en ny ökning, visar det sig, att minskningen icke är avsevärd. Då enligt värnpliktslagen de två senast utbildade årsklasserna när som helst kunna inkallas till tjänstgöring på initiativ *av de militära myndigheterna*, är det möjligt att minst fördubbla den officiella fredsstyrkan, utan att mobilisering äger rum. För denna åtgärd torde knappast krävas mer än två dagar. Därtill må erinras om den allmänna militarisering av det franska folket, som börjat genomföras i nära överensstämmelse med de principer, för vilka Jean Jaurès en gång gjorde sig till tolk, låt vara att formerna äro andra.

För att lättare kunna bedöma storleken av den börda, som genom de senast antagna härorganisationerna påvilar befolkningen i de här berörda länderna,[2] hava i bilaga 20 sammanställts uppgifter rörande dessa länders folkmängd, längden av värnpliktstjänstgöringen, årskontingenternas och fredsstyrkornas storlek samt antalet tjänstgöringsdagar. För jämförelses skull äro här även uppgifter rörande Sverige och Schweiz medtagna.

[1] Rumänien, Polen och Ryssland hava utöver de i tablån sid. 104 upptagna fredsstyrkorna starka gränsskyddstrupper. — [2] Ryssland icke medtaget.

Rörande *mobiliseringsstyrkorna (krigsstyrkorna)* stå av lätt insedda skäl för närvarande inga säkra uppgifter till förfogande. Men det kan icke råda något tvivel om att de i allmänhet väsentligt *ökats*.[1]

2. Uppfattningen rörande truppslagens betydelse, eldens verkan m. m. efter världskriget.

Efter varje krigsepok allt ifrån det peloponessiska krigets och Xenofons dagar intill denna tid hava alltid krigsdeltagare under det omedelbara intrycket av händelserna inom deras eget verksamhetsområde skyndat att befordra sina »erfarenheter» till allmänhetens kännedom. Tyvärr hava dessa författare icke alltid liksom Xenofon förmått skikta det väsentliga från det oväsentliga, huvudsak från bisak. Det har tvärtom hänt, att de upplevda händelserna till den grad överväldigat åskådaren, att denne endast erinrat sig det yttre händelseförloppet, icke utgångspunkten och orsakssammanhanget, och att hans litterära försök därför saknat en fullt bärande grund. Den som söker följa den senaste tidens världskrigslitteratur kan icke frigöra sig från intrycket att allt härutinnan även nu är sig likt. Vill man vinna verklig klarhet, är det emellertid nödvändigt att pröva de omständigheter, under vilka »det nya» kommit till, innan detta nya kungöres såsom en allmängiltig sanning. Att lämna en uttömmande redogörelse för den nu rådande uppfattningen om världskrigets taktiska företeelser, deras tillkomst och utveckling, faller emellertid, såsom inledningsvis framhållits, icke inom ramen för detta arbete. Här skall endast i korthet antydas några av de viktigaste »förändringarna», såsom dessa te sig från tyska och franska synpunkter.

I Frankrike byggde man under de första »fredsåren» så gott som uteslutande på ställningskriget vid västfronten och det

[1] I detta sammanhang förtjänar omnämnas, att Belgien, som 1914 mobiliserade 6 infanterifördelningar (om 6 infanteriregementen m. m.) och 1 kavalleridivision, enligt nuvarande organisation uppställer 16 infanterifördelningar (om 3 infanteriregementen m. m.) samt 1 kavalleridivision, 1 flygbrigad osv. Alltså har infanteriet ökats med icke mindre än 12 regementen, vartill kommer en väsentlig förstärkning av artilleriet. (Jfr M. W. 27/1919 o. 21/1923—1924; Ann. gén., s. 554).

stridsförfarande, vilket därmed uppstått och vilket ansågs hava varit en bidragande orsak till framgången — reaktionen har dock redan kommit, och dess kraft är i stigande. I Tyskland har man i motsats till grannen genom striderna på krigsskådeplatserna i östra och sydöstra Europa erfarenheter även från verkligt rörliga operationer, utförda av trupper med nutida beväpning. Den tyska åskådningen är därför i flera viktiga fall mera allsidigt orienterad än den franska. Reglementena äro trots allt skrivna för en stor armé, försedd med »moderna» hjälpmedel i avsikt att »underhålla kunskapen även om de stridsmedel, vilka förbjudits».[1]

Den franska litteraturen tillmäter de rent tekniska stridsmedlen avgörande taktisk betydelse. Framstegen på vapentekni-kens område anses vara det mest påfallande resultatet av den militära utvecklingen under kriget[2] — ofta talas det om att taktiken undergått en revolution och att allt på detta område förändrats från grunden. Denna uppfattning, som är den officiella, har flera rötter, av vilka två här böra antydas. Den ena sänker sig i det galliska lynnet,[3] den andra leder sitt ursprung från intrycket av det franska infanteriets ruinerande förluster under det första krigsåret. Genom stor befälsavgång, stark uppblandning med ofullständigt utbildad ersättningsper-sonal samt ställningskrigets och krigströtthetens nedbrytande inverkan sjönk infanteriets taktiska duglighet steg för steg. I samma proportion ökades truppslagets krav *på understöd av artilleri och andra tunga vapen, till dess man trodde sig finna, att gevärsinfanteriet icke längre besatt någon egen anfallskraft.*[4]

Även i Tyskland är ursprunget till nu gällande reglementen och utbildningsföreskrifter att söka i förhållandena under ställningskrigets senaste år. Materielen tillmätes emellertid icke samma betydelse som i Frankrike, ehuru även det tyska infanteriets kvalitet mot slutet av kriget nedgått så mycket, att vapnet i sitt uppträdande på slagfältet i hög grad var beroende av sin maskinella utrustning. Numera märkes likvisst en tydlig strävan att ingjuta tillförsikt om framgång i striden trots för

[1] F.u.G. I, s. 3.
[2] G.U., s. 9.
[3] Jfr Sherbrooke, M. W. 15/1924—1925.
[4] Jfr Abadie, Rev. d'inf., mars 1923; sign. »A. B.», Rev. d'art., maj 1921, m. fl.

tillfället rådande, påtvungna materiella brister. Och det framhålles, att dessa brister kunna utjämnas genom större rörlighet, bättre utbildning, ett skickligt begagnande av terräng och mörker m. m.[1] Men det är ganska antagligt, att den tyska militära ledningen härvidlag i viss mån gjort lag av nödvändigheten. Man kan sålunda säga, att segermakterna genom de militära bestämmelserna i Versaillesfreden på sätt och vis påtvingat Tyskland en riktig taktisk uppfattning på samma sätt som Napoleon genom freden i Tilsit framkallade en följdriktig tillämpning i Preussen av den allmänna värnplikten.

I *ett* råder fullständig överensstämmelse. I alla stater, som deltagit i kriget, och vida utanför deras gränser, har man funnit, att härens moral alltjämt är den viktigaste faktorn för segerns vinnande, och att moralen i hög grad är beroende av *utbildningen*. Det franska reglementet för högre enheter uttrycker detta sålunda: »*Krigserfarenheten har ännu en gång bekräftat nödvändigheten av att utbildningen göres omsorgsfullare, allteftersom vapnen fullkomnas. Den har vidare visat de moraliska faktorernas grundläggande betydelse. Mod, krigslydnad och fosterlandskärlek äro fortfarande en arméns starkaste krafter; offervilligheten och viljan att segra äro alltjämt villkoren för den slutliga framgången.*»[2]

•

Den nya beväpningen har enligt den nu rådande franska uppfattningen »i högsta grad» betryggat »eldens betydelse».[3] Här har en revolution verkligen ägt rum — i fransk åskådning. Icke mindre genomgripande är omkastningen från 1914 års åsikter beträffande anfallets företräden och utförandet av rörelsen på stridsfältet. Den ökade eldkraften säges i de franska reglementena framför allt hava kommit den försvarande till godo.[3] Det heter nu, att »en strid består av anfall och försvar. Ledningen använder sig beslutsamt av det ena eller andra förfaringssättet allt efter lägets krav och stridsplanen.»[4] Anfallet säges emellertid fortfarande vara det enda medlet att tillfoga

[1] F.u.G. I, s. 3.
[2] G.U., s. 10.
[3] G.U., s. 11.
[4] R. d'inf. II, s. 1.

fienden ett avgörande nederlag. Den försvarandes »stora eldkraft» och »den ökade förekomsten» av fältbefästningar anses dock verka därhän, »att anfallet, under vilka förhållanden sammanstötningen med fienden än må äga rum, icke kan utföras under gynnsamma förutsättningar, förrän en mäktig materiel, bestående av artilleri, stridsvagnar, ammunition m. m., samlats. Anfallet föregås sålunda av en mer eller mindre lång förberedelseperiod, avsedd för samlandet och insättandet av denna materiel.»[1] Dock framhålles, att längden av denna förberedelseperiod genom lämpliga åtgärder kan minskas, men helt kan den dock aldrig bortfalla. Massan av materiel har framtvingat ett framförande av anfallet[2] stötvis, dvs. från etapp till etapp. Med dessa åsikter är det naturligt, att de franska reglementena jämförelsevis knappt omnämna renkonterstriden.

Det franska anfallsförfarandet kan i korthet karakteriseras sålunda. Slaget föregås av en uppmarsch på grundlinjen med alla till förfogande stående krafter. Därefter sker en sorgfällig förberedelse med eld, huvudsakligen från artilleri, varpå infanteriet rycker fram i skydd av en mäktig artillerield. När infanterianfallet nått tillräckligt långt, insättas stridsvagnar, efter vilka infanteriets framryckning ytterligare fortgår, tills gränsen för artilleriets verkan — den första etappen — blivit nådd. Nästa moment vidtager med artillerimassans framförande till nya ställningar och en ny förberedelse, varefter förfares på samma sätt som förut. Från detta »normalanfall» kunna helt naturligt avvikelser göras, men bilden anses i varje strid bliva i stort sett densamma.[3]

Den tyska uppfattningen sammanfaller beträffande ställningsstrid och anfall mot en motståndare i fältbefäst ställning i huvudsak med den franska; dock betonas eftertryckligt rörlighetens och överraskningens betydelse ävensom vikten av att infanteriet icke låter »sin anfallsanda förlamas genom ett ängsligt väntande på syskonvapnens hjälp. Överlägsen utbildning, mod och förslagenhet hjälpa ofta, när de andra truppslagens understöd saknas».[4] Därtill betona de tyska reglementena i motsats till de franska allt fortfarande renkonterstri-

[1] G.U., s. 11 f.
[2] G.U., s. 12.
[3] M. o. M., s. 8 ff.
[4] A.V.I. I, s. 25.

den.[1] De framhålla bestämt offensivens företräden och varna endast för förhastat anfall.[2]

Infanteriet betraktas alltjämt som huvudvapnet. Tydligast uttryckes detta egendomligt nog i det franska infanteriexercisreglementet, som säger: »*Infanteriet är huvudtruppslaget*, till vars hjälp de andra vapenslagen arbeta.» Men det förtroende, som infanteristen måste hysa till sitt vapens förmåga, kan dock icke bliva särdeles stort, då det strax därpå heter: »Infanteriet erövrar terräng med tillhjälp av stridsvagnar, artilleriet, flygvapnet m. m. eller t. o. m. endast med sina egna stridsmedel.»[3] Till yttermera visso betonas även — såsom en allmängiltig regel —, att det blott är under renkonterförhållanden eller vid strid mot en motståndare, vilken icke hunnit organisera sitt försvar, som infanteriet ensamt besitter erforderlig anfallskraft. Vid alla andra tillfällen kräva reglementena förberedelser och understöd av ett starkt artilleri. Har infanteriet tillgång till stridsvagnar, anses dock denna artilleriförberedelse kunna förkortas eller till och med undvaras.[4]

Det tyska infanteriexercisreglementet framhåller, att »infanteriet avgör striden. Alla de andra vapnens stridsverksamhet går ut på att för infanteriet möjliggöra framgången».[5] Betydelsen för infanteriet av samverkan med andra truppslag är starkt betonad.

Av *infanteriets vapen* beteckna de franska reglementena den tunga kulsprutan såsom det viktigaste stridsmedlet,[6] vilket användes för uppgifter, som fordra kraft, precision och stor skottvidd.[7] Den lätta kulsprutan (kulsprutegeväret) åter användes, då stor rörlighet och hastighet äro av nöden.[7] Den lätta kulsprutan är automatvapnet för avstånd huvudsakligen under 600 m.,[8] geväret vapnet »för den noggranna och välriktade el-

[1] A.V.I. I, s. 39 ff.
[2] F.u.G. I, s. 9 f, 135 och 142.
[3] R. d'inf. II, s. 23.
[4] R. d'inf. II, s. 24. — I viss mån motsäges detta påstående av den på ett annat ställe framställda fordran, att stridsvagnarna måste stödjas av vapen, som kunna utjämna verkan av fiendens motvapen. Dessa vapen tillhöra tydligen artilleriet. Jfr s. 112.
[5] A.V.I. I, s. 25.
[6] R. d'inf. II, s. 27.
[7] M. d'inf., s. 15. — Jfr Sherbrooke, M. W. 15/1924—1925.
[8] R. d'inf., s. 26.

den, för elden som dödar».[1] Geväret avses icke för masseld. Endast undantagsvis samlas ett större antal gevär till verkan mot samma mål. Åt den enskilde skytten överlämnas därför i regeln att bestämma såväl mål som tidpunkt för skottens avgivande. Detta förfaringssätt synes hava sin grund i den franske soldatens särskilda lynnesart, som enligt fransk uppfattning gör honom skickad att i de flesta fall handla självständigt.[2]

Infanterikanoner och granatkastare fullständiga artilleriunderstödet genom att bekämpa mål — framför allt kulsprutor — vilka artilleriet på grund av brist på tid eller lämpliga eldledningsplatser icke kan åtkomma.[3]

Stridsvagnarna betraktas i Frankrike såsom ett av infanteriets hjälpvapen och behandlas därför i detta sammanhang. De tillmätas en mycket stor betydelse, om de i lämplig terräng kunna insättas överraskande i tillräckligt stort antal och *åtföljas av ett modigt och väl utbildat infanteri*, vars anfallskraft de under en begränsad tidsperiod stärka.[4] Stridsvagnarnas verksamhet börjar först då infanteriet kommit nära inpå motståndaren.[5] De måste stödjas av vapen, som kunna bekämpa fiendens motvapen eller skyddas av rökslöjor eller av mörkret.[6]

De tyska åsikterna beträffande infanterivapnen avvika från de franska i så måtto, att de hävda gevärets betydelse. På avstånd under 800 m. och i synnerhet under 400 m. fullständigar eller ersätter gevärselden elden från automatvapnen. Dock anses gevärsgruppernas uppgift icke vara att i långvarig eldstrid kämpa om eldöverlägsenhet.[7]

Stridsvagnarna tillhöra de stridsmedel, som icke äro tillåtna inom den tyska armén. Men detta hindrar icke att de upptagas till behandling i föreskrifterna för striden. De sägas få sin förnämsta användning vid anfall under ställningskriget, där talrika såväl tunga som lätta vagnar anses nödvändiga.[8] Däremot

[1] R. d'inf. II, s. 25.
[2] Jfr Sherbrooke, M. W. 15/1924—1925.
[3] R. d'inf., s. 31.
[4] R. d'inf. II, s. 32.
[5] R. d'inf. II, s. 33.
[6] R. d'inf. II, s. 82; C. de C., s. 14. — Jfr Sherbrooke, M. W. 16/1924—1925.
[7] A.V.I. II, s. 58 f. — Det synes i detta sammanhang vara på sin plats att erinra om att den tyska lätta kulsprutan är någonting annat än det svenska kulsprutegeväret.
[8] F.u.G. I, s. 176 f.

påvisas, att svårigheterna vid deras användning under rörlig strid äro betydande.[1]

Infanterianfallet kännetecknas av det franska exercisreglementet såsom en samverkan mellan eld från alla vapen och av rörelse framåt. För att denna senare skall bliva möjlig fordras *eldöverlägsenhet*.[2] Elden uppriver motståndaren eller håller honom nere, under det att rörelsen för fram en övermäktig eld så nära inpå fienden, att dennes motstånd brytes.[3] Skulle motståndaren icke vika för elden, som på de kortare avstånden förstärkes genom gevärsgranater, har »infanteriet tillgång till blanka vapen och handgranater».[4] Även i striden på närmaste håll anses sålunda geväret med bajonett vara i behov av understöd. Det franska exercisreglementet räknar icke heller infanterikompaniets styrka i antalet gevär, utan i antalet automatvapen, kring vilka grupperas det antal man, som är nödvändigt för att flytta, betjäna och skydda dessa vapen samt sörja för ammunitionstillförseln.[5] Den gevärsbeväpnade infanteristens uppgift är sålunda fortfarande liksom under krigets senare skeden helt underordnad automatvapnen.

Här skiljer sig tysk uppfattning väsentligt från fransk. Infanterianfallet består enligt tysk åskådning av ett framförande av de lätta infanterivapnen med understöd av de tunga, vilka — såväl som artilleriet — skola vara i ställning så tidigt, att de kunna övervaka stridsfältet.[6] Genom de tunga vapnen skapas ett *eldskydd* för de med lätta vapen utrustade grupperna under dessas framryckning.[7] Reglementena tala icke direkt om eldöverlägsenhet såsom villkor för anfallets framförande, men väl om att fiendens stödjepunkter skola hållas under beskjutning av de tunga vapnen. Villkoret för framgången säges vara att eldskyddet ständigt vidmakthålles.[8] Närmare fienden tvingas de lätta vapnen att öppna eld och fullständiga därigenom verkan av de tunga. I grunden överensstämmer detta förfaringssätt med

[1] F.u.G. II, s. 46 ff.
[2] R. d'inf. I, s. 3.
[3] G.U., s. 24.
[4] G.U., s. 24; jfr R. d'inf. II, s. 36.
[5] R. d'inf. I, s. 4.
[6] F.u.G. I, s. 149.
[7] A.V.I. I, s. 56 f.
[8] A.V.I. I, s. 26.

den gamla regeln, att infanteriet bör framtränga så långt som möjligt utan att öppna eld, vilket till yttermera visso bekräftas av föreskriften i A.V.I., I, mom. 111, där det heter: »Under skydd av artilleriets och de tunga infanterivapnens eld och under ändamålsenligt begagnande av terrängen arbeta sig de lätta kulsprutegrupperna och skyttegrupperna så nära in på fienden som de kunna utan egen eld. Sedan öppna även de lätta kulsprutorna eld, i vilken jämväl skyttegrupperna mer och mer deltaga.» Under ständigt eldskydd tränga sålunda alla grupper framåt, öppna omsider eld och gå slutligen till stormning.[1] »Det är till slut den levande stötkraften hos skyttegrupperna, som övervinner motståndaren.»[2] Stormningen säges bestå av en samling delstrider, ett genomätande av den fientliga ställningen, varunder även artilleriet måste medverka.[3]

De tyska föreskrifterna betona sålunda den levande stötkraftens betydelse på helt annat sätt än de franska, utan att därför bortse från vikten av eldunderstöd. Den tyska uppfattningen om infanteriets strid kan sammanfattas i infanteriexercisreglementets ord: »*De tekniska medlen understödja, mannen själv avgör striden.*»[4]

Naturligt nog anser det franska infanteriexercisreglementet, att elden under *infanteriets försvarsstrid* har en ännu mer avgörande betydelse än i anfallsstriden. Försvarets styrka säges vila på ett system av eld.[5] »Motanfallet är i allmänhet lämpligt blott mot en fiende som förut hejdats av eld.»[5] Spärreld från tunga kulsprutor förklaras vara ogenomtränglig, vilket däremot icke anses vara förhållandet med spärreld från artilleriet.[6] Stridsvagnarna komma till användning endast vid motanfall,[7] vilka i allmänhet, såsom nyss antyddes, ansättas först då elden tvingat motståndaren att stanna.

I fråga om försvarsstriden är den tyska uppfattningen föga avvikande från den franska.

---

[1] A.V.I. I, s. 56 f.
[2] A.V.I. II, s. 56.
[3] F.u.G. I, s. 152.
[4] A.V.I. I, s. 2.
[5] R. d'inf. II, s. 161.
[6] R. d'inf. II, s. 176.
[7] C. de C., s. 16.

I de franska reglementena har materielens betydelse blivit starkt betonad vare sig det gäller anfall eller försvar. Att döma av det senaste arméorganisationsförslaget synes också utvecklingen av det franska härväsendet avse en ytterligare ökning av materielen. Emellertid har mot denna riktning rests en mångstämmig och stark opinion, som i talrika artiklar i den franska fackpressen kraftigt varnar för ett överskattande av de tekniska hjälpmedlens betydelse. Med stor skärpa framhålles, att organisationen är på väg att bliva alltför tung och orörlig, att det taktiska förfaringssättet därigenom måste komma att stelna i formen, samt att även den mest fulländade materiel i händerna på en ofullständigt övad personal endast kommer att förse fienden med lättvunna troféer osv.[1] Fråga är emellertid om denna opinion skall hinna verka, innan det är för sent. Försöken att skydda ett mindervärdigt infanteri genom en ökning av dess materiella hjälpmedel äro lika gamla som krigets historia, men hava aldrig lett till varaktig framgång.

Det franska reglementet för högre enheter framhåller att flygvapnet undanträngt *kavalleriet* vid utförandet av den vittgående strategiska spaningen.[2] Däremot kvarstår kavalleriets uppgifter beträffande övrig spaning, beslöjning, förföljning m. m.[3] Reglementet gör vidare gällande, att den nya beväpningen stärkt kavalleriets eldkraft, och att manöverförmåga i förening med eldkraft numera är det karakteristiska för detta vapen, som därför, när det sammanhålles i större förband, blir en synnerligen användbar reserv i den högre truppledningens hand.[4] Kavalleriet säges numera i regeln strida till fots. Blott med små enheter och under särskilda förhållanden är striden till häst möjlig.[5] Denna fullständigt ändrade uppfattning rörande kavalleriets strid har gjort, att såsom utgångspunkt för kavalleriets organisation har tagits eldenheten — gruppen.[5]

Rörande kavalleriets uppgift och ändrade stridssätt överensstämma de tyska åsikterna i huvudsak med de franska.[6]

---

[1] Jfr Gerin, Rev. d'inf. 1922, s. 267 ff; Paquet, Rev. mil. gén. 1923, s. 453, m. fl.
[2] G.U., s. 12 och 50.
[3] G.U., s. 27.
[4] R. de la cav., s. V.
[5] R. de la cav., s. 27.
[6] F.u.G. I, s. 44 f.

Utvecklingen har medfört, att kavalleriet, såsom i det föregående har antytts, i stor utsträckning avses för tjänst såsom beridet infanteri.

I Frankrike fastslås att *artilleriets* uppgift nu som förr är att understödja infanteriet i dess stridsverksamhet.[1] Genom den ökade användningen av förstärkningsarbeten har emellertid behovet av artilleriunderstöd ökats. De artilleritekniska framstegen gynna ett överraskande insättande av stora artillerimassor samt utförande av eldkoncentration, vilken alltid bör eftersträvas.[2]

Tyska reglementen framhålla artilleriets stora uppgift »att vid anfall bryta fiendens motstånd och bana väg för syskonvapnet, infanteriet, samt gemensamt med detta tillkämpa sig segern, att vid försvar göra det möjligt för infanteriet att hålla ut, att avvärja fiendens anfall och att övergå till motanfall».[3] Betydelsen av samverkan mellan vapenslagen är icke blott kraftigt betonad, utan också inbränd i medvetandet på ett annat sätt än tidigare, ehuru den även då var omtalad i föga mindre tydliga ordalag.

Den franska uppfattningen rörande *flygvapnets* betydelse torde bäst karakteriseras av följande uttalande i ett betänkande av deputeradekammarens arméutskott, där det heter: »Herraväldet i luften är ett första och nödvändigt villkor för segern.»[4] Jaktflygningen avser att vinna herraväldet definitivt, eller, enär detta oftast icke är möjligt, åtminstone före varje större stridshandling. Spaningsflygningen betecknas dock såsom flygvapnets huvuduppgift. Numera anser man sig hava hunnit så långt, att en befälhavares beslut böra kunna grundas på faktiska uppgifter och icke såsom förr huvudsakligen på sannolikhetsberäkningar över fiendens gruppering.

Bombflygningen riktar sig dels mot fiendens transportvägar, krigsindustricentra m. m., dels, i direkt samband med

---

[1] G.U., s. 25.
[2] I. de l'art., s. 6.
[3] A.V.A. 18, s. 15.
[4] Cit. Chambre des députés. Commission de l'Armée. Rapport sur la création de l'armée de l'Aéronautique 1922.

operationerna, mot fiendens trupper och förbindelser. I sistnämnda fall fullständigar flygvapnet artilleriets verksamhet. Markstridsflygningen anses ännu hava sin största betydelse vid förföljning, då fiendens motåtgärder i hög grad försvåras.

I fråga om flygvapnets betydelse och uppgifter sammanfalla i stort sett de tyska åsikterna med de franska.[1]

Den taktiska uppfattning, för vilken ovan i största korthet redogjorts, har efter kriget i de flesta arméer tryckt sin prägel på truppförbandens — såväl de lägres som de högres — organisation. Denna företedde under kriget ganska stora olikheter, men efter fredssluten har en utjämning kunnat iakttagas. Alltjämt kvarstår dock skiljaktiga uppfattningar rörande den lämpliga proportionen truppslagen emellan, såväl som rörande truppslagens organisation och beväpning.

3. Lägre truppförband.

Infanteriet.

I sammanhang med den ökade tilldelningen av vapen har numerären sänkts för undvikande av allt för svårmanövrerade förband. Exempelvis är det franska *regementets* styrka, som före kriget utgjorde omkring 3,000 man, numera allenast 2,250.[2] Regementet är i alla här berörda arméer organiserat å stab (i de franska, italienska och rumänska arméerna med

---

[1] F.u.G. I, s. 38 ff.

[2] Svensk utredning år 1923. — Enligt Agenda de l'armée française 1924—1925 (s. 306) skall det franska *fredsinfanteriregementet* innevarande år äga en styrka av 66 officerare och 3,226 underofficerare och manskap. Vad som överstiger siffran 2,250 torde få anses utgöra stomme till de övriga linjeförband, som kunna uppsättas ur fredsregementet genom inkallandet av de två permitterade årsklasserna (Jfr s. 106). — I detta samband synes även en annan uppgift i förenämnda kalender vara av intresse. Det uppgives å s. 363, att gruppen består av 1 befälhavare (underofficer) och 12 man, och å s. 338, att gevärskompaniet består av 4 plutoner om vardera 3 grupper. Kompaniets stridsstyrka består sålunda av omkring 160 man (utom kompanistab). Å s. 306 uppgives *fredskompaniets* styrka till 4 officerare och 250 underofficerare och manskap.

stabskompani)[1] och 3 bataljoner.[2 3] Det ryska regementet har utöver bataljonernas kulsprutekompanier ett sådant kompani (om 8 pjäser) omedelbart underställt regementschefen.[6]

Bataljonen indelas i allmänhet i stab, 3 (Finland i fred 2)[4] gevärskompanier och 1 kulsprutekompani om 6 (i Frankrike 12) tunga kulsprutor.[5] Den franska bataljonen har 1 artilleripluton om 1 infanterikanon och 1 granatkastare;[7] den italienska 1 pionjärpluton.[8] Förslag föreligger i Italien, att bataljonen skall organisera 5 kompanier, av vilka 1 stabskompani, 3 med lätta vapen (gevär, karbin och 6 lätta kulsprutor) samt 1 med tunga vapen (6 kulsprutor och 4 infanterikanoner). Beväpningen skall utgöras av 739 gevär eller karbiner, 62 pistoler, 18 lätta och 6 tunga kulsprutor samt 4 kanoner.[8]

I *kompaniet* ingå stab (i Frankrike och Ryssland stabspluton) och 3—4 plutoner.[9] De lätta kulsprutornas antal växlar mellan 6 och 12.[10] Kompaniets styrka, som före kriget uppgick till i medeltal 250 man, torde numera sällan överstiga 200.[11]

Såsom redan framgått av det föregående är *beväpningen* — direkt hämtad från ställningsstriderna — ganska brokig. Den utgöres sålunda av gevär med bajonett, tunga och lätta kulsprutor (eller kulsprutegevär), pistoler (revolvrar), eventuellt automatgevär (i Ryssland har varje infanterikompani 12 sådana)[6] granatkastare och infanterikanoner. Härtill komma handgranater och särskilda apparater för skjutning med gevärsgranater. Det göres också gällande, att kompaniets minsta enhet, gruppen — omkring 10 man under befäl av ett underbefäl eller en menig

[1] Malmberg, s. 136; svensk uppgift. — I det rumänska stabskompaniet ingå bland annat 2 infanterikanoner.

[2] Malmberg, s. 136; Hermann, W.u.W. 1922, s. 268 ff; M.W. 12/1924—1925; i övrigt svenska uppgifter.

[3] Det polska regementet har dessutom 1 beriden spaningspluton och 1 pionjärpluton, det tjeckoslovakiska 1 tekniskt kompani med bl. a. 1 kanonpluton, det finska 1 »minkastarkommando». — Svensk uppgift; Claëson, Kr.V.A.T. 1924, s. 194 ff; Finlands krigsmakt (Åbo 1924).

[4] För det 3. gevärskomp. finnes i fred en kader. — Jägarbataljonerna hava redan i fred 3 kompanier.

[5] Jfr Malmberg, s. 136; Rev. mil. fr. 3/1923, s. 274 ff; M.W. 12/1924—1925; Sherbrooke, M.W. 15/1924—1925.

[6] Svensk uppgift.

[7] Jfr Malmberg, s. 136.

[8] Rev. d'inf. II/1921, s. 334.

[9] Malmberg, s. 79 ff; olika svenska uppgifter.

[10] Malmberg, s. 136; Rev. mil. fr. 3/1923, s. 274 ff; Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff; olika svenska uppgifter.

[11] Frankrike 198, Italien 153—195 (förslag), Finland omkring 160.

— ofta med ända till fyra eldmedel: vanligt gevär, kulsprutegevär, handgranat och gevärsgranat, skall uppträda självständigt.

Antalet burna patroner per gevär synes icke hava undergått någon väsentlig förändring sedan tiden före kriget. Det växlar mellan 100 och 160.[1] Ammunitionsutrustningen[2] per tung kulspruta har däremot minskats avsevärt och synes numera endast uppgå till omkring 7,000 patroner.[3]

Bilaga 21 lämnar en översikt över de lägre infanteriförbandens sammansättning i här berörda länder.

I sammanhang med härarnas väsentligt ökade tekniska utrustning har tid efter annan uttalats en förhoppning, att infanteriet skulle kunna minskas. Denna åskådning är falsk. Visserligen sparar materielen folk i själva stridslinjen, men denna besparing motväges av en ökning av de bakre formationernas antal och personalstyrka.[4] I detta sammanhang synes blott böra tilläggas, att intet folk, vilket anser sig skyldigt att till det yttersta värja sin självständighet, avsagt sig möjligheten att i full utsträckning tillvarataga sin levande kraft. Av bilaga 22 framgår att antalet fredsbataljoner visserligen sjunkit från 12.5 till 12.0 per 1 million invånare. Men man finner lätt, att dessa medeltalssiffror bestämmas av den »reducering» av infanteriet, som angives hava ägt rum i Frankrike. Hur det därmed i verkligheten förhåller sig är emellertid redan i det föregående påvisat.[5] Man erinrar sig, att de två senast hemförlovade årsklasserna när som helst kunna inkallas av militärmyndigheterna och därför kunna inräknas i den aktiva styrkan. Det angivna antalet franska bataljoner torde därför böra minst *fördubblas*. Kadersiffrorna tala härutinnan ett ganska tydligt språk. Infanteriregementet har 7 regementsofficerare på stat, 41 regementen till och med 8![6] 3—4 av dessa regementsofficerare torde vara avsedda för de nya linjeförbanden.

---

[1] Jfr Bouvard, Rev. d'inf. 1920, s. 441; svenska uppgifter.
[2] Ammunitionsutrustningen per lätt kulspruta (kulsprutegevär) är icke känd.
[3] Frankrike 7,000, Italien 5,000 (förslag), Finland 7,500. — Jfr Bouvard, Rev. d'inf. 1920, s. 441; svenska uppgifter.
[4] Jfr s. 72, noten.
[5] Jfr s. 106 o. 117.
[6] Proposition de loi sur les cadres et effectifs de l'armée, 11. januari 1924, s. 72.

Kavalleriet.

Regementet utgöres i allmänhet av 4[1] ryttarskvadroner och 1 kulspruteskvadron (avdelning), den senare om 4—12 pjäser.[2] Det franska regementet har dessutom en stabsskvadron, det polska 1 stabspluton.[2] I allmänhet finnas även tekniska förband, så i Tjeckoslovakiet, Polen och Ryssland 1 skvadron och i Rumänien 1 specialpluton.[3] — I Italien äro 2 skvadroner förenade till 1 grupp, i Tjeckoslovakiet är regementet indelat i 2 bataljoner om 2 ryttarskvadroner och 1 teknisk, respektive 1 kulspruteskvadron.[4]

Skvadronen formeras i allmänhet på 4 troppar.[5] Den rumänska har därtill 1 kulsprutetropp om 4 pjäser.[6] Styrkan av en vanlig skvadron växlar[7] mellan omkring 135 och 168 man.[8]

Beväpningen är tämligen likartad och utgöres i allmänhet av sabel, karbin och lätta kulsprutor (kulsprutegevär).[9] Lans finnes vid vissa regementen i Frankrike och Rumänien ävensom i Ryssland, i sistnämnda land dock endast för första ledets män.[2]

Bilaga 23 utgör en översikt av kavalleriregementets organisation i här berörda arméer.

I ett flertal länder ingå numera *pansarbilar* i härorganisationerna.[10]

I *Frankrike* tilldelas enligt 1923 års armékommissionsförslag varje kavallerifördelning 1 division pansarbilar om 3 skvadroner, vilka i sin ordning äro delade i 4 troppar om 3 bilar — dvs. sammanlagt 36 pansarbilar.

I *Italien* ingå enligt 1920 års organisationsförslag pansarbilar i armén och tilldelas såväl kavalleriet som infanteriet.

---

[1] Hermann, W.u.W. 1922, s. 268 ff; svenska uppgifter och utredningar.
[2] Hermann, W.u.W. 1922, s. 268 ff; svenska utredningar.
[3] Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff; Claëson, Kr.V.A.T. 1924, s. 194 ff; svenska uppgifter och utredningar.
[4] Hermann, W.u.W. 1922, s. 336 ff; Claëson, Kr.V.A.T., 1924, s. 194 ff.
[5] Frankrike, Rumänien, Tjeckoslovakiet och Polen 4, Finland 3. Beträffande övriga är antalet obekant. Jfr Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 343; Hermann, W.u.W. 1922, s. 268 ff; svensk uppgift.
[6] Svensk uppgift.
[7] Beräknad siffra för Italien; svenska uppgifter.
[8] Frankrike 150, Italien omkring 135, Rumänien omkring 168, Polen 141, Finland omkring 160. Övriga obekant.
[9] Hermann, W.u.W. 1922, s. 334; svensk utredning.
[10] Svensk utredning.

Rysslands röda armé äger ett avsevärt antal pansarbilförband, avsedda dels för de högre operativa enheterna, dels för kavalleriet. I varje kavalleridivision skola sålunda ingå 3 bilar bestyckade med kulsprutor och 1 bil, vilken utom kulsprutor jämväl förer 1 kanon. Varje självständig kavalleribrigad förfogar över 2 bilar av det förra och 1 av det senare slaget.

Även andra arméer hava i sig upptagit detta nya stridsmedel, så t. e. de engelska, polska och belgiska.

I Finland, Estland, Lettland m. fl. stater har man för avsikt att uppsätta pansarbilförband.

Artilleriet.

Inom den franska armén har man efter kriget beträffande artilleriets organisation konsekvent sökt fasthålla vid vissa principer grundade på erfarenheter från kriget. Fördelningsartilleriet beräknas till en styrka av 1 lätt kanondivision (7.5-cm.) och 1 tungt haubitsbatteri (15.5-cm.)[1] per infanteriregemente. Den »artillerihalvbrigad», som ingår i *fredsinfanteridivisionen*, torde, i likhet med vad som förut antytts beträffande infanteriet, kunna avsevärt ökas. »Artillerihalvbrigaden» har 8 regementsofficerare på stat,[2] och då fördelningsartilleriet räknar 4 divisioner,[3] torde några av dessa officerare vara avsedda för nya linjeförband. Armékåren skall därtill förfoga över tunga kanoner — sannolikt minst 1 division per infanteridivision. Allt detta artilleri är anspänt.[4]

Divisionen har i regeln på fredsfot 2, i krig 3 batterier.[4] Batterierna, som äro organiserade på 4 pjäser, sakna stridsträng.[5] I dennas ställe har varje division erhållit 1 ammunitionskolonn.[6]

[1] Detta batteri anses besitta tillräcklig framkomlighet för att någorlunda kunna följa infanteriet även vid sidan av vägarna.

[2] Proposition de loi sur les cadres et effectifs de l'armée, 11. januari 1924, s. 78.

[3] Jfr s. 106. I anförda lagförslag den 11. januari 1924 upptages artilleristyrkan i infanteridivisionen endast till 3 lätta och 1 tung division. (Anf. arb., s. 39 f).

[4] Armékommissionens betänkande (11. juli 1923; n:r 6446, s. 60 f).

[5] Svensk uppgift.

[6] Man jämföre här det av den bekante general Herr uppgjorda förslaget till organisation. Enligt detsamma skulle finnas:

Fördelningsartilleri:

1. Följeartilleri (1 batt. per reg.) 1 div. à 3 batt. à 6 pjäser.
2. 2 div. lätta kanoner,
   2 div. lätta haubitser,
   1 div. 10.5-cm. kanoner.

I batteriernas beväpning ingår ett antal kulsprutor, sannolikt 8 per batteri. Kulsprutor finnas jämväl vid divisionens ammunitionskolonn. Servismanskapet är beväpnat med karbin; befäl, kuskar och ersättningspersonal med pistol (revolver).[1]

I de tjeckoslovakiska och ryska arméerna ingår i infanteridivisionen ett dubbelt så stort antal tunga pjäser som i den franska; i den rumänska arméen utgöres ifrågavarande artilleri av 8 haubitser. De lätta fältkanonerna äro i regeln 36,[2] vartill —. med undantag för Frankrike och Polen — komma 8—12 lätta fälthaubitser. Kårartilleri i egentlig mening finnes endast i Frankrike och i Rumänien. Inom vissa härar finnas dock självständiga avdelningar (vid sidan av den allmänna artillerireserven) avsedda att ingå i kårförbanden (motsvarande enheter). Kavalleridivisionen är alltjämt tilldelad 1 ridande divison.[3]

Bilaga 24 visar det i de högre förbanden ingående artilleriets organisation efter kriget i här berörda länder.

Förutom nu nämnt artilleri finnes i flertalet arméer en självständig artillerireserv till högsta krigsledningens förfogande.[4]

4. Högre truppförband.

Armékåren är i allmänhet fortfarande den operativa enheten. Dess sammansättning[5] är liksom före kriget växlande. I densamma ingå 2—3 infanteridivisioner[6] och vanligen 1 kavalleriregemente. I de arméer, där kårartilleri bibehållits, utgöres detsamma av tungt fältartilleri. Dessutom finnas special för-

Kårartilleri:

2 div. lätta kanoner, } anspända,
2 div. lätta haubitser, }
1 div. tunga kanoner (10.5-cm.) } motoriserade.
4 div. tunga kanoner (15.5 cm.) }
4 div. tunga haubitser (») }
(Jfr Herr, s. 247 ff).

[1] Svensk uppgift.

[2] I den ryska armén ingår dock i denna summa jämväl ett antal lätta fälthaubitser.

[3] I Polen 1 division om 4 batterier per kavalleribrigad. Jfr Hermann, W.u.W. 1922, s. 334.

[4] Jfr nedan s. 130.

[5] G.U.; Hermann, W.u.W. 1922, s. 268 ff; Sc. mil. 1/1920, s. 179; svenska uppgifter och utredningar.

[6] I Frankrike och Tjeckoslovakiet 2; i Italien, Rumänien och Polen 3.

band såsom flygeskadrar m. m. Den franska armékåren förfogar bl. a. över 1 stridsvagnsregemente.

Infanterifördelningen har undergått en betydande förändring.[1] Sålunda har brigadförbandet borttagits i Frankrike, Polen, Ryssland och Finland. I dessa länder räknar infanterifördelningen endast 3 infanteriregementen.[1] I Italien och Tjeckoslovakiet räknar fördelningen 2 infanteribrigader om 2 regementen; i Rumänien 1 infanteribrigad om 3 regementen, varjämte i vissa fördelningar ingår 1 fristående jägarregemente. Kavalleriet är numera i allmänhet tilldelat armékåren; endast Ryssland har bibehållit 1 regemente (om 3—5 skvadroner) och Frankrike 1 skvadron i fördelningsförbandet. Liksom före kriget förfogar infanterifördelningen över 1—2 artilleriregementen. Tidigare voro dessa uteslutande sammansatta av lätta batterier; numera ingå flerstädes även tunga.[2] Organisationen upptager därtill vissa specialförband, bland vilka må nämnas: i Frankrike flygavdelning och ballongkompani och i Finland 2 självständiga kulsprutekompanier.

Bil. 25 utvisar infanterifördelningens sammansättning före och efter kriget. Av densamma framgår, att antalet skvadroner per bataljon ökats i Frankrike från 0.08 till 0.11 i Ryssland från 0.19 till 0.44, men minskats i Rumänien från 0.31 till 0.00, och att antalet lätta pjäser i samtliga arméer avsevärt ökats, samtidigt som i flertalet fall tillkommit tungt artilleri av betydande styrka, så att hela pjäsantalet per bataljon i stort sett fördubblats.

Kavallerifördelningen[3] har icke undergått större förändringar. Den omfattar alltjämt 2—3[4] brigader om 2—3 regemen-

[1] G.U.; Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff; Sc. mil. 1/1920, s. 179; svenska uppgifter och utredningar. — Den franska fördelningens infanteristyrka i fält är dock icke bestämt fastslagen till 3 regementen. Man finner även uppgifter om en indelning på 2 brigader om vardera 2 regementen (t. e. Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 337). Och jämföres listan över de inhemska franska infanteriregementena med fredsstyrkan, framträda vissa omständigheter, vilka tyda på att man hållit möjligheten öppen att vid behov förstärka treregementsfördelningen med ett fjärde linjeinfanteriregemente.

[2] I Frankrike är sålunda fördelningsartilleriet förstärkt med 1 division 15.5-cm. haubitser, i Tjeckoslovakiet och Ryssland med 1 tungt regemente. — Svensk uppgift.

[3] G.U.; Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff; Sc. mil. 1/1920, s. 179, och 1922, s. 641; svenska uppgifter och utredningar.

[4] Frankrike och Rumänien 3 brigader om 2 regementen, Italien 2 brigader om 2 regementen, Ryssland 3 brigader om 3 regementen. Den polska kavalleridivisionens sammansättning är icke känd.

ten. Kulsprutorna äro införlivade med regementena. Den ridande artilleridivisionen kvarstår som förut. I de franska »lätta fördelningarna»[1] synes intill 1924 hava ingått 2 ridande kanondivisioner, men i senaste lagförslag rörande arméorganisationen är nämnda artilleristyrka åter minskad till 1 division.[2] Velocipedtrupp är tilldelad den franska (1 bataljon) och den rumänska kavalleriförbandningen (1 kompani). I den franska ingår därjämte, såsom förut nämnts, en division pansarbilar (36 st.) samt flygförband.[3] Pansarbilar synas även vara förenade med andra arméers kavalleriförbandningar. Antalet fordon är dock icke bekant.

Bilaga 26 utvisar de högre truppförbandens sammansättning efter kriget.

5. Utanför de högre truppförbanden organiserade enheter.

I det föregående har antytts, att under kriget använda *stridsvagnar* voro behäftade med åtskilliga svagheter; framför allt var det mindre väl beställt med deras förmåga att utföra längre förflyttningar å vägar. Efter kriget hava konstruktörerna därför riktat huvudparten av sin uppmärksamhet på framställandet av en vagn, som vid gång på väg rör sig på hjul, i terrängen däremot såsom förut på transportkedjor. Den franska Saint Chamond m/1922[4] är en sådan vagn. Övergången från det ena transportsättet till det andra, vilken sker genom hjulens höjande eller sänkande, utföres på en tid av 10 minuter.[3] Genom en dylik anordning ökas rörligheten, utan att framkomligheten behöver minskas.

För fulländandet av stridsvagnarna fordras emellertid vida mer än så. Icke utan fog har det ofta sagts, att stridsvagnen är blind. Det fordras sådana anordningar, att synfältet väsentligt vidgas och att gaser kunna utestängas från vagnens inre. Det fordras större förmåga att övergå gravar och vad samt kraftigare pansar och bestyckning. I vad mån förbättring i

[1] Kavalleriförbandningen benämnes numera »lätt fördelning».
[2] Proposition de loi sur les cadres et effectifs de l'armée, 11. januari 1924, s. 40.
[3] Svensk uppgift.
[4] Vikt 2.7 ton, längd 2.85—3.6 (på kedjor eller hjul), bredd 1.9, höjd 1.75 m. Maximihastighet: 20 km./tim. med hjul, 5 km./tim. med kedjor. Besättning 2 man. Bestyckning 1 kulspruta. — (Svensk uppgift).

ena eller andra hänseendet redan ägt rum, är icke känt, men det är sannolikt att så har skett. Vissa av nämnda krav stå emellertid i strid mot varandra. Även om framtidens stridsvagnar i åtskilliga hänseenden bliva bättre än de under världskriget använda typerna, kunna de dock aldrig göras oberoende av terrängens beskaffenhet. Stridsvagnarnas framkomlighet i skogig, sumpig eller stenig terräng måste alltid bliva skäligen ringa — till och med så ringa, att de inom områden, där sådan terräng är förhärskande, knappast kunna användas med fördel.

Följande tablå visar stridsvagnarnas normala organisation och styrka inom vissa arméer:[1]

Land[2]	Antal förband			Antal		Antal stridsvagnar per	
	reg.	bat.	avd.	bat. per reg.	komp. per bat.	kompani	regemente (bat., avd.)
Frankrike	23	1	—	2	[3]3	[3]25	[3]150
Italien	—	—	1	—	—	100	
Rumänien	—	1	—	—	—	84	
Polen	—	3	—	—	—	[4]150	
Finland	—	1	—	—	2	?	30?

Jämför man antalet stridsvagnar med befintlig fredsstyrka, får man följande värden:[5]

Land	Antal stridsvagnar	Fredsstyrka i 1,000 tal	Antal stridsvagnar per 1,000 man
Frankrike	2,850	690	4.3
Italien	100	300	0.3
Rumänien	84	205	0.4
Polen	150	270	0.6
Finland	30?	23	1.3

[1] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 201. Herrmann, W.u.W. 1922, s. 274, 411 ff; Finlands krigsmakt; svensk utredning.
[2] För Tjeckoslovakiet och Ryssland saknas uppgifter.
[3] Lagförslag den 11. januari 1924.
[4] 50 per bataljon.
[5] Herrmann, W.u.W. 1922, s. 274, 411 ff; svensk utredning.

Av det sagda framgår att de flesta arméer ännu ställt sig avvaktande beträffande anskaffandet av stridsvagnar. Av här berörda länder är det endast Frankrike, som i större skala införlivat det nya vapnet med organisationen, ehuru terrängförhållandena flerstädes kunna anses tala för dess vidsträckta användning.

•

Åren närmast efter vapenvilan visa i flera av de krigförande arméerna en tillbakagång av *flygvapnet*. Utvecklingen hade gått så fort, och ansträngningarna hade varit av den art, att trötthetен tog ut sin rätt. Den under kriget använda materielen var till stor del föråldrad och i hög grad försliten. Flertalet flygplan måste därför utgallras, och det dröjde någon tid, innan förnyelsearbetet kom fullt i gång. Naturligt nog ville man tillgodogöra sig krigserfarenheterna, innan tillverkningen återupptogs i större skala. Flerstädes förföll materielen på grund av vanvård därhän, att man kan tala om en verklig desorganisation av flygvapnet.

Förfallet hade emellertid endast kort varaktighet. I full insikt om det nya vapnets stora betydelse grep man sig i allmänhet energiskt an med förbättringar, icke minst av materielen. Resultatet har blivit framställandet av en mängd nya flygplantyper, vilka kännetecknas av väsentligt ökad fart, bärighet, aktionsradie, stig- och manöverförmåga. Stabiliteten i luften har blivit större. Antalet flygplan ökas numera dag för dag. Verkliga luftflottor hava uppsatts och utgöra hädanefter ett även ur strategisk synpunkt effektivt offensivt redskap. På stor höjd kan en lufteskader på kort tid förflytta sig långt in över fiendelandets gränser medförande kraftiga sprängämnen till avsevärd vikt[1] och kan därmed, därest intet motstånd möter, förstöra stora värden. Om tiden närmast före världskriget kännetecknades av en kapprustning till lands och sjöss, kan man nu tala om en sådan jämväl i luften. Frankrike är den ledande makten, och det är ganska tydligt, att det överlägsna franska flygvapnet kommer att förskaffa sitt land ett betydande försteg beträffande operationer till lands vid början av nästa krig. Den

[1] De franska bombplanen kunna exempelvis medföra mer än 2,000 kg. sprängbomber. Jfr Hermann, W.u.W. 1922, s. 275.

som äger ett sådant försteg bör också ganska snart kunna tillfoga fiendens sjöstyrkor ett sådant avbräck, att dessa nödgas inskränka sin verksamhet. Att de besegrade nationerna genom fredstraktaternas bestämmelser förbjudits uppsätta och underhålla luftstridskrafter visar ytterligare vilken betydelse segrarna tillmäta det nya vapnet.

I Frankrike och Polen är vapnet uppdelat på armén och marinen under krigs- och marindepartementen; i övriga länder är däremot organisationen gemensam för armén och marinen, ofta med ett särskilt luftdepartement eller annan därmed jämnställd myndighet. Till luftstridskrafterna hänföras stundom även olika luftvärnsförband jämte högre och lägre taktiska och tekniska skolor, formationer och anstalter för radio-, fotograferings- och väderlekstjänst ävensom förråd och depåer för luftvärns- och flygmateriel, fabriker och verkstäder, bilkolonner med garager m. m.

I allmänhet äro flygstridskrafterna organiserade i regementen (»régiment», »stormo»), vanligen bestående av 2—4 eskadrar.[1] Eskadern (»groupe», »gruppo») sammansättes i regeln av 2—4, undantagsvis 5, avdelningar (»escadrille», »squadriglia»), vardera om 6—18 flygplan. Stundom uppdelas avdelningen i 2—3 patruller om högst 6 flygplan (Italien).

Högre flygförband (fördelning, brigad) förekomma i Frankrike och torde komma att organiseras även i Italien. De franska fördelningarna skola i krigstid lämna flygformationer åt högre enheter samt dessutom mobilisera självständiga flygförband (brigader, avdelningar), avsedda för strategiska uppgifter. Fördelningsförbandet, vars förekomst i fred närmast torde vara betingad av utbildningshänsyn, skulle alltså icke komma att bibehållas under krig.[2]

Den militära betydelsen av det *civila flygväsendet* har alltmer vunnit beaktande. Genom ett väl utvecklat och av staten lett eller kontrollerat civilt flygväsen avser man att skapa en reserv av personal och materiel samt en inhemsk flygindustri för att fylla krigsbehovet.

---

[1] Ett franskt »régiment d'aviation d'observation» (spanarregemente) har dock 5 eskadrar. — Lagförslag den 11. januari 1924.

[2] Svensk uppgift.

De *franska* flygstridskrafterna[1] skola enligt år 1924 beslutad organisation bestå av 18 flygregementen, av vilka 2 i Nordafrika, 4 självständiga eskadrar i Nordafrika och 2 ballongregementen, tillsammans:

132 strids- (jagar-, bomb-)avdelningar (»escadrilles»),
76 spanaravdelningar (»escadrilles»),
18 ballongkompanier,
1 meteorologiskt kompani samt
15 arbetskompanier.

Hemlandets 16 flygregementen sammanföras i 2 fördelningar om vardera 1 bombbrigad och 2 flygbrigader (jagar- och spanarregementen) samt 3 självständiga brigader om i regeln 1—2 flygregementen, 1 ballongbataljon och 1 luftvärnsartilleriregemente.[2]

Ballongregementena bestå av vardera 3 bataljoner.[3]

Denna organisation är emellertid icke fullt genomförd. Antalet flygplan för närvarande är icke med säkerhet känt. I juli 1923 ansågs det utgöra omkring 2,200.[4]

Italiens flygvapen är under omorganisation och skall bestå av 2 spanarregementen (»stormo»), 1 jagarregemente och 1 bombregemente.[5]

Antalet för fronttjänst avsedda flygplan uppskattades i december 1923 till omkring 640.[6] Dessutom finnas 1 luftskeppsavdelning med 4 luftskepp och 1 ballongavdelning.

Det *rumänska* flygvapnet utgöres dels av spanarstyrka med 3 spanareskadrar och 1 fjärrspanareskader,[7] dels av luftstridsflotta med 1 jagar- och 1 bombeskader.

Organisationen skall omfatta omkring 270 flygplan. På grund av ekonomiska förhållanden torde detta antal dock ännu icke vara uppnått. Därjämte skall i luftstridskrafterna ingå 1 luftskeppseskader.

Tjeckoslovakiet har 3 flygregementen, vartdera bestående av 2

---

[1] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 192 ff.
[2] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 192.
[3] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 208.
[4] Meier, M.W. 5/1924—1925, s. 108.
[5] Kungl. dekret d. 28. mars 1923; Sc. mil. 1923, s. 586, angiver: 2 bomb-, 1 jagar-, 1 kolonial-, jämte 1 special- och 1 luftvärnsregemente.
[6] Hermann, W. u. W. 1922, s. 396, uppgiver omkring 500 flygplan.
[7] Svensk uppgift.

eskadrar[1] och 1 ersättningseskader,[2] 1 ballongavdelning samt 1 fotograferings- och 1 förrådsavdelning.

Sammanlagda antalet för fronttjänst avsedda flygplan skall uppgå till 475.[2]

I *Polen* pågår uppsättandet av 3 flygregementen, vartdera bestående av ett antal spanar-, jagar- och bombeskadrar.[3]

År 1922 funnos sammanlagt 300 flygplan avsedda för fronttjänst.[4] I organisationen ingå vidare 5 ballongbataljoner, vardera om 2—3 kompanier.

Rysslands flygväsen reorganiserades delvis under kriget mot Polen 1920. För närvarande pågår ett intensivt arbete för vapnets utveckling. Ett stort antal flygplan hava levererats från Italien, och avsevärda beställningar äro gjorda även i andra länder. Efter genomförd organisation torde de ryska luftstridskrafterna komma att omfatta sammanlagt 70 avdelningar.[5]

»Luftflottan» är organiserad på 10 regementen, vilka för närvarande synas bestå av sammanlagt 22 spanar- och 16 bombavdelningar samt 1 artilleriflygavdelning (av vilka i distrikten Petersburg och Rostov 6 spanar- och 3 bombavdelningar hava flygbåtar). Härtill komma 31 självständiga avdelningar.[5]

Hösten 1923 uppgavs antalet för fältbruk användbara plan vara 530.

Det *finska* luftvapnet omfattar stab, uppdelad på 4 avdelningar (1 kommando-, 1 taktisk, 1 teknisk och 1 intendenturavdelning) jämte flygfabrik och reparationsverkstäder samt 1 flygregemente[6] med 3 flygeskadrar, 1 ballongkompani, flygvarv och flygskola för flygare, spanare och mekaniker.

Inalles torde finnas 3 spanar- och 2 jagaravdelningar samt 1 bombavdelning.

Antalet för fältbruk användbara flygplan är icke med säkerhet känt, men torde uppgå till ett 60-tal.

De olika flygförbandens sammansättning inom de olika länderna framgår av bilaga 27. En jämförelse mellan antalet flygplan[7] i förhållande till fredsstyrkan giver följande värden:

[1] The world's aeronautical progress. Part A, s. 33 a.
[2] Hermann, W.u.W. 1922, s. 339.
[3] Svensk uppgift.
[4] Hermann, W.u.W. 1922, s. 335.
[5] Jfr The world's aeronautical progress, Part A, s. 64 a. ff.
[6] Den officiella finska benämningen är »bataljon».
[7] Däri ej inberäknade reserver av äldre materiel.

Land	Antal flygplan [1]	Fredsstyrka i 1,000-tal	Antal flygplan per 1,000 man
Frankrike	[2]2,200	690	3.14
Italien	700	300	2.33
Rumänien	270	205	1.32
Tjeckoslovakiet	475	150	3.17
Polen	300	270	1.11
Ryssland	[3]600	800	0.75
Finland	60	23	2.61

*

Den franska armén genomförde under kriget först av alla idén om en *allmän reserv av artilleri*, och vad som då blev skapat har sedan bibehållits och ytterligare utformats. Artillerireserven innefattar dels pjäser av grövre kaliber (för specialbehov), vilka icke anses böra ingå i de högre truppförbandens ordinarie artilleriutrustning, dels ock pjäser av samma typ som ingå i denna. Artillerireserven är avsedd att vid behov direkt förstärka i högre förband ingående artilleri och omfattar därför såväl fält- och bergs- som tungt artilleri (fotartilleri, tunga pjäser av grövsta kaliber, järnvägsartilleri osv.). Såsom en strategisk reserv måste artillerireserven, för att i rätt tid kunna insättas varhelst så kräves på vitt skilda delar av krigsskådeplatsen, besitta stor rörlighet. Den är därför i största utsträckning motoriserad, delvis organiserad såsom »artillerie portée».

Övriga länder hava vid organisationen av sin artillerireserv i stort sett följt Frankrikes exempel. Dess beståndsdelar äro följande:

lätt fältartilleri, i Frankrike 15 regementen 7.5-cm. kanoner (»artillerie portée»)[4];

---

[1] Siffrorna ungefärliga.

[2] Efter genomförd organisation omkring 5,000 plan motsvarande 7.3 per 1,000 man.

[3] Siffran 600 är höjd från 1923 års uppgift med hänsyn till de stora leveranser, som veterligen under den senaste tiden ägt rum från utlandet. — Efter genomförd organisation omkring 3,000 plan motsvarande 3.8 per 1,000 man.

[4] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 204 f.

bergsartilleri, i Frankrike 2 regementen om 3[1] och i Polen 2 regementen om 2 divisioner[2];

fotartilleri, speciellt avsett för ställningskriget och sålunda omfattande en mångfald pjässlag, delvis av äldre modell. Frankrike har uppsatt 3 anspända och 3 motordragna regementen, vartdera om 3 divisioner.[3] Italienska arméns belägrings- och fästningsartilleriregementen[4] ävensom en del av Rumäniens fästningsartilleri torde kunna hänföras till denna grupp[5];

tungt artilleri, i Frankrike 3 regementen »artillerie portée» om 3 divisioner, 9 traktordragna regementen om 4 och 2 regementen järnvägsartilleri om 5 divisioner[1]; i Italien 1 regemente om 3 divisioner 10.2-cm. automobiliserade kanoner (skjutande från bil) samt 14 motordragna regementen om 4 divisioner 14.9-cm. haubitser och 10.5-cm. kanoner[4]; i Tjeckoslovakiet 5 motoriserade regementen (sammansättning okänd)[2]; i Polen 1 regemente anspända tunga kanoner och 2 motordragna regementen mycket tungt artilleri, vartdera om 3 divisioner[2]; i Finland 1 regemente om 3 divisioner om 2 kanon- och 1 haubitsbatteri.[6]

Det ryska tunga artilleriets organisation är icke med säkerhet känd.

Luftvärnsartilleriet, vars kvalitet i hög grad förbättrats efter kriget, främst genom införande av mera fulländade riktmedel, är i allmänhet organiserat fristående från de högre truppförbanden. Det utgöres i Frankrike av 5 regementen (om 5—6 divisioner)[1]; i Italien av 1 regemente bestående av 4 divisioner om vardera 2 rörliga batterier och 1 för fast uppställning avsett batteri (7.5-cm. kanoner).[7] Rumänien har 1 regemente om 8 kanon- och 2 kulsprutebatterier,[4] Tjeckoslovakiet[8] och Polen[2] vardera 1 regemente. I övriga länder är luftvärnsartilleriets organisation icke känd.

[1] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 204 ff.
[2] Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff.
[3] Armékommissionens betänkande 11. juli 1923 jfrt med Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 204 f.
[4] Svensk utredning.
[5] Hermann, W.u.W. 1922, s. 412; svensk uppgift.
[6] Svensk uppgift.
[7] Hermann, W.u.W. 1922, s. 396.
[8] Hermann, W.u.W. 1922, s. 338; Claëson, Kr. V. A. T., 6—7/1924, s. 198.

För utförande av artillerimätningar är i Frankrike organiserad en självständig division *mättrupper*.[1] Sådana torde finnas eller vara under uppsättande även i övriga länder. Deras närmare organisation är dock ännu obekant.

Förutom nu nämnda enheter finnas inom respektive arméer organiserade ytterligare åtskilliga tekniska trupper m. m., vilka icke ingå i de högre truppförbanden. Av praktiska skäl hava dessa icke här kunnat behandlas.

[1] Rev. d'art. 1/1924.

IV. Sammanfattning av erfarenheterna från världskriget och dessas tillämpning på svenska förhållanden.

1. Allmänna synpunkter.

De härorganisationer, för vilka redogörelse lämnats i föregående kapitel, hava antagits åren närmast efter fredssluten och borde följaktligen utgöra ett giltigt uttryck för krigserfarenheterna. Emellertid är det ingalunda säkert, att organisationsformer, vilka uppstå under ett krig eller kort tid efter detsamma, äga ett högsta mått av fulländning. Anledningen härtill är, att de förändringar, som äga rum under ett pågående krig, i regeln hava till syfte att hastigt råda bot för brister i något särskilt avseende, och att de därför ofta måste vidtagas, innan bristernas verkliga art hunnit noggrant utforskas. Därtill är friheten vid val av botemedel under dessa förhållanden i regeln ganska begränsad.

Även om de under pågående krig genomförda förändringarna varit väl lämpade efter föreliggande behov och tillgängliga medel, är därmed icke sagt, att de böra bibehållas efter kriget. Varje krig har i detta hänseende sin egenart, beroende på de faktorer, vilka framför andra utövat inflytande på utvecklingen under detsamma. Samtliga makter, vilka inträdde i världskriget, hade i hög grad uraktlåtit att organisera sitt ersättningsväsen med hänsyn till behovet under ett flerårigt krig. Ofullständigt utbildad personal måste därför redan tidigt sändas till fronten. Härav erhöll det fortsatta kriget sin prägel, och härav bestämdes i huvudsak stridsmedlens användning. Erfarenheterna från ett kommande krig, som måhända genomföres

uteslutande med fullt utbildade trupper, kunna också i många avseenden komma att jäva utvecklingen under och efter världskriget.

När det gäller att för vårt land hämta lärdomar från det stora kriget, måste även beaktas, att de krigshändelser, vilka företrädesvis utövat inflytande på den senaste militära utvecklingen, hava ägt rum under andra förutsättningar än de hos oss rådande, samt att det därför icke är lämpligt att utan vidare godtaga den organisation, den beväpning och det stridssätt, som under åren efter 1918 införts i de europeiska fastlandsarméerna. Det har alltid varit en vansklig uppgift att anpassa erfarenheter från andra länder på våra förhållanden. Den nuvarande utvecklingsperioden gör härutinnan intet undantag.

Intrycken från såväl boerkriget 1899—1902 som från det rysk-japanska kriget 1904—1905 påverkade till en början på vissa håll uppfattningen till en sådan grad, att man utan vidare överförde de sydafrikanska och östasiatiska stridsbilderna till Europa och sökte tillämpa dem, såsom man räknat enligt en matematisk regel. Det var emellertid först sedan studiematerialet sovrats och granskats såväl teoretiskt som praktiskt, som dessa krigserfarenheter kunde göras verkligt fruktbringande inom de europeiska arméerna. Erfarenheterna från de västeuropeiska slagfälten böra därför icke skattas allt för högt med underskattande av de rön, vilka gjorts i vårt eget land.

Ännu är underrättelsematerialet särskilt beträffande förhållandena på östra fronten allt för ofullständigt för ett bedömande i enskildheter av samtliga militära frågor. Men redan torde man med tillräcklig säkerhet kunna urskilja huvuddragen av slagenheternas styrka, sammansättning och utbildning.

2. Sammanfattning av erfarenheterna från världskriget.

Erfarenheterna från världskrigets inledande skede ådagalägga, att de principer, som inom olika arméer lågo till grund för de särskilda truppslagens organisation och för deras taktiska reglementen, i stort sett motsvarade då rådande förhållanden. Rörelsen var det väsentliga, elden blott ett medel för rörelsens genomförande. Enhetlig beväpning, enkelt stridssätt

och god utbildning gynnade rörligheten. Operationerna kännetecknades också av bestämda taktiska utslag med hastig strategisk verkan. Att ett snabbt avgörande av kriget ändock uteblev hade närmast sin grund i bristande samverkan mellan infanteriet och artilleriet samt i en otillräcklig ersättning av personal och ammunition.

Med ställningskriget ändrade krigföringen karaktär. Materien fick i allt större utsträckning ersätta den levande kraften, samtidigt med att eldverkan tillgodosågs på rörelsens bekostnad. De kämpande arméernas främsta strävan gick ut på att överträffa varandra i att framställa mera snabbskjutande vapen, mera långskjutande pjäser och kraftigare verkande ammunition i allt större massor. Den uppfattning av ställningskriget såsom det normala, vilken sålunda blev förhärskande under kriget, har även efter detsamma satt sin prägel på utvecklingen.

Principiellt har dock icke världskriget medfört något nytt. Samma erfarenheter, som nu anses »revolutionerande», kunna t. e. dragas från det amerikanska secessionskriget, under vilket nordstaterna i en oerhörd materielökning sökte ersätta den bristande anfallskraften hos sin nyorganiserade milisarmé.

Varje förbättring av eldvapnen leder till ökad utsträckning av stridsfronten, samtidigt som det frontala anfallet försvåras.[1] I framtidens krig komma därför såsom tillförne motståndarna sannolikt att söka framkalla avgörandet genom omfattning. Där krigsskådeplatsens utsträckning i förhållande till arméernas storlek är jämförelsevis ringa, minskas emellertid möjligheten att åstadkomma en strategisk omfattning. Under sådana förhållanden finnas förutsättningar för uppkomsten av ett nytt ställningskrig, såvida icke en genombrytning kommit till stånd redan innan operationerna övergått till ett ställningskrig i världskrigets mening. Strider om befästa ställningar — även starkt utbyggda — kunna dock uppstå även under andra förutsättningar, emedan den svagare parten, där det bliver honom möjligt, med befästningskonstens hjälp söker utjämna sin under-

[1] Jfr bl. a. Schlieffen, Der Krieg in der Gegenwart (1909), tryckt i »Cannae (Berlin 1924), s. 273 f.

lägsenhet. Vare härmed huru som helst, samtliga här berörda arméer äga fortfarande en materielrustning fullt jämförlig med den, som uppkom under ställningskriget i Frankrike.

* * *

Såsom framgår av föregående kapitel betraktas infanteriet fortfarande såsom huvudtruppslaget, ehuru den förskjutning till artilleriets förmån, som tog sig uttryck under kriget, ännu synes äga bestånd.

»Eldens organisation» såväl inom infanteriet som inom de förenade infanteri- och artillerivapnen anses under alla omständigheter — rena renkonterförhållanden måhända undantagna — såsom en nödvändig förutsättning för framgång. Anfallskraften kan enligt fransk uppfattning icke hållas vid makt, därest icke infanteriet understödjes av artilleri, stridsvagnar och flygstridskrafter.

Den under världskriget vid *infanteriet* införda beväpningen tillhör fortfarande i stor utsträckning truppförbandens organisation. Stridssättet har härigenom förlorat sin enkelhet, samtidigt som den levande kraften har svårt att göra sig gällande.

Kavalleriets verksamhet vid den strategiska spaningen anses kunna överflyttas på flygvapnet. Däremot tillerkännes förstnämnda truppslag alltjämt stor betydelse för den taktiska spaningen och bevakningstjänsten samt såsom en reserv i den högre truppledningens hand.

Artilleriets ökade betydelse grundas närmast på infanteriets behov av kraftigt understöd vid förberedelserna för och genomförandet av anfall mot befästa ställningar. De uppgifter, som härvid tillkomma artilleriet, hava föranlett en förbättring av den lätta fältartillerimaterielen, såväl i anseende till pjäsernas skottvidd som till ammunitionen, samt en betydande utveckling av fälthärens tunga artilleri.[1]

* * *

Infanteriets ombeväpning har medfört en minskning av truppslagets stridande styrka. Till denna utveckling har i viss mån

[1] Jfr bil. 2, 25 och 26.

även bidragit den ökning av signal-, förbindelse- och trängpersonalen, som befunnits erforderlig. I bataljonen ingå i regeln endast 3 gevärskompanier. Kompaniet, som före kriget uppgick till i medeltal 250 man, räknar numera omkring 200 man, stundom mindre.

Den viktigaste förändringen gäller dock gevärskompaniernas sammansättning. Såsom eldenhet har plutonen ersatts av gruppen med en styrka av omkring 10 man. Grunden för detta förbands sammansättning, beväpning och uppträdande under strid, som under kriget aldrig blev fast, synes numera vunnit en viss stadga. Av de eldmedel, vilka ingå i gevärskompanierna, betraktas den lätta kulsprutan (kulsprutegeväret) ofta såsom infanteristridens egentliga bärare.

*Kavalleri*regementets organisation, som under kriget undergick åtskilliga förändringar, har efter kriget i stort sett återgivits samma form som före 1914. Antalet kulsprutor har dock ökats.[1] I sammanhang härmed har skvadronernas styrka minskats något, dock ingenstädes under 135 man.

*Artilleri*regementets organisation har icke undergått någon väsentlig förändring. Batteriet om 4 pjäser utgör numera allmänt eldenheten, divisionen om 3 batterier stridsenheten. Till skydd särskilt mot flygare hava vid artilleriet tillkommit kulspruteförband och för målspaningen mätavdelningar av växlande sammansättning.

* * *

I Frankrike har den minskning av *infanteriförde lningens infanteristyrka*, som genomfördes under kriget, bibehållits — åtminstone officiellt. Såsom i det föregående antytts, synes dock möjligheten att vid behov återgå till fördelningar om 4 infanteriregementen alltjämt hållas öppen. I Polen, vars armé organiserats efter franskt mönster, omfattar fördelningen 3 infanteriregementen; däremot har den italienska liksom även den tjeckoslovakiska fördelningen 4 infanteriregementen sammanförda i 2 brigader.

Den ringa styrka, *fördelningskavalleriet* ägde under kriget,

[1] Jfr bil. 23.

synes i allmänhet anses tillfyllestgörande inom de mellaneuropeiska arméerna. Endast Ryssland har väsentligt ökat fördelningens kavalleristyrka.[1] Det i armékåren ingående kavalleriregementet får i framtiden, liksom tillförne, lösa de uppgifter, vilka i vår armé, där kårförbandet saknas, tillfalla fördelningskavalleriet.

Minskningen av infanteriregementenas antal inom den tyska och den franska fördelningen åtföljdes inom den tyska hären av en motsvarande minskning av det *lätta fältartilleriet*, så att den förutvarande proportionen mellan de båda truppslagen — 1 division per infanteriregemente — alltjämt förblev gällande. I den franska hären bibehölls däremot fördelningsartilleriet till en början vid samma styrka som förut och ökades mot krigets slut ytterligare med en tung haubitsdivision. Erfarenheterna ansågos nämligen hava ådagalagt, att den lätta fältkanonen icke ensam förmådde lösa alla de uppgifter, vilka inom fördelningsförbandet ställdes på artilleriet.

Efter kriget har man i franska armén bibehållit fördelningsartilleriets styrka; i Italien, Rumänien och Tjeckoslovakiet är förhållandet liknande.[2]

Samtliga här berörda arméer äga *självständiga kavalleriförband* (fördelningar, brigader) av betydande antal och styrka. Detta är i all synnerhet förhållandet med den ryska hären. Pansarbilar anses utgöra ett väsentligt krafttillskott för högre kavallerienheter.

Vid krigsutbrottet var i den tyska hären allt lätt fältartilleri fördelat på infanterifördelningarna och huvudmassan av fälthärens tunga artilleri på armékårerna. Fransmännen kvarhöllo däremot mer än hälften av det lätta artilleriet direkt under armékårchefen och ställde allt tungt artilleri under armécheferna. Den princip, som sålunda var uttryckt i den franska organisationen, tillämpades följdriktigt under kriget. Behovet av *artillerireserver* i en högre befälhavares hand, vilka kunde giva det erforderliga krafttillskottet på de ställen av fronten, där en kraftigare eldverkan var möjlig och erforderlig, gjorde sig allt starkare gällande. Inom de tyska och öster-

[1] Jfr bil. 25. — [2] Jfr bil. 24.

rikisk-ungerska arméerna genomfördes vid krigets slut en centralisering av artilleriets ledning så, att intet artilleri var fast tilldelat vare sig armékåren (gruppen) eller armén. I övriga arméer gick man visserligen icke så långt, men överallt skapades en till högsta ledningens förfogande stående artillerireserv, omfattande pjäser av alla kalibrar och i stor utsträckning motoriserad eller organiserad såsom »artillerie portée».

Denna princip har sedan upprätthållits och tillämpats. Utom fördelningsförband stående artilleri utgöres sålunda i nuvarande organisationer av en allmän reserv av artilleri samt i vissa länder (Frankrike, Rumänien och Ryssland) därjämte av i armékårerna ingående förband.[1] Fristående från de högre truppförbanden är i allmänhet även huvuddelen av *luftvärnsartilleriet*.

Erfarenheterna giva vid handen, att *stridsvagnarna* kunna erhålla stor betydelse, därest de i massa insättas överraskande mot en motståndare med nedsatt stridsvärde. Då dessa förutsättningar icke finnas, kan vapnet visserligen medverka för vinnande av framgång, men utsättes därvid för förintande materiella förluster. Det bör i detta samband framhållas, att förluster av stridsvagnar icke med säkerhet kunna ersättas i ett land, vars industri icke är inriktad på en tillverkning i massa av detta det dyrbaraste av alla stridsmedel. Också hava samtliga i detta arbete berörda länder med undantag av Frankrike ställt sig avvaktande beträffande anskaffandet av stridsvagnar.

Den alltmer ökade betydelse, som man under och efter världskriget tillmätt *flygvapnet*, framgår av den omfattande utveckling detta vapen erhållit. Under kriget voro dess uppgifter i huvudsak begränsade till samverkan med lant- och sjöstridskrafterna var för sig under spaning och strid. Självständiga företag mot fientliga städer och industriorter eller mot förbindelseleder bakom motståndarens front kunde på grund av beskaffenheten av den materiel, som stod till förfogande, endast erhålla sekundär betydelse. Numera finnas emellertid bombplan, vilka med stor aktionsradie förena en betydande lastför-

[1] Jfr bil. 24.

många. Tanken att av dylika plan sammansätta luftflottor med uppgift att lösa självständiga strategiska uppdrag även långt in i fiendeland tager allt fastare former. Flygvapnets vidgade uppgift och utveckling i övrigt fordra en därefter anpassad organisation. Om den härför lämpliga formen hava framträtt skarpa meningsbrytningar. Någon allmängiltig princip kan emellertid icke spåras, utan flygorganisationerna synas tvärtom hava anpassats efter de särskilda ländernas läge och geografiska beskaffenhet, samt efter de uppgifter, vilka tilläggas deras krigsmakt.

* *
*

Orsakerna till ställningskrigets uppkomst och därmed även till krigets långvarighet hava i det föregående blivit antydda. Orsakerna till krigets utgång kunna även ledas tillbaka till *bristande fredsförberedelser* hos de besegrade. Varken i Tyskland eller i Österrike-Ungern ägde kadrerna den styrka, som erfordrades för att vid mobilisering organisera hela värnpliktsstyrkan; i intetdera av dessa länder hade hela årskontingenten utbildats. De mobiliserade härarna ägde icke heller den styrka, som betingades av det strategiska läget; depåernas prestationsförmåga visade sig otillräcklig. Utgången av de första striderna bekräftade visserligen, att kvaliteten i viss mån förmår ersätta kvantiteten, men man blev icke dess mindre nödsakad att så gott som omedelbart tillgripa improvisationer. Redan 3 månader efter krigsutbrottet såg sig den tyska ledningen tvungen att föra mot fienden blomman av landets ungdom, otillräckligt övad, ofullständigt utrustad, lösligt organiserad. Resultatet blev endast förkrossande förluster, omöjliga att ersätta. I Österrike-Ungern måste ett flertal årsklasser lämnas oanvända, när dubbelmonarkiens fara krävde största möjliga styrka.

Å andra sidan hade Frankrike till det yttersta uttagit sin kraft och kunde därför även motstå det första anloppet, till dess bundsförvanten, England, hann komma till hjälp. Hade Belgien i likhet med Frankrike och i samma utsträckning som skett *efter* kriget, sörjt för sitt härväsen, torde den tyska framrmarschen kunnat väsentligen begränsas — om den under sådana

förhållanden ens kommit till utförande. Ett lands militära svaghet kan leda till krig, under det att ett starkt försvar ofta är det säkraste medlet att bevara freden och i alla händelser att undvika nederlagets olyckor.

Fronternas utsträckning hade till följd, att avgörandet måste föregås av en genombrytning, som i sig själv fordrar en större krafttillgång än en omfattning. Men den ökade rörlighet, som gavs trupperna genom en utsträckt användning av motorfordon, gjorde det möjligt för försvararen att snabbt framföra reserver mot genombrytningspunkten, och för betvingande av dessa reserver måste den anfallande avse betydligt större styrkor än man tillförne behövt räkna med. Till det stora behovet av trupper bidrog även den nutida stridens karaktär. Den stegrade vapenverkan förlängde stridshandlingen och satte truppernas psykiska motståndskraft på svåra prov. Det visade sig sålunda, att i strid insatta förband efter hand »utkämpades» och måste ersättas av friska krafter, och att behovet av avlösning ökades, i samma mån som kvaliteten sjönk. Anfallstrupperna måste grupperas med fördelningarna ordnade bakom varandra, och den strategiska reserven erhöll en ny uppgift, nämligen att underhålla eller avlösa den från början insatta styrkan.

Ersättningsväsendet försvårades även på grund av krigsindustriens ökade behov av arbetskraft, vilket icke i fredstid blivit beaktat. Det visade sig omöjligt att inom den tid, som stod till buds, utbilda personal av den kvalitet, som erfordrades för att i striden åstadkomma avgörande utslag. Fältherrens konst kan till en viss grad utjämna bristande styrka, men den kan icke ersätta bristande operations- och stridsduglighet.

I de efter kriget omskapade eller nyinförda härorganisationerna synes man hava velat i möjligaste mån beakta denna erfarenhet. Samtliga länder på Europas fastland, som fritt kunnat bestämma över sitt försvarsväsen, hava grundat detta på den allmänna värnplikten, oaktat »segermakterna» efter segern offentligen förklarade, att de avsågo att inslå samma väg till rustningarnas begränsning, som de ålagt Tyskland.[1] Såsom framgår av kap. III tillämpas den allmänna värnplikten fullt ut lika följdriktigt som före världskriget. I allmänhet uttagas

[1] Jfr Kungl. Maj:ts proposition n:r 90 till 1920 års riksdag, s. 39.

årsklasserna *i sin helhet* till *fullständig* utbildning, men samtidigt minskas av ekonomiska skäl tjänstgöringstidens längd. De vid ett framtida krigsutbrott mobiliserade härarna komma att vara talrikare än sina föregångare 1914. Folkens krafter komma att uttagas till det yttersta.

• • •

Tjänstgöringstiden har således förkortats i de flesta här berörda länder.[1] Denna åtgärd är dock på intet sätt betingad av en »förenklad» *utbildning* — den nutida striden ställer tvärtom ökade krav såväl på den enskilde soldaten som på truppförbanden. Ingenstädes, utom i Finland, har man ännu nedsatt den första tjänstgöringstiden under 18 månader. Italien, som vågade ett försök därtill, återtog hastigt detta steg.[2]

Före kriget var beväpningen inom de olika truppslagen i stort sett enhetlig. Utbildningen kunde därför göras enkel utom vid specialtruppslagen, där efter de »allmänna grundernas» inhämtande en viss specialisering av utbildningen förekom. Även vid infanteriet hade personalen vid kulspruteformationer och signalavdelningar sin särskilda utbildning. Införandet av nya vapen — såsom kulsprutegevär, handgranater och granatkastare — och mångdubblandet av antalet tunga kulsprutor försvårade i hög grad övningsarbetet vid infanteriet. Den korta tid, som stod till förfogande under kriget, framtvang därför vid detta truppslag en långt driven specialisering. Olägenheterna härav framträdde bland annat genom svårigheten att ordna ersättningen av personal, särskilt under pågående strid. Krigserfarenheten giver vid handen, att personalen i allmänhet måste lära sig handhava alla truppförbandets vapen, innan specialutbildningen tager sin början.

Kompaniets ändrade organisation och stridssätt hava likaledes försvårat utbildningen. Så länge plutonen var infanteriets eldenhet, uppträdde infanteristen även på stridsfältet i plutonsförband. Sedan gruppen, åtminstone i öppen terräng, blivit eldenhet, har striden individualiserats och kravet på självverksamhet skärpts. Särskilt gäller detta gruppcheferna och deras

[1] Jfr bil. 1 och 19.
[2] Jfr bil. 19.

ställföreträdare. — Kavalleristen skall vara en fullt utbildad ryttare och därtill kunna strida till fots på samma sätt som infanteristen. — Vid artilleriet ställa signal- och mättjänsterna större krav på utbildningen, varjämte fordringar på uthållighet i och precision under eldgivning ökats. — Under den nutida striden med dess verksamma förstörelsemedel och ofta långa varaktighet ställes soldaten inför långt hårdare psykiska påfrestningar än förut. På grund härav har vikten av en god krigstukt ytterligare blivit betonad. Krigstukten beror av en mångfald faktorer, men den viktigaste av dessa är en god utbildning.

»Eldens organisation» skärper kraven på *truppförbandens utbildning*. För att under de förhållanden, som kännetecknа den nutida striden, genomföra en samverkan mellan olika eldvapen, kräves icke endast att varje enhet inom sig är skolad för sina särskilda uppgifter, utan även att samtliga enheter förstå att understödja varandra och lärt känna alla stridsmedel såväl inom eget truppslag som inom syskonvapnen. Utbildningen måste till vana befästa den verksamhet, som i fält skall bedrivas.

Förhoppningen, att en fulländning av truppernas tekniska utrustning gör utbildningen lättare och därför medgiver en förkortning av övningstiden, saknar följaktligen all grund. En mängd uttalanden i facklitteraturen inom de länder, vilka deltagit i kriget, bestyrka sanningen härav. Här må endast framläggas ett yttrande av den franske generalen Passaga: »Mannen förblir stridens förnämsta instrument. Man kan rent av påstå, att ju mer mördande slagfältets maskiner bliva, dess mera beror utbytet av maskinen på kvaliteten hos den, som betjänar densamma.»[1]

3. Erfarenheternas tillämpning på svenska förhållanden.

Frågan om till vilken grad vi böra ordna vår härorganisation efter förebild från de länder, vilka deltagit i världskriget, måste bliva beroende av en undersökning huruvida ett ställningskrig för vår del kan anses önskvärt eller sannolikt. Redan vårt

[1] Passaga, Le mouvement en avant (Rev. mil. fr. 4/1922, s. 30 f).

krigspolitiska läge måste under de flesta sannolika krigsfall göra det synnerligen angeläget för oss att eftersträva ett hastigt avgörande, vilket icke kan nås under ett ställningskrig. Mot ett ställningskrig för vår del tala därjämte de sannolika operationsområdenas stora utsträckning i förhållande till styrkan av våra stridskrafter samt våra begränsade tillgångar.

Efter en landstigning av en fientlig armé på någon del av vår kust kan ett ställningskrig uppstå, därest inkräktaren finner sin framryckning hejdad, innan han hunnit besätta ett så stort område, att operationsfriheten (möjligheten att manövrera) blivit tryggad och därest han å andra sidan förmår avslå försvararens motanfall, även sedan denne insatt sin strategiska reserv. Liksom vid striderna på Gallipolihalvön under världskriget kunna härvid båda motståndarna i regeln stödja sina flanker mot havet. Äger den anfallande tillräckliga krafter att genom ett nytt landstigningsföretag inom annat område omfatta den försvarandes ena flank, återvinner krigföringen sin rörlighet, såvida icke försvararen kan hindra även denna styrkas fortsatta framryckning. Detta blir även fallet, därest endera parten förmår genomföra ett anfall mot motståndarens ställning. Men härför erfordras väl organiserade, beväpnade och utbildade trupper.

I övrigt torde ett ställningskrig av den art, vi känna från världskriget, icke kunna uppstå i vårt land. En invasion över t. e. den nordöstra landgränsen kan visserligen tidigt hejdas vid en försvarslinje (älvlinje) och antaga formen av strider om fältbefäst ställning. Men rörelsen börjar på nytt, så snart endera parten hunnit utföra de förberedelser (i form av väganläggningar e. d.), vilka erfordras för omfattning av den andres från havet vända flank. Att märka är, att styrkan av den armé, som opererar i övre Norrland, på grund av järnvägstekniska m. fl. skäl bliver så begränsad, att en hållfast front icke kan skapas över krigsskådeplatsens hela bredd. Utrymme kommer därför alltid att finnas för rörliga operationer, även om förberedelserna för sådana företag kräva tid. — Av samma skäl bliver det inom denna krigsskådeplats i regeln omöjligt att ersätta truppernas beskaffenhet genom deras antal.

En fiende, som lyckats framtränga några dagsmarscher från kusten av mellersta eller södra Sverige, finner alltid erforderligt

operationsutrymme för att kringgå de befästa ställningar, den försvarande här kan tänkas skapa.

Ovan har antytts, att avgörande skäl, icke minst vårt lands begränsade tillgångar, tala för att en svensk krigsledning bör söka hålla operationerna rörliga — vilket emellertid icke utesluter att strider om och särskilt anfall mot fältbefästa ställningar kunna förekomma i ganska stor utsträckning. Såsom nyss har framhållits torde också den svenska krigsledningen kunna undvika ställningskrig, men endast såframt den förfogar över operationsdugliga trupper till erforderlig styrka. De uppgifter, vilka tillkomma den svenska häreu i fält, tillhöra det rörliga kriget och ställa dettas krav på truppförbandens organisation, beväpning och utbildning. Dessa uppgifter likna i hög grad dem, inför vilka centralmakternas arméer ställdes vid världskrigets utbrott. Omfånget är mindre, men svårigheterna det oaktat större på grund av vårt lands terräng och klimat samt dess sparsamma samfärdsmedel, särskilt i vissa riktningar.

De sista årtiondenas ekonomiska utveckling har givit vårt land en sådan struktur, att så gott som alla de landsdelar, vilka kunna tänkas bliva utsatta för fientlig invasion, måste betraktas såsom vitala, möjligen med undantag för vissa områden i Norrland. Förlusten av varje sådan landsdel skulle därför, för så vitt icke en tillförsel från utlandet är tryggad, kunna bliva av avgörande betydelse. Detta innebär, att den svenska fälthären måste vara i stånd att, om så erfordras under genombrytning, slå en i landet inträngande motståndare, innan denne hunnit erhålla förstärkningar för operationernas fullföljande. Misslyckas detta anfall eller hinner det icke utföras, innan fienden vunnit den styrka, att han kan fortsätta sin offensiv, måste fälthären äga förmåga att efter korta återtågsoperationer ånyo övergå till anfall.

Det torde icke behöva särskilt betonas, att förenämnda uppgifter ställa höga fordringar på härens operations- och stridsduglighet. Snabba avgöranden vinner endast den armé, som med överlägset initiativ och rörlighet förenar erforderlig slagkraft. Initiativet utgår från ledningen och det av ledningen fattade beslutet, men rörligheten och slagkraften grunda sig på truppförbandens manöverförmåga och anfallsenergi.

Vad betyder då detta för vår del i förhållande till de erfarenheter, vilka kunna hämtas från världskrigets händelser och det taktiska och organisatoriska arv, som dessa efterlämnat? Ett första svar torde kunna sammanfattas sålunda: manöverförmågan minskas i samma mån vapenutrustningen tynges, och anfallskraften förflyktigas, därest den icke är byggd på en under långvarig utbildning befäst disciplin.

Tager man även i betraktande de säregna förhållanden, under vilka en svensk armé har att kämpa, finner man, att fordringarna för oss måste ställas hårdare än för kontinentalstaternas härar. Stridshandlingen får i hög grad sin prägel av slagfältets topografi och av klimatiska förhållanden. Truppförbandens uppträdande under manöver och strid måste å krigsskådeplatser i Norden få en annan karaktär än i Frankrike och Belgien. Ju mera framkomlig och överskådlig terrängen är, desto större användning finnes för tunga eldvapen — artilleripjäser, kulsprutor, granatkastare och stridsvagnar. Inom de områden av Frankrike och Belgien, där stridsverksamheten var livligast, begränsades det tunga artilleriets framkomlighet praktiskt taget endast av brisadgroparna. Den i regeln öppna terrängen gav vidsträckta skjutfält. Den svenska hären måste däremot räkna med en till större delen skogklädd terräng, mångenstädes uppfylld av moräner samt myr- och kärrmarker, där både framkomligheten för fordon och överskådligheten äro starkt begränsade. I dylika trakter kommer gevärsinfanteriets betydelse såväl för spanings- och bevakningstjänsten som under strid att framträda i långt högre grad än på västeuropeiska slagfält.[1] Slutligen medför den nordiska vintern i olika avseenden särskilda svårigheter.

*

Härav följer, att styrkan av det svenska *infanteriet* icke kan tillmätas efter samma grunder som styrkan av det franska. Vilket med andra ord vill säga, att stötkraften icke får åsidosättas för att tillgodose en eldförmåga, som icke alltid kan begagnas. Hos oss bliver gevärsinfanteriet i framtiden liksom tillförne det huvudsakliga elementet i striden. Erfarenheterna från världskri-

[1] En jämförelse mellan skogsarealen i våra gräns- och kusttrakter samt i Frankrikes nordvästra departement göres i bil. 28 och 29.

get hava visserligen ådagalagt, att ett kraftigt artilleriunderstöd erfordras vid både anfall och försvar, där terrängen icke lägger hinder i vägen för artilleristisk verksamhet, men de hava icke mindre tydligt visat, att denna verksamhet blev utan frukt, där det icke fanns ett *talrikt* och rörligt infanteri, vilket i stridens fortsättning med egen kraft förmådde till seger utvidga den framgång, som vunnits med artilleriets hjälp. I den nordiska terrängen måste infanteriet ofta genomföra hela striden så gott som ensamt.

I än högre grad än på västeuropeiska krigsskådeplatser är *kavalleriet* i skogfyllda nordiska landskap ett den taktiska spaningens vapen. Icke heller kan hos oss den strategiska spaningen, såsom man velat göra gällande, helt överlåtas på flygvapnet. Detta kan icke alltid ske ens i öppet land, såsom blivit bestyrkt under fälttåget i Valakiet 1916.[1] Inom skogrika krigsskådeplatser *måste* luftspaningen fullständigas genom markspaning. Under rörliga operationer har det svenska kavalleriet även andra uppgifter än att tjäna såsom en eldreserv. Terrängens svårframkomlighet inskränker visserligen stundom kavalleriets verksamhet, men kan dock icke lägga avgörande hinder i vägen för truppslagets stora rörlighet. I den mån fälthärens styrka måste anses ringa i förhållande till krigsskådeplatsens utsträckning, framträder betydelsen av det självständiga kavalleriets rörlighet och eldkraft. Icke minst är det självständiga kavalleriets uppgift betonad under återtågsoperationer, som för vår del kunna bliva nödvändiga. Utan tillgång på självständigt kavalleri, som besitter tillräcklig eldkraft och rörlighet för att med bibehållen stridsduglighet i successiva ställningar fördröja den anfallande, torde en tillräcklig tidsfrist under återtågsoperationer icke stå att vinna mot en handlingskraftig motståndare. Erfarenheterna från det rumänska fälttåget äro även i detta hänseende särskilt upplysande.[2] — Behovet av ett självständigt kavalleri framstår sålunda även för Sveriges del orubbat. Av fördelningskavalleri tillfälligt sammansatta detachement kunna icke utrustas för operationer av längre varaktighet och därför icke ersätta det självständiga kavalleriet.[3]

---

[1] Jfr Gst.Rum., s. 94 ff.
[2] Jfr bl. a. Gst.Rum., s. 34 ff.
[3] Bildt, s. 42.

I nordisk terräng äro möjligheterna för användning av *artilleriet* synnerligen växlande. Endast i sällsynta undantagsfall medgiva de topografiska förhållandena sammanförande av artilleristyrkor av den omfattning, som under kriget förekom på västfronten. Såsom förut blivit antytt händer det däremot ofta, att terrängen betydligt försvårar eller så gott som omöjliggör en omedelbar samverkan mellan infanteri och artilleri. Särskilt gäller detta inom utpräglade skogsområden. Samverkan kommer därför att i dylik terräng i huvudsak inskränka sig till de mera öppna och överskådliga delarna av stridsfältet, vilka kunna behärskas av artillerielden. Därigenom möjliggöres å andra sidan att i skogsterrängen — därest så befinnes erforderligt — uppträda med starkt infanteri. Artilleriets styrka måste anpassas efter krigsskådeplatsens natur, och den svenska organisationen bör så utformas, att en dylik anpassning underlättas.

•

Det är redan sagt, att det svenska infanteriet ofta kommer att ställas inför uppgiften att utkämpa striden med egna medel utan medverkan av artilleri. Att såsom skett i en del utländska arméorganisationer minska infanteriets styrka är därför för vårt vidkommande *uteslutet*. Med hänsyn till vår säregna terräng måste den svenska *arméfördelningen* bibehålla sin nuvarande infanteristyrka: fyra regementen om tre bataljoner om fyra gevärskompanier m. m. Fördelningens tredelning, vilken icke tillkom av taktiska skäl, utan för att kunna fylla ett ökat behov av slagenheter, var möjlig under ställningskriget, men den är icke lämplig under rörligt krig. Den minskar förmågan att lösa där förekommande spanings-, bevaknings- och stridsuppgifter. Den gör manövern stel, i det att den förringar gruppperingsmöjligheterna. För att underlätta en ändamålsenlig uppdelning i stridsgrupper av de i fördelningen ingående förbanden erfordras under våra förhållanden i högre grad än annorstädes tvenne brigadstaber. Det måste anses vara väsentligt svårare att leda en strid i betäckt eller annars oöverskådlig terräng än i en mera öppen.

Huru och till vilket antal *infanteriets tunga hjälpvapen* böra infogas i organisationen är beroende av möjligheterna att använda dessa vapen i strid. I nordisk terräng bör infanteriet

för att motsvara sina taktiska uppgifter hava en organisation, som möjliggör hastiga beslut och dessa besluts hastiga genomförande. I småbruten och betäckt terräng tillfaller segern den, som vinner försteg i stridshandlingen och förstår att begagna denna fördel. Fordran på rörlighet och stötkraft träder härvid i förgrunden. Gevärskompaniet och bataljonen böra för den skull icke ständigt tyngas av sådana stridsmedel, som tillkommit för särskilda slag av strider. Alla tunga hjälpvapen, utöver kulsprutorna, böra i regeln sammanhållas regementsvis för att efter förhållandena fördelas på bataljonerna eller tillsvidare tillbakahållas i reserv. I vilken utsträckning behov av tunga hjälpvapen föreligger inom det svenska infanteriet är ännu icke slutgiltigt utrett. Det torde emellertid vara ådagalagt, att ett kulsprutekompani per bataljon är önskvärt. Men det bör väl ihågkommas, att detta kulsprutekompani icke får betraktas såsom *ersättning* för ett gevärskompani. Frågan om »infanteriartilleriets» materiel och organisation är alltjämt svävande. Den är dock med hänsyn just till de hinder, som vår terräng ofta uppställer mot fältartilleriets samverkan med infanteriet, av den största betydelse. Lösningen bör ligga i åstadkommandet av en pjäs — kanon eller haubits — med samma kaliber som det lätta fältartilleriets, men med samma framkomlighet som den tunga kulsprutans.

Erfarenheterna från kriget visa, att *fördelningskavalleriets* styrka i viss mån bör avvägas med hänsyn till det sätt, på vilket detta truppslag är företrätt inom de staters arméer, med vilka vi kunna tänkas komma i väpnad konflikt. Enär omfattningen av kavalleriets mobiliserade förband i stort sett begränsas av antalet stamhästar i fredstid, kan fredsförbandens antal vid mobilisering icke nämnvärt ökas. Därest våra linje- och reservfördelningar skola erhålla det kavalleri, som ur förstnämnda synpunkt torde vara nödvändigt, bör fredsregementenas styrka icke nedbringas under den nuvarande. Kulsprutor och pansarbilar öka kavalleriets eldkraft och användbarhet. Då en arméfördelning opererar självständigt, skärpas fordringarna på fördelningskavalleriets kraft.

Fördelningsartilleriet skulle med hänsyn till våra sannolika krigsskådeplatsers natur kunna göras svagare än vad som enligt världskrigets erfarenheter anses lämpligt. Av organisatoriska

skäl och med hänsyn till utbildningen torde emellertid detta förhållande icke böra bliva bestämmande vid fastställandet av fredsregementets styrka och sammansättning. Fastmer torde regementet böra i fred göras så starkt, att vid koncentrering en division kan övergå till arméartilleriet.

För att hastigt kunna bryta motståndet i en fältbefäst ställning kräves även *tungt fältartilleri*. Några fullt tillförlitliga uppgifter angående behovet av sådant artilleri föreligga ännu icke från krigsskådeplatser, där förhållandena äro jämförliga med våra. Det är emellertid tydligt, att den svenska härens tunga fältartilleri kräver en väsentlig utveckling.

Av övrigt specialartilleri bör behovet av *luftvärnsartilleri* med hänsyn till flygvapnets ökade betydelse omedelbart tillgodoses. Styrkan av rörligt artilleri avsett för fälthären kan icke beräknas lägre än till 1—2 batterier per arméfördelning, vartill komma för ortsförsvaret erforderliga förband.

Det tunga fältartilleriet, liksom olika slag av specialartilleri, bör sammanhållas i självständiga enheter.

Vid koncentreringen böra de mobiliserade artilleriförbanden fördelas alltefter på olika krigsskådeplatser framträdande behov. På en krigsskådeplats bibehålles fördelningsartilleriets styrka vid 4 divisioner, på en annan kan antalet minskas till 3. Det på så sätt uppkomna överskottet av lätt fältartilleri fördelas, tillika med det tunga fältartilleriet och luftvärnsartilleriet, på arméerna (arméfördelningarna) såsom arméartilleri med beaktande av föreliggande uppgifter och terrängens beskaffenhet.

•

Den nordiska terrängen och dess ofta bristfälliga vägar inskränka i hög grad *stridsvagnarnas* såväl rörlighet som framkomlighet. Stridsvagnsförband kunna under vissa omständigheter giva armén ett tillskott i kraft; ifrågavarande stridsmedel bör dock icke tillgodoses på bekostnad av andra truppslag.

Luftstridsvapnet går mot en ökad utveckling och kommer utan tvivel att ganska väsentligt förändra den bild av kriget, som hittills varit rådande. Möjligheterna för luftstridskrafternas användning såsom ett strategiskt vapen äro redan antydda. I betraktande av Sveriges läge i förhållande till grannländerna framstår vikten av att vi med skärpt uppmärksamhet

iakttaga och, i den mån våra hjälpkällor medgiva, följa utvecklingen på ifrågavarande område. Vapnets utveckling i fred och ändamålsenliga användning vid krigstillfälle, i all synnerhet vid början av ett krig, fordrar en kraftfull ledning och en organisation, som smidigt kan anpassas efter omständigheterna.[1]

• • •

Det är antytt, att ett stort antal operativa enheter erfordrades under kriget för att göra en genombrytning möjlig samt för att avlösa under operationerna »utkämpade» trupper. Dessa erfarenheter gälla även för vårt vidkommande. Vid ett fientligt landstigningsföretag kan nämligen den svenska fälthären — såsom ovan är sagt — komma att ställas inför kravet att medelst en genombrytning betvinga motståndaren. Behovet av ersättningstrupper för avlösning av utkämpade förband skärpes för vår del genom de klimatiska förhållandena.

I samma mån truppernas kvalitet är mindre god på grund av svaga kadrer samt ofullständig utbildning och utrustning ökas behovet av trupper för avlösning. Våra nuvarande trupper kunna redan på grund av den nedsatta utbildningstiden sannolikt icke oavbrutet under en längre tid uthärda ett fälttågs ansträngningar, utan torde ganska snart bliva »utkämpade» samt behöva någon tids vila, dvs. avlösning. Det synes icke vara möjligt att med en armé av så utbildade trupper först slå fienden på en krigsskådeplats och sedan transportera delar av densamma till en annan krigsskådeplats för nya operationer och nya strider. Ännu ogynnsammare skulle förhållandena bliva, därest även kadrerna minskades. Med svag kader och ofullständig utbildning måste antalet trupper ökas. Att ersätta kvalitet med kvantitet är dock endast möjligt under defensiv i starkt utbyggda ställningar eller i för försvar särskilt gynnsam terräng och borde alltså för vår del anses uteslutet. Sverige är ett land med »vidtbegrepne gränser», men med ringa folkmängd, och kan därför icke såsom Schweiz med dess täta befolkning och passartade terräng nöja sig med en milis, som icke känner.

[1] Rörande luftstridskrafternas sannolika användning vid början av ett krig, se B(ennedic)h, Nästa krig, Kr.V.A.T. 1924, s. 323 ff.

anfallet, utan endast försvaret av i fredstid utsedda och förberedda ställningar.

Vid bedömande av det för oss oundgängliga behovet av operativa enheter (arméfördelningar) måste vi räkna med en gruppering, som möjliggör ett skydd icke blott på *en* utan samtidigt på två eller flera fronter. Även om Sverige befinner sig i krig med blott *en* av sina grannar, kan det bliva nödvändigt att avdela krafter eller hålla sådana i beredskap mot de övriga. I alla händelser erfordras det en strategisk reserv för att insättas, där fienden tilläventyrs lyckats tränga in i landet, och för att avlösa »utkämpade» trupper.

I betraktande härav framstår nödvändigheten av att icke nedsätta det 1914 avsedda antalet operativa enheter, sammanlagt 12 linje- och reservfördelningar. Med ett mindre antal operativa enheter vedervågas möjligheten att utföra ett strategiskt anfall och därmed även förmågan att ur landet utdriva en inkräktare. I den mån fälthärens styrka nedbringas, förminskas steg för steg möjligheten att bjuda fienden motstånd vid gränsen (kusten). Är styrkan icke tillräcklig, måste uppgiften i de flesta fall inskränkas till att uppehålla en i landet inträngande fiende så länge, att fälthären kan förstärkas genom på ett eller annat sätt nytillkomna trupper. Detta kan dock icke ske, utan att delar av landet uppgivas åt fienden.

Även om en svag fälthär äger möjlighet att uppehålla och fördröja den anfallande, får dess förmåga härutinnan icke överskattas. Därest nyuppsättningen av trupper icke skall kräva allt för lång tid, erfordras en tillräckligt stark befälskader.

Det svenska folkets levande försvarskraft kan icke upptagas i en krigsorganisation understigande 12 arméfördelningar jämte besättnings- och ersättningstrupper. Vid en jämförelse med i föregående kapitel framlagda styrkeuppgifter för andra länder är en fälthär av denna styrka ingalunda att betrakta såsom stor i förhållande till folkmängden.

Arten av de uppgifter, som äro förbundna med Sveriges försvar, ställa höga fordringar på truppernas beskaffenhet. Det borde vara klart, att åt den svenska hären för framtiden icke bör tillmätas en kortare utbildningstid än åt de härar, som deltagit i världskriget, ty de förhållanden, under vilka våra stridskrafter

skola uppträda, äro ytterst sällan mindre, men ofta mera krävande än de, vilka kännetecknat det stora krigets olika fälttåg. Det må ihågkommas, att terrängen och vintern i våra trakter kunna betraktas såsom bundsförvanter endast för så vitt vi lämpat vår organisation, utrustning och utbildning härefter. Vår här bör äga vana att uppträda i skog och under vinterförhållanden.

Utbildningsresultatet är dock icke enbart beroende av utbildningstidens längd, utan därjämte av kadrernas beskaffenhet och storlek. Kadrerna måste äga sådan styrka, att de icke blott motsvara fredsutbildningens behov, utan också kraven vid mobilisering. Hava dessa synpunkter i fredsorganisationen icke tillbörligt beaktats, kan ersättningsväsendet vid krigstillfälle icke fylla sin uppgift. Om de ödesdigra följderna av ett försummat ersättningsväsen bär världskriget nogsamt vittnesbörd.

* *
*

Äro emellertid besparingar nödvändiga, kunna dessa icke så företagas, att kvaliteten nedsättes samtidigt med att kvantiteten minskas. Vill man vinna besparingar genom en jämförelsevis kort första utbildning — under 12 månader — är det nödvändigt att åstadkomma största möjliga styrka för att kunna möta det ökade behov av ersättningstrupper, som bliver följden av förbandens nedsatta stridsduglighet och uthållighet. Man måste då efter fransk förebild till det yttersta uttaga all tillgänglig personal och avsevärt öka kadrerna för att erhålla tillräckligt och fullgott befäl åt nyuppsatta förband.

Skall besparingssyftet åter vinnas genom en minskning av styrkan, måste den reducerade fälthären genom starka kadrer och fulländad utbildning — under mer än årslång övningstid — givas högsta möjliga kvalitet, så att avlösning av i operationerna insatta trupper icke behöver vidtagas annat än efter särdeles stora förluster.

I intetdera fallet kunna vi dock erhålla den krigsberedskap, som för framtiden kan anses motsvara landets läge.

Härorganisationen måste äga en sådan styrka, att den i fred medgiver fullständig utbildning för samtliga vapenföra och i krig gör det möjligt att uppsätta ett så stort antal förband — med tillhörande ersättningsformationer —, som rikets folkmängd tillåter. Krigsförberedelserna innefatta dock icke endast härens organisation i egentlig mening, utan även åtgärder för krigsindustriens och näringarnas mobilisering. Ett krig, som gäller ett lands tillvaro, tager i anspråk all den kraft, över vilken landets folk förfogar.

BILAGOR.

Bil. 1.

Uppgifter rörande före kriget i Tyskland, Frankrike, Österrike-Ungern, Italien, Ryssland och Rumänien gällande härorganisationer.

I *Tyskland* var tjänstetiden 28 år. För flertalet av de till aktiv tjänst uttagna värnpliktiga uppdelades den sålunda: landstormen 3 år, aktiva armén 2 år,[1] aktiva arméns reserv 5 1/2 år, lantvärnets första uppbåd 5 år, lantvärnets andra uppbåd 6 år samt landstormen 6 1/2 år.[2]

Rekrytkontingenten uppgick under åren 1900—1913 till i medeltal 273,857 man, motsvarande 0.44 % av invånarantalet.[3]

I aktiva arméns reserv förekommo 2 repetitionsövningar, vardera om högst 8 veckor, och i lantvärnets första uppbåd likaledes 2, vardera om 8—14[4] dagar. Vissa föga talrika kategorier, såsom »Einjährig Freiwillige» m. fl., erhöllo en förkortad utbildning.

Värnpliktiga, som icke uttagits till tjänstgöring i aktiva armén, ingingo till en del i ersättningsreserven och till en annan i landstormens första uppbåd. Ingendera kategorien blev i fred inkallad till övning.

Fredsstyrkan uppgick den 1. oktober 1913 till 36,400 officerare och likställda, 109,000 underofficerare och 661,000 manskap av olika grader eller sammanlagt 806,400 man, motsvarande 1.2 % av invånarantalet.[5]

Mobiliseringsstyrkan uppgick i mitten av augusti 1914 till 3,900,000 man, motsvarande 5.82 % av invånarantalet. Av dessa tillhörde 2,020,000 fälthären, under det att 1,880,000 man befunno sig bakom fronten och i depåerna.[6]

I *Frankrike* var tjänstetiden liksom i Tyskland 28 år,[7] i regeln fördelade sålunda: aktiva armén 3 år,[8] aktiva arméns reserv 11 år, territorialarmén 7 och territorialarméns reserv likaså 7 år.[9]

[1] Vid kavalleriet och ridande artilleriet 3 år. För dessa truppslag tillhörande värnpliktiga ställde sig tjänstetidens uppdelning något olika.
[2] Geijer, s. 67.
[3] Gst. bil. 1. — Folkmängden uppgick under ifrågavarande period i medeltal till 61.7 mill. personer.
[4] Gällde icke för kavalleriet.
[5] Gst., s. 8.
[6] Gst., s. 26.
[7] Från och med 1913.
[8] Från och med 1913. Under åren 1906—1912 hade första tjänstgöringen varit 2 år.
[9] Veltzé, s. 139; jfr Gst., s. 8 ff.

Rekrytkontingenten uppgick under åren 1900—1913 till i medeltal 277,243 man, motsvarande 0.71 % av folkmängden.[1] Uttagningen omfattade praktiskt taget alla krigsdugliga.

Förutom den sedan 1913 ånyo lagstadgade 3-åriga tjänstgöringen i aktiva armén hade de värnpliktiga att fullgöra ett antal repetitionsövningar: i aktiva arméns reserv 2 om 23, respektive 17 dagar, i territorialarmén 1 om 9 dagar och (eventuellt) i territorialarméns reserv 1 om 7 dagar.[2] Någon kategori med förkortad utbildning fanns icke.

Fredsstyrkan utgjorde den 1. augusti 1914 sammanlagt 884,000 man.[3] Av dessa voro 32,000 officerare och 765,000 övriga eller sammanlagt 797,000 vita fransmän, motsvarande 2 % av Frankrikes befolkning.[4]

Mobiliseringsstyrkan uppgick i mitten av augusti s. å. till 3,794,000 man (vita fransmän), motsvarande 9.56 % av invånarantalet.[5] I fälthären stodo sannolikt 2,100,000 man, medan 1,681,000 befunno sig bakom fronten och i depåerna samt 13,000 i kolonierna. Härtill kommo främlingslegionärer, färgade m. fl. till ett antal av 77,000 man.

I *Österrike-Ungern* var tjänstetiden 24 år med i regeln följande fördelning: landstormens första uppbåd 2 år, aktiva armén (omfattande k. o. k. österrikisk-ungerska hären, kejs. österrikiska lantvärnet och kungl. ungerska lantvärnet) 2,[6] aktiva arméns reserv 10, landstormens första uppbåd 5 och landstormens andra uppbåd 5 år.[7]

Rekrytkontingenten uppgick under åren 1900—1913 till i medeltal 139,500 man,[8] motsvarande 0.28 % av invånarantalet.[9]

Förutom den 2-(3)åriga tjänstgöringen i aktiva armén fullgjordes i aktiva arméns reserv 4 (3) repetitionsövningar om sammanlagt 14 (11) veckor.[10]

De värnpliktiga, som icke uttagits till tjänstgöring i aktiva ar-

---

[1] Uppgick under ifrågavarande period till i medeltal 39.2 mill. personer; jfr Gst., bil. 1.

[2] Veltzé, s. 141.

[3] A.S. 1922, s. 367. Häri ingingo 85,500 man i kolonierna. Den höga fredsstyrkan berodde på att 1913 två åraklasser samtidigt blivit inkallade.

[4] Gst., s. 11.

[5] Gst., s. 27.

[6] Vid kavalleriet och ridande artilleriet 3 år. För värnpliktiga tillhörande dessa truppslag var tjänstetidens indelning något olika. Jfr Veltzé, s. 330 f.

[7] Veltzé, s. 330; P.P., s. 71.

[8] Schwarte, d. Lkr. I, s. 46.

[9] A.S. 1919/20, s. 178 f. Invånarantalet uppgick under ifrågavarande period till i medeltal 49,300,000 personer.

[10] Viss skolutbildning berättigade till en förkortning av första tjänstgöringen med 1 år. De som åtnjutit sådan förkortning hade att fullgöra 4 repetitionsövningar om sammanlagt 16 veckor. Vissa kategorier skulle däremot fullgöra en längre första tjänstgöring för att komma i åtnjutande av viss anställning i statens tjänst. Jfr Veltzé, s. 330.

mén, ingingo i ersättningsreserven eller direkt i landstormens första uppbåd. Denna kategori erhöll endast en helt kort utbildning.

Fredsstyrkan utgjorde 1913 enligt stat 34,183 officerare och likställda samt 380,496 övriga eller sammanlagt 414,679 man, motsvarande 0.8 % av hela folkmängden.[1]

Mobiliseringsstyrkan uppgick i mitten av augusti 1914 till omkring 2,300,000 man,[2] motsvarande 4.5 % av folkmängden. 1,400,000 man tillhörde fälthären, under det att 900,000 befunno sig i depåerna eller annars bakom fronten.[3]

I *Italien* var tjänstetiden 19 år, av vilka i regeln 2 fullgjordes i aktiva armén, 6 i aktiva arméns reserv, 4 i mobilmilisen och 7 i territorialmilisen.[4]

Rekrytkontingenten uppgick under åren 1900—1913 till i medeltal omkring 124,000 man, motsvarande 0.36 % av folkmängden.[5]

Förutom den 2-åriga första tjänstgöringen i aktiva armén skulle i rekrytkontingenten ingående värnpliktiga (kategori 1) fullgöra ett obestämt antal repetitionsövningar i aktiva arméns reserv och en sådan övning i mobilmilisen om vardera 18—30 dagar. Förkortad utbildning förekom för sådana krigsdugliga, som direkt inträdde i aktiva arméns reserv (kategori 2) samt för vissa bildade element. De förra erhöllo en första utbildning om 2—6 månader.

Värnpliktiga, som icke uttogos till aktiva armén eller dess reserv (kategori 3), ingingo direkt i mobilmilisen eller i territorialarmén. Denna skulle vart fjärde år inkallas till 30 dagars tjänstgöring, men i regeln stannade denna bestämmelse på papperet.

Fredsstyrkan utgjorde 1914 15,499 officerare och 283,274 övriga[6] eller sammanlagt 298,773 man, motsvarande 0.83 % av folkmängden.[7]

Mobiliseringsstyrkan kan för 1913 beräknas hava uppgått till 1,200,000 man, motsvarande 3.2 % av invånarantalet. Omkring 710,000 man torde hava tillhört fälthären, medan 490,000 synas hava varit avsedda att ingå i depåerna eller annars för uppgifter bakom fronten.[8]

---

[1] Veltzé, s. 332. Sommaren 1914 uppgick sammanlagda styrkan till 27,000 officerare och 442,000 man. Jfr Kuhl, s. 97. Folkmängden utgjorde samtidigt 51,390,000 personer.

[2] Häri torde hava ingått ett ganska betydande antal outbildade ersättningsreservister och landstormsmän.

[3] Kuhl, s. 97; Schwarte, d. Lkr. I, s. 93, uppgiver mobiliseringsstyrkan till 2.5 mill. man, fälthären till 1,470,000.

[4] Geijer, s. 39.

[5] Uppgick under ifrågavarande period till i medeltal 34.3 mill. personer.

[6] Svensk uppgift.

[7] I juni 1911 uppgick folkmängden till 35,845,048 personer. Jfr Veltzé, s. 235.

[8] I.A.b., s. 36 ff; Veltzé, s. 238, uppgiver mobiliseringsstyrkan till omkring 1.1 mill.

I *Ryssland* var tjänstetiden 23 år, i allmänhet så fördelade: aktiva armén 3 år, reservens första uppbåd 7 år, reservens andra uppbåd 8 år och landstormen 5 år.[1]

Rekrytkontingenten uppgick under åren 1900—1913 till i medeltal 415,524 man,[2] motsvarande 0.27 % av invånarantalet.[3] Talrika befrielsekategorier funnos.

Utöver tjänstgöringen i aktiva armén kunde de värnpliktiga inkallas till repetitionsövningar i reservens första uppbåd (2 om vardera högst 6 veckor) och i landstormen (likaledes 2 om vardera 6 veckor). Vissa bildade element fingo utbildningstiden förkortad.

De värnpliktiga, som icke uttogos till tjänstgöring i aktiva armén, ingingo i landstormen.

Fredsstyrkan utgjorde sommaren 1914 sammanlagt 1,581,000 man, motsvarande 0.96 % av folkmängden.[4]

Mobiliseringsstyrkan uppgick i mitten av augusti s. å. till omkring 5,000,000 man, motsvarande 3.05 % av folkmängden. 3,341,000 man tillhörde fälthären, vadan 1,659,000 man skulle hava befunnit sig bakom fronten och i depåerna.[5]

I *Rumänien* var tjänstetiden 25 år, i allmänhet fördelad med 2 på aktiva armén (i tjänst varande),[6] 5 på aktiva armén (permitterade), 12 på reserven och 6 på landstormen.[7]

Under åren närmast före världskriget uttogs en rekrytkontingent av över 54,000 man,[8] motsvarande 0.72 % av folkmängden.[9]

Aktiva armén tillhörande permittenter kunde vart tredje år inkallas till en repetitionsövning om minst 20 dagar.

Reservister och landstormsmän kunde årligen inkallas till repetitionsövningar om högst 30 dagar. Vissa personer med högre bildning kunde få utbildningstiden förkortad.[7]

De värnpliktiga, som icke tilldelades aktiva armén, ingingo direkt i landstormen.

Fredsstyrkan utgjorde 1913 enligt stat omkring 6,000 officerare, 5,300 underofficerare och 81,900 man eller sammanlagt 93,200 man, motsvarande 1.24 % av invånarantalet.[7]

---

[1] Geijer, s. 103; Löbell 1913, s. 196. Vid vissa specialtrupper voro motsvarande siffror 4, 7, 6 och 6. För kosackerna gällde särskilda bestämmelser.

[2] Schwarte, d. Lkr. I, s. 46. — Åren 1900—1904 utgjorde medeltalet 324,000, 1905—1912: 460,000 och 1913: 505,000 man.

[3] Uppgick under ifrågavarande period till i medeltal 156,000,000 personer.

[4] Kuhl, s. 62. Folkmängden i hela det ryska riket uppgick 1913 till 163,778,000 personer.

[5] Schwarte, d. Lkr. I, s. 93. Inom europeiska Ryssland uppsattes 2,712,000 man fälttrupper, 573,000 man besättningstrupper och 356,000 man depåtrupper, tillsammans 3,641,000 man. Jfr Kuhl, s. 74.

[6] För beridna trupper 3 år. För dessa blev permitteringstiden 4 år.

[7] Veltzé, s. 380; Gst. Rum., s. 9.

[8] Gst. Rum., s. 10.

[9] 7,500,000 personer. Jfr Veltzé, s. 379.

Mobiliseringsstyrkan uppgick 1913 till 473,000 man, vilken siffra året därpå möjligen hade kunnat något överskridas.[1] Härav synas omkring 280,000 man[2] hava tillhört fälthären, under det att återstoden stått i depåerna eller avsetts för vissa uppgifter bakom fronten osv.

[1] Gst. Rum., s. 11; Schwarte (d. Lkr. II, s. 590) anser mobiliseringsstyrkan 1914 hava utgjort omkring 600,000 man.

[2] Kuhl, s. 104; Veltzé (s. 389) anser fälthären hava utgjort 300,000 man.

De högre truppförbandens normala sammansättning inom olika arméer vid världskrigets utbrott.

Land	Bataljoner	Skvadroner	Batterier	Gevär	Kulsprutor	Sablar (lansar)	Kanoner	Haubitser
Armékåren.								
Tyskland [1]	25	8	24	26,900	48	1,200	108	[12] 52
Frankrike [4]	[16] 30	[14] 6	[13] 36	[20] 31,000	[14] 48	[20] 780	[3] 144	—
Österrike-Ungern [19]	42	[33] 7	[33] 24	[20] 42,000	[20] 72	[20] 1,350	[19] 90	[21] 44
Italien [6]	27-30	5	18-23	25-37,000	[23] 20-28	635	[26] 96-126	[29] 8
Ryssland [8]	32	6	14	[24] 28,000	64	1,000	96	12
Rumänien [25]	26	6	30	26,000	52	900	96	24
Infanteridivisionen.								
Tyskland [2]	12	4	12	12,250	24	600	[22] 54	18
Frankrike [4]	[31] 12	1	9	[20] 12,500	[15] 24	[26] 130	36	—
Österrike-Ungern [5]	[10] 15	2	7	15,000	[15] 24	450	30	12
Italien [6]	12	—	5	12,000	8	—	[27] 30	—
Ryssland [9]	16	3	6	14,000	32	400	48	—
Rumänien [11]	13	4	12	13,000	26	600	48	—
Kavalleridivisionen.								
Tyskland [3]	—	24	3	—	6	3,600	12	—
Frankrike [4]	—	24	[32] 3	[7] [16] 400	[15] 6	[20] 3,600	[32] 12	—
Österrike-Ungern [5]	—	24	3	—	[16] 4-8	3,600	12	—
Italien [6]	—	20	2	[7] 450	[17] 8	2,500	8	—
Ryssland [10]	—	24	2	—	8	3,500	12	—
Rumänien [30]	—	[26] 16-24	[28] 2	—	[26] 6-8	[26] 2,400-3,600	[26] 12	—

[1] Veltzé, s. 125. — [2] Veltzé, s. 126. — [3] Veltzé, s. 127. — [4] Veltzé, s. 167. — [5] Veltzé, s. 352. Bergsdivisionerna hade en avvikande sammansättning. — [6] Veltzé, s. 253. — [7] Velocipedtrupp. — [8] Veltzé, s. 423 f. — [9] Veltzé, s. 424. — [10] Veltzé, s. 425. — [11] Gst.Rum., s. 11. — [12] Därav 16 tunga. Jfr P.P., s. 45. — [13] 2 reg. om 9 batt., 1 reg. om 12 batt., 6 »förstärkningsbatt.» Samtliga batt. om 4 kanoner. — [14] Löbell, s. 70; Pédoya, s. 60 f. Vissa arméer bestodo av 3 infanteriförbelningar, i vilket fall styrkan uppgick till 36 bat., 12 skv. och 45 batt. (180 pjäser). — [15] Schwarte, Tech., s. 25. — [16] Conrad IV, s. 227; Veltzé, s. 352, uppgiver 4 kulsprutor. — [17] I.A., s. 14; Veltzé, s. 254, uppgiver 10 kulsprutor. — [18] Löbell, s. 71; Armékommissionens rapport 1923. — [19] Svensk utredning. — [20] Beräknad styrka. — [21] Därav 8 tunga. Jfr Conrad IV, s. 227. — [22] I en infanteriförbelning ingick 1 fältartilleribrigad om 2 reg. om 2 div. om 3 batt. om 6 pjäser. Ungefär vartannat fältartilleriregemente hade en haubitsdivision. Sålunda ingick en lätt haubdiv. med sammanlagt 18 pjäser i varje inf.förbelning. — [23] I.A.b., s. 27. — [24] R.A., s. 32. — [25] Rä.A., s. 26 ff. — [26] Rä.A., s. 28; Gst. Rum., s. 10 f. — [27] I.A., s. 13. — [28] I.A.b., s. 36 ff. — [29] Tunga. Jfr I.A.b., s. 40. — [30] Rä.A., s. 28. — [31] Med eventuellt tilldelade jägarbataljoner 13 à 14. — [32] Armékommissionens rapport 1923. — [33] Conrad IV, bil. 7 och 21.

Utarbetad inom Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Kulsprutebeväpningen 1914 och 1918.

(Ryssland 1917 och Rumänien 1923).

Truppförband	Tyskland				Frankrike				Öst.-Ung.				Italien				Ryssland				Rumänien			
	1914		1918		1914		1918		1914		1918		1914		1918		1914		1917		1914		[6] 1923	
	[1] t	[2] l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l	t	l
Infanteribat. . .	—	—	12	24	2	—	12	[11] 45	2	—	[17] 8	[12]	—	—	6	[16] 6	—	—	3	—	[3] 2	—	6	[7] 24
Infanterireg. . .	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Kavallerireg. . .	—	—	—	12	—	—	—	2	—	—	4	—	[15] 2	—	4	—	—	—	2	2	[4] 2	—	[8] 2–20	—
Summa per infanteriförd.	24	—	108	216	24	—	[9] 108	[10 11] 405	24	—	[17] 96	[12]	8	—	[16] 204	[16] 72	32	—	36	—	26	—	54	336
kavalleriförd.	6	—	6–12	72	6	—	—	48	[14] 4–8	—	—	—	8	—	[13] 16	—	8	—	6	12	[5] 6–8	—	120	—

[1] t = tunga kulsprutor. — [2] l = lätta kulsprutor. — [3] Rä.A., s. 32; Veltzé, s. 384, uppgiver 2 kulspruteplutoner per regemente. [4] Endast vid 6 rosioriregementen. Jfr Veltzé, s. 384. — [5] Veltzé, s. 388, uppgiver 12. — [6] Svensk uppgift. — [7] Kulsprutegevär. [8] 2 vid calarasiregemente, 20 vid rosioriregemente. — [9] Härtill kom ett antal kulsprutor vid artilleriet, trängen etc. Inräknas dessa blir antalet 133. — [10] 15 lätta kulsprutor per kompani. Därutöver funnos 36 för utbildningsändamål på fördelningen. Jfr Rev. d'inf. I/1922, s. 547. — [11] Siffrorna gälla för den efter vapenstilleståndet företagna omorganisationen av infanterikompaniet. — [12] Enligt Malmberg, s. 24, jfrd med s. 119, skulle enligt plan på infanteribataljonen och infanteriförde lningen finnas 16, resp. omkring 192 »handkulsprutor». — [13] Dessutom en kulsprutetropp. — [14] Conrad IV, s. 227. — [15] I.A.b., s. 39. — [16] Beräknat antal. — [17] Pjäser i storm- och skarpskyttebataljoner icke medräknade. — [18] Kulsprutepistoler.

Utarbetad inom Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Schwarte,Tech., s. 25.

Bil. 4.

Viktigare kulsprutetyper, använda under kriget.

Stat. Kulsprutetyp	Kaliber i mm.	Patronmatning: Slag	Patronmatning: Antal patr.	Lavettanordning	Vikt (kg.): kulspruta	Vikt (kg.): med lavett (stöd)	Transportsätt
Tyskland.							
Maxim m. 08 . .	7.9	Band Bandtrumma	250 100	Släde	[1]21.5	[1]53	Fordon; inom eldområdet handkärror.
» m. 08/15[2]	»	»	»	Gaffelstöd	[1]16	[1]17	
» m. 08/18[2]	»	»	»	»	12.5	13.5	
Bergmann m. 15[2]	»	»	»	»	12	13	
Dreyse[3]	»	»	»	»	[1]20.2	[1]21	
Frankrike.							
Hotchkiss . . .	8	Band Laddram	300 24	Trefot	24	47	I början av kriget klövjning, sedan handkärror.
St. Etienne . . .	»	Band Laddram	300 25	»	25	58	
Fusil mitrailleur[2]	»	Magasin	20	Gaffelstöd	9	9	Bars av skytten.
Österrike-Ungern.							
Schwarzlose . . .	8	Band	250	Trefot	[1]22.4	[1]41.4	Klövjning.
Ryssland.							
Maxim	7.62	Band	250	Trefot (hjul)	[1]23	[1]55	Kärror eller klövjning.
Madsen	»	Magasin	25	Gaffelstöd	9	9	Klövjning.
Colt[2]	»	Band	250—200	Trefot	17	38	Fordon eller klövjning.
Italien.							
Maxim m/11 . .	6.5	Band	250	Trefot	[1]18	[1]37	Kärror eller klövjning.
Fiat m/14 . . .	»	Lådmagasin	50	»	[1]22	[1]43	
Rumänien.							
Maxim[3]	6.5	—	—	—	—	—	
En lätt kulspruta av okänd konstr.	—	—	—	—	—	—	

[1] Med vatten.
[2] Införd under kriget.
[3] Enligt uppgift överensstämde den rumänska kulsprutan med den italienska m/11.

Utarbetad inom Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Schwarte, Tech., s. 30 f.

Bil. 5.

Översikt över vissa under kriget använda granatkastare i Tyskland, Frankrike, Italien och Ryssland.

Land. Modell.	Kaliber i cm.	Vikt i kg. av pjäs	Vikt i kg. av proj.	Slag av projektil	Skottvidd i m.[1]
Tyskland.					
Tung[2] m/1910	25.0	?	100.0	Cylindr. stålhylsa	— 475
Medeltung[2] m/1913	17.0	?	50.0	»	— 750
Lätt[2] m/1914	7.5	130	4.6	—	160—1,050
Tung[2] m/1915	24.0	[3]	100.0 200.0 300.0	—	400— —1,500
Lätt[2] m/1916 (l. M. W. n. A.)	7.0	190	4.5	Granat	170—1,300
Medeltung (sista krigsmodell)	17.0	630	50.0	—	—1,500
Tung	25.0	730	?	—	170— 700
Frankrike.					
86 mm. tryckluft-[4] [6]	8.6	64	1.8	Vinggranat	77— 365
Jouhandeau-Deslandres[5]	7.5	48	3.0	»	300—1,100
58 mm. Nr 2[6]	5.8	470	35.0	»	150— 615
Kort 240 mm.[6]	24.0	1,758	90.0	»	500—1,025
Lång 240 mm.[6]	24.0	2,000	90.0	»	500—2,350
340 mm.[6]	34.0	2,510	195.0	»	250—2,375
Stokes m/1918[7]	8.1	52.5	3.0	»	300—1,900
Italien.[8]					
50 mm. Ansaldo[4]	5.0	200	20.0	Vinggranat	[6] 120— 350
Maggiora G.[4]	15.0	110	6.5	Cylindr. granat	[6] 50— 200
Maggiora P.[4]	33.0	470	28.0	»	[6] 80— 300
58 A Dumezil Nr 2	5.8	400	16.0 45.0	Vinggranat	[6] 150— 700 350
58 B. » Nr 1 bis	5.8	180	16.0	»	[6] 100— 500
240 C (kort)	24.0	650	87.0	»	[6] 500—1,300
240 L (lång)	24.0	815	67.0	»	[6] 500—2,200
240 mm. (förlängd)[6]	24.0	2,000	71.0	»	800—3,500
400 mm.[6]	40.0	?	260	»	—4.000
Ryssland.[9]					
20 mm.	2.0	32.0	2.5	Cylindr. granat Kulformig granat	?
System Aasen	8.7	24.0	1.2	Vinggranat	?
91 mm.	9.1	70.0	3.2	Gjutjärnsgranat	[6] 160— 560
58 mm.	5.8	163.0	27.8	Vinggranat	— [6] 300
47 mm. Lichonin	4.7	[6] 90.2	23.0	»	— [6] 390

[1] Första siffran anger minsta, andra siffran största skottvidd. — [2] Schwarte, m.L. s. 422 f; Augustin, Technik und Wehrmacht 1920, s. 43 f. — [3] Söndertagbar, ingen del över 200 kg. Augustin, Technik und Wehrmacht 1920, s. 43 f. — [4] Föråldrad materiel. — [5] Rev. d'inf. 1920, s. 49. — [6] Svensk uppgift. — [7] Instr. sur le mortier Stokes, 15. apr. 1922. — [8] I.A. 17, s. 106. — [9] R.A. 17, s. 59 f.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Uppgifter rörande pansarbilar.

Land	Längd m.	Bredd m.	Höjd m.	Vikt ton	Motor hkr.	Hast. max. km./tim.	Aktionsradie km.	Bestyckning		Pansarskydd i mm.			Besättning (antal man)	Anmärkningar.
								kulspr.	kanoner	fram o. baktill	sidor	upptill		
Tyskland.														
Ehrhardt[1] . .	5.8	2	2.9	8	85	61.3	150	2	—	9	6	4	7	Använd under kriget.
Frankrike.														
White[2] . . .	5.6	2	?	6	40	[4] 45	250	1	1 (37 mm.)		[4] 8	?	4	Använd under kriget och användes fortfarande.
England.														
Rolls Royce[3] .	5.2	2.15	2.45	3.5	?	80.5	480	1	—	?	?	?	4	Byggd efter kriget.
Peerless[3] . .	6.1	2.15	2.75	6.6	?	40	145	2	—	?	?	?	5	» » »
Italien.														
Lancia[2] . . .	?	?	?	4	?	60	180	3	—	6	?	?	?	Använd under kriget.

[1] Schwarte, m.L., s. 168 ff. — [2] Svensk utredning. — [3] Sc. mil. I/1922, s. 109. — [4] M.W. Beilage oktober 1924, s. 6.

Sammanställda i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Bil. 7.

Tablå utvisande av Tyskland och Frankrike i fältkriget använda viktigare typer av tung artillerimateriel.

Land	Kaliber i cm.	Pjäslag	Modellår	Skottvidd i km.	Anteckningar
Tyskland . . .	10	kanon	04	[2] 10.8	[1] Senare ingående i belägringsartilleriet.
» . . .	10	»	14	[3] 13.1	
» . . .	10	»	04—17	14.2	[2] Rev. d'art. 1921, s. 284, uppgiver 11.2.
» . . .	10	»	17	14.2	
» . . .	[1] 13	»	01	14.4	[3] Rev. d'art. 1921, s. 284, uppgiver 11.4.
» . . .	13	»	ny	[4] 16.5	
» . . .	[1] 15	»	16	22.8	[4] Rev. d'art. 1921, s. 284.
» . . .	15	haubits	02	7.5	
» . . .	15	»	13	8.6	[5] Ursprungligen 9.8 km.
» . . .	21	mörsare	10	9.4	
» . . .	21	»	17	10.2	[6] m/04 hade 6 km. skottvidd.
Frankrike . . .	10.5	kanon	13	12.3	
» . . .	12.0	»	78—16	12.4	
» . . .	14.5	»	16	17.9	
» . . .	15.5	»	77	[5] 12.7	
» . . .	15.5	»	77—14	13.6	
» . . .	15.5	»	17	15.4	
» . . .	15.5	haubits	15	[6] 11.2	
» . . .	22.0	mörsare	80	7.1	
» . . .	22.0	»	15—16	10.8	
» . . .	27.0	»	85	8.0	
» . . .	28.0	»	(Schneider)?	10.9	

Efter utredning i Generalstabens organisationsavdelning.

Tablå över de under kriget använda viktigare stridsvagnskonstruktionerna.

Konstruktion	Modell-år	Längd. bredd och höjd	Vikt i ton	Hastighet km./tim.	Marschförmåga[3]	Framkomlighet (sluttningar, gravbredder)[3]	Besättning (Antal man)	Bestyckning	
								Kanoner	Kulsprutor
Frankrike.									
Schneider[1]	1916	5.8—2—2.6	[2] 13.5	3—5	6—8 tim.	25°, 1.5—1.8 m.	6	[8] 1	2
St. Chamond[1]	1916	7.9—2.4—2.3	24	8	6—8 tim.	35°, 1.8 m.	8	[8] 1	4
Renault[1]	1918	4.1—1.7—2.1	6.5	[10] 1—5	?	35°, 1.8 m.	2	1	—
» [1]	1918	4.1—1.7—2.1	6.5	[3] 6	?	35°, 1.8 m.	2	—	1
Char Signaux[1]	1918	4.1—1.7—2.1	6.5	6	?	35°, 1.8 m.	?	—	[4] —
Char marque V[10]	?	9.9—2.8—2.5	32.5	1—3	?	35°, 4 m.	8	2	[11] 4
England.									
Mark I—IV[5]	1916	[3] (8—10)—2.5—2.3	[3] 28	[3] 6.4	30 km.	35°, 3.3 m.	[3] 8	1	5
Mark V[3]	1918	(8—10)—2.5—2.3	35	8	30 km.	35°, 3.3 m.	8	[6] 2	[6] 4
Whippet[3]	?	6.2—5—2.5	16	11	?	?, 3 m.[12]	3	—	3
Tyskland.									
A 7 V[9]	1918	7—3.2—2.9	32	[7] 5—8	6 tim.	?, 2.5 m.	16	1	4—8

[1] Journal of the Royal Service Institution, 1920, s. 637. — [2] Enligt Tech. Mitteil. 1921, s. 380 f, var vikten 11.5—12 ton. [3] A.T. 1920, s. 116 f. — [4] Voro utrustade med materiel för trådlös telegrafi. — [5] Tech. Mitteil. 1921, s. 380 f. — [6] Kunde ock vara bestyckade med 6—10 kulsprutor. — [7] På jämn och slät mark ända till 12 km. i tim. — [8] Fältkanon (7.5 cm.) — [9] Schmiterlöw, A.T. 1920, s. 116 f; Schwarte, m.L., s. 183; Schwarte, Tech., s. 217 f. — [10] C. de C. 1920, s. 7. — [11] Eller endast 6 kulsprutor. — [12] Schwarte, m.L., s. 183.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Tablå över levererad och förbrukad artilleriammunition[1] inom den tyska armén under kriget.

År	Till lätt fältkanonmat.		Till lätt fälthaubitsmat.		Summa förbrukad lätt ammunition	Till tung fälthaubitsmat.		Till 10.-cm. kanonmat.		Till mörsarmat.		Summa förbrukad tung ammunition
	levererad	förbrukad	levererad	förbrukad		levererad	förbrukad	levererad	förbrukad	levererad	förbrukad	
Vid krigsutbrottet .	143.8	—	79.5	—	—	266	—	81.4	—	99.5	—	—
1914[2]	122.8	204.5	100	144	348.5	39.3	239.5	3.3	56.1	20.5	108.5	404.1
1915	833	636.5	687.3	543.3	1,179.8	1,036.8	782.5	119.2	85.1	418.0	317	1,184.6
1916	1,306	1,297.3	1,183.8	1,152.3	2,449.6	1,783.5	1,797.8	235.2	238.1	978.5	968.5	3,004.4
1917	1,764.5	1,597.5	1,791.8	1,638.8	3,236.3	2,374.8	2,103	531.7	461.2	1,146.8	1,072.5	3,636.7
1918	2.046.5	2.064	1,926.5	2,070.8	4,134.8	1,891.8	2,032.5	524.2	526.3	1,225.8	1,188.5	3,747.3
Summa	**6,216.6**	**5,799.8**	**5,768.9**	**5,549.2**	**11,349**	**7,392.2**	**6,955.3**	**1,495**	**1,366.8**	**3,889.1**	**3,655**	**11,977.1**

[1] Angiven i antalet ammunitionståg som innehöllo:

ett lätt fältkanammtåg	26,880	skott
ett lätt fälthaubammtåg	12,000	»
ett tungt fälthaubammtåg	6,000	»
ett 10-cm. kanammtåg	10,000	»
ett mörsarammtåg	2,000	»

— Jfr Schwarte, O.I., s. 92.

I siffrorna för levererad ammunition ingår jämväl vid krigsutbrottet befintlig sådan.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Ludendorff, U., s. 175.

Bil. 10.

Tablå över levererade och förbrukade artilleriprojektiler per pjäs och dag inom den tyska armén.

	Lätt artilleri		Tungt artilleri	
	Levererade	Förbrukade	Levererade	Förbrukade
1914	[1] 9.2 [2] (12.1)	7.1 [2] (9.4)	7.4	5.6
1916	15.7	15.5	6.7	6.7
1917	17.3	15.7	9.2	8.1
1918 [3] . . .	23.3	23.9	9.3	9.7
Medeltal	16.4	15.5	8.15	7.5

[1] Inberäknat vid krigsutbrottet befintlig ammunition.
[2] Beräknat efter pjäsantal enligt Cron, s. 6.
[3] Pjäsantal enligt Schwarte, O. I., s. 21 och 23.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Ludendorff, U., s. 175 f.

Den tyska och franska infanteribataljonens (å västfronten) organisation, gevärs- och kulsprutebeväpning samt ammunitionsutrustning i början och slutet av kriget.

I. Tyskland.

År	Styrka man	Sammansättning	Beväpning	Ammunitionsutrustning (buren)		
				pr gevär (pjäs)	pr kompani	pr bataljon
1914	1,080	4 komp. om 200 gevär[1]	800 gevär	150	30,000	120,000
			(2 kulspr.)	(14,500)	(29,000)	(29,000)
1918	900 omkr.	4 komp. om 138 gevär och 6 lätta kulspr.	552 gevär	150	20,700	130,800
			24 lätta kulspr.	2,000	12,000	
		1 kulsprutekomp. om 12 pjäser	12 kulspr.	13,550	162,600	162,600

II. Frankrike.

1914	1,000 omkr.	4 komp. om 200 gevär	800 gevär	140	28,000	112,000
		1 kulsprutepluton om 2 pjäser	2 kulspr.	5,500	11,000	11,000
1918	750 omkr.	3 komp. om 100 gevär + 12 kulsprutegevär	300 gevär[2]	140	14,000	72,600
			36 kg.	850	10,200	
		1 kulsprutekomp. om 12 pjäser	12 kulspr. (varav 10 betjänades)	7,000	70,000	70,000
		1 artilleripluton	1 — 37 mm. kanon 1 — 81 mm. Stokes granatkastare	[3] 400	400	400

[1] 1 kulsprutekompani om 6 pjäser ingick i infanteriregementet. 14,500 skott per pjäs (infammkolonnens innehåll icke medräknat).

[2] Dessutom omkr. 1,200 gevärsgranater eller handgranater.

[3] Enl. Instr. sur le mortier Stokes av d. 15/4 1922 medföras 192 granater för granatkastaren.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Veltzé, s. 102 ff, och Malmberg.

Det tyska och franska infanteriregementets (å västfronten) organisation och beväpning 1918.

	Regementet	Bataljonen	Kompaniet	Plutonen	Kulspr.komp.	Antal på regementet					
						gevär och karbiner	pistoler	kulsprutor: tunga	kulsprutor: lätta	granatkastare	inf.kanoner
Tyskland	3 bat. 1 följebatteri 1 granatkast.-komp.	4 komp. 1 kulspr.-komp.	3 plutoner	6 grupper	3 plutoner	1,656	324	36	72	12	4 (6)
Frankrike	1 stabskomp. 3 bat.	3 komp. 1 kulspr.-komp. 1 artilleripluton	4 plutoner	2 troppar om 2 halvtroppar	4 plutoner	1,008	360	36	[1] 108	3	3

[1] Dessutom 27 i materielreserv.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Malmberg.

Tablå över franska Nord- och Nordostarméernas numerär i 1,000-tal. Truppslagens fördelning.

		1915	1916	1917	1918		
		1. maj	1. juli	1. okt.	1. apr.	1. juli	1. okt.
Stridande	Infanteri	1,526	1,477	1,141	1,036	997	851
	Kavalleri	100	93	71	62	65	68
	Artilleri	394	494.5	521	560	589	601
	Ingenjörtrupper	104	125	120	120	119	117
	Flygtrupper	8	25.5	35	44	48	56
	Summa	**2,132**	**2,215**	**1,888**	**1,822**	**1,818**	**1,693**
Icke stridande	Infanteri	42	165	168	267	202	312
	Kavalleri	14.4	13	12	12	12	13
	Artilleri	18.3	35	48	106	114	137
	Ingenjörtrupper	26.2	55	75	76	77	83
	Flygtrupper	0.3	5	7	11	13	15
	Summa	**101.2**	**273**	**310**	**472**	**418**	**560**
Staber och tross	Staber	16.5	20	21	21	22	22
	Sjukvårdstrupper	65	65	63	69	67	67
	Intendenturtrupper	50	50	46	51	51	50
	Trängtrupper	85	80	71	75	76	77
	Automobiltrupper	18	50	84	90	90	91
	Kassa- och postväsende	1.5	1.6	2	2	2	2
	Gendarmeri	6.7	7.4	8	6	7	7
	Summa	**242.7**	**274**	**295**	**314**	**315**	**316**
Övriga		46	101	93	70	102	94
	Total summa	**2,521.9**	**2,803**	**2,586**	**2,678**	**2,653**	**2,663**

Efter A.S. 1921, s. 367.

Tablå över infanteriförde lningens styrka

Land	Infanteri			Kavalleri		Artilleri							
						Lätt			Tungt			Luftvärnsbatteri	Granatkastarbatteri
	Brigader	Regementen	Bataljoner	Regemente	Skvadroner	Regementen	Divisioner	Batterier	Regementen	Divisioner eller bataljoner	Batterier		
Tyskland . .	—	[1] 3	9	—	[2] 1	[3] 1	3	9	—	[4] 1	3	[22] 1–2	—
Frankrike . .	—	[5] 3	9	—	[15] 1–2	[6] 1	3	9	—	[20] 1	3	—	—
Österrike-Ungern . .	2	4	[9] 12	—	[10] 1	Brigad 1	Reg. 2+[11] 1	10+3	[10] 1	—	6	[12] 1	[12] 1
Italien . . .	2	4	12	—	[10] 1	1	2	8–10	—	[10] 1	3	—	—
Ryssland . .	—	[7] 3	12	[21] 1	[21] 4	—	2	6	—	—	—	—	—
Rumänien [24]	2	4	12	—	3	1	—	10	1	—	4	—	—

[1] Schwarte, m. L., s. 23.
[2] Cron, s. 53. Eventuellt avdelad från kårkavalleriet.
[3] Cron, s. 58.
[4] Cron, s. 64.
[5] Malmberg, s. 115.
[6] Herr, s. 142 ff. (Programmet av den 30. maj 1916 hade ej hunnit genomföras).
[7] Knox, s. 532.
[8] Knox, s. 423. Antalet växlade. En del av de våren 1917 nyuppsatta fördelningarna hade icke en enda pjäs.
[9] Malmberg, s. 119. (Dessutom eventuellt 1 stormbataljon och 1 skarpskyttekulsprutebataljon).
[10] Svensk utredning.
[11] Bergsartilleridivision. Troligen avsedd att disponeras som följeartilleri. Schwarte, Ö.-U.Kr., s. 493.
[12] Tillhör brigadförbandet organisatoriskt; ej i fråga om användning.
[13] Bergskanoner.

och sammansättning 1918 (Ryssland 1917).

Antal vapen											
Infanteri					Kavalleri		Artilleri				
Gevär eller karbiner	Lätta kulsprutor	Tunga kulsprutor	Infanteri- eller följekanoner	Granatkastare	Lätta kulsprutor	Tunga kulsprutor	Lätta kanoner	Lätta haubitser	Tunga kanoner	Tunga kastpjäser	Luftvärnskanoner
4,968	216	108	[15] 12	36	3	—	24	12	4	6–8	[29] 6–10
3,024	[17] 324	108	9	[18] 9	6	—	36	—	—	12	—
7,600	[28] 192	[23] 96	[19] 32	[19] 48	?	?	24 + [13] 8	36 + [14] 4	4	20	4
?	[25] 72	204	—	72	?	2	32–40	—	—	12	—
?	—	[21] 36	—	18	?	4	[8] 36	—	—	—	—
?	?	32	4	?	?	?	36	—	16		—

[14] Bergshaubitser.
[15] Svensk utredning. Avser sammansättningen 1920.
[16] 7.7-cm. kanoner. Följebatteri.
[17] Dessutom 81 i materialreserv.
[18] Dessutom 9 i reserv. Jfr Malmberg, s. 48.
[19] Malmberg, s. 50 f.
[20] Programmet av den 30. maj 1916 upptog 2 divisioner. Detta hade dock ej kunnat genomföras. Jfr Herr, s. 144.
[21] Knox, s. 539.
[22] Tillfälligt tilldelade. Svensk utredning.
[23] Däri ej inräknade de kulsprutor, som ingingo i eventuellt tilldelade storm- och skarpskyttekulsprutebataljoner.
[24] Svensk utredning.
[25] Kulsprutepistoler.

Sammanställd inom Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Jämförelser mellan franska och engelska förluster å västfronten.

(Runda tal).

Tid	Varaktiga förluster		Sårade		Varaktiga förluster i % av fältstyrkan		Sårade i % av fältstyrkan	
	engelska	franska	engelska	franska	engelska	franska	engelska	franska
Aug.—nov. 1914 . .	40,000	454,000	44,000	400,000	20.5	16.81	22.56	14.82
Dec. 1914—jan. 1915	7,000	74,000	11,000	180,000	2.2	2.96	3.45	7.2
Febr.—mars 1915 . .	11,000	69,000	23,000	171,000	2.75	2.76	5.75	6.84
April—juni 1915 . .	35,000	143,000	84,000	306,000	5.82	5.5	14.00	11.77
Juli—aug. 1915 . .	7,000	48,000	24,000	145,000	0.87	1.78	3.00	5.37
Sept.—nov. 1915 . .	32,000	131,000	63,000	279,000	3.2	4.85	6.8	10.33
Dec. 1915—jan. 1916	7,000	22,000	16,000	56,000	0.7	0.79	1.6	2.00
Febr.—juni 1916 . .	32,000	179,000	87,000	263,000	2.67	6.17	7.25	9.06
Juli—okt. 1916 . .	136,000	136,000	317,000	205,000	9.04	4.53	21.13	6.84
Nov.—dec. 1916 . .	21,000	38,000	39,000	55,000	1.31	1.27	2.44	1.83
Jan.—mars 1917 . .	23,000	30,000	44,000	78,000	1.28	1.00	2.44	2.6
April—juli 1917 . .	104,000	110,000	252,000	169,000	5.2	3.67	12.6	5.64
Aug.—dec. 1917 . .	119,000	54,000	276,000	128,000	5.95	1.86	13.8	4.42
Jan.—febr. 1918 . .	7,000	10,000	16,000	41,000	0.37	0.34	0.84	1.41
Mars—juni 1918 . .	172,000	167,000	246,000	266,000	9.05	5.76	12.95	9.17
Juli—nov. 1918 . .	107,000	163,000	305,000	368,000	5.63	5.82	16.05	13.14

Anm. 1. I varaktiga förluster inräknas döda, saknade ooh fångar.

Anm. 2. Siffrorna ur S.Jb. ligga beträffande varaktiga engelska förluster i allmänhet något högre än de, som angivas i Gst., s. 100, huvudsakligen beroende därpå, att i S.Jbs. uppgifter (i motsats till Gst.) i gruppen döda medräknats jämväl de, som avlidit å sjukhus.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av S.Jb. 1921/22, s. 29; Gst., s. 91 ff, samt M. E., s. 64 (tabellen).

Bil. 16.

Tablå över antalet skvadroner samt lätta och tunga artilleripjäser per infanteribataljon *inom infanteriförde lningen* vid början och slutet av kriget.

(Siffrorna inom parentes angiva ställningen vid krigets början).

Land	Skvadroner	Artilleripjäser[1]		
		lätta	tunga	Summa
Tyskland . . .	(0.33) 0.11	(6.0) 5.33 [2]	(0) 1.33	(6.0) 6.66
Frankrike . . .	(0.08) 0.11–0.22	(3.0) 5.0 [3]	(0) 1.33	(3.0) 6.33
Österrike-Ungern . . .	(0.13) 0.08	(2.8) 8.66 [4]	(0) 2.0	(2.8) 10.66
Italien	(0) 0.08	(2.5) 2.66–3.33	(0) 1.0	(2.5) 3.66–4.33
Ryssland . . .	(0.19) 0.33	(3.0) 3.0	(0) 0	(3.0) 3.0
Rumänien . . .	(0.31) 0.25	(3.7) 3.33	(0) 1.33	(3.7) 4.66
Medeltal	(0.17) 0.18	(3.5) 4.72	(0) 1.17	(3.5) 5.89

[1] Luftvärnspjäser icke medräknade.
[2] Med följeartilleri.
[3] Med infanterikanoner; annars 4.0.
[4] Med följeartilleri och eventuellt bergspjäser.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Tablå över proportionen mellan infanteri, kavalleri och artilleri vid krigets slut.

(Siffrorna inom parentes angiva ställningen vid krigets början).

Land	Bat.	Skv.	Lätta pjäser	Tunga pjäser	Summa pjäser	Antal per bataljon			
						Skv.	Lätta pjäser	Tunga pjäser	Summa pjäser
Tyskland	[1] 2,160	[2] 408	[3] 11,200	[4] 6,819	18,019	0.2 (0.5)	5.2 (4.3)	3.2 (0.9)	8.4 (5.2)
Frankrike	[5] 945	[6] 144	[7] 5,580	[8] 5,740	11,320	0.15 (0.5)	5.9 (3.2)	6.1 (0.2)	12.0 (3.4)
Österrike-Ungern	[9] 816	?	[10] 4,750	[10] 1,312	6,062	? (0.5)	5.8 (3.0)	1.6 (0.2)	7.4 (3.2)
Italien	[11] 879	[12] 150	[11 13] 2,484	[11 14] 3,177	5,661	0.2 (0.3)	2.8 (2.7)	3.6 (0.5)	6.4 (3.2)
Ryssland[15]	2,942	1,277	5,459	1,946	7,405	0.4 (0.5)	1.9 (4.3)	0.7 (0.2)	2.6 (4.5)
Rumänien[10]	180	85	780	80	860	0.5 (0.4)	4.3 (3.4)	0.4 (0.04)	4.7 (3.4)
Medeltal	—	—	—	—	—	0.3 (0.45)	4.3 (3.5)	2.6 (0.3)	6.9 (3.8)

[1] Schwarte, O. I., s. 19. Cron, s. 44, uppgiver 2,043 bataljoner. — [2] Cron, s. 54. — [3] Schwarte, O. I., s. 21; Herr, s. 157, uppgiver 11,948 lätta pjäser. — [4] I februari 1918; Schwarte, O. I., s. 23. Tyngsta artilleriet medräknat. Cron, s. 64, uppgiver 1,575 mobila tunga batterier (omkring 6,300 pjäser); Herr, s. 157, uppgiver 7,860 tunga pjäser. — [5] Beräknat efter 105 infanterifördelningar om 9 bataljoner. — [6] Svensk utredning. Armékårkavalleriet oräknat. — [7] Herr, s. 148. — [8] Tyngsta artilleriet medräknat. Herr, s. 148. — [9] Beräknat efter Schwarte, Ö.-U.Kr., s. 493. — [10] Svensk utredning. — [11] Cadorna I, s. 82. Gäller oktober 1917. — [12] I. A. Ku. Z., s. 14. Gäller september 1917. — [13] Dessutom 881 lätta pjäser tillhörande belägringsartilleriet. — [14] Tyngsta artilleriet medräknat. — [15] Knox II, s. 537 ff. Gäller början av 1917.

Utarbetad inom Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Bil. 18.

Översikt över Tysklands, Österrikes och Ungerns härorganisationer efter världskriget.

Tyskland.

Det tyska riksvärnets styrka och organisation är fastställd genom Versaillestraktaten. Styrkan får icke överstiga 100,000 man, av vilka 4,000 officerare med vederlikar. Rekryteringen sker uteslutande genom värvning. Tjänstetiden är för officerare med vederlikar 25, för övriga 12 år. Mobilisering av hären kan icke förekomma.

Armén är indelad i 2 kårer om sammanlagt 7 infanteri- och 3 kavalleriförbandelningar.

Infanteriförbandelningen sammansättes av förbandelningskvarter, 3 infanteriregementen om 3 bataljoner (om 3 gevärskompanier och 1 kulsprutekompani), 3 granatkastarkompanier, 1 skvadron, 1 fältartilleriregemente (om 3 divisioner om 3 batterier) m. m. Sammanlagda styrkan uppgår till 410 officerare och 10,830 övriga. Den högsta tillåtna vapenutrustningen är 12,000 gevär, 162 lätta och 108 tunga kulsprutor, 9 medeltunga granatkastare, 27 lätta granatkastare, 24 st. 7.7-cm. kanoner och 12 st. 10.5-cm. haubitser.[1]

En kavalleriförbandelning består av förbandelningskvarter, 6 kavalleriregementen om 4 skvadroner samt 1 ridande division om 3 batterier. Sammanlagda styrkan är 275 officerare och 5,250 övriga. Den högsta tillåtna vapenutrustningen är 6,000 karbiner, 12 tunga kulsprutor och 12 st. 7.7-cm. kanoner.[1]

Österrike.

Grunderna för den österrikiska härorganisationen äro fastställda genom fredsfördraget i S:t Germain, som tillåtit en stående här om 30,000 man, av vilka 1,500 officerare. Rekryteringen är byggd på frivillig krigstjänst. Anställningstiden är för officerare 20 och för övriga 6 år i aktiva armén och 6 år i reserven. Förutom den stående hären, som benämnes »Statswehr», finnes en del polism. fl. trupper med mer eller mindre militär organisation.[2] Mobilisering kan icke förekomma.[3]

[1] Malmberg, s. 137 f.
[2] Oktober 1920 uppgingo dessa till 23,000 man.
[3] Svensk uppgift. Jfr Hermann, W.u.W. 1923, s. 55.

Hären är indelad i 6 brigader i regeln sammansatta av stab med bilavdelning och träng, 5—8 infanteri- eller alpjägarbataljoner, av vilka vissa äro sammanförda i regementen om 2—3 bataljoner, vissa självständiga, 1 velocipedbataljon, 1 skvadron, 1 artilleridivision om 3 batterier (av växlande sammansättning) och 1 minkastaravdelning om 12 pjäser samt 1 pionjärbataljon.[1]

Utom brigadförband finnas 1 artilleriregemente om 3 divisioner (1 lätt om 2 batterier och 2 tunga om vardera 3 batterier) samt 1 ballongavdelning.[1]

Ungern.

Den ungerska krigsmaktens styrka och utrustning är bestämd genom freden i Trianon. Hären benämnes »Kungl. Ungerska honvedarmén». Dessutom finnes »Kungl. Ungerska gendarmeriet»[2] samt ett antal polisförband. Samtliga dessa organisationer rekryteras på frivillighetens väg. Honvedarméns styrka är fastställd till 35,000 man, av vilka högst 1,750 officerare och 2,334 underofficerare. Tjänstetiden är för officerare minst 20 år, för övriga 12 år. Efter de första tjänsteåren kan tjänstledighet erhållas, men de tjänstlediga inräknas i den effektiva styrkan.[3]

Honvedarmén är indelad i 7 brigader om stab, 2 infanteriregementen (om 3 bataljoner vardera om 3 infanteri- och 1 kulsprutekompani), 1 velocipedbataljon om 2 gevärskompanier och 1 kulsprutekompani, 1 skvadron, 1 artilleridivision om 3 batterier (1 fältkanon-, 1 fälthaubits- och 1 bergs-) samt 1 granatkastarkompani m. m.[4]

Dessutom finnas följande i brigaderna icke ingående förband nämligen: 4 husarregementen om vardera 2 avdelningar om 2 skvadroner (1 vanlig och 1 kulspruteskvadron), 4 batterier (2 fältkanon-, 1 fälthaubits- och 1 bergs-) samt en del ingenjörtrupper.

Totalstyrkan utgör 42 bataljoner, 7 velocipedbataljoner, 23 skvadroner, 25 batterier, 7 granatkastarkompanier m. m.[4]

[1] Haselmayr, Ö.B.H. 20/1923.
[2] Gendarmeriet, som har militär organisation, räknar 12,000 man, av vilka 600 officerare.
[3] Hermann, W.u.W. 1923, s. 57.
[4] Svensk utredning.

Bil. 19.

Härorganisationerna efter världskriget.

Frankrike.

Jämlikt värnpliktslagen den 1. april 1923 är tjänstetiden 28 år med början under den värnpliktiges 20. levnadsår. Den effektiva tjänstgöringstiden är vanligen 1 ½ år, men därutöver står den värnpliktige ytterligare 2 år till förfogande, när helst så påfordras, och kan under denna tid utan vidare inkallas till tjänstgöring. Återstående del av tjänstetiden är fördelad med 16 ½ på första och 8 år på andra reserven.

I första reserven fullgöres det antal repetitionsövningar, som krigsministern bestämmer, i andra reserven är den värnpliktige skyldig att i fred tjänstgöra högst 7 dagar.

Den årliga rekrytkontingenten av vita fransmän uppgår till omkring 250,000 man, motsvarande 0.63 % av folkmängden.[1]

Fredsstyrkan skall enligt sista lagförslaget utgöras av:[2]

vita fransmän	473,000
färgade trupper	207,000
främlingslegionärer	10,000.

Sammanlagda styrkan uppgår sålunda till omkring 690,000 man, motsvarande 1.75 % av moderlandets folkmängd (de vita 1.23 %). Inräknas häri de båda årsklasser, tillsammans omkring 450,000 man, som äro tjänstlediga, stiger siffran till 1,140,000 eller 2.9 % av det europeiska Frankrikes invånarantal.

Italien.

Tjänstetiden (19 år) har bibehållits oförändrad. Den första tjänstgöringen blev, huvudsakligen av ekonomiska skäl, efter kriget förkortad till 8 månader från förutvarande 2 år. Före kriget hade emellertid endast 20 % av årsklassen verkligen fått tjänstgöra denna tid. Med den vidtagna ändringen ville man även genomföra principen, att alla värnpliktiga skulle erhålla lika lång utbildning. »Reformen» blev dock icke genomförd. Det visade sig omedelbart omöjligt att på 8 månader utbilda soldater och truppförband, varför de värnpliktiga i allmänhet kvarhöllos vida längre under fanorna. År

[1] 1922 uppgick folkmängden till 39.4 mill. — Trots tillkomsten av Elsass-Lothringen har Frankrikes invånartal från 1911 till 1921 sjunkit med 210,522 personer. Jfr S. Å. 1924.

[2] Ann. gén. 1924, s. 67.

1923 höjdes tjänstgöringstiden åter till 18 månader för huvuddelen av de värnpliktiga. Omkring 25,000 man försörjningspliktiga per år beräknas däremot i fred fullgöra allenast 3 månaders tjänstgöring.[1]

Repetitionsövningar i egentlig mening förekomma icke, men krigsledningen har rätt att vid behov kvarhålla eller åter inkalla redan utbildade klasser. Denna rätt har också, såsom redan är antytt, i stor utsträckning begagnats.[2] Rekrytkontingenten skall uppgå till omkring 175,000 man,[3] fredsstyrkan till omkring 300,000 man, av vilka 16,372 officerare, motsvarande 0.45, respektive 0.77 % av folkmängden.[4] [5]

Rumänien.

Tjänstetiden har ökats med 4 år och omfattar numera 29 år, av vilka 2 komma på aktiva armén, 18 på reserven och 9 på milisen (landstormen).[2]

På grund av landets väsentligt ökade utsträckning har invånarantalet stigit från förutvarande 7.5 mill. till omkring 16.5 mill.[6] Årsklassen uppgår till omkring 120,000 man, men av ekonomiska och framför allt inrepolitiska skäl har endast en del av densamma kunnat vapenövas. Rekrytkontingenten har växlat avsevärt, men torde kunna uppskattas till omkring 80,000 man, motsvarande 0.49 % av invånarantalet.

Fredsstyrkan har liksom rekrytkontingenten växlat i mån av behovet av krigsberedskap. Åren närmast efter kriget kvarhölls ett flertal årsklasser i tjänst, och upprepade gånger har inkallelse av en eller flera klasser ägt rum med anledning av väntade förvecklingar med Ungern och Ryssland. Dessa »mobiliseringar» hava ofta varit föremål för utläggningar i dagspressen. Fredsstyrkan uppgår till omkring 12,000 officerare och 193,000 man,[2] motsvarande 1.24 % av folkmängden.

Tjeckoslovakiet.

Tjänstetiden är 30 år (21.—50. årsklasserna),[2] fördelade med 2 år på den aktiva armén samt 18 år på första och 10 år på andra reserven. Reservisterna inkallas till 4 repetitionsövningar om tillsammans 14 veckor.

Tjänstgöringstiden är för närvarande för huvuddelen av de värnpliktiga 18 månader. Meningen är att den senare skall nedsättas till 14 månader.[2]

---

[1] Rev. d'inf. 1923, s. 813; svensk uppgift.
[2] Svensk uppgift.
[3] Därutöver finnes ett antal färgade. Jfr Hermann, W.u.W. 1922, s. 394 f.
[4] 1922 uppgick folkmängden till 38.9 mill. Jfr S. Å. 1924.
[5] Rev. d'inf. 1923, s. 813.
[6] S. Å. 1921, s. 316, och 1924.

Rekrytkontingenten är omkring 70,000 man, motsvarande 0.51 % av folkmängden.[1]

Den lagstadgade fredsstyrkan uppgår till 8,000 officerare och 142,000 övriga,[2] motsvarande 1.1 % av folkmängden. Genom inkallandet av äldre årgångar har styrkan i allmänhet hållits omkring 250,000 man (1.84 % av folkmängden).

Polen.

Tjänstetiden är 32 år (19.—50. årsklasserna) och fördelas i regeln med 2 år på aktiva armén, 18 år på reserven, 10 år på lantvärnet och 2 år på landstormen.

Antalet repetitionsövningar är icke med säkerhet känt. Åtskilliga inkallelser av äldre årgångar hava hittills ägt rum. Deras varaktighet uppgives till 8 veckor.

Rekrytkontingenten uppgår till omkring 125,000 man (0.46 % av folkmängden[3]).

Fredsstyrkan skall enligt stat uppgå till 270,000 man (0.99 % av folkmängden). År 1922 stodo emellertid på grund av inkallelser av äldre årsklasser ända till 420,000 man under fanorna (1.54 % av folkmängden).[4] I verkligheten torde fredsstyrkan hittills aldrig nedgått till sin numerär enligt stat.

Ryssland.

Tjänstetiden är 20 år (21.—40. årsklasserna). Första tjänstgöringen är för huvuddelen av de värnpliktiga 1 ½ år.[5] Uppgift angående repetitionsövningar saknas. Åtskilliga äldre årgångar hava emellertid varit inkallade till tjänstgöring. Den årliga rekrytkontingenten kan uppskattas till 400,000 man, fredsstyrkan till 800,000 man stridande,[6] motsvarande 0.30 och 0.60 % av folkmängden, som uppgår till omkring 133 mill. personer.[7]

Finland.

Tjänstetiden är 35 år (17.—52. årsklasserna). Huvuddelen av de värnpliktiga har att fullgöra en första tjänstgöring om 1 år[8] och

---

[1] År 1921 uppgick folkmängden till omkring 13.6 mill. Jfr S. Å. 1924.

[2] År 1922 var fredsstyrkan uppe i 250,000 man. Jfr Hermann, W.u.W. 1922, s. 337.

[3] 1921 var invånarantalet 27.2 mill. Jfr S. Å. 1924.

[4] Hermann, W.u.W. 1922, s. 332 ff.

[5] För specialtruppslagen växlar den mellan 2.5 och 4.5 år. Jfr Rev. d'inf. 1923, s. 329.

[6] Härtill komma 570,000 man icke stridande. — Enligt en engelsk uppgift skulle den ryska fredsstyrkan nu uppgå till 1,003,000 man (0.75 % av folkmängden).

[7] Hermann, W.u.W. 1922, s. 403 ff; S. Å. 1924.

[8] För vissa truppslag är den första tjänstgöringen 15 månader.

kan därefter inkallas till repetitionsövningar under sammanlagt 63 dagar.[1] Rekrytkontingenten är 20,000 man (0.59 % av folkmängden). Fredsstyrkan uppgår till omkring 23,000 man (0.68 % av folkmängden).[2]

[1] Hittills hava icke repetitionsövningar ägt rum.
[2] Folkmängden utgör 3.4 mill.

Sammanfattning av vissa uppgifter rörande härorganisationen i olika länder.

Land	Folkmängd i miljoner	Värnpliktstjänstgöringens längd (första tjänstgöring och repetitionsövningar) i dagar: för infanteriet	Värnpliktstjänstgöringens längd (första tjänstgöring och repetitionsövningar) i dagar: för beridna	Årskontingent	Fredsstyrka	Antalet tjänstgöringsdagar för fredsstyrkan (avrundade tal): summa	Antalet tjänstgöringsdagar för fredsstyrkan (avrundade tal): per invånare
Frankrike	[1] 39.4	604	604	[3] [4] 250,000	[3] [7] 690,000	266,100,000	6.8
Italien	[1] 38.9	547	547	[3] 175,000	[3] 300,000	109,500,000	2.8
Rumänien	[1] 16.5	[3] 730	[3] 730	[3] 80,000	[3] 205,000	74,800,000	4.5
Tjeckoslovakiet	[1] 13.6	[3] 523	[3] 523	[3] 70,000	[3] 150,000	54,800,000	4.0
Polen	[1] 27.2	[3] [9] 786	[3] [9] 786	[3] 125,000	[3] 270,000	105,600,000	3.9
Finland	[1] 3.4	[10] 428	[8] [10] 518	[3] 20,000	[3] 23,000	10,200,000	3.0
Tyskland	59.2	värvad armé			100,000	36,500,000	0.6
Österrike	6.4	»			30,000	10,950,000	1.7
Ungern	8.2	»			35,000	12,800,000	1.5
Schweiz	3.9	196	[8] 216	17,000	17,200	3,500,000	0.9
Sverige	6.0						
Enl. 1914 års härordning: beräknad årskontingent		340	365	30,800	—	16,180,000	2.7
nuvarande »		340	365	39,300	—	19,445,000	3.2
provisoriet		165 (195)	225 (255)	39,300	—	15,105,000	2.5
Enl. Kungl. Maj:ts proposition 1924		195	350	[5] 26,855	—	[11] 10,153,000	1.7
Enl. utskottets förslag 1924		140	200	[6] 20,700	—	[12] 5,490,000	0.9

[1] S. Å. 1924.
[2] Beräknad efter 14 månader.
[3] Jfr bil. 19.
[4] Endast vita fransmän.
[5] Häri ingå icke för luftförsvaret uttagna 472 och för ersättningsreserven uttagna 6,352 man.
[6] Häri ingå icke för luftförsvaret uttagna 746 och för ersättningsreserven uttagna 8,406 man.
[7] Häri ingå icke färgade och främlingslegionärer.
[8] Omkring 1/3 av rekrytkontingenten beräknad tjänstgöra vid beridet truppslag.
[9] Repetitionsövningar beräknade till 8 veckor.
[10] Repetitionsövningarna hava hittills icke ägt rum. Det hittills effektiva antalet dagar är för infanteriet 365 och för de beridna vapnen 455.
[11] Härtill komma för ersättningsreserven 1,240,000 dagar.
[12] Härtill komma för ersättningsreserven 1,033,000 dagar.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Hammarskjöld, s. 654 f.

Bil. 21.

Infanteriförbandens sammansättning efter kriget.

Förband	Underavdelningar Beväpning	Frankrike	Italien	Rumänien	Tjeckoslovakiet [4]	Polen [1]	Ryssland	Finland
Regementet	Stabskompani . . .	1	1	1	—	—	—	—
	Bataljoner	3	3	3	[5] 3	3	3	3
	Kulsprutekompani .	—	—	—	—	—	1	—
	Depå(kompani) . . .	—	1	—	—	—	—	—
	Tekniskt komp. . .	—	—	—	1	—	—	—
	Spaningspluton . . .	—	—	—	—	1	—	—
	Antal tunga kulspr.	36	18	18	?	18	[6] 26	18
	» lätta »	108	[3] 54	81–108	?	54	54	[3] 108
	Automatgevär . . .	—	—	—	—	—	[7] 108	—
Bataljonen	Kompanier	3	3	3	3	3	3	[2] 3
	Kulsprutekomp. . .	1	1	1	1	1	1	1
	Artilleripluton . . .	1	—	—	—	—	—	—
	Pionjärpluton . . .	—	1	—	—	—	—	—
	Antal tunga kulspr.	12	6	6	?	6	6	6
	» lätta »	36	?	27–36	?	18	18	[3] 36
	» automatgevär	—	—	—	—	—	[1] 36	—
Kompaniet	Stabspluton	1	—	—	?	?	1	—
	Vanliga plutoner . .	4	3–4	3–4	?	3 ?	3	3
	Antal tunga kulspr.	—	—	—	?	—	—	—
	» lätta »	12	?	9–12	?	6	6	[3] 12
	» automatgevär	—	—	—	—	?	[7] 12	?
	Burna patroner (per gevär)	140	[3] 96	160	?	?	100–120	100

[1] M. W. 12/1924—1925.
[2] I fred 2; jägarbataljon 4 (i fred 3).
[3] Enligt förslag.
[4] Claëson, Kr. V. A. T. 6—7/1924, s. 194 ff.
[5] Dessutom 1 arbetskompani och 1 ersättningsbataljon.
[6] Dessutom 10 materielreserv.
[7] Sannolikt kulsprutegevär.
[8] Sannolikt till större delen kulsprutegevär.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Hermann, W. u. W. 1922, s. 268 ff, samt svenska uppgifter.

Bil. 22.

Antalet fredsbataljoner i förhållande till invånarantalet före och efter kriget.

Land	Folkmängd i mill.	Antalet bataljoner i fred	Antalet bataljoner per 1 mill. invånare
Före kriget[1]			
Tyskland	67.4	[2] 669	9.9
Frankrike	39.7	[2] 673	17.0
Österrike-Ungern	53.0	[2] 684	12.9
Italien	35.6	[3] 389	10.9
Ryssland	164.0	[2] 1,344	8.2
Rumänien	7.6	[4] 121	15.9
Medeltal	—	—	12.5
Efter kriget[5]			
Frankrike	39.4	[6] 550	14.0
Italien	38.9	[7] 377	9.7
Rumänien	16.5	[8] 267	16.2
Tjeckoslovakiet	13.6	[9] 215	15.8
Polen	27.2	[7] 360	13.2
Ryssland	133.0	[7] 855	6.4
Finland	3.4	[7] 30	9.0
Medeltal	—	—	12.0

[1] 1913—1914.
[2] Schwarte, d. Lkr. I, s. 92 f.
[3] Veltzé, s. 244 ff.
[4] Rä.A., s. 31.
[5] Folkmängd enligt S. Å. 1924.
[6] Agenda de l'armée française 1924—1925. — Siffran torde rätteligen böra fördubblas. Jfr s. 119.
[7] Hermann, W. u. W. 1922, s. 268 ff.
[8] Rev. mil. fr. 3/1923, s. 247 ff.
[9] Claëson, Kr. V. A. T. 1924, s. 202.

Utarbetad i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Kavalleriregementets organisation efter kriget.

Land	Antal				Kulsprutor		Beväpning[1]	Styrka		
	vanl. skvadroner	stabsskvadron	kulspr.-skvadroner	teku. skvadron	tunga	lätta		off.	övriga	ridhästar
Frankrike[2]	4	1	1	—	8	32	s, kmb., l.[3]	30	[10] 650	650
Italien	4–6	—	1 avd.	?	6–9	?	?	27	572	480
Rumänien	[4] 4	—	1	1 plut.	4	16 ?	s, kmb., l.	[5] 43	[5] 814	[5] 865
Tjeckoslovakiet	4	—	1	1	?	?	s, k.	?	?	?
Polen	4	1 plut.	1	1	12[6]	16	?	[7] ?	[7] ?	[7] ?
Ryssland	4	—	1	1	12	?	s ?, k., l.[8]	?	?	?
Finland	4	—	1	—	6	24	s, k.	omkr.	900	[9] 890

[1] s = sabel; k = karbin; mb = med bajonett; l = lans.
[2] Agenda de l'armée française 1924—1925, s. 306.
[3] Vid i kavalleriförderlning ingående regementen.
[4] Dessutom 1 depåskvadron; calarasiregementen: 6 vanliga skvadroner.
[5] Depåskvadronen inberäknad.
[6] Minsta antal.
[7] Styrkan av en vanlig skvadron är 4 officerare, 137 övriga och 142 ridhästar.
[8] Endast l. ledet.
[9] Draghästar inberäknade.
[10] Krigsstyrkan uppgår till omkring 1,000 man.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Hermann, W. u. W. 1922, s. 268 ff, samt svenska uppgifter.

Bil. 24.

I högre förband ingående artilleri efter kriget.

Land	I armé-kåren	I infanteri-förd.	I kaval-leriförd.	Regementen per brig.	Divisioner per reg.	Batterier per div.	Pjäser per batt.	Antal pjäser per[1] armé-kår		per infanteriförd.				per kav.-förd.
								Tunga		Tunga		Lätta		Lätta
								kan.	haub.	kan.	haub.	kan.	haub.	kan.
Frankrike[2] .	[3] 2 div.	1 reg.	1 div.	—	3–5	[16] 3	4	24	—	—	12	36	—	12
Italien[5] . .	—	[6] 1 reg.	1 div.	—	4	3	4	—	—	—	—	36	12	[18] 12
Rumänien[7] .	[8] 1 reg.	1 brig.	1 div.	2	2–3	2–3	4	?	?	—	8	36	8	12
Tjeckoslovakiet[9] . .	—	[4] 1 brig. [10] 1 div.	[17] —	2	3	2–3	4	—	—	8	16	36	12	—
Polen[11] . . .	—	1 reg.	?	—	3	3	4	—	—	—	—	36	—	?
Ryssland[12] .	1 div.	2 reg.	1 div.	—	2–3	3	4	?	?	24		36		12
Finland[10] . .	[14] —	[13] 1 reg.	[15] —	—	4	[16] 3	4	—	—	—	—	48		—

[1] Utom artilleriet i infanteriförd elningarna.
[2] Armékommissionens betänkande (11. juli 1923); lagförslag (11. januari 1924.)
[3] Sannolik tilldelning. Inalles finnas 13 regementen om 4 divisioner.
[4] I bergsbrigaderna: 1 bergsartilleriregemente om 4 kanon- och 2 haubitsbatt.
[5] Svensk utredning; Hermann, W. u. W. 1922, s. 394 f.
[6] För alpförd elningarna vardera 1 bergsartilleriregemente om 3 divisioner.
[7] Svensk uppgift; Hermann, W. u. W. 1922, s. 411 f.
[8] Tungt regemente (sammansättning ännu icke fastställd). — Svensk uppgift.
[9] Hermann, W. u. W. 1922, s. 338.
[10] Följeartilleri (bergs-).
[11] Hermann, W. u. W., 1922, s. 332 f.
[12] Avsedd organisation. — Uppgift december 1924.
[13] I jägarbrigaden: 1 regemente om 2 divisioner fält- eller bergsartilleri.
[14] Kårförband finnes icke.
[15] Kavalleriförd elning finnes icke.
[16] I fred 2 batterier.
[17] De 5 kavalleribrigaderna om 2 regementen äro icke tilldelade artilleri. Jfr Hermann, W. u. W. 1922, s. 338.
[18] Hermann, W. u. W. 1922, s. 396.
[19] Svensk uppgift.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Bil. 25.

Proportionen mellan truppslagen inom infanteriförde lningen före och efter kriget.

Före kriget.

Land	Bat.	Skv.	Antal pjäser			Antal per bat.			
			Lätta	Tunga	S:a	Skv.	Lätta pj.	Tunga pj.	S:a pj.
Tyskland	12	4	72	—	72	0.33	6	—	6
Frankrike	12	1	36	—	36	0.08	3	—	3
Österrike-Ungern	15	2	42	—	42	0.13	2.8	—	2.8
Italien	12	—	30	—	30	0.00	2.5	—	2.5
Ryssland	16	3	48	—	48	0.19	3	—	3
Rumänien . . .	13	4	48	—	48	0.31	3.7	—	3.7
Efter kriget.									
Frankrike	9	1	36	12	48	0.11	4.00	1.33	5.33
Italien	12	—	48	—	48	0.00	4.00	—	4.00
Rumänien . . .	[1] 12	—	44	8	52	0.00	3.67	0.67	4.34
Tjeckoslovakiet .	12	—	48	24	72	0.00	4.00	2.00	6.00
Polen	9	—	36	—	36	0.00	4.00	—	4.00
Ryssland	9	3—5	36	24	60	[2] 0.44	4.00	2.67	6.67
Finland	9	—	48	—	48	0.00	5.33	—	5.33

[1] 9 bat. därest icke jägarreg. ingår i fördelningen.
[2] Medeltal.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av franska armékommissionens betänkande den 11. juli 1923; franskt lagförslag den 11. januari 1924; Veltzé, resp. länder; Hermann, W. u. W. 1922, s. 268 ff; svensk uppgift.

De högre truppförbandens sammansättning efter kriget.

Förband	Sammansättning	Frankrike	Italien	Rumänien	Tjeckoslovakiet	Polen	Ryssland	Finland
Armékåren	Infanteridivisioner	2	3	3	2	3	2–3	Saknar kårförband
	Kavalleriregemente	1	1	1	—	—	?	
	Tungt artilleriregemente	—	—	1	—	—	?	
	Tunga artilleridivisioner	2	—	—	—	—	1	
	Flygeskadrar	1–2	—	—	—	—	?	
	Ballongkompani	1	—	—	—	—	?	
	Stridsvagnsregemente	1	—	—	—	—	?	
Infanteridivisionen	Infanteribrigader	—	2	1	2	—	—	—
	Infanteriregementen	3	4	3	4	3	3	3
	Jägarregemente [1]	—	—	1	—	—	—	—
	Kavalleriregemente	1/4	—	—	—	—	1	—
	Artilleribrigad	—	—	1	1	—	—	—
	Artilleriregementen	1	1	2	2	1	2	1
	divisioner	4	4	4–6	[2] 7	3	5	4
	kanonbatterier	9	9	9	11	9	15	12
	haubitsbatterier	3	3	4	7	—		
	Flygavdelning	1	—	—	—	—	—	—
	Ballongkompani	1	—	—	—	—	—	—
	Kulsprutekompanier	—	—	—	—	—	—	2
Kavalleridivisionen	Kavalleribrigader	3	2	3	—	[3] ?	3	—
	Kavalleriregementen	6	4	6	—	?	9	—
	Velocipedbataljon	1	—	1/4	—	?	—	—
	Ridande artilleridivision	1	1	1	—	?	1	—
	Grupper pansarbilar (om 12 vagnar)	3	?	—	—	?	[4]	—
Kavalleribrigaden	Kavalleriregementen	2	2	2	2	3	3	2
	Ridande artilleridivision	—	—	—	—	1	—	—

[1] Ingår endast i vissa infanteridivisioner.
[2] Därav 1 bergsartilleridivision.
[3] De polska kavalleribrigaderna hava sammanförts i kavalleridivisioner. Dessas organisation är dock ännu icke bekant. — M. W. 12/1924—1925.
[4] En grupp om 4 bilar.

Sammanställd i Generalstabens krigshistoriska avdelning med stöd av Hermann, W. u. W., s. 268 ff; Sc. mil. 1922, s. 641, och svenska uppgifter.

Översikt över antal och sammansättning av arméflygförband efter kriget.

Land	Antal flygförband	Förbandens sammansättning	Antal landflygplan på fredsfot
Frankrike	18 regementen och 4 självständiga eskadrar, inalles: 132 jagar- och bomb-, samt 76 spanaravdelningar. Summa 208 flygavdelningar.[1]	Regementet:[2] 2—4 eskadrar, eskadern: 2—4 avdelningar, avdelningen: 8—10 flygplan.	[12] [13] 2,200
Italien	4 regementen, av vilka 2 spanarregementen, 1 jagar- och 1 bombregemente.[3]	Regementet: 2—3 eskadrar, eskadern: 2—4 avdelningar, avdelningen: minst 3 patruller, patrullen: 4—6 flygplan.[4]	[12] 700
Rumänien	4 spanareskadrar, 1 jagar- och 1 bombeskader.[5]	Sammansättningen okänd.	[12] 270
Tjeckoslovakiet	3 regementen, inalles 9 eskadrar.[6]	Regementet: 3 eskadrar, eskaderns sammansättning okänd.	[12] 475
Polen	3 regementen, inalles 25 flygavdelningar.[7] Sannolikt: 6 jagar-, 13 spanar- och 6 bombavdelningar.[6]	Regementet: 3—4 eskadrar, eskadern: 2—3 avdelningar, avdelningen: 10 flygplan.[5]	[12] 300
Ryssland	10 regementen, med 22 spanar- och 16 bombavdelningar samt 1 artilleriflygavdelning, av vilka 6 spanar- och 3 bombavdelningar med flygbåtar, samt 31 självständiga flygavdelningar. Summa: 70 flygavdelningar, av vilka 9 med flygbåtar.[8]	Regementet:[5] 2—3 eskadrar,[9] eskadern: 3—5 avdelningar.[10]	[12] 600
Finland	1 bataljon med 3 spanar- och 2 jagaravdelningar samt 1 bombavdelning.[11]	Bataljonen: 3 eskadrar, eskadern: 2 avdelningar. Avdelningens sammansättning okänd.	[12] 60

[1] Lagförslag den 11. januari 1924, jfr med armékommissionens rapport den 31. maj 1923. Dessutom 1 meteorologiskt kompani och 15 arbetskompanier.

[2] Sannolik fredsorganisation enligt svensk uppgift:
spanarregemente: 3—4 eskadrar om 2—3 avdelningar om 8—10 flygplan,

jagarregemente: 3 eskadrar om 3—4 avdelningar om 8—10 flygplan,
dagbomb- » 2—3 eskadrar om 4 avdelningar om 8—10 flygplan,
natt- » » 2 eskadrar om 3 avdelningar om 4—6 flygplan.

[3] Kungl. dekret den 28. mars 1923. — Sc. mil. 1923, s. 586, uppgiver 2 bomb-, 1 jagar- och 1 kolonialregemente jämte 1 specialregemente (fotografi, radio m. m.) och 1 luftvärnsregemente.

[4] Sc. mil. 1923, s. 586. — Enligt kungl. dekret den 28. mars 1923 består spanarregementet av 3 eskadrar om 3—4 avdelningar, jagarregementet av 5 eskadrar om 2—3 avdelningar och bombregementet av 4 eskadrar om 3—4 avdelningar. Dessutom flyg-, skjut- och spanarskolor m. m.

[5] Svensk uppgift.

[6] The world's aeronautical progress. Part A, s. 33 a. Dessutom 1 ballong-, 1 fotograferings- och 1 förrådsavdelning.

[7] Dessutom flygskola, flygpark, fotograferingsavdelning, meteorologiska stationer m. m.

[8] Sc. mil. 1923, s. 588.

[9] Dessutom radiotelegrafavdelning, reparations- och verkstadskår, förrådskår för träng och sjukvård, bilgarage, automobilkolonn.

[10] Dessutom fotografiskt laboratorium, meteorologisk station, flyghallar, trängavdelning.

[11] Dessutom flygvarv, flygskola och 1 ballongkompani.

[12] Siffran ungefärlig. I förråd och depåer befintliga ej inräknade.

[13] Vid mobilisering torde detta antal komma att minst fördubblas.

Bil. 28.

Statistiska uppgifter å odlad mark, skogsmark m. m. i Sveriges kustlandskap.

Län, tingslag, härad	Åker och odlad mark	Naturlig äng	Skogs- och hagmark	Övrig mark	S:a	Skogs- och hagmark samt naturlig äng i % av hela arealen	Skogs- och hagmark i % av hela arealen
Norrbottens län:							
Torneå tingslag . .	4,300	22,300	255,272	42,073	323,949	85	79
Ned. Kalix » . .	4,029	11,163	96,786	59,742	171,720	63	56
Råneå » . .	3,914	6,983	132,701	58,642	202,240	69	65
Ned. Luleå » . .	7,759	11,418	78,802	12,621	110,600	81	71
Piteå » . .	10,109	14,581	182,536	94,227	301,453	65	61
Öv. Kalix » . .	1,339	6,749	192,983	76,829	277,900	72	70
Öv. Luleå » . .	7,675	8,909	197,237	69,160	282,992	72	70
Älvsby » . .	2,328	4,551	98,819	66,887	172,590	59	57
Västerbottens län:							
Skellefteå tingslag . .	22,011	15,053	335,713	71,359	444,160	79	76
Nysätra » . .	14,718	9,239	137,252	18,351	179,566	82	76
Burträsks » . .	7,034	7,041	156,298	15,840	186,221	87	84
Degerfors » . .	4,457	7,338	219,550	47,949	279,298	81	79
Umeå » . .	23,430	7,412	209,532	30,691	271,067	80	77
Nordmalings » . .	8,024	5,255	203,865	45,319	262,467	80	78
Västernorrlands län:							
Själevads tingslag .	14,203	9,475	210,472	34,217	268,371	82	78
Nordingrå » .	4,134	2,304	44,206	6,530	57,180	81	77
Sollefteå » .	5,204	2,108	87,010	8,428	102,778	87	84
Ångermanlands » .	11,193	4,838	122,051	20,431	158,560	80	77
Ljustorps » .	4,998	2,569	38,577	20,588	66,753	61	58
Sköns » .	3,448	793	13,885	3,550	21,719	67	64
Indals » .	4,434	1,126	98,145	17,542	121,254	82	81
Njurunda » .	3,153	835	16,882	8,780	29,665	59	57
Gävleborgs län:							
Bergsjö o. Forsa t:g	20,514	2,824	164,187	20,122	207,660	80	79
Delsbo »	8,970	1,497	102,521	15,840	128,850	80	79
Arbrå »	8,841	2,090	90,439	17,099	118,542	78	76
Enångers »	3,070	620	37,619	8,522	49,848	77	75
Ala »	11,631	1,545	91,893	14,578	119,695	78	77
Bollnäs »	18,353	1,883	263,667	23,929	307,916	86	86
Gästriklands östra »	14,344	8,412	127,399	33,929	184,150	73	69
» västra »	19,940	5,045	149,219	52,604	226,914	68	66

Län, tingslag, härad	Åker och odlad mark	Naturlig äng	Skogs- och hagmark	Övrig mark	S:a	Skogs- och hagmark samt naturlig äng i % av hela arealen	Skogs- och hagmark i % av hela arealen
Uppsala län:							
Örbyhus härad	22.342	4,643	78,253	3,727	109,099	76	72
Olands »	22,857	8,628	84,928	8,003	124,524	75	68
Stockholms län . . .	165,551	15,445	511,460	46,526	738,982	71	69
Södermanlands län:							
Hölebo härad . . .	9,848	146	21,974	1,911	34,036	64	64
Dege » . . .	11,420	268	28,256	2,422	42,515	67	66
Rönö » . . .	19,689	528	49,066	2,586	72,033	68	68
Jönåkers » . . .	24,252	1,141	55,610	4,523	85,720	66	65
Östergötlands län:							
Bråbo härad . .	2,667	134	21,226	2,290	26,388	80	80
Östkinds » . .	9,945	312	21,903	3,565	35,892	62	61
Björkekinds » . .	8,944	308	12,026	620	22,053	55	54
Hammarkinds » . .	21,204	1,196	68,521	6,154	97,361	72	70
Kalmar läns n. del	67,195	7,111	326,188	37,635	439,224	75	74
» » *södra* »	129,447	28,077	432,146	65,155	656,641	70	66
Blekinge län	62,529	10,527	194,364	22,224	290,864	70	67
Kristianstads län . .	248,453	20,215	287,819	64,009	624,280	49	46
Malmöhus län . . .	346,623	16,286	78,839	26,552	473,490	20	17
Hallands län	147,004	15,981	191,200	121,291	477,134	43	40
Göteborgs och Bohus län	100,094	10,148	214,760	163,025	489,559	46	44

Samtliga siffror ange hektar.

Källa: Kungl. Statistiska Centralbyrån, »Jordbruks- och boskapsskötsel år 1920 jämte översikt av de jordbrukstatistiska lokalundersökningarna åren 1913—1920». Stockholm 1921.

Sammanställda i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

Bil. 29.

Statistiska uppgifter å odlad mark, skogsmark m. m. i vissa departement i norra Frankrike.

Departement	Åker och odlad mark	Naturlig äng	Skogs- och hagmark	Övrig mark	S:a	Skogs- och hagmark samt naturlig äng i % av hela arealen	Skogs- och hagmark i % av hela arealen
2. Aisne	429,220	36,250	106,952	64,351	736,713	19	14
8. Ardennes	209,390	52,390	139,982	40,211	523,587	36	27
51. Marne	476,690	32,890	183,501	44,319	817,930	26	22
55. Meuse	251,180	55,830	185,052	32,359	623,261	38	30
58. Nord	315,850	33,920	42,825	45,362	572,787	13	8

Samtliga siffror ange hektar.

Källa: Ministère de l'Agriculture, »Statistique Agricole 1921.» Paris 1922.

Sammanställda i Generalstabens krigshistoriska avdelning.

SAKREGISTER

(FÖR KAP. I—III).

A.

Aktiva armén, bil. 1.
Aktiva arméns reserv, bil. 1.
Amerikaprogrammet, s. 97.
Ammunition, artilleri- s. 58; bil. 9, 10.
gevärs- s. 47.
Ammunitionsbrist, s. 64, 65.
-förbrukning, artilleri, s. 64—66: bil. 9, 10.
gevärs, s. 63, 64, 66.
-kolonn, i st. f. stridsträng vid batteri, s. 121.
-utrustning, artilleriets, s. 18, 20.
infanteriets, s. 12, 119; bil. 21.
kavalleriets, s. 14.
kulsprkomp., s. 13, 119.
Anfallsförfarande, före kriget, s. 26—28.
under kriget, s. 39—43.
efter kriget, s. 110, 113, 114.
-område, för infförd. under kriget, s. 42, 43.
Arbetskompani, s. 127; bil. 21 not.
Armé, s. 20, 21, 88.
-artilleri, s. 19, 89.
-grupper, s. 88.
-inspektioner, s. 20.
-kår, s. 20, 21, 88, 122; bil. 2, 26.
-kårartilleri, s. 15—17, 19, 78, 89, 121, 122; bil. 24.
Artilleribataljon, s. 19.
-batteri, före kriget, s. 15—19.
under kriget, s. 70, 78—83.
efter kriget, s. 121, 122.
bergs-, s. 19, 22 not, 56, 70, 80, 85, 101, 130.
blandade artilleriförband, s. 15, 78.
-brigad, s. 15, 17, 22, 78, 79, 85; bil. 24.
-division, före kriget, s. 15—19, 21.
under kriget, s. 77—83.
efter kriget, s. 121; bil. 24.
-eldkoncentration, s. 41.
eldledning, s. 31, 41, 92.
enhetlig ledning, s. 91, 92.

Artilleri, fot-, s. 15, 82 not, 130.
fälthärens tunga, s. 14, 19—21, 57; bil. 7.
följe-, s. 40, 70, 122; bil. 11, 21.
fördelning på högre förband, s. 15, 77, 78, 89—91; bil. 24.
fördelnings-, s. 15—17, 77, 78, 85, 121.
förslag till artilleritilldelning (general Herrs), s. 121 not.
indelning före kriget, s. 14.
järnvägs-, s. 100.
luftvärns-, s. 54, 57, 78, 83, 84, 91, 128, 131.
lätt fält-, s. 15—19, 55, 77, 78, 122, 130.
marin-, s. 101.
motoriserat, s. 54, 79, 81—83, 130.
-pluton, s. 70, 118; bil. 11, 21.
»portée», s. 54, 79, 80, 87, 101, 130.
-regemente, före kriget, s. 15—17, 19, 21, 22.
under kriget, s. 77—83.
efter kriget, s. 121, 123; bil. 24, 26.
-reserv, s. 100, 122, 130, 131.
ridande, s. 18, 22, 57, 80, 87, 122, 123.
skottvidd ökas, s. 55, 56.
skyttegravs-, s. 101.
tilldelning för större anfall, s. 89—91.
tungt och tyngre, s. 54, 79—83, 85, 101, 121, 122, 130; bil. 7.
uppgift, före kriget, s. 29.
efter kriget, s. 116.
verkningsområde ökas, s. 54.
åkande, s. 15, 79.
äldre materiel, s. 19, 81, 130.
Attack, s. 28.
Automatgevär, s. 44, 118; bil. 21.
Automobilformationer, s. 101—103.

B.

Bajonett, s. 12, 20, 45, 118.
Ballong, fast, s. 23, 54, 62, 95.
-trupper, s. 23, 95, 96, 123, 127—129.
Batteri, se Artilleri.
Belgien, antal inf- och kavförd., s. 107 not.
Bersaglieriregemente, s. 21.
Beväpning, före kriget: inf. s. 12; kav. s. 14; art. s. 19, 20; flyg. s. 24.
under kriget: inf. s. 48—52; kav. s. 52, 53, 76; art. s. 53—59; flyg. s. 61.
efter kriget: inf. s. 111, 112, 118; kav. s. 120; art. s. 122.
italiensk bataljon (förslag), s. 118.
karakteristik av franska och tyska infanteriets, s. 111, 112.

Bilkolonner, s. 101—103.
Blandade artilleriförband, s. 15, 78.
Bombkastningsavdelning, s. 70.

D.

Depåerna, styrkan i, bil. 1.
Depåkompani, bil. 21.

E.

Einjährig-Freiwillige, bil. 1.
Elastiskt försvar, s. 39.
Eldens verkan, uppfattning härom, före kriget: s. 26—30.
efter kriget: s. 109—115.
Eldledning vid artilleriet, s. 31, 41, 92.
Eldspruta, s. 51, 52, 69.
Elitinfanteri. s. 12, 75, 99.
Enheter utanför högre förband, s. 92—101, 124—131.
Enhetlig ledning av artilleri, s. 91—92.
Ersättningsbataljon, bil. 21.
-eskader, s. 129.
-reserv, bil. 1.

F.

Fackkompani, s. 11.
Fasta ballonger, s. 23, 54, 62, 95.
»Femte vapnet», s. 31.
Flygavdelning, före kriget, s. 21, 25.
under kriget, s. 96, 97.
efter kriget, s. 123, 127—129; bil. 27.
Flygning, olika slag, s. 116, 117.
Flygplan, före kriget, s. 24.
under kriget, s. 60—62, 96.
efter kriget, s. 126.
beväpning av, s. 24, 61.
eller luftskepp, s. 23.
-förare, s. 24, 25, 97, 98.
Flygvapnet, före kriget, s. 25.
under kriget, s. 96—98.
efter kriget, s. 126—130; bil. 27.
uppgift, s. 30, 116, 117.
Flygväsende, civilt, s. 127.
Folkmängd, bil. 1, 19, 20.
Fotografering från luften, s. 24.
Fredsstyrka, s. 9, 104, 106; bil. 1, 19, 20.

Främlingslegionärer, bil. 1, 19,
Fälthären, bil. 1.
Färgade trupper, s. 106; bil. 1, 19.
Fördelning av truppslagen under kriget (Frankrike), bil. 13.
Förluster, anledning till, s. 37, 39.
av personal, s. 37, bil. 15.
jämförelse, bil. 15.
minskning per stridsdag, s. 71, 72 not.
Första tjänstgöring, s. 9, 13, 14, 104, 105; bil. 1, 19, 20.
Förstärkningsbatterier, s. 16.
Försvarsstrid, infanteriets, s. 114.

G.

Gas, s. 58.
-ammunition, s. 58.
-kastare, s. 58.
-skydd, s. 59 not.
Gevär, s. 12, 20, 43, 112, 118.
-sgranat, s. 47—49, 69, 118.
träda tillbaka, s. 44.
Granat, s. 58.
Granatkartesch, s. 58.
-kastare, s. 40, 49, 50, 69, 70, 112, 118; bil. 5.
-kompani (-batteri), s. 69, 70, 78.
Gruppen, eldenheten, s. 68, 115, 118.
i st. f. armékåren, s. 88.

H.

Handgranat, s. 40, 47, 48, 69, 118.
förbrukning av, s. 48 not.
Handkulsprutor, s. 47, 69.
Haubits, lätt fält-, s. 15—17, 55.
tung fält-, s. 19, 20.
skottvidd, s. 55.
Herrs förslag till artilleritilldelning, s. 121 not.
Honved, bil. 1.
Huvudvapnet, infanteriet, s. 26, 111.
artilleriet, s. 39.
Härorganisationer, före kriget, s. 9; bil. 1.
efter kriget, Tyskland, Österrike, Ungern, s. 104; bil. 18, 20.
övriga länder, s. 104; bil. 19, 20.
Högre truppförband, före kriget, s. 20—22; bil. 2.
under kriget, s. 84—92.
efter kriget, s. 122—124, 127; bil. 26.

I.

Infanterianfall, s. 39, 113.
-artilleri, s. 70.
-bataljon, före kriget, s. 11; bil. 11.
under kriget, s. 67; bil. 11, 12.
efter kriget, s. 118; bil. 21.
bergs-, s. 12, 22 not.
-brigad, före kriget, s. 11, 21.
under kriget, s. 85.
efter kriget, s. 123; bil. 26.
-fördelning, före kriget, s. 21; bil. 2.
under kriget, s. 84, 85; bil. 14.
efter kriget, s. 123; bil. 26.
amerikansk, s. 85 not.
fransk 1924, s. 123 not.
för bergskrig, s. 22 not.
försvarsstrid, s. 114.
huvudtruppslaget, s. 26, 111.
-kanon, s. 51, 70, 79, 112, 118.
-kompani, före kriget, s. 11.
under kriget, s. 67; bil. 11, 12.
efter kriget, s. 118; bil. 21.
-pluton, före kriget, s. 11.
under kriget, s. 68, 69; bil. 12.
efter kriget, s. 118; bil. 21.
-regemente, före kriget, s. 11, 21.
under kriget, s. 67, 71, 85; bil. 12.
efter kriget, s. 117; bil. 21.
självständiga avdelningar, s. 12, 21, 22, 85, 123.
uppgift, uppträdande, strid, före kriget, s. 26—28.
under kriget, s. 39—43, 67, 68.
efter kriget, s. 109—115.
överorganiserat, s. 73.
Ingenjörtrupper (tekniska), s. 22, 23, 131.

J.

Jägarbataljon, s. 12, 21, 22, 85.
-regemente. s. 123.

K.

Kaliber, artilleri, s. 17, 19.
Kamptrupper, s. 40, 42.
Kanon, lätt fält-, s. 17, 55.
tung fält-, s. 19, 20.
skottvidd, s. 55.

Kapplöpningen mot havet, s. 35.
Karbin, s. 14, 19, 20, 44, 52, 76, 120, 122.
Kategori, (1, 2 och 3), bil. 1 (Italien).
Kavalleribataljon, s. 120.
blir infanteri, s. 75, 76, 87, 116.
-brigad, före kriget, s. 21, 22.
under kriget, s. 87.
efter kriget, s. 123; bil. 26.
-fördelning, före kriget, s. 22; bil. 2.
under kriget, s. 75, 87.
efter kriget, s. 123; bil. 26.
fördelnings-, s. 22, 74, 75, 85, 123; bil. 26.
-regemente, före kriget, s. 13, 21, 22.
under kriget, s. 75, 76, 85, 87, 88.
efter kriget, s. 120, 122, 123; bil. 23.
-skvadron, före kriget, s. 13—22.
under kriget, s. 76, 85, 88.
efter kriget, s. 120; bil. 23.
strid till fots eller till häst, s. 14, 52, 75, 76.
-tropp, s. 13, 120.
uppgift, före kriget, s. 28.
efter kriget, s. 115.
Kerenskis offensiv, s. 91.
Kikarsikte, s. 43.
Koncentration av artelden, s. 41.
Krattande elden, s. 40.
Kriget ändrar karaktär, s. 36.
Krigsorganisation, armékåren, s. 21, 88.
artilleri, lätt, s. 15, 77—81.
tungt, s. 19, 81—83.
infanteri, s. 11, 66—74.
infförd., s. 21, 84, 85.
kavalleri, s. 13, 74—77.
kavförd., s. 22, 87.
luftstridskrafter, s. 25, 95—98.
Krigsstyrkor, s. 9, 107; bil. 1.
Kulsprutef örband, självständiga, s. 100.
-gevär, s. 46, 111, 120.
-kompani, s. 11, 67, 118, 123; bil. 11, 12.
-pistol, s. 47, 69,
-skvadron (-tropp), s. 13, 75, 120; bil. 23.
Kulsprutor, lätta, s. 46, 68, 69, 76, 111, 118, 120; bil. 3, 21.
tunga, eldkraftens tillgodogörande, s. 12.
vid infanteriet, s. 11, 40, 45, 67, 86, 111, 118; bil. 3, 21.
» kavalleriet, s. 13, 14, 22, 52, 75, 120; bil. 23.
» artilleriet, s. 122.

Kulsprutor, tunga, mot flygare, s. 79.
olika typer, s. 47; bil. 4.
olägenheter, s. 46.
tilldelning av, s. 33, 75, 118, 120; bil. 3, 11, 15, 21, 23.
uppgift, s. 28.
åsikter rörande användning, s. 28.

L.

Landstorm, bil. 1, 19.
Lans, s. 14, 52, 120.
Lantvärn, bil. 1, 19,
Luftskepp eller flygplan, s. 23.
styrbart, s. 23, 61, 96.
-savdelning, s. 128.
Luftstridskrafter, s. 23—25, 60—62.
härarnas utrustning med, s. 34, 127.
utveckling, s. 95.
Lägre truppförband, före kriget: inf. s. 11—13; kav. s. 13, 14; art. s. 14—20.
under kriget: inf. s. 66—74; kav. s. 74—77; art. s. 77—84.
efter kriget: inf. s. 117—119; kav. s. 120, 121; art. s. 121, 122.
översikt, bil. 21.
Lätt fördelning, s. 123.

M.

Maskinella utrustningen förlamar rörligheten, s. 42.
Materielens betydelse, fransk uppfattning, s. 115.
Meteorologiskt kompani, s. 128.
Mobiliseringsstyrkor, s. 9, 107; bil. 1.
Mobilmilisen, bil. 1 (Italien).
Motorisering, s. 54, 79.
Mättrupper, s. 132.
Mörsardivision (-bataljon), s. 19, 21, 81.

O.

Odlad mark, skogsmark m. m., i Sverige, bil. 28.
i Frankrike, bil. 29.
Ombeväpning under kriget, s. 35—66.
Omorganisation under kriget, s. 66—103.
armékåren, s. 88.
artilleriet, lätta, s. 77—81.
tunga, s. 81—83.
luftvärns-, s. 83—84.
infanteriet, s. 66—74.

Omorganisation under kriget, införd., s. 84.
kavalleriet, s. 74—77.
kavförd., s. 87.
Operativ enhet, s. 21, 88, 122.

P.

Pansarbilar, s. 53, 76, 120, 121, 123, 124; bil. 6.
Personalförluster, s. 37; bil. 15.
Pionjäravdelning, s. 11, 13, 118; bil. 21.
Pistol (revolver), s. 12, 19, 20, 44, 76, 118, 122.
Pjäsantal per batteri, s. 16, 77—79, 81, 121; bil. 24.
Proportion mellan: fredsbataljoner och invånarantal, s. 119; bil. 22.
haubitser och kanoner, s. 17, 78.
kulsprutor och skvadroner, s. 33.
officerare och manskap, s. 11, 13.
stridsvagnar och fredsstyrka, s. 125.
truppslagen, i fred, s. 31.
efter mobiliseringen 1914, s. 32.
inom införd. vid början o. slutet av kriget, s. 86; bil. 16.
vid krigets slut, s. 86; bil. 17.
inom införd. före och efter kriget, bil. 25.

R.

Radio i flygplan, s. 61.
Rapportryttaravdelning, s. 11.
Regementsartilleri, s. 70.
Rekrytkontingent, s. 9, 104, 105; bil. 1, 19, 20.
Repetitionsövningar, bil. 1, 19, 20.
Reservfördelning (-kår), s. 21 not.
-infanteribrigad, s. 21.
Rullande spärren, s. 40.
Rörelse och eld, s. 26, 27, 68, 109—114.
Rörlighet minskas, s. 40—43, 55.

S.

Sabel, s. 14, 19, 45, 52, 76, 120.
Samverkan, brist på, s. 53.
flygvapnet och övriga truppslag, s. 30.
infanteri och artilleri, s. 29, 53.
Schiessbecher, s. 49 not.
Skvadron, se Kavalleri.
Skyttebrigad, s. 21.

Skyttefördelning, s. 21.
-infanteriregemente. s. 12.
Sköld för kulspruta. s. 46 not.
Sotnia (kosaok-), s. 21.
Spaningsdetachement, s. 11; bil. 21.
Specialavdelning: vid inf., s. 11, 118; bil. 21.
vid kav., s. 120; bil. 23.
Specialkula, s. 47.
Spetskula, s. 47.
Spränggranat, s. 58.
Stabskompani, s. 11, 67, 118; bil. 21.
-pluton, s. 13; bil. 21.
-skvadron (-tropp), s. 120; bil. 23.
Stormpistol, s. 44, 69.
Stormtrupp, s. 70, 85, 99.
Stridande styrka, minskning, s. 72 not.
Stridsförfarande, enhetlighet förloras, s. 67, 68.
ändras under kriget, s. 68.
Stridsvagnar, s. 59, 60, 92—95, 111, 112, 124; bil. 8.
organisation, s. 94, 125.
Styrbart luftskepp, s. 23, 61, 96.
Styrkeförhållande: högre förband, bil. 2, 14, 26.
lägre förband: infanteriet s. 11, 118; bil. 11, 12, 21.
kavalleriet s. 13, 120; bil. 23.
artilleriet s. 18; bil. 24.
Ställningsdjup, s. 39.
-**kriget**, orsaker, s. 36—43.
-**trupper**, s. 40.

T.

Tanks, s. 59 not.
Tekniskt kompani, s. 70; bil. 21.
Teknisk skvadron, s. 120.
Tekniska stridsmedlens betydelse, s. 108.
Telefon- (telegraf-) avdelning, s. 11, 13.
Territorialarmé, bil. 1.
-**milis**, bil. 1.
T-geväret, s. 44.
Tilldelning av kulsprutor, s. 33, 75, 118, 120; bil. 3, 11, 15, 21, 23.
artilleri för större anfall, s. 89—91.
Tjänstetid ooh tjänstgöringstid, s. 9, 104, 105; bil. 1, 19.
Tromblon, s. 49 not, 76.
Truppslagen, avvägning i fred, s. 31.
i aug. 1914, s. 32.
betydelse, före kriget, s. 26—34.
efter kriget, s. 107—117.
fördelning av (Frankrike), bil. 13.

U.

Uppfattning rörande: eldens verkan, s. 26—30, 109—115.
truppslagens betydelse, s. 26—34, 107—117.
tunga kulsprutor, s. 12.
Utbildning, blir specialiserad, s. 73, 74.
bristfällig, s. 39—40.
omsorgsfull dylik nödvändig, s. 109.

V.

Velocipedavdelning, s. 12, 21, 22, 87, 123.
Värnplikt, bil. 1.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

		Sid.
	Inledning m. m.	3.
I.	Härordningarna vid krigsutbrottet	9.
	1. I allmänhet	9.
	2. De lägre truppförbandens krigsorganisation	11.
	Infanteriet	11.
	Kavalleriet	13.
	Artilleriet	14.
	3. Högre truppförband	20.
	4. Luftstridskrafterna	23.
	5. Vid tiden för världskrigets utbrott rådande uppfattning rörande truppslagens betydelse, eldens verkan m. m.	26.
II.	Under kriget genomförd ombeväpning och omorganisation	35.
	1. Ombeväpningen och dess förutsättningar	35.
	Översikt av utvecklingen	35.
	Infanteriets beväpning	43.
	Kavalleriets vapen	52.
	Artillerimateriel	53.
	Stridsvagnar	59.
	Flygvapnet	60.
	Ammunitionsförbrukning	62.
	2. Omorganisation under kriget	66.
	Lägre truppförband	66.
	Infanteriet	66.
	Kavalleriet	74.
	Artilleriet	77.
	Högre truppförband	84.
	Enheter organiserade utanför de högre förbanden	92.
	Bilkolonner	101.
III.	Härorganisationerna efter världskriget	104.
	1. I allmänhet	104.
	2. Uppfattningen rörande truppslagens betydelse, eldens verkan m. m. efter världskriget	107.
	3. Lägre truppförband	117.
	Infanteriet	117.
	Kavalleriet	120.
	Artilleriet	121.

Sid.
4. Högre truppförband . . . . . 122.
5. Utanför de högre truppförbanden organiserade enheter . . . . 124.
IV. Sammanfattning av erfarenheterna från världskriget och dessas tillämpning på svenska förhållanden . . . . . 133.
1. Allmänna synpunkter . . . . . 133.
2. Sammanfattning av erfarenheterna från världskriget . . . . . 134.
3. Erfarenheternas tillämpning på svenska förhållanden . . . . . 143.

Bilagor.

1. Uppgifter rörande före kriget i Tyskland, Frankrike, Österrike-Ungern, Italien, Ryssland och Rumänien gällande härorganisationer . . . . 157.
2. De högre truppförbandens normala sammansättning inom olika arméer vid världskrigets utbrott . . . . . 162.
3. Kulsprutebeväpningen 1914 och 1918 . . . . . 163.
4. Viktigare kulsprutetyper, använda under kriget . . . . . 164.
5. Översikt över vissa under kriget använda granatkastare i Tyskland, Frankrike, Italien och Ryssland . . . . . 165.
6. Uppgifter rörande pansarbilar . . . . . 166.
7. Tablå utvisande av Tyskland och Frankrike i fältkriget använda viktigare typer av tung artillerimateriel . . . . . 167.
8. Tablå över de under kriget använda viktigare stridsvagnskonstruktionerna . . . . . 168.
9. Tablå över levererad och förbrukad artilleriammunition inom den tyska armén under kriget . . . . . 169.
10. Tablå över levererade och förbrukade artilleriprojektiler per pjäs och dag inom den tyska armén . . . . . 170.
11. Den tyska och franska infanteribataljonens (å västfronten) organisation, gevärs- och kulsprutebeväpning samt ammunitionsutrustning i början och slutet av kriget . . . . . 171.
12. Det tyska och franska infanteriregementets (å västfronten) organisation och beväpning 1918 . . . . . 172.
13. Tablå över franska Nord- och Nordostarméernas numerär i 1 000-tal. Truppslagens fördelning . . . . . 173.
14. Tablå över infanterifördelningens styrka och sammansättning 1918 . 174.
15. Jämförelser mellan franska och engelska förluster å västfronten . . 176.
16. Tablå över antalet skvadroner samt lätta och tunga artilleripjäser per infanteribataljon *inom infanterifördelningen* vid början och slutet av kriget . . . . . 177.
17. Tablå över proportionen mellan infanteri, kavalleri och artilleri vid krigets slut . . . . . 178.
18. Översikt över Tysklands, Österrikes och Ungerns härorganisationer efter världskriget . . . . . 179.
19. Härorganisationerna efter världskriget . . . . . 181.

Sid.

20. Sammanfattning av vissa uppgifter rörande härorganisationen i olika länder . . . . . 185.
21. Infanteriförbandens sammansättning efter kriget . . . . . 186.
22. Antalet fredsbataljoner i förhållande till invånarantalet före och efter kriget . . . . . 187.
23. Kavalleriregementets organisation efter kriget . . . . . 188.
24. I högre förband ingående artilleri efter kriget . . . . . 189.
25. Proportionen mellan truppslagen inom infanteriförbandelningen före och efter kriget . . . . . 190.
26. De högre truppförbandens sammansättning efter kriget . . . . . 191.
27. Översikt över antal och sammansättning av arméflygförband efter kriget . . . . . 192.
28. Statistiska uppgifter å odlad mark, skogsmark m. m. i Sveriges kustlandskap . . . . . 194.
29. Statistiska uppgifter å odlad mark, skogsmark m. m. i vissa departement i norra Frankrike . . . . . 196.

